ספר

שערי אפרים

D05659411V
Duke University Libraries

ב"ה

ספר

שערי אפרים

אשר חברתי אני הצעיר ברבבות אפרים זלמן בן לא"א הרב הה"ג החריף ובקי המפו' מוהר"ר מנחם מאניש מרגליות זלה"ה מק"ק בראד והם מיוסדים על דיני קריאת התורה והתנהגותיה משעת הוצאתה עד שובה למנוחתה נכנסו בעשרה שערים. והם גופים מחולקים לסעיפים קצרים. בלשון צח וקצר בו ירוץ כל קורא. כי יפתחו לו שערי אורה. יהיו הדברים קרובים. נכחים וטובים. אל כל עמלי תורה המתאוים לשנות דרך קצרה. ונקל עוד מזאת על המורה. כי יפלא ממנו דבר בעתו והיה הנקל לכתו. בשערים האלה למצוא דבר חפץ ודיו שעתו. ומי האיש החפץ להבין ולהשכיל מצא הדברים ומקורם. ולחפש ולחקור איזה דרך ישכון אורם. הלא הם כתובים בצדם אשר נקרא שמו

פתחי שערים

הספר היקר הזה נדפס פ"ר בחיי המחבר ז"ל בק"ק דובנא עם לוח הסעיפים אשר הוא עיקר גדול למטרת המחבר בספרו זה כנראה מהקדמתו. ויהי כי גוע אותו צדיק עוותו המדפיסים ויחסרו הלוח הסעיפים וגם ערבבו הכל ביחד לכן עתה באתי להחזיר עטרה ליושנה וביתר שאת באותיות חדשות ובהגהה מדוייקת מסולתת בעשר נפות. ובהשגח' מורי הוראות. וגם הוספתי ברכת הפטורות לכל רגל בפ"ע ולכל רגל שחל בשבת בפ"ע לתקנת המברך כמבואר במקומו.

כ"ז עשיתי יפה בעתו אני הצעיר שלום שכנא כ"ץ צוועדלינג

לעמבערג שנת עת"ר לפ"ק

אזהרה

הנני מן המודיעים ולחוץ אשר יש תחת ידי הסכמות מכמה גאוני הזמן שאסרו איסור והטילו גורא לבל יהין שום מדפיס לעשות כמתכונתו לחזור ולהדפיס את הספר הזה בטרם אחלקו ביעקב. רק מפני הוצאות הדפוס כי רבה היא לא הדפסתים. ואיסור השגת גבול ידוע הן בד"ן והן בדיניהם :

המו"ל

אמר המביא לבית הדפוס

כבר נודע מה שאמרו ז"ל אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה ובפרט בימים האלו בזמן הזה אשר כל איש עמוס בעול מלכות ועול ד"א ואין לנו שיור רק התורה הזאת לעסוק בהלכה פסוקה. אברך ה' אשר יעצני להיות חלקי ממזכי את הרבים לחזור להדפיס את הספר **שערי אפרים** עם **פתחי שערים** מרבינו הגאון מאוה"ג **מהרא"ז מרגליות** זכרונו לברכה ורבות יגעתי לשוות עליו הוד והדר והצגתי את הסעיפים משערי אפרים מעבר מזה ואת הפירוש פתחי שערים מעבר מזה למען לא יבואו הדברים בערבוב. וגם חזרתי והדפסתי הלוח הסעיפים כבראשונה כי המדפיסים שלפני מעלו מעל והשמטו את לוח הסעיפים אשר היא עיקר גדול לפתוח השערים כדי שבהרף עין ימצא כ"א מבוקשו בשאלות אשר יקרה בעת קריאת התורה ולא יצטרכו לחפש אנה ואנה. כמבואר בהקדמת רבינו המחבר ז"ל. ואנכי בעניי החזרתים על מקומם בשלום במתכונתם אשר הדפיס רבינו המחבר בעצמו בחיים חיותו בעיר **דובנא** ושמח על מעשי ידיו כמוצא שלל רב אקוה כי גם עתה יהיה נחת רוח לפניו ושפתותיו הקדושים יהיה דובבות בקבר וכל חובב תורה ישמח ויאמר ברקאי כי לא עשיתי מלאכתי כהמדפיסים אשר לפני זה שמונים שנים שעלו עליו קמשונים כסו פניו חרולים. רק הכל עשיתי יפה בעתו בדפוס נאה ובקלרים ישרים ובהגהה מדוייקת אות באות מתוך הספר אשר הדפיס המחבר בק"ק דובנא. אמרתי זאת להודיע בשער בת רבים כמאמרם ז"ל הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו. ועליכם אישים אקרא משכו וקחו לכם הספר הזה אשר מפנינים ערכו יקר. כי הכל צריכים למרי וכו'. ובפרט בתי כנסיות ובמו"ד והש"ץ והסגן והקורא אשר עומדים באזהרה כמבואר בהקדמת המחבר (דף ב' ע"א) ומהם תצא ההוראה לאשורה. וכל הקודם זכה. כאות הכותב לכבוד התורה ולומדיה.

הק' **שלום שכנא כ"ץ צווערלינג**

באשמת המסדר נשאר טעות א' מהטעותים שנפלו בדפוסים הקודמים בדף ג' ע"א בפתחי שערים שורה י"ז ושם כתוב תיבת (אחר) וצ"ל [קודם] :

אמר אפרים מי האיש החפץ חיים ישא לבבו אל כפים ואל חושי. בסוד קדושים בית ה' פוקד. ועל דלתותיו שוקד לבו חושה. לאט ונחה. להשקות העדה מבאר מים חיים. באר חפרוה שרים. ישית לבו למסילה להנחותם דרך סלולי' ירבה פועלי' להרי' מכשולי' מבין ומאזין אל חזון הנביא ממשל משלים הוי כל צמא לכו למים ואיש מזמות משכיל שיר ידידות בלבו גומר כי הדברים אינם כמין חומר פשוטי וגולמי כנים ובשכלו יופיע ורחשו מגיע יראה ויראה להבין משל ומליצה ישמע ויוסף לקח ואף על זה עיניו יפקח. יביט אורחות יורדי הים באניות. בנהר יעברו בציות. הנה המלחי' נועדו כי פחדו מחמת איי הים. חתחתי' בדרך ומכשול. יחרדו מיום שיפוח הרוח ים מפזר ונוסף עוד זעף ונחשול ומבלעדי זאת זממם דפק לדעת הקוטב והאופק והבריח התיכון למען יהי' דרכם נכון והכינו אשר יביאו כלים מכלי' שונים אשר המציאו חכמי' ונבונים וגדולים בנעוריהם בין בלעי המים עין נושאים לשמים יודעי מועדי' וכל מקראי' ורבת צבאי' עינו על נכחה ושמש ידע מבואו מסלול הירח ונגלה איך תיסוב על צירי' ותאיר אל עבר פני' וארצות נושבי' החוסים בצל כנפי' אף חושב לדעת גלגליה ומי איך פנה לקוטב מעלות פנות קדי' וכוכבי נבוכה נעים ונדי' והנותן בים דרך מבין יודע כן יעריך נוכח פניו כדור מערכת שמים להיות לו לעינים בו כתלו המאורות כוכבי שבת וכוכבי לכ' וכוכבי דשביע ואל זה יביט ונגולו כספר כל צבא השמים ואותותי' סיבוב גלגלי' ואופני מרכבותי' ובין עיניו לוח משוח בששר לבעי' מעשה ידי יוצר אשר יצר אותו בחרט לוחות ארצות ידועים מדיני' ומדינה עיר ועיר הרים וגבעות ימים ונהרות ונחלי' ומבועי' ואשר השיגה ידיעתם והקיפה אשר נעשה תחת השמש וגלגל וכיפי פורש מפה ונותן בה עין יפה ואשרי שיאחז בידו קני המדה ולבו ועיניו אל הנקודה אשר בתוך העגולה מבין השיטים עד הגלגל אשר שם ינטה קו ומלל ללא מחוגה יתאמרו כתומר לכל המעלות במעלות אחז בשמש ובשם יקראהו מחוגת כל המעגל ויעשה לו סגולה אבן שואבת משובלה שם שם לו מחט משוחי' סובבת במרוצ' אלי צפון המצויירת ברוח צפונית וסגולת האבן מי חכם ויבן סיותו הברזל נושק כי בו חשק לא זז ממצבו דרך הלוכו וסביבו מפנה פני לצפונה בכל פינות שהוא פונה והכדור והמחוגה המה כאור נוגה יחדיו יהי' תמים אל עובר ארחות ימים להיות שם אורחותיו ולכוון רוחותיו ושפופרת הבטה וקרן שפת המבטא גם הוא למלח הוכן אשר מרומים ישכון מן הרמתים צופה כמדתו לכל רוח יפלס נתיב ישר לא יכשל בשן סלע ולאות גם גבוה ממרחק ידע הבא לקראתו באניות רכבו ותישרנה בדרך הלוך ונעה אולם בבריחי' והמיצר להם צר שם פחדו פחד כי פגיעתן רעה וכאשר זה לעומת זה ירוצו ויאיצו אחד באחד יגשו ויתרוצצו ויתפוצצו ישרקו עליהם המון עוברים בשבר אשר הם שוברי' כי גמלו לנפשו' ובפועל כפם נוקש וזה לזה נמוקש ובגלל הדבר הזה מוכ' זה חונים ואיש על דגלו באותות וציונים רומז ונרמז בסוד שיח להיות זה עוקר וזה מכיר גם יריע אף יצריח אל הולך נכוחו וירם קרן שימו יוציא את רוחו לבטא בשפתים קל הוא על פני המים משוכה קרן זו להשמיע קול אדיר וחזק ובכלי משחיתו גם הוא יורה כמראה הבזק יעיר ויריע וילו במפגיע בשטף מים רבי' אליו לא יגיע עד יעבור עם זו הלך להרגיע יעשה פשרה מי ינוח ומי ינוע וחכם הרואי' את הנולד כה יעשה כל ימי חלד מידי לכתו בדרך יש עיניו פקוחות על דרכיו ויליץ מחרכיו ואף כי הרקיע בטהרתו והשמש בגבורתו לא הכין כליו ובהם כל מעיניו לא יליזו מנגד עיניו להיות עתידים נכון למועדים כאשר התעתדו לגלים הומים בלב ימים לבו סמך על הנס ותורן אשר נטה קו ויגדל אורן לפרוש עליהם מכסה היריעה בלא טורח ויגיעה. וזאת המרגעה ישקוט וינוח כי שליט לכלוא את הרוח יבטח כי ינוח ויעבור שלוי אל מחוז חפצו ומלין

הקדמה

רבלו אפס איש חכם בעיניו לא ישית לב פן יקראהו אסון יאמר מתון מתון יטיל כליו אל ירכתי האניה לא יחוש לרוח שאינו מצויה ישב ויסי' מלבו אימת הזועות והזיקי' אמור יאמר הנה זה בא לפרקי' והן עתה בוקר לא עבות בהיר הוא בשחקי' וכנון לבו בטוח כי מרים מים יפריח נשיבת רוחות המצויות ויהי' הסכל לבתו כתיב יושב אל חוף אניות ובחיל וחוסן דגל מלבא בזה הסער והוא איש בער לא ידע מה יעשה ליום פקודת הרוח סועה וסער וכי יעמוד על פרק רוח גדולה משבר הרי' ומפרק לבו יהגה אימה כי יגור מפני האף והחימה זעף הים ונחשליו. משבריו וגליו ביום ההוא אבדו עשתונותיו ונסתתמו טענותיו בעת ההוא יחפש ובידיו יתפש למצוא דבר חפץ אשר הזכיר מעליו אולי ימצא עזר ותרופה להמלט ממשברי ים וגליו אשר הנה ברוח קשה או לחתור לשוב אל היבשה אפס לריק יגיעתו כי אין עת אל מלאכתו ויחפש ולא מצא את התרפים כי נבהלו כחפזו והמה לווים ומעורפים מים שותתים וידיו רותתים ילאה לפרוש הוילון ותקות חוט השני לקשור בחלון הן אלי קלת דרכי איש עצל אוכל לחם העצבים ומתעצל להיות עושה מלאכה בימים רבים אף כי לא נסה ללכת בלי אדיר ואני שיע כתיב לא ידעו עיע משחית נפשו הוא יעשה וטוב לפני ד' ימלט ממנה :

ונשאתי המשל הזה לכל בעל נפש יקרה מתופשי התורה המפילים לכון בגבעת המורה ואין תלמידי' בידם ועפעפם יישירו נגדם יחושו לנפשי' אם בחיי הגופי' כך בחיי הנפשות על אחת כמה וכמה והבא לדון ולהורות את כל הקורות במשפטי החוקים והתורות חייב לשקוד בשקידה רבה ולעמוד על פרקו כלה טרם יבואו ימי הוראה בכדי שתהיה משנתו שגורה ובידו הלכה ברורה ולא יצטרך לדחוק באמת הבנין. לשואלי כענין ומורא לא יעלה על לבו. והתברך בלבבו לאמר בעת הולדת הספק ועת שאלה אתנה ראש ואשיבה דבר לשואל כי רב חי לי. כל קבל די בי' רוח יתירא. חייב לראות א"ע אם הוא גדול מבני בתירא שנתעלמה מהם הלכה ועובדא דלוי בר סיסי שדעתו זחה וארע לו ככה ואם יעלה על רוחו כי יזכה את ארחו כי הכל ערוך כשלחן ערוך והכל לפני ומבואר בבאר היטב. להרע או להיטיב לא יצא מן המבוכה והוא דרך קצרה וארוכה כי יבא לפניו דבר שמיעוטו קשה. יעטה כמעיל בושה אם ישהה על שאלה חצי יום בפתחו ספרים. ויתקלסו בו הנערים והנם לבו כי בידו עוצו וכל רוח אין בו ודעתו קלה ועני' וקל מקלהו כמקרה בעל האני' והספינה המטורפת וסופו לחרפות ולדראון עולי' ועליכו ועל כל ישראל שלום. סוף דבר הכל נשמע מפרש' שמע ושננתם שיהיו שנונים בפיך כו' והמצקי' לשלוח יד במלאכה הורא' בל יקלב ובל יתגא' אם לא ראה ורא' כי תלמודו בידו ובפיו שגורה בזא' יתהלל המתהלל להיו' חוגר ומפתח פתחי הורא' בישראל אחרי כי השיגו ידו לעמוד על פרק השואל ולהשיבו מיד דבר ברור כאשר עם לבבו ישר אם מלאו לאלתר כשר או אם טרף יטרף וידיו אל ירף ולבבו לא יחרף אם בדרך מקרה והזדמן יבואון אליו דבר הקשה אשר ניתן לחפש' כי בזה יארע אף לאדירי התורה פעמים שבא בארוכה ופעמים שבא בקצרה :

אמנם בהיותי מתבונן וכליותי אשתונן כי יש דבר שאפס מקום להמלט שלא להורות דבר בעתו ובמקומו ושעתו מילתא דליתא בשאלה. בטעות הנמצא בקריאת התורה או בענין קריאת העולה ועיני העם תלויות אל המורה חכם מהו אומר אם מאחר שהתחיל גומר או אם אחרת יקח לו ולפעמים שהוא מתעלם וכובש פניו ונכלם עתה יבוש ופניו יחוורו ברבים והעם מרבים שיחה תשעה קבים לא ידע מר מהיכא משכי ברוך ולא מטי לגברא דמלפרא תני ופריך אשתקד בקמייתא ומדהא לא ידע היכא כתי' אחרנייתא ואם יפרוץ חזון בשעת חפזון יביע אומר מתחיל בפה וגומר אף דלא ידע מאי קאמר ואין אתו

אתו מאומה רק העלה את המדומה פסק בסכינא חריפא משום כשופא הלב שיודע מרת נפשו כי שב ומידיעתו איננו ומבטנו יורישנו וצריך לחפשו חפש מחופש בספרי' לדעת אם שפט צדק ומשרים זימנין דאתי לידי תקלה ותחת ידו המכשלה כי גרם כמה ברכות לבטלה ואם ירין דברו מהרי להביאה לבית הפסול ומחייבים להחזירה אם הוא שלא כדין וכשורה חייב בושת ופגם אשר פגם בזאת התורה זימנין כמה דמצוחי עלוהי בבי מדרשא ומשוי כשופי תרין יהיב לדידי מפרשא ולשלום אחר ספרים ביד הכלים והכהנים הנגשים אלים מלחשים בקול דממה וקול שיח אין כבוד הספר להיות פתוח עד יושלם הויכוח וראיתי כי ממנות אריכות דברים וגם כי באו בפוסקים ובתשובות מפוזרים זה וזה גורם כי רבים מהמורים בזה דעתם קצרה ובפרט אם יקרה בשבת קודש או חודש קרוא מקרא בפרק הקורא עומד והספר פתוח ואמנו בהול משום אימתא דצבורא לא ידע לאהדורי סברא דלא מתחזי אלא לחד או תרי בדרי שישקוד על הוראה בשקידה רבה והשבה נפלאה אי לזאת אנא בריה קלה וצעירה אמינא איזל ואתקן מלתא ועליתי השערה שערי קרית ספר וירדתי לגני' ללקוט שושנים ושמתי בטנא ענבי גפן פוריה ומחוטי מבית סליתי סולת נקיה מדברי הפוסקים ותשובות ואשר יספתי לדעתי וכתבתי בקולר מופלג לפי שעתי ומה שאינו רגיל ומצוי הרבה כעת הנחתי זמני שלא זחה רוחו כי צועה בכוס כוחו יתן דעתו להיות בקיע בשערים וישנה ויחזיר עד שיהיה בפיו שגורים והקנן והש"ץ והקורא שהם בני תורה כי יהיה להם דבר אם למקרא ואם למסורה אז ירדו לשערים:

שערי אפרים הנה ימצא דים ובדרך קצרה וקרובה ימצאו משאלות לבם לטובה וחלקתי אותם לעשרה שערים הם המדברים בקריאת ספר תורת ה' תמימה' ומן העליה אל הבימה ודיני טעות שנמצא ומשפטי הקרואים וברכותיהם ושאר מצות התלוים בה והלכותיהם וכל מי שירצה להעתיק מילים להראות חזותם לרבים ולהזכיר שמי עליהם שאני זכאי באמירתם רשאי כי זה כל מגמתי ויגיע כפי וזעת אפי לזכות את הרבים ויהיו דברי אלה קרובים נוחים וטובים מקובלים ערבים לאוזן שומעת וישרים למוצאי דעת וה' יעזרני על דבר כבוד שמו להיות ממצדיקי הרבים לא אבוש בם ולא יבושו עמי לעולם אמן:

הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד

אמר אפרים לי נאה לברך ולשבח כי זכיתי שהועלה על מזבח דפוס חדש חבור זה **שערי אפרים** אשר הוא רביעי בקודש ובעזרת השם יתברך ממנו יצא אורה אל מופלא סמוך לאיש מורה כאשר ישאל איש בדבר אלקים בדיני קריאת התורה ולכל איש משכים דורש וחוקר להשיג קושט דברי אמת כל שהוא עיקר בדבר ה' יקר יוכעס בנפשו במוצאי בוקר והכל לפוי וגלוי לכל בעלי עינים כשמש בחצי השמים אף כי אומנם אנכי ידעתי אפרים כי זו אינה חכמה אלא מלאכה הוא משנה שאינה צריכה לאשר משנתם בפיהם שגורה ועליהם תופש התורה אפס ידעתי כי כל הבאים בשערי' הן המה יודו ויברכו על התועלת הגדול אשר ימצא בהם לקטני ארץ ולצעירים מובטחני בזה כי יכרו עליו חבירים להגות בו בכל פינות וילמדו דעת ודרך תבונות להבין ולהשכיל ולשמוע השכל דברי צעירא מן חברייא הותם:
לסדר ואתה צויתה זאת עשו תק"פ ק"ק בראד:

הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד

אמר אפרים ראיתי לפתוח שערי המצויינים בהלכה למען ידע המעיין מה ראיתי על ככה ובכוב המקומות שמקור הדינים נשרשים מהש"ע והאחרונים הנחתי פתחם סתום אפס אומר הבא מן החדש שחידשו בשו"ת ואשר חדשתי מדעתי ורוח מבינתי בעזה"י הצבתי להם ציוני למען דעת על מה אדניהם הטבעו ואף גם זאת כתבתי בקולר מופלג להקל על המעיין היורד לשערים שערי אפרים. ואין לו חפץ בשקול ופלפול רחבת ידים רק דיו לבא מן הדין והמשכיל יבין בטעמים וכימוקים צרופים חקוקים שפתותים מניקים בצלק ממוקים והדברים עתיקים:

פתחי שערים

סעיף א יכולים לקרות כו׳. עיין מג״א סימן קל״ה סק״ה כתב ואפשר דבפסוקי דזמרה שרי לקרותו כו׳. ונראה דאם יודעים שעומד בפסוקי דזמרה ויש שם כהן אחר אין לקרותו לכתחלה שוב מצאתי כן בפרי מגדים:

שם לעשות מי שברך כו׳. עיין מג״א סי׳ ס״ו לענין אם קראוהו ועומד בק״ש שאף למ״ד פוסק לא יקרא עם החזן ומכ״ש שלא יפסיק לומר לחזן לעשות מי שברך ולענין פסוקי דזמרה נראה להקל בקריאה בלחש כיון שלדעת הפוסקים היא חובה על העולה שיקרא בעצמו משא״כ לצוות לעשות מי שברך שהיא דבר הרשות ובא״ר סי׳ ס״ו כתי׳ דאפשר לדמות מי שברך לשאלת שלום והשבה מפני הכבוד ונראה׳ עכ״ל ואינו מוכרח וגם לענין שאלות שלום בין הפרקים עיין מג״א סי׳ ס״ו סק״א בשם גליון המרדכי דבזה״כ אפילו בפסוקי דזמרה אסור וע״ש בשם ספר החינוך ויש שם ע״ש וכל״ל וזה כמה שלא ראינו מי שיקפיד על חבירו כלל אם לא יפסיק לו ואפילו בין הפרקים וקלרתי ומ״ש בפנים וטוב שלא יפסיק באמצע כו׳ עי׳ סי׳ ס״ו ובמג״א שם סק״ג וכלא׳ דיש לעשות כן היכא דאפשר:

סעיף ג׳ עיין בסי׳ ס״ו בט״ז ומג״א ושאר אחרונים ומה שהוספתי קצת הוא מסברא:

שם שאין זה אונס. כ״כ המג״א שם סק״ח ובא״ר כתב דאפי׳ אי הוי אונס מ״מ הא לא הוי אונס דגברי ולענ״ד גם כוונת המג״א אפשר שהו׳ כן:

סעיף ד אין הפרש כו׳. כ״כ בא״ר סי׳ קל״ה סק״ד לבזה אין חילוק בין כהן ובין אחר וא״כ מכ״ש בכהן אע״פ שיש שם כהן אחר:

סעיף ה והוא עומד בתפלה כו׳. עיין בסימן ק״ד ובא״ר שם ומ״ש ונהגו כו׳ משום דהמתנה מועטת הציבור מוחלין על כבודם:

סעיף ו אם היה יודע כו׳ ע״ש במג״א ובא״ר שם:

שערי אפרים

שער א

דין הקרואים לעלות לתורה ובו ל״ז סעיפים

א אם כשבא הש״ץ לקרות לכהן לעלות לתורה הכהן עומד באמצע פסוקי דזמרה אחר שאמר ברוך שאמר. אם אין שם כהן אחר יכולים לקרות זה לכהן. והעולה רשאי להפסיק ולברך לפני׳ ולאחרי׳. וגם לקרות בלחש עם הקורא ומ״מ אין רשאי להפסיק לומר לחזן לעשות מי שבירך. וטוב שלא יפסיק באמצע פסוק או ענין ממש. ואם הוא עומד סמוך לפרק הללויה וכיוצא שיכול לגמור עד הפרק בלי שהות קודם שיעלה יש לו לעשות כן אבל אם צריך שהות כדי לגמור לא ישהה מפני טורח הציבור:

ב אם הכהן עומד בברכת ק״ש ואצ״ל באם עוסק בק״ש עצמה אע״פ שאין שם כהן אלא הוא אין לקרותו לכתחלה וגם אין להמתין עד שיגמור משום טרחת הציבור אלא קורין ישראל במקומו ובדיעבד אם קראוהו אע״פ שעוסק בק״ש עצמה ויש שם כהן אחר המנהג לחפסיק ולעלות משום כבוד התורה ומ״מ אם עומד בברכת ק״ש יש לו למהר קצת לגמור הברכה וכן באמצע ק״ש לגמור עד הפרק: ואצ״ל אם עומד באמצע ענין כגון ושמתם את דברי כו׳ שיגמור הענין אך יש לו למהר קצת ולא יאריך משום טורח ציבור: ואם קראוהו בשעת אמירת פסוק שמע בשכמ״לו יגמור כדרכו עד ואהבת ולא יפסיק קודם לכן כלל:

ג כשקראוהו באמצע ברכות ק״ש או ק״ש שרשאי לעלות ולברך לפני׳ ולאחרי׳ מ״מ הוא לא יקרא בתורה עם הקורא אף בלחש רק ישתוק לגמרי ויטה אזניו לשמוע מפי הקורי׳ ומכ״ש שאין רשאי להפסיק לומר לחזן לעשות לו מי שבירך ואחר שגמר ובירך הוא יכול לחזור למקום שהפסיק בק״ש וברכותיה. ואף אם הי׳ הפרשה שקראו לפניו ארוכה ועי״ז שהה כדי לגמור את כולה. מ״מ א״צ לחזור לראש שאין זה אונס:

ד בדינים אלו שכתבתי אין הפריש בין קריאת כהן או לוי או ישראל כיון שקראוהו בשמו לתורה יש לו לעלות משום כבוד התורה:

ה אם קראוהו לתורה והוא עומד בתפלה אין להמתין עד שיסיים תפלתו אלא קורין אחר ואפילו אם הוא בקריאת הכהן קורין כהן אחר ורשאין לקרות הכהן האחר בשמו כדרכו. ואם אין כהן אחר קורין לוי או ישראל במקומו ואומר לוי במקום כהן או ישראל במקום כהן קרב. ואף אם קראוהו אין רשאי להפסיק בתפלתו אם לא כשעומד בסיום הש״ע קודם אלקי נצור או באמצעו יאמר יהיו לרצון ויפסיק ויעלה לתורה. ונהגו שאם קראוהו ורואין שהוא קרוב לסיום תפלתו ממתינין קצת עד שיסיים ואין קורין לאחר:

אם

ו אם עמד בתפלה וקראוהו ופסק מתפלתו ועלה ושהה בקריאת התורה כדי לגמור את כולה חוזר לראש התפלה אם היה יודע שאסור להפסיק אלא שעש' כן משו' כבוד וכיוצא אבל אם היה סובר שמותר להפסיק הרי זה שוגג ואינו חוזר לראש :

ז אם אין שם אלא לוי א' ועומד בתפלה מוטב לקרו' לכהן שעלה להיות במקו' לוי מלקרו' ישראל במקומו אבל אם יש שם לוי אחר יש לקרות הלוי האחר :

ח אלו הן בין הפרקים של ק"ש וברכותיה : בין ברכה ראשונה לשניה בין שניה לשמע : בין שמע לוהיה אם שמוע בין והיה אם שמוע לויאמר. בין ויאמר לאמת ויציב ואם צריך להפסיק שם לעלות לתורה יאמר אני ה' אלקיכם אמת ויציב ואז יפסיק כדין באמצע הפרק ואחר שגמר קריאתו יתחיל ונכון וקים וכו' :

ט בימי התענית שקורין בהם ויחל אין קורין לעלות לס"ת שחרית אלא למי שבדעתו להתענות ולהשלים ומכ"ש במנחה שאין קורין למי שלא התענה ואם התענית חל ביום ב' או ביום ה' שבלא התענית ג"כ היו קורים בתורה יכול לעלות אף מי שלא יתענה וישלים אם יש צורך בדבר. אבל בלא צורך מוטב שיעלה מי שיתענה וישלים וזה בקריאת שחרית אבל במנחה שכבר אכל אפי' אם קראוהו לא יעלה ואפי' בב' וה' :

י מי שקראוהו לעלות לתורה בשחרית ביום התענית כסבורים שיתענה והוא יודע בעצמו שאינו יכול להתענות ולא יתענה. אם הוא בב' וה' יעלה ואם לאו יאמר שלא יתענה היום. ולכך אינו עולה ויקראו אחר ואם מרגיש בעצמו שלא יוכל להתענות ויצטרך לאכול בצנעה ומ"מ בוש לומר ברבים שלא יתענה שלא יחשדוהו יכול לעלות כי גדול כבוד הבריות אבל במנחה שכבר אכל לא יעלה כמ"ש :

יא אם אין שם רק כהן אחד והוא אינו מתענה. יצא הכהן מבה"כ ויקראו ישראל המתענה. ואם יש עוד כהן אחר המתענה אין לו לזה שאין מתענה לצאת ולבטל שמיעת קריאת התורה וברכותי'. ואם חושש שמא יקראוהו לעלות יאמר לחזן שלא יקראוהו :

יב להגביה הס"ת או לגוללה או הוצאה מארון הקודש אין להקפיד. ורשאים לכבד בהוצאה והגבהה וגלילה אף למי שאין מתענה :

יג כשאין כהן בבה"כ שקורין לוי או ישראל במקום כהן יש לומר בשעת הקריאה לוי במקום כהן קרב או ישראל במקום כהן קרב כדי שלא יטעו לומר שהוא כהן וכשקורין ללוי או ישראל במקום כהן לא יעלה אחריו לוי כלל רק להיות אחרון או מפטיר. כמו שיתבאר.

יד אם לא היה כהן בבה"כ וקראו לוי או ישראל במקומו ובין כך נכנס כהן לבה"כ אם כבר התחיל העולה לברך ברכת התורה וכבר אמר בא"י הרי זה גומר וקוראין לפניו ואינו פוסק אבל אם עדיין לא אמר רק ברכו כו' אפי' התחיל ג"כ ברוך אתה ולא הזכיר השם עדיין הרי זה פוסק ועולה הכהן בלא קריאה בשם ומברך ברכו כו' והלוי שעלה עומד ג"כ אצל התיבה עד שישלימו קריאת הכהן ואז קורין לוי זה

שנית

סעיף ז מוטב לקרות כו'. כ"כ בא"ר דכשאין שם אלא לוי אחד וקורא ק"ש כו' והיינו למאן דס"ל דאין להפסיק בק"ש וממילא לדידן יש לעשות כן כשעומד בתפלה :

סעיף ט וסעיף י לעלות לס"ת שחרית כו'. עיין מג"א סי' תקס"ו ובא"ר סימן קל"ה ותמצא מבואר אך מה דמשמע מהם שקריאת שחרית יש לה מעלה מצד שהיא עיקר התקנה לענ"ד בלא"ה יש להחמיר בקריאת המנחה טפי כיון שכבר אכל וכמ"ש בפנים ועוד כתבתי בזה מילי דסברא שאם הוא בוש לומר שלא התענה כו' ועיין סי' י"ג וכיון דבלא"ה יש מתירין בקריאת שחרית כמ"ש בשו"ת אמונת שמואל הביאו בא"ר שם א"כ יש להקל בזה אם קראוהו שיעלה עכ"פ:

סעיף יא ולבטל שמיעת קריאת התורה כו'. עי' סי' תקס"ו במג"א סק"ט ומ"ש יכנס לבה"כ וישמע קדיש כו' ל"ע שהרי א"צ לצאת רק אחר התחלת הקריאה ותו לא ודוחק לומר שר"ל שאם בשביל זה אינו הולך לבה"כ כתב שיכנס לבה"כ וישמע קדיש וברכו וכעין שכתב בס"ק ז' לענין ש"ץ ע"ש ויותר נראה שט"ס ול"ל וישמע קריאת ס"ת:

ואם

סעיף יט ואם קרא לכהן כו' עי' בשו"ת שבות יעקב ח"ג סימן ז' :

סעיף כד אבל בר"ח טבת כו' . בפרי מגדים כתב עוד ב' ס"ת בלא קדיש שרי ב' כהנים בחוה"מ של פסח שאומרים קדיש אחר ס"ת שניה עכ"ל והוא תמוה דבחוה"מ פסח של חול שקורין בשניה לרביעי ודאי שאין לקרות לכהן ובשבת חוה"מ הרי אומרים הקדיש בין קריאה ראשונה לקריאה שניה ובלא ב' ס"ת שרי :

שנית ויברך וקורא וכן אם הוא ישראל עומד שם אצל התיבה וממתין עד שישלימו קריאת הכהן והלוי וקורין שנית לישראל זה ומברך וקורא :

טו אם כשמגיע קריאת לוי אין לוי בבה"כ אז אחר שמברך הכהן ברכה אחרונה אומר הש"ץ במקום לוי ומברך הכהן שנית וקורא במקום לוי אבל לא יקראו לכהן אחר במקום לוי שלא יאמרו שהראשון פגום ואפילו אם מוחזקים באמו שאינ' גרושה ומכ"ש שלא יקרא לישראל במקום לוי וכן בתענית כשאין שם רק לוי שאין מתענה יצא מבה"כ ויקרא הכהן במקום לוי ועיין לעיל סעיף י"א :

טז אם היו כהן ולוי בבה"כ וקרא הכהן וכשהגי' קריאת וטעו הלוי סברו שאין שם לוי ואומר הש"ץ במקום לוי והתחיל הכהן לברך שנית אם כבר אמר בא"י אין מפסיקין אותו אבל אם עדיין לא הזכיר השם אע"פ שכבר אמר ברכו וברוך אתה פוסק וקורין ללוי בשמו ועולה :

יז כהן אחר כהן ולוי אחר לוי לא יעלה ונוהגין שלא לעלות כהן ולוי למנין הקרואים אפי' בהפסק ישראל ביניהם רק אחר השלמת כל הקרואים במקום שמוסיפים וקוראים אחרון רשאים לעלות כהן או לוי לאחרון וכן רשאים לעלות למפטיר ובתענית אין הכהן ולוי עולה למפטיר לפי שהוא ממנין הקרואים ואם אין שם ישראל היודע להפטיר מקרין אותו :

יח אם אין מוסיפין בשבת רק קורין שבעה קרואים לבד אין קורין לכהן ולוי שביעי וכן ביו"ט לא יקראו להם לחמישי ואם טעו וקראו לכהן או לוי להיות שביעי בשבת או ביו"ט להיות חמישי וכבר עלה אל התיבה אזי יקראו לישראל לשביעי או חמישי והכהן או לוי יעמוד שם ויעלה למפטיר ואם הוא בענין שאי אפשר שיהי' כהן או לוי זה בקריאת מפטיר כיון שכבר עלה שוב לא ירד ויברך ויקרא :

יט אם קרא החזן לכהן או ללוי ואינו שם לא יקרא לאחר בשם משום פגמו של ראשון אלא האחר יעלה מעצמו אבל אם בנו שם מותר לקרותו תחתיו בשם אבל לקרות לאביו בשם אסור שעדיין יש חשש פגם הראשון שיאמרו שהוא בן גרושה אלא יעלה בעצמו ואם קרא לכהן או לוי לאחרון או למפטיר ואינו שם וקורא לאחר אעפ"י שהאחר הוא כהן או לוי מותר לקרותו בשם :

כ אם הכהן או הלוי עומד בתפלה וקוראים אחר במקומו יכולים לקרות האחר בשם לפי שהכל רואין שבשביל שאי' להפסיק בתפלה אינו עולה :

כא אם קראו לישראל ואינו שם יכולין לקרות אחר במקומו בשם שבישראל אין חשש פגם :

כב ש"ץ שהוא כהן רשאי לקרות לכהן אחר לעלות לתורה וכן אם הסגן הוא כהן או במקום שקונין מצות עליות לתורה והקונה המצות הוא כהן או לוי יכול לצוות לקרות לכהן או לוי אחר ואין בזה משום פגם שהכל יודעים שדרך לכבד אחרים :

כג אם הכהן אבל תוך שבעה ואין כהן אחר טוב שיצא מבה"כ בשעת קריאת הכהן ואם אינו יודע הדין ואינו יוצא טוב לומר לו שיצא מבה"כ ואם אעפ"כ אינו יוצא אם הוא שבת יש לקרותו לכהן שלא יהא נראה כאבילות בפרהסי' וכן אם קראוהו בטעות שלא ידעו שהוא אבל והוא שבת יעלה ואם הוא בחול יודיע להם שהוא אבל ולא יעלה וטוב שיצא מבה"כ ויקראו ללוי או לישראל במקום כהן עיין בשער ח' סעיף ק"ט וסעיף קי"א :

כד רשאים לקרות שני כהנים זאח"ז א' להיות אחרון ואחר להיו' מפטיר לפי שהקדיש מפסיק ובשמחת תורה שמוציאין שלשה ס"ת יכולין להיות שלשי' כהנים אחד חתן תורה ואחד חתן בראשית ואחד מפטיר כיון שכ"א קורא בספר אחר אבל בר"ח טבת שחל בשבת שיש ג"כ שלשה ספרים אז בספר הראשון שקורין בו פרשת השבוע אין לקרות לכהן לבסוף אף אם הוסיפו וקראו בו יותר משבעה לפי שעדיין אין משלימין הקריאה בספר הזה והמשלים הוא בספר השני שקורין בו פרשת ר"ח רק בספר

השני

השני שבו משלים האחרון ובספר שלאחריו שקורין בשל חנוכה למפטיר רשאים לקרות לכהן להיות אחרון וגם כהן למפטיר וכן בשבת של פרשת שקלים או של פרשת החודש שחל בר"ח שיש ג"כ שלשה ספרים אין לקרות כהן להשלים הקריאה בספר הראשון רק בשני הספרים האחרונים רשאים לקרות כהנים לאחרון ולמפטיר כמ"ש :

כה אם הכהן או הלוי היו בבה"כ בעת שהיה זמן קריאתם וטעו וקראו לישראל וכבר קרא אין לקרות שוב אח"כ לכהן וללוי רק יקראו לישראלים והישראל הראשון שקראו בטעות עולה למנין שבעה אך לאחרון או למפטיר יכולין לקרותם כמו אם לא היה בכאן טעות כלל :

כו אפילו ראש הכנסת לא יקרא בתורה מעצמו בלא קריאת החזן וכן החזן לא יעלה לקרות רק כשהסגן אומר לו לעלות אבל אין קורין לו בשמו יעמוד פב"פ כמו שקורין לשאר העולי' אלא כשהסגן אומר לעלות מברך וקורא בסתם :

כז מי שאביו מומר אין קורין אותו בשם אביו וגם אין קורים אותו בשמו לבד אלא קורין ע"ש אבי אביו ודוקא כשלא עלה עדיין מימיו בשם אביו אבל אם הוא גדול והורגל באותה העיר לעלות בשם אביו ואח"כ המיר אביו קורין אותו בשם אביו שלא לביישו ברבים ואם בא למקום שאין מכירין ושואלין אותו יאמר להם שם אבי אביו וכן אם יש לחוש לאיבת המומר יכולין לקרותו על שמו ואסופי שבאה אשה אחת קודם שנאסף מן השוק ואמרה שהיא אמו וכן שתוקי קורין אותו ע"ש אבי אמו ואם אין שמו ידוע קורין אותו בן אברהם כמו שקורין לגר :

כח הסומא נוהגין לקרותו לעלות לתורה ומכ"ש אם היה כהן או לוי ואין שם אחר ומ"מ נראה שעכ"פ אין לקרותו למפטיר שגו' חובת היום ומכ"ש לפרשת פרה ופרשת זכור ועיין סימן תרפ"ה :

כט מי שהוא בן י"ג שנים ויום אחד אפי' אם אין ידוע אם הביא ב' שערות עולי' למנין שבעה אבל אם אינו בן י"ג נהגין שלא לקרותו אפי' להוספה שמוסיף על מנין שבעה קרואים ואפי' אם הקטן הוא כהן ואין שם כהן אחר אין קורין הקטן אלא קורין לוי או ישראל במקום כהן וכן אם הקטן הוא לוי ואין שם לוי אחר לא יקראו אותו ללוי רק יקרא הכהן שנית במקום לוי רק למפטיר נוהגין לקרות קטן ויתבאר דינו לקמן ומ"מ אין לעשות כן רק כשאירע מקרה שלא היה כהן או לוי גדול בבה"כ רק הקטן אבל בעיר קטנה ואין בכל הציבור כהן או לוי אחר רק הקטן יש לסמוך להקל לקרותו כשהוא סמוך קצת לשני גדולות . אבל לא קטן ממש שאין שבח לציבור שיהא קטן מברך והם עונין אחריו וגם שעל הרוב אין בגדיו נקיי' וטוב שיצוו לו לילך חוץ לבה"כ בשעת קריאת כהן או לוי . ובשמחת תורה נהגו לקרות כל הקטנים ויתבאר במקומו :

ל אין מניחין לעלות שני אחים זה אחר זה וכן הבן אחר האב בשביל עין הרע ואפילו הוא אומר שאינו מקפיד על עין הרע אין לקרותו . ואם קרא אחד מהאחים או האב וקרא אחריו אחר ואותו האחר אינו בבה"כ וצריך לקרות אחר רשאי לקרות לאחיו או בנו של זה שקרא עכשיו ואינו חושש משום עין הרע כיון שהפסיק בקריאת אחר ודוקא אם אירע כן שלא במתכוין אבל אין לעשות כן במתכוין לקרות לאחר שיודע בו שאינו בבה"כ שיהיה הפסק בכדי שיוכל לקרות במקומו אחיו או בנו של זה שיש בזה ביזוי לתורה וטו"ח ציבור :

לא אפי' אחים מן האם לא יקרא בזאח"ז וגם אב עם בן בנו אין לקרות בזאח"ז אם אין כ"כ צורך בדבר אבל שאר קרובים אפילו הם פסולים לעדות זה עם זה יכול לקרותם בזאח"ז :

אחים

סעיף כה וטעו וקראו כו'. עי' פר"ח ודבריו צ"ע ובפ"מ חולק עליו וכן מצאתי בשו"ת כ"ב מ"ת סימן יו"ד שחולק על הפר"ח בזה :

סעיף כז מי שאביו כו' קורין אותו בשם אביו כו'. ועי' בא"ר שכתב שלא להזכיר תוארים ר"ל שלא יאמר בן מורינו או החבר. ול"ל דאע"ג דגם בזה איכא בזיון מ"מ אין להוציא שקר בפיו בשביל זה. ונראה שהש"ץ יאמר בלחש ובמרוצה שלא יהי' נרגש לעם אם קול ההומר נשמע אם לא ומ"ש בשתוקי שקורין ע"ש אבי אמו עי' בט"ז שחולק ע"ז דא"כ בגט כו' והא"ר הסכים להש"ע דאין השם מחמת הגט כיון שהרב כותב אל לבו לחקור זאת בשעת כתיבי' הגט מה שם אביו ע"ש סעיף למ"ד :

סעיף ל ואם קרא אחר כו' כ"כ בשו"ת שבות יעקב ח"ג סימן ז' :

סעיף לא אב עם בן בנו כו'. בשירי כנה"ג כתב

פתחי שערים

שלא לקרות והפר"ח כתב דלא נהירא לי' ונראה לחוש לדברי כנה"ג אם אין צורך כ"כ :

סעיף לב ובמקומות אלו שהמנהג כו' עי' בא"ר מ"ש בזה : שם ובחוה"מ פסח כו'. עיין שירי כנה"ג משמע דבקריאה בספר אחר תלי' מלתא אע"פ שאינו למפטיר שהרי כתב ונראה שע"ז סמכו לעלות אחים ב' אחים כו' משום דבשני ספרים ליכא עינא בישא ע"ש :

סעיף לג אם קראוהו כו'. בפר"ח משמע כן ובא"ר אפשר שחסר תיבת ועלה כדמשמע ממ"ש לא ירד ובשירי כנה"ג כתב וז"ל כיון שהטעם משום עין הרע לא מחיתי באחד שקראוהו לקרות אחר אחיו להורידו כיון דכבר עלה עכ"ל משמע ג"כ דכבר עלה דוקא וכמ"ש :

סעיף לד אבל אם ידוע כו'. עיין בכנה"ג סימן רפ"ב ובא"ר ונראה דוקא שעושה משום כן שזה יעשה תשובה עי"ז הא לא"ה אסור שהרי אמרינן בב"מ אמר להם דוד הבא על אשת איש כו'. אבל המלבין כו' והיינו משום שלא היו כוונתם לעוררו בתשובה רק לביישו ול"ע אם יש לעשות כן אף בכוונה לתשובה אם ידוע שיש הלבנת פנים גדול וספק אם יבא לידי תשובה מחמת התעוררת זה ועיין בהלכו' יו"כ סי' תר"ח לענין להוכיח ברבים עיין שם :

סעיף לו ובאשכנז רגילין כו'. עיין בשו"ת כ"ב מהדורא

שערי אפרים

לב אחים או אב ובן אם רוצה לקרות האחד שביעי או אחרון והשני למפטיר רשאי רק לא יקראו השני בשמו משום עין הרע לא יעלה מעצמו או יאמר יעמוד מפטיר בסתם ובמקומות אלו שהמנהג לקרות לכל מפטיר בשמו בקול רם יש להחמיר גם בזה כשאין צורך גדול בדבר ובאחים מן האם או אב עם בן בנו יש להקל בזה לקרות השני בשמו למפטיר וכן אם המפטיר עדיין אינו בר מצוה יש להקל בזה. וכן בי"ט או שבת שמוציאין שני ספרים והמפטיר קורא בספר אחר וגם יש הפסק קדיש יש להקל בזה. ובחה"מ פסח או בשב' שיש בו ג' ס"ת והקורא בספר השני אינו למפטיר רק להשלים הקריא' וגם אין הפסק קדיש יש להחמיר קצת שלא לקרות שני אחים בזה אח"ז אם לא שיש צורך בדבר וכן בשמחת תורה מקילין בזה :

לג בשני אחים או אב ובן שאמרנו שאין לקרות אם קראוהו לא יעלה ואם עלה לא ירד ובאחים מן האם או האב עם בן בנו יש להקל שאם קראוהו יעלה :

לד מי שהוא עור או פסח אין לקרא לו לפרש' עורות או שבור או מי שיש לו נתק לפרשת נתקים וכל כיוצא בזה. וכן החשוד על עריות בפי העולם ואינו ברור אין לקרותו לפרשה עריות. אבל אם ידוע שבא על הערוה ועדיין לא חזר בתשובה אם אין לחוש לתקלה או קטטה יכולין לקרותו שאם יתבייש אפשר שיעשה תשובה עי"ז ומי שהוא חשוד לעבירו' מותר לקרותו אם לא שהוא מפורסם לבעל עבירה שעושה בפרהסיא ולא ידע עול בושת או מי שמלגלג על דברי חכמים ורגיל לדבר דברי אפקורסות כיון שהוא ממכחישי התורה בפרהסיא אין זה מברך אלא מנאץ :

לה כל מי שיודע בטיב גיטין מבין יודע שלפעמים נצמח מבוכה גדולה בקריאת הש"ץ לתורה לפי שבגט צריך לכתוב שם המובהק של המגרש ועושין עיקר משם הקודש שעולה בו לתורה וחותם בו ומחמת זה נופלים ספיקות הרבה כשהקריא' הוא בשינוי ממה שרגיל לחתום או משם המקובל שרגילין בו משפחתו ועי"ז צריך לבא לידי ב' גיטין מלבד טורח רב ממשא ומתן בין בעלי הוראה ויארע לפעמים שבא ג"כ לידי עיגון או הרוב לעיגון כידוע לרגיל בספרי שו"ת המדברים בזה ולכן ראוי לחזן לדייק בשם לכל קוראין אשר יקראוהו באמת כאשר הוא שמו ושם אביו האמיתי ולא יסמוך על דמיונו לבד רק לחקור ולידע כי כן שמו המובהק שרגיל לחתום ורגילין בני משפחתו בשם זה לשם מובהק ויש מהחזנים הנהדנין החפצים להראות דקדוקי עניות שלהם ולכן הורין לכל אלי' אליהו ולאברם אברהם ולפעמים ששמו המובהק הוא אלי' בלא ואו וכן אברם וכל כיוצא בזה לכן ראיתי לרשום קצת שמות שיש להתבונן בהם בכדי שאם יבא לידי גט הוא או בנו או בתו לא יפול ספק מחמת העלי' לס"ת ואדרבה יתברר מזה היטב ומ"מ אם זה העולה אינו מתושבי העיר רק עובר אורח א"צ לדקדק כ"כ בזה :

לו אלו הן קצת שמות שיש להתבונן בהם כגון אברם או אלי' יש שעיקר שמו כן להיות חסר וכן

גרליה

גדליה חזקיה חנניה טוביה ישעיה ירמיה וכיוצא יש מלא׳ ויש חסרים גד׳ל יש ששמו המובהק גד ויש ששמו גדלי׳ גרשון יש ששמו גרשם. בער יש ששמו הקודש דוב ויש ששמו הקורש ישכר וכן המנהג במדינתינו ישכר בש״ז אחת וכן חותמי׳ על הרוב ואם יודע שזה רגיל לחתום יששכר יש לקרותו כי גם לס״ת ובאשכנז רגילין שהנקרא בשם בער ושם יששכר בשני שינין ומי שקורין אותו בפי כל ישכר יש לו לחתום עצמו ג״כ רק ישכר ולעלו׳ לתורה ג״כ בשם זה אם לא שמקובל בידו שבני משפחתו שמם יששכר ועולים כן לתורה וחותמי׳ כן א״כ מה שנקרא בפי כל העולם בחד שין אינו רק קיצור השם . הנה יש ששמו כך ויש שהוא כינוי לחני . חנן לפעמים הוא שם בפ״ע ולפעמי׳ כינוי לאלחנן או יוחנן מי שנקר׳ ליזר מן הסתם .שם הקודש אליעזר . לאזר מן הסתם שם הקוד׳ שלו אלעזר . נחום יש ששמו כך ויש שהוא כינוי למנחם נתן יש ששמו המובהק יהונתן . עוזר יש שהוא כינוי לעזרא או לעזרי׳ מיכל יש שהוא כינוי ליחיאל או למיכאל וכן יש כמה כינוים שיש להם שמות קודש הרב׳ כגון הירש זעליק זלמן ליב פייבש ודומיהן וש״ץ המדייק בשמא באמת יש לו לעמוד על עיקר שם הרגיל לבני משפחתו וא״א לפרט כולם כי רבי׳ המה וכתבתי אלו לדוגמ׳ להיות דבר הלמד מענינו ודעת לנבון נקל :

מהדורא הגיכה חלק אה״ע סי׳ ק״ז שבפולין יש לכתוב בגט ישכר ובאשכנז יששכר וע״ש שכתב טעמא משום שבפולין המנהג לקרות לתורה ישכר ובאשכנז יששכר :

לז מי שבא בזמן הזה בחוץ לארץ ואמר כהן אני נאמן לקרות בתורה ראשון ולישא את כפיו ואם הוא חלל שנולד מגרוש׳ או חלוצה אינו קורא ראשון ואינו נוש׳ את כפיו ואם כהן נשא גרושה או חלוצה לא יקרא ראשון ולכל שאר מעלות כהונה הוא פסול עד שידור הנאה ע״ד רבים מהנשים שהוא אסור בהם וכן אם מטמא למתים פסול מכל מעלות כהונה עד שישב ויקבל עליו שלא יטמא עוד ולמת וא״צ לידור רק די בקבלה לבד ומי שיש לו בת שהמירי׳ או זינתה אין נוהגין בו קדושה לירות בתורה ראשון ומי שבא ואמר לוי אני נאמן לקרותו לוי במקומות אלו שאין נוהגין במעשר וכל הפסולין שהשבנו למעלה בכהן אין נוהגין בלוי :

שער ב

דיני חיובים לקרות׳ ומי נדחה מפני מי ובו ט״ו סעיפים :

א אלו הן החיובים שהסגן מחויב לצוות לקרותם קודם לאחרים חתן ביום חופתו חתן בשבת שקודם החתונה שמזמרים אותו . נער שנעשה בר מצוה באותו שבת בעל אשה יולדת בשבת שהולכת לבה״כ . חתן בשבת שאחר החתונה . יאר צייט שהוא יום שמת בו אביו או אמו אבי ילד זכר בשבת שלפני המילה ויש מקומות שנוהגין שגם המוהל והסנדק הם חיובים ופה אין נוהגין כן רק מכבדין בהגבהת הס״ת :

ב חתן ביום התונתו היינו בחול כשיעשה החופ׳ ביום זה הוא קודם לכל החיובי׳ אפי׳ לנער שנעשה בר מצוה ביום זה ומכ״ש שקודם ליא״צ . נער שנעשה בר מצוה בשבת הוא קודם לכל החיובים כיון שהוא יום חינוכו מלבד חתן שמזמרין אותו שהוא שוה לו ויטילו גורל ואם אין הנער שנעשה ב״מ מתושבי העיר אינו דוחה שום חיוב שלא מתושבי העיר :

ג חתן בשבת שקודם החתונה שמזמרין אותו הוא חיוב אפי׳ אם לא תהיה החתונה באותו שבוע כגון שהולך לעשות חופתו בעיר אחר רחוק מכאן הוא חיוב וקודם לבעל אשה יולדת וא״צ לומר להיובי׳ שאחריו ואם הי׳ סבור שתהי׳ החתונה באותה שבוע והי׳ חיוב ואח״כ נדחה החתונה במדינתינו אין נוהגין לזמרו עוד הפעם ולכן שוב אינו חיוב בשבת שתהבע החתונה בשבוע שאחריו וכן אלמן שאין מזמרי׳ אותו אינו חיוב בשבת שלפני החתונה לדחו׳ חיובי׳ אחרים אבל אם אין חיובים יש לקרותו קודם לאחרים ואבי החתן בשבת שמזמרין אותו ג״כ נוהגין לקרותו ומ״מ אינו דוחה שום חיוב ואף אלמן בשבת שקודם

פתחי שערים

סעיף ד ואם יש חיוב מהולכת כו׳. במג״א משמע לכאורי דיולדת הולכת לבה״כ של בת עדיף אך ז״א דר״ל דשל בת עדיף מבן לענין שבת שקודם המילה הא לענין שבת שהולכת לבה״כ שוים אע״פ שאבי הבן כבר הי׳ חייב בשבת שלפני המילה עכשיו הוא חיוב אחר לפי שאשתו חייבת בקרבן ועולה לתורה ומכדר בעבורי שהוי דוגמת קרבן וכן מבואר בלבוש שבעל יולדי בת קודם לאבי הבן לענין שבת שקודם המילה ומדלא קאמר להולכת לבה״כ בשביל בן אלמי דבכה״ג איכו קודם וכן לענין יא״ל כתב שלא הורע כחו של בעל הולכת לבה״כ מחמת בן ע״ש ובמחלית השקל כתב בזה ולא ראה בלבוש ע״ש:

כוהגין

שערי אפרים

חתונתו קודם לו:

ד איש של יולדת בת או בן הוא חיוב בשבת שאשתו הולכ׳ לבה״כ ואעפ״י שיולדת בן כבר עלה בשבת שקודם המילה מ״מ הוא קודם לחתן בשבת שאחר החתונה ויא״צ ומכ״ש שקודם לאבי הילד הזכר בשבת שקודם המילה ואם יש חיוב מהולכת לבה״כ מחמת לידת בן ואחר חיובו מחמת לידת בת יטילו גורל ואם היא חולה ואינה הולכת לבה״כ אזי אחר שעברו מ׳ יום לזכר ופ׳ ימים לנקבה שהוא זמן הבאת הרבן שלה אז הוא חיוב אף שאינה הולכת לבה״כ ואם מתה היולדת שוב אינו חיוב:

ה אשה שהפילה אעפ״כ בעלה חיוב בשבת ראשון שהולכת לבה״כ או אחר מ׳ יום כו׳ ודוחה שאר חיובים כמו אם ילדה וולד קיימא אא״כ הפילה צורה שאין אנו בקיאים בה שאז אינו דוחה חיוב אחר דשמ׳ אינו ולד ומ״מ יש לקרותו קודם לאחרים:

ו מי שהיה חתונתו מיום ד׳ ואילך הוא חיוב בשבת שאחריו ודוחה יא״צ ואבי הבן לפני המילה ודוקא שהוא בחור או שנשא בתולה ואם לאו אינו חיוב ומ״מ יש להרותו כשאין חיוב אחר וכן אם היה החתונה בשבוע זו קודם יום ד׳ אע״פ שאין דוחה חיוב אחר יש לקרותו קוד׳ לאחרים ומי שנשא בתולה קודם לנושא אלמנה ואלמנה לחלוצה וגרושה:

ז יאר צייט הוא חיוב ונדחה מפני שאר חיובים חוץ מחיוב אבי הילד קודם המילה או אפי׳ אם המילה באותו שבת נדחה מפני יא״צ לפי שסופו לעלות בשבת שתלך לבה״כ ואם היא״צ אינה ביום השבת רק בשבוע שאחריו אינו חיוב לדחות אבי הילד ומ״מ נוהגין לקרותו כשאין חיוב אחר:

ח אבי הילד זכר חיוב בשבת שלפני המילה ואם התינוק חלש ולא ימולו אותו בשבוע זו אינו חיוב עד השבת שקודם שבוע של המילה ואם יש שם אחר שהוא חיוב מחמת שחל המילה בזמנה בשבוע זו הוא קודם לזה של המילה שלא בזמנה ואם היה סבורים למול בשבוע זו ועלה בשבת שלפניו בתורת חיוב ואח״כ נדחה המילה שוב אינו חיוב בשבת אחר שיהיה קודם המילה:

ט אם המילה חלה בשבת הוא חיוב אף אם אינו מבני הכנסת הזאת או אינו תושב פה כלל מ״מ הוא חיוב ויש להרותו קודם לאחרים אעפ״י שהם תושבים ואם התושב הוא חיוב כצת ויש איזה צורך לקרותו כגון יא״צ בשבוע שאחריו וכיוצא הוא קודם ואם אחד מילתו בשבת ואחד אחר השבת ושניהם תושבים או אורחין מי שחל מילתו היום הוא קודם:

י מי שנעשה בר מצוה בשבוע זו או בשבת שלאחריו אעפ״י שאין דוחה חיובים מ״מ הוא קודם לאחרים שעכ״פ מתחנך היום ראשון בעלי׳ לס״ת ואביו מברך ברוך שפטרני ואם בשבת היו חיובים אחרים שנדחה מפניהם יש לקרותו בימי החול שאחריו ויברך האב אז ושוב אין חיוב בשבת שאחריו ואבי הנער אינו חיוב כלל אעפ״י שנעשה בנו ב״מ בשבת:

יא מי שהיה חולה ונתרפא וכיוצא בו שצריך לברך ברכת הגומל יש לקרותו קודם לאחרים כיון שנהגו לברך בשעת קריאת התורה ומ״מ אינו דוחה שום חיוב כיון שמן הדין יכול לברך בעשרה אף בלא עליה לס״ת יש לו לעשות כן ולא ידחה החיוב מפניו:

יב בקצת מקומות נוהגין שהמוהל והסנדק הם חיובים והסנדק דוחה לאבי הבן ואבי הבן להמוהל ואם המוהל מילד של אחר מפילין גורל ולפי שבמקומינו אין הסנדק והמוהל חיובים קצרתי בזה:

יג נוהגין לקרות למי שעתיד לצאת לדרך אחר השבת או בא מן הדרך וכן נוהגין לחלוה כבוד לאורח נכבד לקרותו והוא טוב ויפה אך אין אלו דוחין שום חיוב מהחיובים הנזכרים:

יד אם יש שני חיובים שוים יש לילך אחר ידיעתם בתורה ואם שניהם ת״ח ת״ח בעל הוראה קודם

לת"ח מפולפל ואינו בעל הוראה ועוד יש מדרגות וקצרתי כי אהרי שיוצא מגדר ח"וב הוא נמסר לסגן והוא עושה לפי ראות עיניו והולק כבוד למכובדים ובמקומות שמוכרים המצות ונופל המעות לצדקה כל הקונה אותם יש לו רשות לקרוא למי שירצה ובלבד שגם הוא יקרא החיובים שזה לא מכרו לו גם יקרא כ"א לפי כבודו שלא יבא לידי מחלוקת ואם אחד קנה עליה אחת ונזכר הסגן שיש חיוב שצריך לקרותו יכול לחזור בו שמכירה בטעות הוא ואם אחד קנה איזה עליה וקדמו אחר אם תפס גובה ממנו יוד זהובים ויש בזה מחלוקת וקצרתי שאין מצוי בינינו :

טו נוהגין לקרות התוקע לעלות לתורה בר"ה ויש מקומות שש"ץ המתפלל מוסף בר"ה ויוה"כ הוא ג"כ חיוב לעלות לתורה באותו יום שהוא מתפלל ודוקא אם הוא תוקע ומתפלל בחנם אבל אם הוא בא בשכרו אינו חיוב כלל ויש מקומות שבר"ה ויוה"כ אין משגיחין בחיובים כ"א על המתנדבים בעין יפה. ונוהגין שמי שמוחזק מכבר מידי עלותו שנה בשנה אין מוציאין מידו וכתבתי מזה בקונטר' מטה אפרים במנהגי ר"ה ויוה"כ והכל כמנהג המדינה :

שער ג

דין הנהגת הקורא בתורה ובו י"ט סעיפים :

א יש מקומות שנהגו שהעולה לתורה הוא עצמו קור' בקול רם ובמדינתינו נוהגין שהציבור בוחרין איש מיוחד לזה או הש"ץ הקבוע לתפלה או איש אחר הבקי לקרות והוא קורא לפני כל הקרואים ויש להם לבחור אדם הגון ובעל תורה ומע"ט ויש לו נעימה ובקי לקרות המלות בנקודתם והנגינות והטעמים כראוי וגם יהיה לו קצת ידיעה בחכמת הדקדוק למען דעת שלא ירפה החזק ויחזק הרפה ויניח הנד וינוד הנח ולא ישתנה שום אות מתנועתו ונקודתו הנתונה מסיני ולא ישתנ' משמעות שום תיבה ע"י שיבוש קריאתו וכל מה שהזהירו חז"ל בק"ש יש לו ליזהר להקורא בתורה ויש קצת קוראים גקדנין שמדקדקים בקריאתם הרבה יותר מהצורך ומרחיבין פה ומאריכין לשון עד אשר יצא מאפם והיה לזרה בעיני ההמון עד שנדמה להם כהברה אחרת לגמרי ואילו אין רוח חכמים נוחה מהם וכל המשנה ממה שהציבור רגילין בדבור או במעשה ידו על התחתונה :

ב מה טוב אם ימצא כזה שיהיה לו ג"כ הדרת פנים ושאר מעלות שמנו חכמים בש"צ הקבוע לתפלה לפי שזה כבוד לתורה ושבח לציבור גם צריך שיהיה אהוב לציבור והוא אוהבם ואם אירע שהקורא יש לו שנאה עם אחד מהציבור מוטל על הסגן שלא יצוה לקרות לזה לפרשת התוכחה מפני שיש סכנה בדבר ואם זה יודע שהקורא שונאו ומתירא שמא יקראוהו יצא בין גברא לגברא מבה"כ עד שיקראו אחר ויכנס אח"כ ואם לא יצא וקראוהו יעלה כיון שהוא מתכוין משום כבוד התור' שומר מצוה לא ידע

סעי' ט"ו נוהגין לקרות התוקע כו' עיין ברמ"א סימן תקפ"ד בשם הכלבו שכתב ממנין החמשה העולין לס"ת ונראה דלאו דוקא דה"ה לקריאת מפטיר שהוא ג"כ קריאה חשובה שהיא לחובת היום וגם ברכות ההפטרה משלי' מאה ברכות ואפשר דנקט הכי לפי שיש מקומות שנהגו להוסיף ביו"ט לכך נקט ממנין החמשה לומר שאין דוחין אותו לקרות בקריאת הנוספים :

שם אבל אם בא בשכרו כו'. עיין בא"ר בשם הילוך של"ה שכן נוהגין :

סעי' א שלא ירפה כו'. עיין בש"ע סימן קמ"א ובלבוש שם :

סעי' ב שהקורא שונאו כו'. עיין סימן נ"ג ומ"ש המג"א אלא כשקוראים כו' ר"ל דלאו מטעמי' הכנה"ג דכתיב ועוזבי ד' כו' אלא מטעמי שאם אין עולה מקלל כו' יש לו לעשות כן ובספר מחצית השקל הבין בענין אחר וליתא וע"ש בהגהת ש"ע מי שהוא שונא לש"ץ כו' וכן מלשון ההגה ובד"מ שכתב אהוב לקהל משמעות הלשון שבאהבת הקהל לש"ץ תליא מלתא אך ממה שמסיים בד"מ שהחזן אינו אוהבו כו' וכן בשו"ת מהרי"ל שיהא הש"ץ אוהב לצבור כו' מבואר להיפך והכי מסתבר דהעיקר תלוי שאם הש"ץ הקורא הוא שונא להעולה הוא מתכוון בקריאת הקללו' נוכח פני העולה וסכנה הוא לו ולשון

דבר

פתחי שערים

ולשון הרמ"א שכי שוכא להש"ץ ל"ע ואפשר שר"ל כיון שיודע בנפשו שהוא שוכא להש"ץ משתיא הש"ץ שונאו ג"כ משום כמ"י הפכ"י וכדאיתא בסוף יבמות גבי הי כשים שאין מעידות כו' וקלכתי :

סעיף ה ואז הוא שכר שבת כו'. עיין בש"ע סי' ש"ו וסי' תקפ"ה בט"ז ופר"ח ושאר אחרונים :

סעי' ו יגמור לקרות כו'. עיין בברכי יוסף סי' קפ"ג:

סעיף ח שלש או ארבע פעמים . כן איתא במדרש ועיין בביאורי הגאון מהר"א ז"ל :

שערי אפרים

דבר רע ואסור להקורא לחשוב בשע' קריאתו ענין קללה לנוכח שום אדם ואף כשקורא הברכות לא יחשוב לברך חבירו שהוא אוהבו ומכ"ש בתוכחות וקללות שאין לו לעשות כן וגם אין לו לחשוב בשעת קריאה שהוא נותן קולו בנעימה כדי שתערב קריאתו לפלוני שהוא נדיב ואיש מתן וכמ"ש בחו"ה שאמרו למלך אחד איך ערבה לך קריאת פלוני והשיב איך תערב עלי והוא אינו קורא אלא כדי שתערב לי אבל יוכל להנעים קולו כדי שתערב לציבור שעי"ז יכוונו לבם ויטו אוזן לקול קריאתו ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם :

ג הקורא יש לו לתת לב להבין הסדר שיקרא עפ"י פירוש רש"י או עכ"פ לפי פשוטי הדברים ויקרא בקול רם ולא בחטיפה ולא במתינות הרבה משום טורח ציבור כ"א בדרך הממוצע ולא ישמיע קולות גדולות שמבלבל בזה דעת השומעים רק יקרא בשפה ברורה בנעימ' קדושה להמשיך לב הציבור שיהיו מטים אוזן לשמוע ויקרא הכל מתוך הכתב וכשיגיע קרוב לסוף העמוד לא יניח הסגן לקרב העמודים כי לפעמים מחמת זה קורא תיבה א' או ב' שבסוף העמוד בע"פ מחמת הרגל לשון ואינו נכון ויזהר הקורא שלא יפסיק בשיחה אפילו בין גברא לגברא ומכ"ש שלא לצאת חוץ :

ד יש מי שכתב שיש להתנועע קצת בעת הקריאה כי התורה ניתנה ברתת ובאימה ומ"מ לא יטיל אימה יתירה על הציבור כי על כן ירים ראש וינוע ויעמוד מרחוק ומזדקר בבת ראש לאחוריו ויצא שכרו בהפסדו כי עי"ז דעתו מתבלבלת ואינו יודע מה הוא שח וגם קורא כמה תיבות שלא מתוך הכתב מחמת הרגלו ולפעמים מביא את הציבור לידי גיחוך ובלבול הדעת כשבא לידי טעות והחכם עיניו בראשו בעת עמדו לקרות מודד לו כמדתו שלא ירחיק מן הכתב כמלא עיניו ושוב אינו מעביר על מדתו זאת בכל עת הקריאה עד תומו ואף אם מתנועע קצת תנועה קלה ובפרט בעת הזכרת השם מ"מ לא רמו עיניו מן התיבה שהוא עומד בה עתה ודעתו מיושבת עליו וגם צריך ליזהר שלא יקרא בהברה חזקה וקשה הרבה שעי"ז נצוצות של רוק נתזין מתוך פיו ונופלים על הספר ומלחלחין האותיות ואם מקנח אותם בעת שהוא לח מתקלקל נוי הספר כי זה האות מראיתו כיהה ובין השיטין מקומו משחיר ולפעמים נמחק אות שאין ניכר צורתו ובא לידי פסול ומכ"ש אם נתזה צנורא מפיו על האותיות משמות הקדושים שאין נמחקים שאסור להנח במטפחת וכיוצא משום לא תעשון כן כו' וצריך להמתין שיתיבש היטב שלא יבא לידי מחיקה וי"ש אנשים שטבעם מידי דברם מתיזין רוק ובעת הקריאה ישימו כף לפיהם עם מטפחת קטן או כנף טליתו להיות שפה לפיו סביב ואף שאין זה מדה נכונה דהשתא לפני מלך ב"ו אין עושין כן מ"מ לא נמנעו מלעשות כן מחמת חששות הנזכרים ומ"מ מי שאפשר לו ליזהר מהתזת רוק בלא מטפחת אין לו לעשות כן משום זהירות יתירה ואותן המחזיקים מטפחת יראו שיהיה קטן שלא יהיה ניכר כ"כ וגם לא יחזיקו על פיהם ממש כי אם סמוך לו כדי שלא יהא הקול צרור ולא נכון לדבר כן כ"א בשפה ברורה מצלצל באזני השומעים ויערב לנפשם :

ה הקורא שממנין הציבור ומבטיחים לו שכר קצוב צריך להתנות עמו כך וכך לשבוע או לחודש או לשנה שהשכר הוא בין על מה שהיה קורא בין בחול בין בשבת ואז הוא שכר שבת בהבלעה אבל אם אין לוקחין רק לקרות בשבת לבד ומבטיחין לו שכר ע"ז אינו נכון :

ו לכתחלה אין לקרות ע"י קורא אחר הורא 'אפילו אם הקריאה בב' וג' ספרים לא יחלקו לקוראים רק אותו שהתחיל לקרות יגמור לקרו' כל הקריאים שבאותו היום ומ"מ אם הקורא הקבוע לא היה בבה"כ והתחיל אחד מבני הכנסת לקרו' אעפ"י שאינו בקי וקראו לפניו מתוך החומש ובאמצע הקריאה בא הקורא יגמור זה הקורא ראשון את הפרשה לפני העולה ההוא ושוב כשיקראו אחר יתחיל לקרות הקורא כדרכו :

ז אם אין שם גדול שיודע לקרות רק קטן מוטב שלא להניח הקטן לקרות אלא יקרא אחד מבני הכנסת ויקרא הקטן או אחר לפניו מתוך החומש ואם הגיע לכלל שנים וידוע שהוא בן י"ג שנים ויום אחד

אעפ"י

אעפ"י שאי"ז ידוע אם הביא שני שערות סומכין על החזקה שהביא סימנים ורשאי לקרות מן הדין ומ"מ משום כבוד תורה וכבוד ציבור יש למנות לכתחלה מי שהוא לבוש שנים ובעל מדות כאשר בארנו :

ח בין במקום שנוהגין שהעולה בעצמו קורא בקול רם ובין במקום שהש"ץ קורי' אינו רשאי לקרות אם לא סידר תחלה שלש או ארבעה פעמים בינו לבין עצמו ואם אין שם מי שיסדר לעצמו מקילין שיקרא אחד שיודע לנגן הטעמי' אעפ"י שלא סידר וקוראין לפניו בלחש מתוך החומ' או הסידור שלא לבטל הקריאה בציבור ומזה תוכחת מגולי' להקורי' הקבוע שאין לו להתרשל מלבא בעיתים המזומנים לקריאה שע"י התרשלותו גורם בלבול הדעת בקהל רב אחרי שאין מי יקרא בצרק מעמידין קורא דגר או ילד ולא במשפט וכמה מלות מזרקין בלפי מעלה אשר לא כדת ואין יכולין לומר שורה שלא בשיבוש ולבלתי היות שם ערוב תערובות טעמים ותערובות גופם של אותיות אחת למעלה ושכע למטה וקולרו תלוי בצווארו וגם אחרי כי שכיר הוא בא בשכר הרי הוא גוזל את הרבים ויש לו ללמוד ממלאכת הדיוט היחיד כמה הקפידו חז"ל על הפועל הבא בשכרו והקילו עליו קצת בענין ק"ש ותפלה כדי להיות מהיר במלאכתו וק"ו להקודש כי מלאכת שמים הוא אף אומנתו בקהל קדושים מצוה דרבים שיש לו ליזהר לעמוד על משמרתו משמרי' הקודש והמהדרים נוהגין להיות זריזין מקדימין ומזרזין עצמם להיות הוא בעל הקורא ראשון להבלת התורה על הבימה להכין אותה ולקבוע מקום קריאת זאת תורת העולה וכך הדור לו ואם אינו עושה כן להיות מצוי בעת הצורך לקריאה והוא מתרשל מלבא ורגיל בכך רשאים הציבור לסלקו אף בלי התראה :

ט הבימה שקובעין בה התיבה שקורין עליה בס"ת עושי' אותה באמצע בה"כ בכדי שיעמוד עליה הקורא בתורה וישמעו כולם ואין עושים יותר משׁשה מדרגות לבימה ולכתחלה יש לקבוע מקום לתיבה נגד כותל מזרח שקובע שם הארון הקודש ומ"מ אין להקפיד אם אינו מכוון נגדו ממש ואם אירע יום המעונן או במנחה של שבת שלפעמים כשהיום פנה לערב שאין רואים היטב על הבימה רשאים דרך עראי לקרות על השולחן העומד סמוך לחלון שבצד דרום או צפון אבל לא לצד מערב ובשעת הדחק יש להתיר אף לצד מערב כיון שהוא דרך עראי ומ"מ לא יהי' מקום הקריאה מכוון נגד

ארון

סעיף ט ומ"מ אין להקפיד כו' עיין בסי' ק"כ ובמג"א שם ועיין בסי' צ"ד לענין תפלה למזרח ומ"מ אין ללמוד מזה לקה"ת דדוקא בתפלה יש לו להתפלל למזרח שבמדינות אלו הוא כלפי א"י כדכתיב והתפללו אליך דרך ארצם משא"כ בקריאת ה"ת ולענין תפלה אין קפידא להתפלל נגד הארון קדש קבוע שאפילו אם קבעו הארון הקודש בכותל אחר מ"מ יתפלל למזרח כמ"ש בכנה"ג שם אך בקריאת התורה נראה שיש לקבוע התיבה לכתחלה למזרח נגד הארון הקודש או בצידו בכדי שכשיתחוה יהי' ההשתחואה ג"כ כלפי הקודש אע"פ שעיקר ההשתחואה הוא לכבוד התורה כמ"ש לקמן ומ"מ אם צריך לקבוע הקריאה לצד אחר כדי להשתמש לאור החלונות ויוכל לראות בעין יפה שפיר דמי אך עכ"פ לא יהי' מכוון מקום הקריאה נגד הארון הקודש שנראה כאלו הסבו פניהם ממקום הקודש ואחוריהם אל היכל ה' ואע"פ שהכהנים מחזירים פניהם כלפי העם התם לפי שצריכים פנים אל פנים וגם פנים של מעלה כביכול פונה אל העם וכמ"ש יאר ה' פניו אליך כו' ועי' בכנה"ג סי' קכ"ח. ומה שנוהגים שהדורש ברבים עומד לפני ארון הקודש ומחזיר פניו כלפי העם אין זה רק דרך עראי וכ"כ בפ"מ סי' ק"ן וגם בספר שו"ת מאהבה להתכלל בזה ע"ש וכבר דשו בה רבים וגדולים שהחזיקו לעשות כן ומנהג ישראל תורה אך מי שלא הוטל עליו חובה לדרוש לעם רק איהו דקא ממלי נפשי' ויודע בעצמו שאין כוונתו לדרוש לכבוד ד' וליקר תפארת תורתו הקדושה רק לכבוד עצמו הוא דורש לאחויי חורפא או משום דרוש וקבל שכר אין ספק כי מלבד שלא יקבל שכר על הדרשה אלא ענוש יענש על שמיקל ראשו כלפי הקודש אין לו תוך ויש לו אחורים אל היכל ה' ושומר נפשו ירחק מזה וברוב המקומות עושין הא"ק במקום גבוה ועולים אליו במעלות ראוי לעשות בענין שלא יגיע תחתי' הא"ק סמוך להרצפה ולדקדק שיהי' שיוה מקום עמידת הס"ת שבהיכל למעלה מחצי קומת איש.

כדי

פתחי שערים

כדי שעכ״פ כשיעמוד הדורש שמה לא יהי׳ אחוריו ממש כלפי הס״ת וקלרתי ועי׳ בשו״ת כ״ב מס״ת שכי שאם א״א שיהי׳ פני הקורי׳ כנגד המזרח שפיר דמי אם פניו למערב ע״ש וכבר כתבתי בפנים איך יש לנהוג בזה :

סעי׳ י והקורא הוא הסרסור כו׳. עיין לבוש סימן קמ״ג :

סעיף יא ואם הסגן מתפעל כו׳. עיין בשו״ת נחלת שבעה סימן ל״ח והביאו בא״ר :

ואיכו

שערי אפרים

ארון הקודש ואם מתפללים בבית בעשרה והחלונות בצד מערב וצריך לקרות בקביעות לצד מערב כי הקור׳ לאורה הוא צריך יכולים לקבוע הקריאה לצד מערב אך לא יקבעו את ארון הקודש נגד מקום הקריאה ממש :

י אם הקורא עצמו רוצה לעלות לתורה יעמוד אצלו מצד שמאלו הש״ץ הקורא בשם חעולים לתורה שהוא שם ג״כ אצל הס״ת ואם הוא עצמו הוא הש״ץ יעמוד שם איש אחר שבשם שניתנה התורה ע״י סרסור והוא משה רבינו ע״ה שהיה כמו סרסור בין הש״י וישראל כך אנו צריכי׳ לנהוג בה ע״י סרסור והסגן עומד כביכול במקום הקב״ה שהוא המצו׳ לקרות למי שישר בעיניו והקורא הוא הסרסור במקום משה והעולה הוא המקבלה במקום ישראל ובשליחות׳ ומזה יש ללמוד שיש לבחור סגן איש נכבד ובעל מע״ט ודעת הבריות נוחה ממנו שלא יחשדוהו שבשביל הנאת עצמו או איזה סיבה יתמוך כבוד לאשר לא נכון לו או בהיפך וכן ראוי לציבור שלא יהרהרו אחרי הסגן וידונו אותו בכל ענין לכף זכות כי דרכיו דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום והדבר אשר יקשה בעיניהם יתלו כי משגה הוא וטעה בשיקול הדעת ויתקיים בו ובהם שלום רב לאוהבי תורתך כו׳. ואם יארע שקראו לאחד שלא לפי כבודו והוא חושד להסגן שעשה במתכוון לבעבור הרעימו וכיוצא בו אם נגע יראת ה׳ בלבבו יש לו להתאפק בעת ההוא ולא יאמר לו דבר בעתו וישא ק״ו בנפשו אם קרוץ מחומר כמוני אשר ביקר בל ילין נפשו מתרפקת ותפעם רוחו בנגוע בקצה כבודו כחוט השערה אעכ״ו מעלות למקום המקודש הזה משכן למלך הכבוד ומעלת התורה הקדושה שהמיקל ראשו ואינו חושש לכבודם לא ינקה רע ה״ו ואם אחד בגובה אפו בל ידרוש ק״ו ויעשה פלילות עם הסגן חיוב על הסגן להיות מן הנעלבים ומקומו לא יניח ואם הסגן מתפעל לפי שזה הקניטו בדברים ומניח הס״ת והולך לו ראוי לענשו כי אם אדם חטא ס״ת למה בייש וכל ערום יעשה בדעת ויחוס לכבוד המקום ולכבוד התורה ובזה יגדל כבודו כמו שאמר הכתוב כבוד איש שבת מריב :

יא הקור׳ בתור׳ צריך לעמוד בעת הקריא׳ ואפי׳ לסמוך עצמו לכותל או לעמוד והוא השלחן שהס״ת מונח עליו אסור וכן העולה לתורה והסגן צריכים לעמוד ויזהירו אפי׳ מלהשען קצת ומי שהוא בעל בשר או חולה או זקן הרבה שקשה לו עמידה בלי סמיכה רשאי לסמוך קצת אך יזהר שלא לסמוך כ״כ עד שאם ינטל איתו דבר יפול ואם אי אפשר לו לסמוך כ״א בענין זה והוא צריך סעד לתומכו מותר גם בזה אך ישען על הדפין של השלחן ולא על המפה שהוא תשמיש קדושה ובריעבד אם קרא בישיבה יצא וא״צ לחזור ולקרות ועל הרוב עבודת הסגן הוא שהוא אוחז ביד העשוי מכסף להורות לפני הקורא באיזה שורה ותיבה שהוא עומד עתה ולפעמים א״א לו כ״א כששוחה עצמו וסומך על השלחן מותר אבל בלא צורך אין לו להשען :

יב פעמים שהס״ת ארוכה וגדולה הרבה והקורא שצריך לקרות מתוך הכתב וכן העולה שצריך לקרות בס״ת מה שמקרא לפניו ולהדות אחריו בלחש וא״א להם לראות בראש הדף אם לא כששוחין עצמם סמוך לס״ת ועי״ז בא לידי סמיכה על השלחן יש להתיר שהרי נראה לכל שאין סמיכה זו דרך גאות שזהו כשעומד זקוף וסמוך אבל כשעומד מוטה וכפוף עמיד׳ באימה הוא זו ויכול לעמו׳ סמוך ואינו נראה כמהדר לפני מלך שסמיכה כזו לא אפשר ולא מכוון לסמוך ומ״מ לא יסמוך על המפה וגם יזהר שאח׳ שיקר׳ השורות העליונות מראש עמוד ויגיע בחצי עמוד או קרוב לו שאפשר לו לראות היטב בלי סמיכה יזקוף משחייתו כדי שלא יצטרך להיות סמוך כלל :

יג כל תיבה שהוא קרי וכתיב הלכה למשה מסיני איך יהי׳ הכתי. ולא כמו שהוא נכתב הוא נקרי׳ כ״א כפי המסורת ולכן כן צריך הקורא לקרו׳ ואע״פ שמל׳ זו שהוא קורא קריאה בעל פה הוא שהרי

כתיב

כתיב בתורה בענין אחר ואעפ"כ צריך הוא שיראה בספר התיבה הכתוב' שמה והוא יאמר אותו כפי המסורת ומעשה באחד שקרא כפי הכתיב והתרו בו שיקרא כפי המסורת ונדוהו הרבני גדולי הדור והורידוהו מן התיבה :

יד הקורא יש לו ליזהר לקרות הכל כפי הנקודו' והטעמים המסורים בידינו מהדמונינו ז"ל ואין לו להשען על בינתו במקום שיראה לו בענין אחר כי הרבה דקדקו הקדמוני' להעמיד הכל על מכונו ומתוקן ומקובל בידם הל"מ ומחמת כללי המדקדקים לא ישתנה הקבלה וגם יש לו לתלות כי לא נכון עמו מחמת קוצר דעתו וגם אין בידינו כללי חכמה זו במסורות מחכמי הש"ס שקבלו איש מפי איש הל"מ רק מה שאבותינו הקדמוני' יגעו ומצאו בחכמה זו חרשו וזרעו וטחנו ורקדו.עד שהוציאה סולת נקיה ועליהם יש לסמוך במקום שאינו סותר הקבלה והמסורת וזכינו שקרוב לימינו נדפסו חומשי תורה עפ"י המדקדק מהר"א מפרעמסלא ושמעתי כי הם מנוקים בצדק ויש לקורא להרגיל עצמו בהם וגם להיות שגור בפיו משפט המתגין לעיל ומלרע ובמשפט הנקודות לא יטה ימין ושמאל :

טו אמרו חז"ל חמשה מקראות אין להם הכרע שאת (בראשית ד') ארור (שם מט) מחר (שמות יז) משוקדים (שם כה) וקם (דברי לא) ובזה אע"פ שאין לו לשנות הטעמים הכתובים ויש שכתוב אתנחתא מ"מ יש לו לקור' שלא לעשות הפסק במקומות אלו ולא יעשה עצמו מכריע רק יקרא תיבה זו עם התיבה שלפניה ושלאחריה בתכיפה אחת והקב"ה יודע הכרעות וכן בפ' משפטים פסוק ויעלו עולות ויזבחו זבחים שלמי' לה' פרים אע"פ שבתיבת עולות נקוד אתנחתא אין לו לעשות שמה הפסק הניכר ויקרא עד סוף הפסוק יחד בלי הפסק . בקריאת עשרת הדברות הונחו שני טעמים טעם עליון וטעם התחתון ויש בזה דעות אימת יקרא בעליון ואימת בתחתון ואי"ה בשאר המועדים אבאר זה :

טז בין אם העולה הוא הקורא או הקורא בקול רם הוא אחר אם קרא וטעה אפי' בדקדוק אות אחת שמשתנה הענין ע"י שינוי הנהודה כגון יעשה בפתח וקרא יעשה בצירי או להיפך וכן בחלב אמו שהוא בחטף וקרא בחלב בצירי או להיפך מחזירין אותו אבל אם טעה בנגינת הטעם או בנקוד שאין הענין נשתנה מחמת שינוי אין מחזירין אותו אבל גוערין בו :

יעוב

סעיף יב ואינו נראה כמתהדר כו'. ומש"ע שר' בבעל בשר שהרי א"א לו בלא סמיכה וגם הכל יודעין שעושי' כן משו' דלא שגי לי' בלא"ה וה"ה בזה ועדיף טפי שהרי הכל רואים שהוא כפוף ועומד :

סעיף יג צריך הוא שיראה בספר כו'. כן נראה ועל דרך שם הקודש שנכתב הוי' וקריאתו אדני

סעי' יד הקורא יש לו ליזהר כו' עי' א"ר סימן קמ"ב :

סעיף טו אמרו חז"ל כו'. עי' ביומא דף כ"ב ובתוס' שם ד"ה שאת שאע"פ שבתיבת נגיעי' כתיב אתנחתא מ"מ אין הכרע לתיבת משוקדים וקרא אחרינא מוכח כו' ע"ש:

שם וכן בפ' משפטים כו' עי' בחגיגה דף ו' דר"א בעי ויעלו עולות וכבשים כו' נ"מ לפיסוק טעמים ופירש"י בנגינות אם תאמר שני מינים צריך אתה לפסוק הטעם של ויעלו עולות באתנחתא כמו שאנו קורין אותו או בזקף קטן טעם שמפסיק הדיבור ממה שלאחריו ואם מין אחד הי' צריך אתה לקרותו באחד משאר טעמים שאין מפסיקין כגון פשטא או רביע עכ"ל ולכאורה צ"ע מ"ש רש"י שאנו קורין באתנחתא שמכין לנו להכריע בבעיית ר"א ואפשר משום דביומא דף כ"ב אמרי' דאיסי דקאמר ה' פסוקים ותו לא פשיטא ליה הך דר"א מ"מ צ"ע דלמא פשיטא לי' לאידך גיסא שהם מין אחד וצ"ל שסמכו בזה על ספרי המסורה שהי' מקובל בידם לקרות באתנחתי' ומ"מ כלענ"ד שאין לקרות בהפסקה הנכרת דמשתמע מינה שהך ויעלו עולות הוא בפ"ע ותיבת פרים דבסוף לא קאי עלוה דאפשר שאינו כן ואף לפי מ"ש רש"י שאנו קורין באתנחתא אינו מכריע כ"כ כמ"ש התוספות שם לעיל לענין משוקדים ומ"ש נ"מ לפיסוק טעמים נמי א"ש דאם באתנחתא אפשר לחלק או לחבר משא"כ אם נקוד בטעמים שאינם מפסיקים פשיטא לי' דפרים קאי נמי ארישא דאל"כ היו צריך לנקוד אתנחתא שמה שהוא מפורד לא יצדק מחובר ולכן נראה לי שיש לקרות

לקרות הפסוק בחבור יחד שלא יהא ההפסק בינו הרבה ועי״ש בתוספות ביומא ובחגיגה ובמהרש״א שם מ״ש בשם פענח רזא ובמ״ש בחגיגה בפשט דברי התוס׳ ומבואר מדבריו שלפי דברי התוס׳ אף שאנו יש לנו פיסוק טעמים מ״מ י״ל דאין להם הכרע ולפי מ״ש בפענח רזא די״ל שכחום כו׳ א״כ י״ל דלדידן יש להם הכרע ויש לעיין במ״ש בחגיגה בפשט דברי התוס׳ ולא עת האסף פה :

סעיף טו או בניקוד שאין הענין משתנה כו׳ : עיין בב״ב דף כ״א גבי עובדא דדוד ויואב דא״ל אנן זכר אקרינן כו׳ ועיין בתו׳ דע״ז דף כ״ב ע״ב בקורא לאהרן הכן ומ״ש בא״ר על תוס׳ בית יעקב וכתב שאין למחות ביד מי שאינו חוזר ולפענ״ד צ״ע ועיין בפ״מ וקצרתי שלדינא הכל לפי הענין וא״א לפרט הכל :

סעי׳ יז ואם יש שם מי שיודע כו׳ עי׳ במג״א סי׳ קמ״ו ס״ק ג׳ ובא״ר סי׳ קמ״ב בשם הלבוש ומ״ש עליו שם ולפענ״ד אפשר דהמ״א מיירי במקום דנהיגי שהעולה קורא בעצמו וכמש״ל וגם אפשר דס״ל דכיון שהקורא אינו בקי ויהיו צריכים להקרות לפניו מתוך החומש טוב יש עדיפות טפי שהעולה יקרא בעצמו אם ירצה ואחר יקרא לפניו :

סעיף יח בראש מגולה כו׳. עיין סי׳ רפ״ב ובמג״א שם ועיין בשבת דף קנ״ו בעובדא דרנב״י דאמרה ליה אימיה כסי רישך דתהוי עלך אימתא דשמיא ומ״ש המג״א כאי׳ מיומא דף כ״ה עיין בדברי אא״ז בבכור שור במסכת שבת דף קי״ח בהא דקאמר תיתי לי דלא מסגינא ד״א בגילוי הראש מ״ש שם על ענין זה :

סעיף א ומ״מ לא ירוץ כו׳. עיין בש״ע סימן צ׳ :

שם עולה בפתח כו׳. עיין בא״ר דאסמכוה אקרא דיחזקאל הבא דרך צפון כו׳ וכבר כ״כ מהרי״ל כו׳ ע״ש ול״ע שהרי מבואר כן בש״ס לענין כניסה לבית הכנסת עיין סימן קנ״א :

לומר

יז ישוב שיש שם מנין ואין מי יודע לקרות בתורה כהלכתה בדקדוק ובטעמים אעפ״כ יקראו בתורה בברכה כהלכתה ומפטירין בנביא ואם יש שם מי שיודע עכ״פ לקרות הטעמים מתוך החומש יקרא זה מתוך החומש לפני האיש הקורא בס״ת להורות הדרך בנקודות וטעמים כראוי והקורא מתוך החומש לא יקרא בקול רם רק כדי שיהא נשמע להקורא מתוך הס״ת ואם אין שם מנין יתבאר בשער ז׳ סעיף ל״ח :

יח אסור לקורא או לעולה לקרות בראש מגולה בין אם הוא גדול או קטן העולה למפטיר ולכתחלה יש לו לקורא או לעולה שלא לקרות או לעלות במצנפת שמתהלך בו בקרב ביתו אלא ישים בראשו הכובע שדרכו ללובשו כשרוצ׳ להכל פני אדם גדול ונכבד ואם יש שם טלית מצויצת יתעטף בו מפני כבוד הציבור אפילו בהריא׳ שבעת תפלת המנחה ויקח טלית שאולה ולא יברך עליו כמ״ש סי׳ תהפ״א ואם הקורא אינו רואה בטוב ורגיל בבתי עינים מותר להרות בהם :

יט אם הקורא נעשה אבל ב״מ אסור לו להרות בציבור בשבת שבתוך ז׳ ואם הוא הקבוע לקרות בכל שבת טוב שילך להתפלל לבה״כ אחר אם יש שם ואם נעשה אבל בתוך הרגל ואין שם אחר לקרות מותר לו לקרות. אבל אם הוא אונן אסור ועיין לקמן סוף שער ה׳ :

שער ד

דין העולה לתורה והנהגת הצבור בעת קריאת התורה ודין ברכות לפני הקריא׳ ולאחריה ובו ל״ה סעיפים :

א האיש שקורין אותו לעלות לתורה יש לו לילך בזריזות מיד אל המגדל שהס״ת שמה. ומ״מ לא ירוץ משום כבוד בה״כ וכבוד הציבור ועולה בפתח שהיא לו בדרך הצרה ממקומו ויורד בדרך אחר שהוא לו בדרך ארוכה עד מקומו ואם שני הדרכים שוים עולה בפתח שהוא לו דרך ימין ויורד בפתח שכנגדו ולא ירד עד שיעלה השני הראוי לקרות אחריו והמדקדקים שלא יוכלו לשמוע הקריאה כהוגן בדרך הלוכו ממתינין עד שיסיים קריאת השני ויורד בין גברא לגברא :

ב כבר כתבנו שהקורא יש לו לסדר תחלה מה שיקרא ג׳ או ד׳ פעמים ונכון שגם מי שיודע שיקראו

אותו

אותו לעלות יסדר לעצמו כמו כן ולא נהגו כן לפי שעל הרוב בעת הקריאה כבר קראו להם שנים מקרא ואחד תרגום וסומכין על זה ובפרשת החול מקילין ג"כ לפי שנקראת ארבעה פעמים בכל שבוע רגילין בה מאוד וכן הפרש' של תעניות הרוב רגילין בה אך בפרשת מועדים וחוה"מ וחנוכה ופורים וזכור ופרה וחודש יש לבעל נפש להחמיר לסדר לו הפרשה שמא יקראו אותו לעלות ואצ"ל אם יודע שבודאי יקראו אותו :

סעיף ה לומר בדרך הלוכו. עיין סידור עמודי שמים להגאון מהר"י עמדין ז"ל :

סעיף ו מ"מ יש לו לחזור כו'. עיין בלבוש שכ"כ שיאמר בלחש עם הצבור ברוך כו' :

סעי' ז גוזל את המצות. עיין בספר חסידי' סי' ק' :

שם ויענו ברוך כו'. עיין בא"ר :

ופכיו

ג העולה לתורה הסגן או הקורא פותחין לו ומראים לו המקום שיתחיל לקרות משם כדי שידע על מה הוא מברך ונוהגין שהעולה לוקח הטלית או המעיל של הס"ת ומעבירו על מקצת העמוד במקום שיש לו לקרות ונושק הטלית או המעיל והוא מנהג וותיקין כמו שאכתוב לקמן וקודם שמתחיל לברך חוזר וגולל וסותם הספר בשעת הברכות ובגמר הברכות חוזר ופותח וקורא ויש מי שכתב שיניח הספר פתוח רק שלא יביט לתוכו בשעת הברכה שלא יאמרו הברכות כתובים בתורה רק יביט לצד חוץ ומי שעושה כן אין מזניחין אותו כי יסודותם בהררי קודש וכ"א יש לו על מה שיסמוך :

ד העולה לתורה צריך לאחוז בס"ת בשעת הברכ' ויש לו לאוחז בשני יריעות התור' מזה ומזה ולא יאחוז הס"ת ערום כ"א ע"י הטלית או מפה בשעת הברכ' ואחר הברכ' יסלק השמאל משם ויש מי שנוהג לאחוז בידיו בעמודים הקרואים עץ החיים ולא ביריע' עצמה ויש לקיים שניהם לאחוז ביריעות התורה ובשעת הברכ' ובשעת הקריא' תהי' ידו הימין אוחזת בעץ החיים ורמז לדבר עץ חיים הוא למחזיקים בה ובשעה שאומר הברכ' ונתן לנו את תורתו ינענע קצת את הס"ת וכן בברכ' אחרונ' כשאומר אשר נתן לנו תורת אמת ויש נוהגין לשחות ולהשתחות בשעת אמירת הברכ' והעוש' כן יש לו לכוון שאינו שוחה בשביל הברכ' שלא תיקנו חז"ל לשחות בזה רק משום כבוד התור' ולכן אין לו לשחות בסוף הברכ' כ"א באמצעה והעולה אין רשאי לישב ולא לסמוך רק יעמוד וכבר ביארנו היטב בשער ג' :

ה יש נוהגין לומר בלחש הריני מוכן לקרות בתור' ליקב"הו ויש מי שכתב לומר בדרך הלוכו הריני הולך לקרות כו' אמנם הדברים נמסרו בלחישה לבאים בסוד ה' ויש להם עסק בנסתרות והם מושבעים ועומדים להזהר ממחשבת פגול לצייר תואר גשם גוף וגוי' כ"א הכל בסוד אורות רוחניות שאין מחשבה תופסת בהם כלל ולא רבים יחכמו ורבות מחשבות בלב איש ההמוני אשר קצר מצע שכלו מהשתרע בדברים העומדים ברום של עולם ועניני' רוחניים כאלה ועל מחשב' דקה מן הדק' חייב משום פגול אך האידנא כבר דשו בו רבים וה' הטוב יכפר בעדם :

ו אחר שראה המקום שיש לו לקרות משם ונשק לו אומר בקול רם ברכו כו' והצבור עונין ברוך כו' וגם העול' יש לו לענות בלהיש עם הצבור אעפ"י שבמה שאמר ברכו לא הוציא עצמו מן הכלל שהרי אמר המבורך מ"מ יש לו להזור ולכלול עצמו עמהם בפירוש ורוב העולם נוהגין שהעולה הוזר ואומר בקול רם ברוך ה' כו' והצבור עונין אמן אחריו ומ"מ כשהעול' ממתין עד שיסיימו הצבור ברוך ה' כו' אין לענות אמן אחריהם כיון שהוא חוזר ואומר ברוך כו' ויש שעונין אמן וחוזרים ואומרים ברוך כו' וכן עושין קצת ש"ץ כשעוברים לפני התיב' שחרית וערבית כשהצבור אומרים ברוך כו' עונה אחריהם אמן וחוזר ואומר ברוך כו' וטעות הוא בידם שכיון שאומר מיד ברוך א"צ לומר אמן:

ז העולה יש לומר הברכות בקול רם ומי שאומר בלהש גוזל את המצות וי"א שאף בדיעבד לא יצא כי אין דבר שבקדוש' פחות מעשר' ולכן יש ליזהר בזה לכתחל' ועכ"פ ברכו צריך לומר בקול רם שישמעו הצבור ויענו ברוך כו' ומי שלא שמע שאמר העול' ברכו רק שמע שהש"ץ ענה ברוך כו' לא יאמר ג"כ ברוך ה' רק יענה אמן על אמיר' הש"ץ ולא יותר :

ח כשעולה חוזר ואומר בקול רם ברוך ה' כו' שהציבור עונין אחריו אמן יש לו להמתין מלהתחיל הברכ' עד שיכלה אמן מפי צבור ואח"כ יברך אשר בחר כו' ונתן לנו את תורתו ויש שמחמת רהיטת הלשון מבליעים תיבת את ולא נכון רק יאמר במתון ולא יהי' כבלע את הקודש ובסיום הברכ' הציבור עונין אמן ואין הצבור

ראשים

פתחי שערים

סעיף ט ופניו נוכח השלחן כו׳. עי׳ סי׳ ק״פ בלבוש והאחרונים. ומ״ש ובעת קריאת הזכרות כו׳ עיין בקונטרס טוב עין סי׳ י״א הנדפס בסוף ספר וועד לחכמים להגאון אזולאי ז״ל:

סעיף יד הפסיק בשיחה. עיין א״ר בזה:

שם לכתחלה אסור כו׳. עיין בא״ר בשם ע״ת ובמוקש

שערי אפרים

רשאים לענות אמן עד שתכלי׳ הברכ׳ מפי העולי׳ והקורא עונה אמן עם הצבור בקול רם וממשיך בו קצת יותר מן הצבור בכדי שיבינו שמתחיל לקרות ויטו אוזן לשמוע ומתחיל לקרות מיד ויש לו להפסיק קצת בין מלות אמן להתחלת הקריאה שלא יהי׳ נראה מחמת נגינת האמן שהוא דבוק אל מה שקורא וגם באמירת אמן לא יסתכל בתורה רק בהתחלת הקריא׳ ויש להעולי׳ לקרות בלחש מלה במל׳ אחר הקורא עם הנגינות וטעמים ששומע מפי הקורא וטוב שלא ישמיע לאזניו ועכ״פ לא יהי׳ נשמע לחבירו וכמ״ש למעל׳:

ט כבר ביארנו שהקורא והעולי׳ צריכין לעמוד וכן הסגן יש לו לעמוד ושאר הצבור רשאים לישב בשעת קריאת התור׳ רק בשע׳ שהעולי׳ אומר ברכו כו׳ צריכין לעמוד ולענות ברוך ה׳ כו׳ ושוב יושבין ויש להחמיר לעמוד כל שעת אמירת הברכ׳ ואע״פ שיש מחמירין שצריך לעמוד בשעת הקריא׳ נהגו להקל ויש מחמירין לעמוד אפילו בין גברא לגברא והוא מידות חסידות ומי שהוא איש חלש וקש׳ לו לעמוד ועי״ז אין דעתו מיושבת לכוון היטב לקול הקורא יש לו לישב אך יזהר שלא לישב ופניו נוכח השלחן שקורין עליו שקרוב הדבר שלא יכוין לבו לעמוד בעת שיתחיל העולי׳ לברך שאז אם האיש העולי׳ שוחה בשעת הברכ׳ נרא׳ כאילו משתחו׳ לו:

י אסור לצאת מבה״כ בשע׳ שהס״ת פתוח׳ וכל היוצא עליו נאמר ועוזבי ה׳ יכלו אבל בין גברא לגברא אם יש לו צורך לצאת רשאי:

יא מיד שמתחילין לקרות אסור לספר ולשיח שום שיחה ואפילו בין גברא לגברא אין לשיח ויש להחמיר שלא לשיח מיד שנפתח הס״ת אף שעדיין לא התחיל לקרות ואפי׳ אם כבר השלים הפרש׳ שנים מקרא ואחד תרגום אסור לספר ואפי׳ להורות איזה דין לשואל לפי שעה אסור בשעת קריא׳ ממש ובין גברא לגברא מותר ובכדי להפריש מהאיסור מותר לומר בדרך קצרה אפי׳ בשעת הקריא׳ אם אי אפשר להפריש ע״י רמיזה:

יב אפי׳ לספר בד״ת בשעת קריא׳ אסור אפילו כבר השלים הפרש׳ שמו״ת ומי שנפשו חשק׳ בתורה לחזור על למודו אפשר לו להקל כשיש שם עשר׳ בלעדו שאזניהם קשובות לקול קריאת התורה ויש לו להחזיר פניו קודם שפותחין הס״ת ולגרוס בלחש וכן אם רצה לקרו׳ בעת ההיא שמו״ת מותר כיון שהיא מעין שקורא הש״ץ אע״פ שאינו קורא בפסוק ההוא שהש״ץ קורא וכל זה בסדר קריאת פרשיות השנ׳ אבל פרשת זכור ופרשת פרה שהם מן התור׳ אין להקל בקולות אלו וצריך כל אדם לכוון דעתו לשמעם היטב מפי הקורא מתוך הס״ת כשיר׳ והמדקדק במעשיו גם בשאר הפרשיות לא יסיח דעתו ויכוין לשמוע מפי הקורא ומ״מ יכול לקרוא עם הקורא אם רוצה ויוצא בזה פעם אחד מקרא אך יהא החומש פתוח לפניו ויקרא מתוכו בלהש מלה במלה עם הקורא ויותר נכון שלא ימתין עם קריאת שמו״ת עד שעת קריאת התור׳ וישלים שמו״ת לפניו או לאחריו ובשעת הקריא׳ ישתוק ויכוין לקריאת הקורא ומ״מ בין גברא לגברא יכול לקרות שמו״ת וללמוד פירש״י והמדקדקין נוהגין לקרות שמו״ת בע״ש והוא נכון כדי שתהי׳ הפרשי׳ סדור׳ בידו אם יקראוהו לעלות וכמ״ש למעל׳ ומי שאין לו פנאי לזה וקורא עם הש״ץ לצאת ידי פעם אחד מקרא לא הפסיד ועיין סימן רפ״ה:

יג מי שנתאחר לבא לבה״כ עד שעת קריא׳ ובירך לעצמו ברכת התור׳ ותיכף קראוהו לעלות לתור׳ צריך לברך שנית בה״ת על הבימ׳ כשאר העולי׳ אך טרם יעל׳ יאמר פסוק א׳ כגון יברכך ואם ממהרין עליו וא״א לאומרו במקומו יאמר דרך הלוכו כדי שלא יהיו השני ברכות תכופות זה לזה בלי הפסק ולכן יפסיק ביניהם באמירת פסוק ולא תהי׳ ברכתו הראשונ׳ לבטל׳ ואם עדיין לא בירך ברכת התור׳ ונקר׳ לעלות ועלה ובירך וקרא שוב הוא פטור מלומר בברכת דתור׳ ברכת אשר בחר בנו כו׳ רק ברכת אשר קב״ו לעסוק בדברי תור׳ כו׳:

יד מי שעלה לתור׳ ואחר שבירך הברכ׳ קודם שהתחיל הקורא לקרות הפסיק בשיחה בין בד״ת בין בדברי חול

חול צריך לחזור ולברך אבל אם כבר התחיל לקרות וכבר קרא פסוק אחד או כמה פסוקים והפסיק באמצע רשאי לקרות להלן ואפי' הסיח דעתו מלקרות עוד ושוב נמלך וקורא להלן א"צ לחזור ולברך ויש מי שכתב בענין אחר וספק ברכות להקל ומ"מ נכון שהמברך יכוין תחל' בברכתו שאף שיסיח דעתו יחזור ויקרא על סמך ברכ' זו ואעפ"כ לכתחל' אסור להפסיק באמצע הקריא' אף בלא היסח הדעת כלל:

טו בחג השבועות ביום ראשון המנהג בהרבה מקומות לומר פיוט אקדמות אחר שיקרא הקורא לכהן פסוק ראשון מפסיקין שם וקורא העולי' וכל הציבור עמו אקדמות ואח"כ חוזר וקורא להלן מ"מ צריך ליזהר שלא לשיח שום שיחה אחרת כלל אפי' לצורך אמירת הפיוט כגון הבאת המחזור וכיוצא וגם בינתיים תהי' הס"ת מגוללת ומכוסית במטפחת שלה אבל יש מפקפקי' בזה וסוברים שלא להפסיק ונוהגין שאחר שעולי' הכהן אל הבימ' אז פותחין הס"ת ומעמידין על מקום שצריך לקרות חובת היום וחוזרין וגוללין אותה ומכסים במטפחת ואומרים אקדמות ואח"כ מברך הכהן וקורין בתור' בלי הפסק כלל ובמקום שנהגו כדעת הראשונ' אין צריכים לשנות מנהגם:

טז אם טעה העולי' בברכ' שלפני' ובירך אשר נתן לנו כו' אם כבר סיים נותן התור' צריך לחזור ולברך כל הברכ' שנית בא"י אשר בחר כו' נותן התור' ואם לא אמר עדיין בא"י נותן התור' ונזכר לא יחזור לראש הברכ' אלא יתחיל אשר בחר בנו ואם כבר אמר בא"י ולא סיים נותן התור' עד שנזכר יש לו לומר מיד אמ"ה אב"ב כו' ולא יסמוך על מה שכבר אמר בא"י אמ"ה בתחלתו שא"כ מה שאמר עתה בא"י יהי' ברכ' לבטל':

יז העולי' לקרות בתור' והראו לו המקום שצריך לקרות ובירך על התור' והתחיל לקרות או לא התחיל ובתוך כך הזכירוהו שפרש' אחרת צריך לקרות יש בזה דעות שונות והעולם נוהגים שאם הטעות הי' באותו העמוד שיש לו לקרות שהראו לו לכעל' ממקום שיש לו לקרות או למטה מזה א"צ לחזור ולברך והקורא מתחיל ממקום הראוי ואם מה שהראו לו הי' למט' יש לקרות ג"כ איז' פסוקים להלן ממקום שהראו לו אבל אם הראו לו למעלה אין חוזרים לקרות מה שכבר קראו ומכ"ש אם למעל' אינו מחובת יום זה כלל ולעולם אין מתחילין

אלא

סעיף טו ובמקום שנהגו. עיין בט"ז סי' תצ"ד ובשו"ת שער אפרים הביאו הח"י והא"ר ופ"מ:

סעיף טז לא יחזור לראש כו'. עיין בא"ר שהביא דברי מהרי"ל ובאר שבע והכריעו בזה והכנה"ג והמג"א הביאו דברי הבאר שבע שדעתו שלא יחזור לברך ברכה שלפניו רק יברך לאחריו נוסח אשר בחר כו' ובפ"מ כתב שספק ברכות להקל ולענ"ד העיקר כא"ר ולא שייך בזה ספק ברכות כיון שהא"ר הביא שם דמעיקרא הכי אתקון אשר בחר שייך לפניו ואשר נתן לאחריו הוא אין להחליף שלפניו לאחריו דכיון שיש סדר לברכות אילו יש חשש ברכה לבטלה אם יאמר ברכה שלפניו על אחריהם ויותר קרוב לומר שאף אם לא יברך שנית יברך לאחריו ג"כ אשר נתן וכו' אך לענ"ד הסומך על מהרי"ל וא"ר לחזור ולברך בכה"ג אין מזניחין אותו:

שם יש לומר מיד אמ"ה. כנראה כיון דבלא"ה משמע דמהרי"ל ס"ל בכל גווני יחזור לראש הלכך יש לעשות כמ"ש להתחיל אמ"ה ואף שמה שאמר בא"י הי' ע"ד לסיים נותן התורה לית לן בה דכולהו נוסחי דברכתא חד נינהו לתת ברכה ושבח על נתינת התורה:

סעיף יז יש בזה דעות שונות כו'. האחרונים האריכו בזה ואין קונטרס זה מכילתו לבא בארוכה ועיין מג"א מ"ש על הב"י אפי' התחיל דהפסק באמצע אינו מזיק ומדומה לעלה בידו פרי אחר כו' ל"ע דהכא אין הברכה רק על מה שהוא צריך לקרות ואם בירך וקרא מה שאינו מחובת היום הוא ברכה לבטלה ובבאורי הגאון מהר"א מווילנא כתב כשאין דעתו לזה הוי הפסק וכא"י מסימן ה' ולענ"ד יש לדחות דהתם הוי"ל כמלך משא"כ בזה ס"ל המג"א דאין זה כמלך ומה שכמבואר בדבריו ועיין בט"ז מ"ש וא"ל לגללה כו' משמע קצת דבעמוד הסמוך לו ג"כ דעתו עליו והנכון לענ"ד כמ"ש ובפ"מ כתב שכשהי' מזדמן,

ענין

פתחי שערים

ענין כזה והעולם היו פוסקים לו לברך שנית הוא הי' שותק ולדעתו הי' נראה שהוא ספק ברכות ע"ש ולענ"ד דהשתא דנהיג עלמא הכי שפיר עבדי כיון שבדעת האנשים וכוונתם תליא מלתא ומידע ידעינן הא‍ידנא שאם הגבן ושאר העומדים שם הם מראים לו בעמוד זה אין מעלה על דעתו לעמוד אחר כלל ולכן מעיקר הדין יש לו לחזור ולברך :

סעיף יט אם הוא מקום קרוב כו'. הפוסקים סתמו בזה וכתבו שצריך לחזור ולברך ולפענ"ד להקל עכ"פ בלא התחיל לקרוי ואף כשהתחיל רפיא בידי לענין ברכו אבל בלא התחיל נראה ברור שא"צ ומכש"כ אם לא אמר רק ברכו דלא הוי התחלה כמש"ל לענין אם בא כהן באמצע ע"ש שכתב המג"א. דאם אמר בא"י הוי התחלה אע"פ שיכול לסיים למדני חוקיך ע"ש ולכן כאן יש לעשות כמ"ש ואם אין שהות הרבה יש לסמוך על קיום ברכה זו אע"ג שהתחיל במקום זה כיון שקיום רוב הברכה הוא במקומו ובלא"ה יש פוסקים דא"צ לחזור ומחמת ההפסק מעט אין להקפיד שלפעמים יש מאריכים בברכתם בכוונה ועושים שהייה כזה אך אם יש שהות הרבה בגלילה שאין דרך להפסיק בשהיי' כזה טוב יותר לסיים למדני חוקיך ולא מצאתי גילוי דעת הפוסקים בזה וכתבתי הנלע"ד :

סעיף כא שהיי' קלת בני שבירך כו'. עי' במשבצות זהב שכתב ג"כ שלפעמים השגן מאריך בישובים למי יקרא עתה לעלות ועיין במ"ר :

אם

שערי אפרים

אלא ממקום הראוי ואם הראו לו בעמוד אחר צריך לחזור ולברך אע"פ שגם אותו העמוד הי' מגולה בשע' שפתח לקרות מ"מ אין דעתו על עמוד אחר כ"א על אותו עמוד שהראו לו ואף שאינו מכוון על מקום הקריא' ממש ומזה יצא מה שנוהגין לחעביר עם הטלית על אורך מקצת היריע' באותו מקום שמראין לו לקרות לנשקו נשיקה של חיבה וכמש"ל לפי שבזה מגלה דעתו שחביב עליו לקרות מכל הכתוב כאן אבל לא עלה על דעתו שתהי' הקריא' בעמוד שלפני זה או אחר זה אע"פ שגם זה מחובת היום ולכן צריך לחזור לברך שנית ואפילו כבר התחיל לקבות שמה פוסק וגולל למקום הראוי ומברך :

יח במקום שאמרנו שחוזר ומברך אם כבר התחיל לקרות איזה פסוקים אז כשגולל למקום אחר צריך לחזור ולהתחיל ברכו אבל אם לא התחיל עדיין לקרות כלל א"צ לחזור ולומר ברכו רק מתחיל בא"י אמ"ה אשר בחר כו' ואצ"ל אם התחיל ברכו וענו אחריו ברוך ה' כו' ונזכר שהראו לו במקום אחר בכל ענין א"צ לחזור וגולל למקום הראוי ומברך ברכת אשר בחר כו' :

יט אם כבר התחיל לומר בא"י ונזכר אז אם הוא מקום קרוב שא"צ הפסק גדול עד שיגלול למקום הראוי כגון שהוא העמוד הסמוך לו לפניו או לאחריו אזי יראו לו מיד מקום הראוי ויסיים ברכתו אבל אם צריך לגלול וע"י שהות הגליל' יהי' הפסק ניכר בין הזכרת השם ובין הברכ' יש לו לסיים מיד למדני חוקיך כדי שלא יהא הזכרת השם לבטל' ויגלו' למקום הראוי ויתחיל שנית הברכ' ואם כבר אמר ג"כ אמ"ה שאז א"א לו לסיים שוב למדני חוקיך אז יש לסמוך שיסיים הברכ' אחר שגלל למקום הראוי אף אם יש שהות קצת לפי שהפסק שתיק' אינו חשוב הפסק כ"כ :

כ אם הוא יום שיש בו שני ס"ת וטעו והניחו האחרונ' ופתחוה ובירך עליה ואח"כ נזכרו יבואר בשער המועדים ור"ח אי"ה :

כא אחר שגמר הקורא את הפרש' שקורא להעולי' צריך העולי' לברך לאחרי' ויש לו לגלול הס"ת לסותמה ומברך אשר נתן לנו וכו' ומניחה כך סתומה ויש שמכסין אותה ג"כ במטפחת שלה בין גברא לגברא משום כבוד דתורי' לפי שעושין שהיי' קצת במי שבירך ומכ"ש כשמזמרין לחתן ולכן טרם יעלה השני לא תהי' מונחת ערומ' בלא מצות והשני כשבא לקרות פותח ורואה כו' כמ"ש בסעיף ג' :

כב פירוש הברכ' אשר נתן לנו תורת אמת זו תור' שבכתב וחיי עולם נטע בתוכינו זו תורה שבע"פ וכן הוא אומר דברי חכמים כדרבונות וכמסמרות נטועים ואחר גמר הברכה קודם שמסתלק ממנה יש לו לנשק הס"ת ואם נזדמן לו רוק בפיו לא ינשק הס"ת ואח"כ ירוק אלא ירוק תחל' ואח"כ ינשק :

אם

כג אם טעה בברכ' אחרונ' ואמר אשר בחר כו' אם לא סיים עדיין בא"י נותן התור' יחזור ויאמר אשר נתן לנו כו' ואם כבר סיים נותן התור' או אפילו לא סיים נותן התור' יסיים נותן התור' ואינו חוזר ומברך אשר נתן כו' :

כד נוהגין שהש"ע אומר מי שבירך להעול' ויש מקומות שעושין מי שבירך גם לראש הכנסת ופרנסים ויש מאריכין לעשות מי שבירך לאנשים מיודעיו של העולי' עפ"י צויו וראוי לקצר בזה משום כבוד התור' וטורח צבור אם לא שמגיע מחמת זה הנא' לקופה של צדק' שאז מן הסתם הצבור מרוצים וכבוד התור' מתנבה שעל ידה מתרומם מעשה הצדק' :

כה מי שנעשי' בר מצוה דהיינו שעברו עליו י"ג שנה מלידתו והגיע יום שנכנס בו לשנת הי"ד כשעולי' לתור' בפעם ראשון יש לאביו לעלות אחריו ולעמוד שם עד שיסיימו הקריא' והנער מברך ברכ' אחרונ' ואח"כ אומר האב ברוך שפטרני מעונשו של זה ויש נוהגין לברך בשם ומלכות בא"י אמ"ה שפטרני או אשר פטרני ואם הוא מברך בשם ומלכות אז השומעים עונין אחריו אמן :

כו כוונת הברכ' שפטרני יש מפרשים שמברך על זה שהבן הוא פטור מעתה שלא יענש בעון האב וכשהבן נענש על ידו שוב האב נענש ע"ז כמ"ש חז"ל כל מי שחבירו נענש על ידו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה ולכן האב מברך שמעתה נפטר מעונשו של זה ויש מי שמפרש שהכוונ' שעד עתה הי' מחויב לחנכו במצות ואם מתרשל בחנוכו הוא נענש ע"ז וכן אמרו במדרש פרשת תולדות ויגדלו הנערים אמר ר"ע צריך אדם לטפל בבנו עד י"ג שנה מכאן ואילך צריך שיאמר ברוך שפטרני כו' ולפי שאז נודע לרבים שהוא גדול שקודם לזה לא היו מעלין אותו לקרות בתורה לכן נהגו שיברך עכשיו ברכה זו ויכוין האב בברכתו ע"ד הפירושים שהזכרנו :

כז מי שעמד מחוליו שצריך לברך ברכת הגומל וכן השאר שצריכין להודות ע"ד שנתבאר בסי' ר"ט נוהגים שבאים לבה"כ וקוראים אותם לעלות לתור' ואחר ברכ' אחרונ' אומר ברכת הגומל ואע"פ שלכתחל' יש לו לברך ברכ' זו תוך שלש' ימים שעמד מחליו אין מדקדקין בזה ומאחרין אותה לפי שצריכ' עשרה ולכתחל' צריך שיהי' ג"כ שנים שהם שוני הלכות ויש טורח לחזור אחריהם ולאספם תוך ביתו וכיון שיש לה תשלומין לברך כל עת שירצה

סעיף כג אם טעה כו'. עיין לעיל סעיף ט"ו שכתבתי בטעי' ברכה ראשונה לחזור ולברך ומ"מ בכאן יש להקל דברכה ראשונה י"א דהוי דאורייתא עיין במג"א ועי' בפר"ח בשם הבאר שבע דס"ל דאפי' בבירך ברכה ראשונה ביחיד ברכת התורה בצבור הוא דאורייתא ואף שאין כן דעת המג"א ופר"ח מ"מ לענין טעות יש להחמיר ועיין בא"ר שם משא"כ לענין ברכה אחרונה דודאי דרבנן סמוכין אברכה זו שבירך אשר בחר כיון שרבים הסוברים דאין סדר לברכות אילו אך אם לא סיים יש לו לחזור ולומר נוסח אשר נתן כו' וכמ"ש לעיל סעיף ט"ז :

סעיף כה ואם מברך בשם מלכות כו'. עיין במגלה עמוקות על התורה פ' תולדות שדעתו לברך בשם ומלכות והביא ראיות לזה וקיים בה ואם יזכירו הלא אקיימנה אי"ה ע"ש ולכן כלענ"ד שמי שעושה כן אין גוערין בו :

סעיף כו כוונת הברכה כו'. עיין בלבוש וא"ר :

סעיף כז וטוב שיהיו הב' מלבד העשרה. עיין בעולת תמיד מ"ש בזה :

שם ובמושב זקנים וכו'. עיין בדפין שבראש ספר מעשה רוקח על הרמב"ם כ"כ בשם הר"א בן הרמב"ם והביאו הברכי יוסף ול"ל דאע"ג דבשעת ברכת התורה כתבו שיש לעמוד משום דהוי דבר שבקדוש' מ"מ שאני התם שזה הזמין אותם ואמר להם ברכו וכמ"ש באהוד דבר ה' לי אליך ויקם כו' ולפ"ז אפשר דבברכה אחרונה א"צ לעמוד ול"ע ואפשר משום דאשמעי' אקרא ובמושב זקנים כו' אך של"ע הא דמצריך להעשרה שישבו דהא דצריך עשרה היינו משום דכתיב וירוממוהו בקהל עם ומהא דכתיב ובמושב זקנים ילפינן מיני' דתרי מינייהו רבנן ואפשר שתיבת ובמושב כדרש לפניו ולאחריו מדלא כתיב ויהללוהו במושב זקנים ול"ע :

ואם

סעיף כח ואם אשתו שם כו'. עיין בא"ר הביא דברי ד"ז הגאון בעל ת"ח ז"ל בזה וע"ש שדעת רוב הפוסקים שהאשה צריכה לברך או שיאמר לה בעלה ברוך כו' אשר גמלך כו' ותענה אמן ונראה שכן יש לעשות גם אם אינה יולדת רק שהיתה חולה ונתרפאת יש לעשות כן דמעיקר הדין ברכה זו חובה על הנשים כאנשים וקבלתי אחרי שאין נוהגין כן מחמת דעת קלה ומזלזלין ומקילין בה כמו שמקילין בכמה ענינים וכיון שקרוב שלא ישמעו מאחר שלא הורגלו בכך מוטב שיהיו שוגגין כו':

סעיף כט הגומל חסדים כו'. עיין בלבוש שכך הוא נוסחתו אבל בש"ע איתא הגומל לחייבים טובות ובש"ת איתא האזרחי האריך בזה ואביו הגאון מהו' יחיאל מקראקא כתב שמנהג האשכנזים כהלבוש וכך נרשם על טס של כסף אשר שם בבתי כנסיות והגאון מהור"ר יושע נראה מדבריו שאין קפידא אך הגאון מהר"א שרעכללים השיב לו וקיים שהרא"ש הגי' על הטור וכן במנהגים של שבת כו' ומימיהם אנו שותים שהם גאונים בני אשכנזים ומנהג אבותינו תורה היא וכן נרשם בטס שלנו בק"ק לבוב ואין לזוז מזה עכ"ל:

שם ותיבת שגמלני כו'. עיין בסידור מהר"י עמדין נקוד סגול שוא קמץ והוא על משקל שמרני ולפי ענ"ד אין קפידא אם יאמר שגמלני הג'ימל בקמץ והמ"ם בשוא על משקל שעשאני:

סעיף ל השומעים אומרים אמן כו'. בש"ע ובכל הפוסקים לא נזכר שהשומעים יאמרו אמן ונראה שסוברים במה שאומרים מי שגמלך כו' הוא עולה במקום עניית אמן אך בא"ר הביא בשם מהר"ש מיכן מי שצריך להודות עונה החזן אמן וכל הצבור אחריו אמן מי שגמלך כל טוב כו' ע"ש סימן קמ"א ס"ק ו' ונראה שסובר שאמן זה בהוא הילול ושבח להקב"ה על הגמול שגמל עם זה אינו ענין למה שאומרים מי שגמלך שאין זה רק ברכה להאיש המברך ולכן נ"ל מתחלה אמן על ברכת המברך להקב"ה:

שם ויש נוסחא כו'. בש"ע הנוסחא מי שגמלך כל טוב ובלבוש איתא אשר גמלך כל טוב כו':

סעיף לא וחזר למקומו כו'. בדרשות מהרי"ל פעם אחד חלה מהרי"ל ונתרפא וקרא בתורה ושכח לברך הגומל וכבר סיים עליו החזן מי שבירך וחזר הרב לאחריתו וחזר על המגדל אצל הס"ת

והיה

שירצה לכן מאחרין אותה עד שהולך לבה"כ ועולה לתורה שאז יש עשרה מן הסתם יש שם ג"כ שוני הלכות וכך יפה לו כי יודה לה' חסדו ברב עם הדרת מלך וצריך לחזור שיהי' שם עשרה מלבד המברך וטוב שיהי' השנים שוני הלכות ג"כ מלבד העשרה ויש לברך ברכה זו בעמידה והעשרי' יש להם לישב בשעה שמברך שנאמ' ובמושב זקנים כו' ואף מי שרוצה לברך בביתו אינו מברך עד שיבריא מחוליו היטב וילך על בוריו והשאר שצריכים להודות אין מברכין עד שיצאו מהצרה לגמרי:

כח מי שעדיין לא נעשה בר מצוה ועמד מחוליו נכון לקרותו למפטיר ומ"מ לא יברך ברכת הגומל וגם אביו של הקטן אינו מברך ואשה היולדת שבעלה עולה לתורה בשבת שהולכות לבה"כ אינו מברך ברכת הגומל ומ"מ כשאומ' ברכו כו' יש לו לכוון שנותן הודאה בשביל אשתו ואם האשה שם בשעה שעולה בעלה לתורה טוב שתכוון דעתה לשמוע כשאומ' ברוך ה' ותענה אמן:

כט נוסח הברכ' בא"י אמ"ה הגומל חסדים טובים לחייבים שגמלני כל טוב ונוסחא הנדפס בסדורים הגומל לחייבים טובות שגמלני כל טוב ובמקום שנהגו כנוסחא הראשונ' אין לשנות ותיב' שגמלני יש לומ' בניקוד סגול שב"א קמ"ץ שגמלני ואין להקפיד אם יאמר בניקוד סגול קמץ שב"א שגמלני ותיבת טוב יאמר הטית בחולם ולא במלאפום:

ל השומעים הברכ' עונין אחריו אמן מי שגמלך טוב הוא יגמלך כל טוב סלה וגם בזה אין קפידא אם יאמ' בניקוד סגול שב"א קמץ שגמלך או בניקוד סגול קמץ שב"א שגמלך ויש נוסחא שעונין אשר גמלך ואם השומעים לא ענו אחריו כלום אינו מעכב ויצא הוא ידי ברכתו:

לא אם אחר שסיים ברכ' אחרונ' שכח לברך הגומל וחזר למקומו ושוב נזכר יחזו' אל הבימ' אשר שם הס"ת ויברך בקול רם ברכת הגומל בין גברא לגברא או בגמר הקריא' והם עונין אחריו:

פירש

לב פירש ברכת הגומל שהוא בא להודות שאפי' לאותם שהם חייבים דהיינו רשעים דמתרגמינן חייבא עם כל זה גומל להם טובות וגם אני כאחד מהם אע"פ שאיני הגון גמלני כל טוב והאריך אפו או מירק עוונותי ע"י יסורין וחולאים או תלו לי בזכות אבותי אע"פ שאני לא הייתי כדאי :

לג בתשעה באב שחרית כ"א מן הקרואים קודם שמברך ברכת התור' יאמר ברוך דיין אמת ומאחר שאומרים בלא שם ומלכות ואין כאן עניית אמן נוהגים לומ' בלחיש :

לד מי שכתב ס"ת לעצמו או שכתב לו סופר והשלימו והוא שמח בו יש נוהגין לברך שהחיינו בפעם ראשון שעול' לתורה בו או לפני ברכה שלפניה או לאחריה ולפי שלא ראיתי נוהגין כן במדינתנו יש לו לברך בלחיש ומסתמא הוא עולה לס"ת בשבת ראשון שגמרו אבל אם לא יעלה בשבת זו לס"ת שנדחה מפני חיובים וכיוצא אין לו להמתין עד שעת עלייתו ויברך בינו לבין עצמו ויש שמקילין בברכה זו לגמרי וטוב לצרפה כגון ללבוש בגד חדש וכיוצא עיין בסי' ת"ר ומי שרוצה לברך שהחיינו בינו לבין עצמו אין לו לברך עד אחר ההגהה המדוייקת שיהי' ראוי' למוסרה לצבור לקרות בה שזהו גמרה של תורה ואז יברך :

לה כבר ביארנו שהיורד מן התיב' אחר הקריא' יורד בדרך הארוכ' ואם הדרכים שוים יורד בפתח שכנגדו ואין לו לרוץ כ"א ילך בנחת ונוהגין לכסות הפנים קצת עם הטלית ע"ש הכתוב ויהי ככלותו לדבר אתו ויתן על פניו מסוה וכשעובר לפני ארון הקודש מנשק את הפרוכת בשביל חיבוב מצוה והצבור היושבים יש להם לנהוג בו כבוד ולעשות לו הדור קצת ואם זה היורד מן התיב' בין גברא לגברא פוגע בזה שקראוהו לעלות בפתח התיב' או מקום צר שאין דרך שיעברו שניהם יניח את העולי' לעבור תחל' לפי שזה הולך לעשיית מצוה וזה כבר נסתלק ממנה וכן יש לעשות הפוגעים זה בזה בפתח בה"כ זה נכנס וזה יוצא יש להנכנס דין קדימה ועיין סי' צ' :

והיה מברך הגומל בקול רם עכ"ל והביאו בא"ר ומשמע שכבר חזר למקומו אעפ"כ לא בירך שמה אלא חזר אצל הס"ת ובירך שמה ולשון וכבר היה החזן עליו מי שבירך הוא ל"ע דהא מסתמא לא חזר מהרי"ל למקומו עד קריאת השני כמו שנתבאר לעיל ואפשר שתיבת עליו הוא ט"ס ול"ל וכבר היה החזן מ"ש ר"ל מי שבירך לקהל שאומר הש"ץ לבסוף וכן משמע ממה דקאמר וזכר הרב לאחריתו :

סעיף **לב** ואע"פ שאינו הגון כו'. עיין בא"ר בשם פרישה שהקשי' הא כל האומר הקב"ה וותרן הוא כו' ותירץ שזה דוקא כשאומר שעושי' בלי שום טעם אלא דרך וותרנו' אבל כאן שאומר שעושה דרך גמול וחסד עכ"ל ואפשר לומר דזהו גמול טוב שמאריכין לו וכדאמרינן כל האומר וותרן כו' אלא מאריך אפיו וגבי דילי' נותן הודאה על זה שהיה חייב והאריכו ובחולי שנתרפא הגמול שע"י היסורין של החולי מחלו עונותיו כדאמרינן בנדרים ודכתיב הסולח כו' ולכן יש ליזהר בברכה זו וגם י"ל שלפעמים גומלים לו חסד בזכות אבותיו כדאיתי' גבי חזקי' או כשאין פני' לצדיקים שמבקשין עליו רחמים ואין זה דרך וותרנות רק גמילת חסד :

סעיף **לג** בלא שם ומלכות. עיין בסי' תקנ"ט במג"א ובעטרת זקנים ובא"ר שם ומ"ש בא"ר שם כיון דלא הוזכרה רק במסכת סופרים ומייתי מברוך שפטרני עיין מ"ש לעיל סעיף כ"ה שיש נוהגין שם לברך בשם ומלכות ועיין בשל"ה כתב שקודם קריאת איכה ג"כ יברך דיין האמת ע"ש :

סעיף **לד** יש נוהגין לברך שהחיינו כו'. המג"א סימן רכ"ג כתב שני דעות לענין קניית ספרים חדשים ועיין באחרונים ובתשובות שדעתם שיש לברך ואף שהוא מדין קנה כלים חדשים שהדין נותן לברך בשעת קנין מ"מ גם שם נוהגין שלא לברך בשעת שגומרו האומן רק בשעת לבישה שאז עיקר שמחתו וא"כ מכ"ש בזה ועיין בסי' כ"ב לענין ציצית דאם לא בירך בשעת עשי' מברך בשעי' עיטוף ראשון ויש לחלק דהתם עיקר עשיית המצוה היא בעטיפה ועיין בט"ז שם ומש"כ כאן שאין העלי' לס"ת המצוה שנתחדשה לו עתה כ"א ס"ת המצוה ונראה דודאי אם רוצה לברך בשעת גמר הכתיבה ואחר שתהי' מוגהת היטב שתהי' מוכשרת לקרות

וכן משמע במג"א סי' כ"ב ונראה הטעם לפי

לקרות בה שפיר דמי אך אם רוצה להמתין עד שבת הראשונה שיעלה לס"ת הרשות בידו ועיין במג"א סימן כ"ב מ"ש והנה כיון שעולה בו לילית מברך אגב עשיית המצוה עכ"ל ונראה דר"ל שאינו מאחר הברכה עד שעת הנ"ב בה ומברך אגב עשיית המצוה וה"נ אע"פ שהוכרה כהלכתה והוא כנבוש בנגנ"ל מ"מ ממתין עד שעת עלייתו לתורה שאז בשמחה הוא לו שזכה לזה לעלות ולקרות בס"ת שלו וגם מברך אגב עשיית המצו':

סעיף לה ילך בנחת עיין לעיל סעיף א' כתבתי שגם העולה לא ירוץ משום כבוד בה"כ כדאיתא בסי' ל' הך מ"מ יש לו לילך בזריזות משא"כ היורד:

שם לכבות הפנים עיין בא"ר סימן קל"ט בשם פענח רזא:

שם יניח את העולה כו' עיין בשו"ת מנחם עזריה סי' פ"ג כי מי שקרא ראשון יפנה מקום לחבירו ויהי' כדחה מפניו בבואו לקרות בתורה אחריו ונמצא הנכנס לעשות מצוה עובר לעולם לפני היוצא וזה חבוב מצוה וכבוד במ"ש מתרבה כו' עד שאפי' הרב ותלמידו כשזה נכנס לעשות מצוה וזה יוצא שעשה מצוה לעולם ידחה היוצא מפני הנכנס וקרוב לשמוע שהנכנס עדיף מדתנן שילהי סוכה ר"י אומר הנכנס נוטל שבע כו' עכ"ל וכ"כ בשו"ת גינת ורדים כלל א' סי' כ"ג אלא שחולק עליו במ"ש בגם הרב ותלמידו כו' ע"ש וקצת יש ראי' להרמ"ע מאה דפ"ב דכתובות גבי מעבירין את המת כו' ועיין בתוס' שים למלך לחלוק כבוד להורה החשובה ממנו כו' ועיין בתוס' דסוטה דף מ"א ד"ה מלות שאני ויש לדחות קצת דגם לזה יש מצוה לחלוק כבוד לרבו שלמדו תורה שהוא ג"כ כבוד התורה וסתמתי הדברים בפנים דעביד כמר עביד כו':

פתח שער החמישי

אמר אפרים ראיתי לפתוח פתח לשער החמישי מאחר שנמצא בזה מחלוקת בין רבים וגדולים ואני חדשתי מדעתי להכריע מקצה מזה ומקצה מזה ובכדי שלא אצטרך להאריך בדיבור ולעמוד על כל שיטה ושיטה קמתי לפתוח בדרך קצרה מאד כללית הענין בזה בעזה"י:

בענין טעות הנמצא באמצע קריאת העולה יש מחלוקת בין הפוסקי' הב"י בא"ח סי' קמ"ג וביו"ד סי' רע"ט הביא דעת רבו מהר"י בי רב שפסק מיד ולא יברך ברכה אחרונה רק יגלול הפסולה ויוציא אחרת כשרה ויגמור שם הפרשה לעולה זה ויברך ברכה אחרונה ולא נתבאר בדבריו אם יש חילוק בין אם כבר קרא ג"פ או לא והנה בש"ע א"ח ויו"ד כתב להלכה כדברי רבו והש"ך שם כתב דדוקא אם עדיין לא קרא ג"פ אבל אם כבר קרא ג"פ יפסיק ויברך ברכה אחרונה ואח"כ יוציא אחרת ומשמע מזה דדברי מהר"י בי רב מפרשין בכה"ג שלא קרא ג"פ אך הט"ז בא"ח מבואר מדבריו דלמהר"י בי רב אף שקרא ג"פ לא יברך ברכה על הפסולה אלא יוציא אחרת ויגמור הפרשה ויברך ברכה אחרונה ע"ש וקצת ל"ע דבט"ז ביו"ד נראה דס"ל דבקורא ג"פ כ"ע מודו כו' ע"ש וכן כלענ"ד דמסתימת דברי מהר"י ב"ר והש"ע משמע דמיירי בכל גוונא משום דל"ל לברך ברכה אחרונה על הקריאה בפסולה כיון שלדעת רוב הפוסקים לא עלתה לו אותו קריאה וא"כ יש חשש ברכה לבטלה בברכה אחרונה זו ודייקו שאינו הופסין בדיעבד שא"ל לחזור ולקרות מראש הסדר דמשום ט"רח לבור אנו סומכין על קצת פוסקים דעלתה הקריאה בדיעבד אבל לעשות ברכה לכתחלה על הפסולה חזרנו לדברי הפוסקים דעל פסולה אין לברך כלל ואיך ניקום ונעביד הכי לכתחלה לכן מוטב להוציא הכשרה ולקרות שם עד גמר הפרשה ולעשות ברכה אחרונה על הקריאה בכשרה ועיין לקמן מ"ש בזה והנה לפסק הש"ע הסכימו הט"ז והש"ך ביו"ד ומ"ש הט"ז לחלק בנמצא טעות בקריאת השביעי יבואר לקמן דעת המרדכי הוא שאם כבר קרא ג"פ ואפשר להפסיק שם שאינו ב"פ

סמוך

שמוך לפרשה פוקים שם ומברך ברכה אחרונה ומוליאין אחרת לעלות שמה יתר הקרואים ואם עדיין לא קרא ג"פ או שקרא ג"פ אלא שלא נשאר רק ב"פ סמוך לפרשה יגמור הפרשה בפסוק והטעוי יקרא בע"פ ויברך ברכה אחרונה ואח"כ יוציא אחרת וכן אם הוא בר"ח וכיוצא שאין להוסיף על הקרואים ואעפ"כ צריך להשלים הפרשה לחובת היום וא"כ כשהטעות בקריאת הרביעי א"א להפסיק שמה ולברך ברכה אחרונה שא"כ יצטרך להוסיף על מנין הקרואים וכיון שא"א להפסיק שמה יגמור הקריאה בספר הפסול ויברך ברכה אחרונה. והרמ"א בא"ח בהגה נראה שדעתו להכריע דאם לא קרא רק ב"פ או שא"א להפסיק שם נראה דמודה להש"ע שלא יברך ב"א ויוציא אחרת ויגמור קריאתו שמה ויברך ב"א ואם כבר קרא ג"פ ואפשר להפסיק דעתו כהמרדכי דיברך ברכה אחרונה על הפסולה ואח"כ יוציא אחרת ואפשר דס"ל דגם מהרי"י מודה לזה וכדמשמע מהש"כ מיו"ד וכמש"ל:

והנה בזה שסובר מהרי"י ב"ר והש"ע דלא יברך ב"א ויוציאו אחרי ולא יברך ברכה ראשוני ויסמוך על הברכה שבירך בפסול הב"ח חולק ע"ז בספרו ובתשובת הב"ח החדשו' והאריך בראיות דודאי צריך לברך ברכה ראשונה על הס"ת האחרי והוא דעת המרדכי ג"כ ולכך הכריע לגמור הקריאה בפסול ולברך אחריו ואח"כ יוציא אחרת והט"ז ביו"ד האריך בזה לדחות ראיות הב"ח וכ"כ הש"ך שם אך המג"א דעתו כהב"ח שצריך לברך שנית כשמוציא אחרת ולכן כתב דבמקום שאין מנהג יש לנהוג כהב"ח כו' (ומ"ש המג"א שם ובמ"ש פי' י"א כו' לכן יקראו כו' עיין סי' קמ"ד הוא תמוה ולולי דמסתפינא הי"א שכל"ל ובמ"ש פי' י"א דמשמע דאסור לקרות בע"פ עיין סי' קמ"ד לכן יקראו כו' ור"ל דאע"ג דבמ"ש איתא דאסור לקרות בע"פ וא"כ איך יקראו כאן הטעות בע"פ ע"ז הראה מקום לסימן קמ"ד ר"ל שמש כתב במג"א דהיכא דלא אפשר כגון בהא דכ"ג שקורא ובעשור לחודש בע"פ שפיר דמי לקרות וכאן כמי הא לא אפשר מיקרי בזה אם יוציא אחרת יגרום ברכה שא"צ שיצטרך לברך לפניו ולכן יקראו בס"ת הפסול כו'.) ובאמת מ"ש הט"ז לחלק דבס"ת כתכוון שאם תהי' זו פסולה תהי' הברכה נמשכת על האחרת מש"כ בתורמש שנפל מידו בשוגג שמתחלה לא חשב כו' וזה תימא דודאי גם בס"ת שמוליאין לקרות אין ספק שהוגהה מקודם היטב ומוחזקת בכשרות ומה"ת תיסק אדעתי' שתמלא פסולה שיתכוון שתמשך הברכה על השני' ומכ"ש לפמ"ש אח"כ דבקרא ג"פ מברך ב"א על זו הפסולה א"כ ע"כ לומר דכתכוון שאם תפסל קודם שיקרא ג"פ שיוליאו אחרת וימשוך הברכה פשיטא דמלתא דלא שכיחא הוא לא מסיק אדעתי' כלל וגם מ"ש הש"ך לחלק בין ההוא דיומא שלא הי' דעתו על פרש' זו וס"ת זו הוא תמוה דאדרבה התם מתחלה יודע שיקרא בפרשה זו בס"ת זו וא"כ מתחלה כוונת הברכה על ס"ת ופרשה זו ואפ"ה לא מהני ואפשר כוונתו דהתם יצטרך להוליא בברכה זו פרשה אחרת וס"ת אחרת מבא"כ בטעות שפיר מהני כיון שקורא פרשה זו עלמה שכוון עליה ואף שהוא בס"ת אחרת אין קפידה בזה ולשון לא הי' דעתו כו' ל"ע (ועיין בט"ז שכתב ג"כ לחלק בזה מטעם אחר) ובשו"ת שבות יעקב כתב חילוק זה לענין טעות קודם שהתחיל לקרות שבשו"ת חוט השני מדמה לתורמש והוא ז"ל מחלק דהכא פרשה הוא מה לי כתובה בס"ת זה או בס"ת אחרת ומ"מ כלענ"ד דאע"ג דשפיר יש בזה כדי לחלק בין ס"ת להך דתורמש מ"מ חילוק הש"ך בין הך טעות למ"ש ביומא גבי כה"ג ל"ע דהא משמע התם דאי לאו דאין גוללין כו' היו גוללין באותו ספר עלמו ולא היו צריך לברך אע"ג דפרשה אחרי הוא רק לפי דפריך וניתי ס"ת אחריכא ע"ז קאמר דברכה שא"צ הוא ומבואר דמשום דס"ת אחרת הוא לחוד הי' צריך לברך ודוחק לומר דתרתי בעינן פרשה אחרת וס"ת אחרת ומשום פרשה אחרת לחוד או ס"ת אחרת לחוד אין קפידא

שאין זה במשמע כיון דבאמת דעתו מתחלה לקרוא הפרשה אחרי ואם היה קורא אותה באותו ספר לא היה מברך ודאי דעיקר הקפידא מחמת שהוא ס"ת אחרת וא"כ גבי טעות נמי צריך לברך ומ"מ מה שהכריעו הב"ח והמג"א מחמת זה שלא להוציא אחרת כדי שלא לגרום ברכה שא"צ וכדעת המרדכי הוא צ"ע דודאי בזה שיברך ברכה אחרונה על הפסולה יש חשש יותר דכיון שדעת רוב הפוסקים הראשונים שלא לברך על קריאה בספר הפסול א"כ יש בזה חשש ברכה לבטלה והכי דלענין שתעלה הקריאה למנין ז' שמונין נצרף קריאה זו שקראו בפסול וברכו עלי' כיון דאיכא דעות דעלתה הקריאה בדיעבד מ"מ אכן איך ניקום ונעביד עובדא לכתחלה לברך על הקריאה זו ברכה אחרונה שהרי דעת הרמב"ם בחיבורו והרשב"א והרא"ש דקריאת פסול אין עולה כלל וצריך לחזור ולקרות וכתבתי מזה בתשובה ג"כ וקצרתי פה וכיון דבזה יש חשש ברכה לבטלה מוטב להוציא אחרת ולברך עליו אע"פ שיש חשש ברכה שא"צ מלהכנס לחשש ברכה לבטלה ומצאתי בדברי אח"ז בת"ש סי' י"ט ס"ק י"ז שכתב וז"ל יסיח דעתו אע"ג דאסור להרבות בברכות בכיון כדאיתא ביומא כו' מ"מ נ"ל היכא דאיכא ספיקא אם יברך עדיף טפי להסיח דעתו כו' וכ"כ שם בס"ק כ"ז וז"ל. אע"ג דהעליתי לעיל בס"ק י"ז כו' היינו משום דעדיף טפי להכניס עצמו לספק ברכה שאין צריך מלהכניס עצמו בספק שלא יברך במקום הצריך ברכה דסברא הוא הגע עצמך אם הכניס עצמו כברכה שאין צריך ובא לימלך האם נאמר לו תעשה בלא ברכה כלל כדי שלא תכשל באיסור המרבה בברכות דזה ודאי אינו כן אלמא דטפי חמיר אינו מברך כלל מגורם ברכה אבל משום ספק עשיה בלא ברכה יגרום ברכה שאין צריך בודאי כגון כ"ד שאם הובא קודם ברכת הכסוי שודאי יכול לפטור בברכה זו גם המובא מברכת הכסוי והוא יגרום על ידי היסח הדעת ברכה שא"צ משום ספק ברכת השחיטה זה לא יתכן להניח הודאי ולתפוס הספק כו' עכ"ל ז"ל ולפי"ז יש מקום לומר כיון דלדעת הב"ח והמג"א אם יוציא אחרת יצטרך לברך ודאי ברכה שא"צ הוא מוטב להכניס עצמו בספק ברכה אחרונה בפסולה קודם שיוציא האחרת אך לענ"ד ז"א דהתם לענין ספק אם יברך יש ספק ברכות להקל ואינו מברך שהוא בשב ואל תעשה עדיף למעבד הכי מלהכניס עצמו לודאי ברכה שא"צ בקום ועשה אבל בגוונא דכ"ד שבברכה אחרונה יש חשש ברכה לבטלה לדעת כמה פוסקים שהוא בקום ועשה פשיטא דאסור להכניס עצמו לספק זה בשביל שיצטרך לעשות ברכה שא"צ שאינה לבטלה רק שא"צ ועיין בתוס' ר"ה דף ל"ג וגם לענ"ד אין זה ברכה שא"צ כלל כיון שיקראו מחדש בס"ת שיוציאו כמה בקיאים שלא קראו עדיין ולא היה קורא אותם בס"ת הפסולה כלל שהרי גם עתה מפסיק אחר גמר ג"פ א"כ הרי ברכה הצריכה היא על הפרשה שיקרא בס"ת זו והא קמן דסריכן לקרות כמה עולים ולהוסיף על המנין ואף שמן הדין א"צ לברך רק הפותח והמסיים כאשר היה בזמן הש"ס וע"כ דאין זה בכלל ברכה שא"צ וכל אדם קורא כדרכו ומברך ואם נפסק לומר דשאני כאן שזה העולה עצמו יצטרך לברך בס"ת האחרת לענ"ד אין חילוק בזה כיון שזה קריאה אחרת הוא ומדינא עולה אחד יכול לקרות ג"פ וכמבואר בסי' קמ"ד ורפ"ב ועכ"פ אין מקום להתיר מחמת זה לברך ברכה אחרונה על הפסולה כיון דאיכא פלוגתא דרבוותא וברוב הפוסקים הראשונים ס"ל דאין לברך וגם הרוצה לנהוג כהב"ח ומג"א לברך על הס"ת שיוציאו ברכה ראשונה יש לו על מה שיסמוך דהכי משמע פשטא דשמעתא דיומא וכבר כתבתי שמ"ש הט"ז לחלק בין שהוא דתורמס אין החילוק מחוור אך בא"ר סי' קמ"ב הביא שם דברי שו"ת חוט השני בכלל הטעות קודם הקריאה שהשיג על הט"ז והא"ר שם כתב לחלק דבתורמס אפשר שלא יאכל אחרת משא"כ בזה שחייב לקרות וגם בתורמס י"ל שחפץ בה ולא באחרת משא"כ בקריאה ס"ת ע"ש מ"מ נראה

נראה שהסומך על הב"ח והמג"א בזה לעשות ברכה ראשונה לא הפסיד ויש לעשות איזה הפסק והיסח הדעת ואין זה בכלל גורם ברכה שא"צ מטעמא דכתיבנא דבלא"ה יש צורך לגלול את זו ולהוציא אחרת ועיין מ"ש לעיל בשם א"ז בת"ש ומכ"ש דאתי שפיר טפי אם קבע המנהג שלא לברך על הפסולה ולהוציא אחרת ולברך ברכה ראשונה שאין כאן בית מיחוש דכיון דהמנהג לברך על השני' אם ימצא טעות א"כ מעיקרא אדעתא דמנהגא הוא ומברך על מה שיקרא בס"ת זו לבד ואזדא לה סברת הט"ז שכתב דבשעת ברכה נתכוון שאם תמצא פסולה תהי' נמשכת על השני' וקצרתי ומ"מ במקום שנהגו כהש"ע או כהב"ח אין להם לסתור מנהגם לנהוג בענין אחר כי כל מנהג יש לו על מה שיסמוך וקורא אני בהם ועמך כולם צדיקים כו' ובזה אני בא לבאר בקוצר דברי השער שלפנינו :

שער ה

דין טעות שנמצא בס"ת בעת הקריאה ובו כ"ז סעיפים.

א אם אחר שבירך העולה ופתחו לקרות נמצא טעות בס"ת והוא טעות גמור שדינו להוציא אחרת כמו שיתבאר אזי גוללין ס"ת זו ומחזירין אותה למקומה בשתיקה ומוציאין ס"ת אחרת וקורא בו והעולה שכבר בירך א"צ לברך שנית אם לא הפסיק בשיחה בינתיים ובמקום שנהגו שהעולי' חוזר ומברך אין לשנות מנהגם ויש להם על מה שיסמכו:

ב אם כבר התחיל לקרות ונמצא טעות יש דעות שונות והמנהג שאם הקורא עדיין לא קרא ג' פסוקים בס"ת הפסולה יגמור ג"פ והטעות יקרא בע"פ ויברך אחריה ברכה אחרונה וכן אם כבר קרא ג"פ

סעיף א ובמקום שנהגו כו'. עיין בשו"ת חוט השני סימן ס"ב שדעתו שצריך לברך ובשו"ת שבות יעקב חלק א' סי' א' השיג ע"ז ודעתו כדמשמע מהט"ז ביו"ד דכיון שדעתו על פרשה זו א"צ לברך ובא"ר סי' קמ"ב כתב שא"צ לברך וכמ"ש בפתח השער ובמחזיק ברכה כתב דספק ברכות להקל וכן בשיורי ברכה שם סי' קמ"ה הסכים להשבו"י ולענ"ד י"ל כיון דס"ת פסולה היא ולא התחילו לקרות בה כלל הוי כאילו לא הביאו לפניו ס"ת כלל רק ספר נביאים וכיוצא ובירך ואח"כ הביאו לפניו ס"ת שצריך לברך וכמ"ש בסי' ר"ו לענין פרי כה"ג. ועי' ביו"ד סי' י"ט ובדברי א"ז בת"ש שם ולע"ג דיש לחלק בין ס"ת פסולה לספר אחר דפסולה אם קרא בדיעבד א"צ לחזור ולקרות מ"מ כיון דלכתחלה ודאי אין קורין בה ואפי' אין שם אחרת וכמו שאכתוב לקמן א"כ לא דמיא ועיין בשו"ת חוט השני שם דמחלק בין אם התחיל לקרות שיש כאן חלות הקריאה עכ"פ אפילו לא קרא ג"פ כדאמרי' משה תיקן תלתא פסוקי לתלתא גברי וכו' ע"ש וכמדומה שמנהג העולם בכה"ג שלא קרא כלל לחזור ולברך ואף שאפשר שטועים כן ומדעתם או שהורו להם כך עפ"י הוראת בעל שו"ת חוט השני ולא שהוקבע המנהג להלכה עפ"י חכמים ומורים שידעו והמחולקים מ"מ כיון שנהגו כן ממילא חזר הדין להיות הלכה לפי שהברכה בתחלה ע"ד שיקרא בזו ואם לא יקרא בזו ויוציאו אחרת יברך עליו וי"ל דבזה גם השבות יעקב והא"ר מודים ואין כאן ספק ברכות לכן אין למחות ביד הנוהגים כן ועי' בשו"ת מקום שמואל סי' ל"ה שהאריך בזה ואף שכתב לדחות ראי' חוט השני מ"מ לדינא מסיק כדבריו ע"ש וקצרתי :

סעיף ב והמנהג שאם הקורא כו'. הב"ח כתב שכן נהגו והמג"א כתב דבמקום דליכא מנהג יש לנהוג כהב"ח ודיעה השני' שכתבתי בפנים הוא דעת מהר"י ב"ר וש"ע והט"ז והש"ך נראה

פתחי שערים

נראה שמסכימים לדעת זו היכא שלא קרא עדיין ג"פ עיין בדבריהם ביו"ד וכבר כתבתי שנראה שלדעת מהרי"י ב"ר אף בקרא ג"פ יש לעשות כן והמג"א כתב דבמקום שהמנהג כהש"ע קשה לשנות מנהגם ועכ"פ יש לנהוג שאם התחיל בפסוק הג' אפילו רק תיבה א' כו' נראה לטעמו משום דאפשר דגם מהרי"י ב"ר מודה בקרא ג"פ וכמ"ש הש"ך ביו"ד והט"ז שם (ודלא כמ"ש הט"ז בא"ח) וכיון דלדעת הב"ח אף בלא קרא רק ב"פ יגמור הקריאה בס"ת הפסולה לכן הכריע דבהתחיל בפסוק הג' כקרא ג"פ דמי ויגמור הקריאה ומ"ש בפנים ויש מי שסובר כו' עי' לקמן סוף סעיף ג' מ"ש בזה :

סעיף ג יש להם על מה שיסמוכו כבר כתבתי דלכאורה הדעת נוטה שיש לפסוק בזה כמהרי"י ב"ר שלא לברך ברכה אחרונה בפסול' משום ברכה לבטלה וגם הדעת נוטה דבהוצאה ס"ת אחרת יש לברך עליו ואינו יוצא במה שבירך על הפסולה וכדעת הב"ח והמג"א ולכן הנוהג כן יש לו על מה שיסמוך והנה אף מי שחושש שלא לברך על השני וכדעת החולקים מ"מ י"ל שבין לא קרא ג"פ ובין קרא ג"פ יפסיק מיד ולא יברך ויגלול ויוציא אחרת ולא יברך ברכת ראשונה רק יגמור הקריאה בס' הכשר ויקרא בו ג"פ או יותר כשהוא סמוך לפרש' ויפסיק שם ויברך ברכה אחרונה וגם זה יש לו על מה שיסמוך כמ"ש בפתח השער שנלענ"ד שכך הוא דעת מהרי"י ב"ר וכ"כ הט"ז בא"ח לדעת מהרי"י ב"ר ועכ"פ לענין ברכה אחרונה בספר הפסול אם נהגו שלא לברך אין לשנות מנהגי' וכמ"ש באריכות ומקרוב בא לידי ספר בני יונה להגאון מהור"ר יונה לנד סופר מפראג בעהמ"ח שו"ת מעיל צדקה וראיתי שם דף כ"ח שתמה ג"כ בזה וכתב דנהי דמה שכבר נקרא בהיתר א"צ לחזור כיון שעדיין לא ידעו מחסרונה כי י"ל דהטעם משום כבוד צבור ומחלו מ"מ אחרי שיש כאן חסרון ידוע איך יקרא בע"פ ואיך יברך ברכה אחרונה שלא תיקנו הברכות כ"א על ס"ת כשרה וגם אותן הפסוקים יהיו כאילו לא קראנו בו כיון שקראנו בס"ת פסולה ובסימן קל"ז פסק דאם דלגו פסוק אחד צריך להוציא אחרי כו' ושם הקשה על הב"ח שמצריך לברך ברכה ראשונה כשמוציאין ס"ת אחרי ומחלק ע"ד שכתב השבו"י והט"ז בין ההוא דתורמס ובסוף דבריו כתב וגם אם נאמר שצריך לברך לא משום זה לא נוציא ס"ת אחרת דביומא ה"ע דאין מוציאין משום הברכה דסגי במה שקרא בתורה מענין היום לאפוקי כאן דבעינן כל הסדר מספר כשר ואם החיוב לברך צריך לברך עליו ג"כ כו'

לכן

שערי אפרים

ג"פ אלא שממקום שמפסיק עד הפרשה שאחריה הוא פחות מג"פ צריך לקרות עד סיום הפרשה ויברך לאחריה וגוללין אותה ומחזירין אותה למקומה ומוציאין אחרת וקורין משם ולהלן ואותם שקראו בפסולה ג"כ עולים למנין שבעה ויש מי שכתב שאם עדיין לא קרא רק ב' פסוקים לא יקרא להלן כדי לברך אחריה רק יגללו אותה מיד בלא ברכה לאחריה ויוציאו אחר' ולא יברך לפניה ויתחיל לקרות מפסוק שנמצא בו הטעות בלי ברכה שלפניה וגומר קריאתו בספר הכשר ומברך לאחריה ואם התחיל לקרות הפ"ג אפי' רק תיבה אחת יגמור הפסוק ויפסיק שם ואם הוא ב' פסוקים סמוך לפרשה יגמור הפרשה והטעות יקרא בע"פ ויברך לאחריה בספ' הפסול ואח"כ גולל ספר זה ומוציא אחרת להשלים שאר הקרואים ויש מי שסובר שאם לא קרא רק ב"פ אפילו התחיל בפסוק הג' או שקרא ג"פ ועומד בב"פ סמוך לפרשה או בר"ח וחוה"מ וכיוצא שצריך לקרות כל הפרשה לחובת היום ולהוסיף על מנין הקרואים א"א . לא יברך ב"א על הפסולה אלא יוציאו אחרי' ויקראו עם זה העולה ג"פ ויברך ב"א על הס"ת הכשירה :

ג יראה לי שאם נהגו שאם נמצא טעות גמור באמצע הקריאה שלא לקרות להלן ושלא לברך לאחריה בספר הפסול אף שכבר קראו ג"פ אלא לגלול את זו בלא ברכה שאחריה ולהוציא אחרת ולברך ברכה שלפניה יש להם על מה שיסמוכו ומ"מ נראה שא"צ לי־תחיל מראש הסדר רק יש לו להתחיל מראש הקריאה שקראו עם עולה זה שנמצא הטעות בקריאתו שמאחר שבלא זה הוא חוזר ומברך טוב שיקרא גם פסוקים אלו בספר הכשר

הכשר בברכה וגם לפי שאותן פסוקים לא נתברכו ברכה שלאחריהם ומ"מ אין די שיקרא בחזרה אותן פסוקים שקרא בפסול לבד רק צריך להוסיף עליהם ולקרות להלן מהם עכ"פ ג"פ ואף להנוהגים כן מ"מ אותם שקראו קודם שנמצא הטעות וברכו לפניה ולאחריה עולים למנין שבעה:

ד אם נמצא טעות בקריאת השביעי אחר שקראו ג"פ או אפי' כבר קראו ז' וקראו לאחרון ג"פ ונמצא טעות יברך אחריה ויוציאו אחרת ויקראו בספר הכשר משם ואילך להעולה מפטיר ולא יאמר קדיש קודם קריאת המפטיר ואפי' היה העולה לשביעי כהן מותר לקרות בספר השני שמוציא עכשיו

לכן אין לזה מפסק הש"ע כו' ומ"ש הב"ח כי המנהג כמ"ש הוא הנה עתה בזמנינו אשר שמענו נוהגים לפסוק כפסק הש"ע וגם בשו"ת חות יאיר סי' רל"ה כתב שהמנהג נתפשט באשכנז כדברי הש"ע ע"ש כו' עכ"ל ולכאורה לפי מה שחושש שלא לברך על הפסולה א"כ אף בקראו ג"פ לא יברך ויוציא אחרת. ויקרא שם עוד ג"פ ויברך ב"א ומ"מ הבני יונה גופי' בקצור הערוך שם דף ז' כתב וז"ל ואם נמצא הטעות באמצע הקריאה אם כבר קרא ג"פ יברך ברכה אחרונה מיד ויוציא אחרת ואם עדיין לא קרא כ"א ב"פ או שהוא ב"פ סמוך לפרשה או שהוא בר"ח וחוה"מ שאין מוסיפין וצריכין לקרות עוד לא יברך הוא ברכה אחרונה אלא יוציאו אחרת ויקרא מה שצריכי' לקרות עמו ולא יברך בתחלה עליהם דאמרינן בודאי הי' דעתו על כל דשייך לו לקרות עמו בין שיקרא מאותו ספר או מאחר כו' ע"ש נראה דבקרא ג"פ הסכימה דעתו לדעת הפוסקים דיברך ב"א מיד וכבר כתבתי שלענ"ד צ"ע דאיך נתיר לו לברך על הפסולה לכתחלה כיון שהוא חושש להפוסקים דס"ל דאין תקנת הברכות על ס"ת פסולה ולדעתו צ"ל דכיון שכבר קרא ואם הי' מברך עלתה לו הקריאה למנין שבעה אף עתה שפיר עלתה לו הקריאה שיברך עליו ומשא"כ היכא שצריך לקרות עוד אחר מציאת הטעות ותחלת תקנת הקריאה הוא בכשרה דוקא ועכ"פ גם זה שלא כדעת המג"א שכתב אפי' התחיל בפסוק הג' תיבי אי יגמור וגם אם הוא ב"פ סמוך לפרשה יגמור בפסולה ולדעת הבני יונה אין כן אלא כל שהוא צריך לקרות עוד קודם שיברך ברכה אחרונה אין לו לברך ב"א רק יוציא אחרת ויגמור קריאתו שם וזה דעת היש מי שסובר שכתבתי בסעיף ב' אך מ"ש הבני יונה שיקרא עמו מה שצריכים לקרות כו' לענ"ד שאין לו לקרות יותר מג"פ כיון שהקריאה בזה הוא על סמך ברכה ראשונה שבירך על הפסולה וכיון שלדעת הב"ח ודעימי' לא יצא בברכה הראשונה לפי שלא הי' דעתו על ספר אחר או מטעם הפסק הלכך אף הנוהגין שלא לברך על הכשר' ולסמוך על ברכת הפסולה אעפ"כ מה דאפשר למעט בקריאת הפסוקים עדיף כדי שיקרא שאר הפסוקים בברכה הראוי' כנלענ"ד:

שם ומ"מ אין די כו'. הטעם פשוט משום דמ"מ יש לחוש שמא עלתה הקריאה בספר הפסול נמצא שכבר קרא פסוקים אלו בברכה ואין לברך שנית על אותן פסוקים עצמן לכן יש להוסיף עליהם עוד ג"פ וא"ל דמ"מ הוי הפסק בין הברכה וג"פ אלו נראה שאין זה הפסק כיון דעכ"פ קריאה זו שקורא היא חובת היום בשביל שחוזר וכופלם אינו הפסק והרוצה לחוש לזה יש להעולה המברך לשתוק בעת קריאת הפסוקים שכבר קרא בפסול ולא יקרא אחר הקורא אף בלחש (שהרי יש מי שסובר בלא"ה שא"צ לקרות אחר הקורא) עד שיגיע לפסוקים שמוסיפין בס"ת זו הכשרה יתחיל לקרות אחריו בלחש כדרכו:

סעיף ד אם נמצא טעות בקריאת השביעי עיין במג"א סי' קמ"ג שכ' בשם הט"ז ביו"ד סי' רע"ט שיגמור קריאת העולה אחרון בפסולה ובשעת אמירת הקדיש יוציאו אחרת למפטיר ואם נמצא הטעות במפטיר יקרא בע"פ עכ"ל ובט"ז יו"ד לא נמצא לשון זה שהבי' המג"א בשמו רק מכללא שמיע לי' שהט"ז כתב שם לחלק בין נמצא טעות בקריאת שאר העולים. א"ל שאין גוללין ס"ת

עכשיו כהן או לוי או ישראל ואין בו משום פגם ובשעת הדחק שהוציאו ס"ת בזא"ז ונמצא טעות ויש טורח צבור כיון שהטעות נמצא אחר שנשלם חובת היום יש לסמוך להתיר לגמור הפרשה באותו ספר ויש מקומות שנוהגים כשנמצא הטעות בשביעי או באחרון אין מוציאין אחרת אלא גומרין הסדר עם זה ויברך לאחריו והוא קורא ההפטורי ויש מי שסובר שגומרין הסדר עם הז' או עם האחרון ומברך לאחריה ואומרים קדיש. ובשעת אמירת הקדיש מוציאין אחרת לקרות ההפטורה ובמקומות שנהגו כך טוב לנהוג כסברא האחרונה ולהנוהגים שלא לברך לאחריה בספר הפסול רק מיד מוציאין אחרת ומברך לפניה כאשר כתבנו בסעיף ג' גם בזה יש להם לעשות כן ויוציא אחרת ויברך לפניה ויתחיל ממקום שהתחיל הז' או האחרון בפסולה אע"פ שכבר קרא בפסולה כמה פסוקים יחזור ויתחיל בכשרה מתחלת הענין שהיה צריך לקרות ואם אירע הטעות במפטיר יבואר בשער ההפטורה ואם אירע טעות ביום שיש בו שני ס"ת יבואר בשער המועדים אי"ה :

במקום

ס"ת אחרת מפני כבוד לצבור כיון שע"כ יגללו להשניה אחריו משא"כ כשנמצא טעות בהשניה אחרון אין לגלול משום כבוד לצבור כיון שלא יצטרך לקרות אחריו עוד ואע"ג דיקרא אח"כ למפטיר מ"מ אין שייך כאן כבוד לצבור דהא בלא"ה מפסיקין קצת באמירת הקדיש כו' עכ"ל ומוכח מזה דס"ל שיש להוציא אחרת בשביל מפטיר עכ"פ וכן מבואר מדברי הט"ז בא"ח סי' רפ"ב שם על דברי הרשב"ץ דדוקא נקרע אבל נמצאי פסולה קודם קריאת המפטיר יש להוציא אחרת למפטיר אך מ"ש המג"א בשם הט"ז להוציא בשעת אמירת הקדיש ל"ע שזה לא נזכר בדברי הט"ז כלל רק כתי' דבלא"ה מפסיקים קצת באמירת קדיש ור"ל דממילא לא קפדי הצבור אם יש כאן שהיי' קצת יותר בהוצאת ס"ת אחרת ולדברי המ"א ל"ע דהיכא כעביד דהא בכל טעות גוללין תחלה הפסולה ואח"כ מוציאין אחרת והרי בשעי' אמירת הקדיש עדיין ס"ת זו מונחת על השלחן ולא נסתלקה ומש עדיין אך סברת הט"ז בזה ל"ע דאטו בשביל שמפסיקין קצת באמירת קדיש יעשו שהיי' עוד להוציא אחרת ולגלול ולכן כתב המג"א לדעתו שיוציאו האחרת בשעת אמירת הקדיש ול"ע לענ"ד מטעמא דכתיבנא גם לכאורה אין נכון שזה יאמר קדיש ואלו יטרידו עצמם בהוצאת ס"ת וגלילתה ואפשר דלאו דוקא בשעת אמירת הקדיש קאמר אלא ר"ל לאחר גמר האמירה אז יסלקו הס"ת הפסולה ויגללו אותה וביני ביני יוציאו אחרת ול"ע וגם ל"ע לענ"ד בסברת הט"ז דבשביעי אין גוללין מפני כבוד ולאייתו מיומא לענין כה"ג ובאמת יש לומר דשאני התם דאין הקריאה בשביל הציבור רק הכה"ג קורא לעצמו ומוטב שיקרא בע"פ מלדחות כבוד הציבור משא"כ בזה שהקריאי' והשמיעה חובת הציבור הוא ואין ספק שהצבור נפשם עגומה כשהם יודעים שהקריאה היא מתוך ס"ת פסולה ופשיטא שהם מוחלים על כבודם בכדי לשמוע הקריאה המחויבת להם מתוך ס"ת כשרה וגם דהתם בקריאה ע"פ אין קפידא כ"כ כשאינו להוציא אחריי י"ח ועיין במנחת יעקב בשו"ת שבסופו סי' כ"ח מ"ש עוד בזה דקריאה ע"פ וקללתי וע"ש ובא"כ מה שהביאו בשם שו"ת באר עזק ומ"ש בזה על הכה"ג וכן בברכי יוסף ומחזיק ברכה הביא הרבה חולקים על כה"ג ועיין בשו"ת שב יעקב סי' י' שכתב שאינו אין לנו אלא תורת משה והוא דעת הרמ"א ביו"ד סי' רע"ט כו' א"כ ה"ה אם נמצא הטעות באחרון שהוא ג"כ חובת היום הסדרה דשבוע מחויב להוציא ס"ת ולגמור הפי בס"ת הכשרה חוץ אם נמצא טעות במפטיר דשאר שבתות השנה כיון שכבר קראו הפרשה גומרין בפסולה ולא נקרא חובת היום אלא במפטיר דיו"ט וכדומה וה"ה באחרון אפילו כבר קראו ג"פ אין מן הצורך להפסיק ולעשות ברכה אחרונה ולקרות אחר אם לא דוקא היכא דלא קראו ז' גברי משא"כ להוסיף על הקרואים בשביל זה וכ"כ באלי' זוטא כו' רק במ"ש התם או במפטיר הו"ל לפרש דדוקא במפטיר של יו"ט עכ"ל ובשו"ת שבסוף מ"י כתב דמפטיר של חובת היום לאו דוקא רק דבמפטיר אחר איך לא הרגישו בקריאה לאחרון ע"ש ובשער הפטורה אי"ה יתבאר בזה

ומ"ש

ה במקום שאמרנו שצריך להוציא אחרת זהו אם נמצא טעות גמור אבל אם הטעות הוא בחסר ויתיר וגם אין השינוי נרגש במבטא ואין שינוי בענין כגון במקום שהיה צריך לכתוב אבותינו מלא וא"ו ונמצא חסר או להיפך וכן במקום שצריך להיות מלא ביו"ד שמושית ונמצא חסר או להיפך א"צ להוציא אחרת כיון שאין הקריאה והענין משתנה כ"כ ואין ס"ת שלנו מדוקי' כ"כ שנדע בבירור שהאחר הוא כשר יותר ולפנינו יתבאר בפרטות מהו קרוי טעות גמור:

ו ס"ת שנמצא פתוחה במקום שצריך להיות סתומה או להיפך פסולה ומוציאין אחרת וכן תיבות שיש בהם קרי וכתיב ונמצא כתוב כאשר הוא הקרי

ומ"ש השב יעקב שבאחרון אפי' כבר קראו ג"פ אין לברך אחריו כו' ל"ע לענ"ד דלמאן דס"ל שיש לברך ברכה אחרונה בפסולה גם באחרון ס"ל הכי וטוב הדבר כדי שעכ"פ שאר הקריאה שיקראו בכשרה יהי' בברכה ראשונה על קריאה זו ובשו"ת שבסוף מ"י כתב בהדיא שאפי' אם קרא לז' שלשה פסוקים יברך לאחרי' ויוציאו אחרת ויקרא אחר ואפי' הי' הקורא כהן מותר לקרו' כהן אחר שאין כאן פגם ע"ש ועיין בספר בני יונה שדעתו שאם אירע בז' אחר שקרא ג"פ יברך ברכה אחרונה ויוציאו אחרת ויקראו למפטיר בס"ת הכשרה כו' ע"ש בדף ז' ובדף כ"ח ומ"ש שם בשם הט"ז לגמור הפרשה בפסולי והוא המפטיר ליתא כן בט"ז אלא כמש"ל דמוכח מדבריו שיש להוצי' אחרת למפטיר וכן נראה שהנוהגין בזה כהט"ז להוציא אחרת למפטיר שפיר עבדי כדי שלא יהי' שינוי ומשאר שבתות שהמפטיר קורא קריאה בפ"ע ואם יקרא הז' למפטיר בספר הזה יש בזה שינוי וגם באמירת הקדיש יש שינוי וכמ"ש בתוס' שבת ק"י רפ"ב שהנוהגין כהמג"א לגמור הקריאה והשביעי בעצמו יפטיר אין לומר קדיש אחר קריאת ההפטורה ע"ש ואין לעשות דבר התמוה לרבים אלא מדוחק. ולכן יש להוציא אחרת לקרות המפטיר ויש ריוח בזה שעכ"פ קורין קריאה זו למפטיר כתיקנה והרי במועדים וגם כמה שבתות שקורין המפטיר באחרת ומשא"כ להנוהגין שמפסיקין בשביעי ומברכין ב"א ומוציאין אחרת לגמור הפרשה בכשרה טוב הדבר שיקראו הקריאה בכשרה למפטיר ולקבוע בה שני קריאות אחת להשלמת הפרשה עם העולה אחרון ולחזור ולקרות למפטיר שגם זה תמוה לקרות שני קריאות לבד בס"ת אחת וגם הוא למותר כיון שכבר קראו חובת היום וגם כי גם בעצמא המפטיר עולה למנין ז' ולכן לא יקרא רק קריאה אחת וישלים הפרשה עם המפטיר ולא יאמר קדיש קודם קריאת המפטיר רק אח"כ שאין להפסיק באמירת קדיש קודם גמר הסדר וכמ"ש בתו"ש לענין גמר הפרשה בפסולה כמו כן להנוהגין לגמור הפרשה בכשרה כנלענ"ד ועי' בלקט הקמח מ"ש בזה ויש גמגום בדבריו ועי' בשו"ת שבות יעקב ח"א ובשו"ת חינוך ב"י וקצרתי:

שם ולהנוהגים שלא לברך לאחריה כו' כבר נתבאר בפתח השער שיש לפקפק טובא בברכה אחרונה על הפסולה ולכן גם בטעו' בשביעי ג"כ אין למחות בנוהגים שלא לברך ברכה אחרונה בפסולה רק להוציא אחרי כשרה והנוהגין לברך לפניה כשנמצא הטעות באמצע אחד מהקרואים גם בזה חוזר ומברך ומתחיל בתחלת הפרשה במקום שסיים העולה שלפניו ובשביל קצת פסוקים אין הצבור מקפידים וטוב להם שישמעו הפסוקים האלו בכשרה בברכותי' כדת של תורה מאחר שבלא"ה הוא מברך לפניה יחזור גם פסוקי' אלו משא"כ הפסוקי' הקודמים שכבר נתברכו בברכה שלאחריה' ג"כ אין לחזור ולקרותם שוב שנית וגם משום טירחא דצבורא כנלענ"ד:

סעיף וא"ו פרשה פתוחה כו' עיי' ברמב"ם בהלכות ס"ת במה שמנה עשרי' דברי' הפוסלים בס"ת ומכלל זה פתוחות וסתומו' שינה בהם וכן קרי וכתיב ומבואר בא"ר ריש ס"ק ז' שבזה טעו' גמור הוא שמוציאין אחרת ונראה שאין לדמות קרי וכתיב לחסירות ויתירות כיון דבש"ס אמרינן דלא בקיאינן אין מוציאין אחרית משא"כ בקרי וכתיב ואע"ג דגם בזה יש כמה ענינים שנזכרו

בש"ס

פתחי שערים

בש"ס ומדרשים שדורשים בהם קרי וכתיב ואכן לא נהגינן הכי עיי' במ"ש באור תורה ושאר ספרי האחרונים בזה דביום כלות משה ועוד הרבה ועי' בספר בני יונה דף נ"ה גבי והפלגשים ומ"מ יש שהם ידועים כגון ישגלנה וכיוצא כמוזכר בנדרים ואף דאיכא כמי שיש לפקפק ומ"מ כיון דלדעת קצת פוסקים גם על חסירות ויתירות מוציאין וכן נוהגין בקצת מדינות שמעתי הדברים לענין קרי וכתיב ועיין בספר בני יונה ד"ד ע"ד זה קצת משמע דמדמה זה לחסירות ויתירות ואפשר ליישב ול"ע ועי' לקמן שער ו' בפרשת שמיני ובטעמם כו' יע"ש בשם ספר תשובה מאהבה ע"ש :

שם כגון עמינדב כו' עי' בא"ר שכתב דכיון דקיי"ל שהוא פסול לענין גיטין כה"ג א"כ ה"ה בס"ת :

סעיף ז טיפת שעוה כו' עי' בלקוטי פרדס לרש"י בשו"ת שבסופו ובשו"ת שבסוף ס' מנחת יעקב ובחינוך ב"י והל' קטנות ובשו"ת שבות יעקב ח"ב סי' ד' ובשו"ת מעיל צדקה ובט"ז סי' ש"מ ובא"ר שם שכולם האריכו בזה וקצרתי שלענ"ד יש לנהוג בזה כמ"ש בפנים :

סעיף ח תיבה כפולה כו' בשו"ת כ"ב ח"א בחלק יו"ד סי' ע"ד בענין כוי"ן המוזכרין השיג על רש"ל שכתב דאפילו אות א' יתירה פוסלת וכתב דוקא ביתר בתיבה עצמה שאות היתר הוא תיבה אחת עם התיבה אבל ביתר אות אחת ואינה סמוכה לתיבה אין ראיה לפסול וכ"ל שאין לפסול ס"ת משום זה וראיה גדולה מתפילין שמכשיר הרא"בד בעירוב תיבות כפולות עיי' במג"א סימן ל"ב סוף ס"ק ל"ג ואין לך יתר גדול מזה עכ"ל. ואני תמה על הגאון ז"ל בראיי' זו מהרא"בד דהתם לענין תפילין לא בא הרא"בד להכשיר את התפילין שיוכל להניחן כמו שהם בתיבת כפולו' דודאי כמות שהם פסולים הם שאינם כמו שהם כתובות בתורה רק דהרא"בד מכשיר לענין גרירה שאע"פ שבתפילין אם כתב שלא כסדרן פסול ומ"מ בכתב תיבות כפולות יכול לגרור התיבה הכפולה והטעם נראה דכיון שהתיבה הכפולה הוא אך למותר וכבטול דמי והו"ל כאילו אינה בתמוכי אותיות רק כטיוטא בעלמא ואין כאן שלא כסדרן ולכן נראה שצריך לגרור התיבה הכפולה השנית אבל לענין הכשר ס"ת אין הספק אחר הגרירה רק קודם הגרירה שבזה מסתבר לפסול שמשתנה הענין עי"ז והרי כמה דרשות דרשו חז"ל מתיבות כפולות כגון איש איש וכיוצא בו וכ"כ להדיא בא"ר

סימן

שערי אפרים

הקרי כגון ישכבנה במקום ישגלנה וכל כיוצא בזה צריך להוציא אחרת וכן במה שנמצא בתורה תיבה אחת שנראית חלוקה לשני תיבות ומ"מ צריך להיות כתוב בשיטה אחת כגון כדרלעומר עמינדב אליצור פדהצור וכל כיוצא בו שהדין נותן לכתוב בשיטה אחת לפי קבלת הסופרים אם נמצא כתוב בשני שיטין פסולה וצריך להוציא אחרת :

ז אם נמצא בשעת הקריאה טיפת שעוה שנטף על איזה אותיות מהס"ת אם הוא בחול יש להסירו משם קודם הקריאה אף אם יוכל להכיר האותיות דרך בהירות השעוה ואם יש לחוש שע"י שיהיה עוסק במהירות להסירו יתקלף מן האותיות ויופסל יוכל לקרות בו כך ומ"מ אחר הקריא' צריך לקלפו במתון ואם הוא בשבת אסור לקלפו אלא אם האותיות ניכרות דרך השעוה יקרא בו כך ואם אין האותיות נכרות פסול וצריך להוציא אחרת ומ"מ אם השעוה יבש ובנקל להסירו כלאחר יד דהיינו ע"י שיכפול גויל של הס"ת ועי"ז יפול השעוה מותר לעשות כן אפי' בשבת ואין כאן משום ממרח שהרי ניכר שמחמ' היבשות אינו דבוק בו כ"כ בחוזק אבל להסיר השעוה באצבע או בצפורן אסור משום ממרח ואפילו אם לא נתכסה רק אות אחת אסור לקלפו ביד בשבת ואם הנטיפה היא על אותיות משמות שאין נמחקין אף בחול אסור שהרי יש לחוש שיתקלף קצת מהאות עמו כיצד יעשה יראה לחמם היטב הגויל מבחוץ נגד מקום הנטיפה ועי"ז יוסר השעוה בנקל ולא יודבק בו מהכתב כלל :

ח אם נמצא תיבה אחת שלימה כפולה נוהגין להוציא אחרת וס"ת שנמצא ראש הלמד מגיע לתוך אויר התא"ו שבשורה שלפניה אם הוא מעט עד שנשאר צורת תא"ו כראוי כשר ואם נכנס הרבה בתוך האויר שעי"ז נשתנה צורת התא"ו פסול :

אם

ט אם בשעת הקריאה נמצא אות אחד דבוק לחבירו אם הדביקות הוא בכל אורך האות או שנשתנה צורת האות ע"י הדביקות או מ"ם פתוחה שנדבק פתוחת' ונסתמה או ה"א שנדבק הרגל לגגה ונעשה כמין חי"ת או שנפל טיפת דיו לתוך האות ואינה ניכרת או שנפלה טפה לתוך חלל הב' ונראית כפ' או שטעה וכתב דל"ת במקום ר"ש או בי"ת במקום כ"ף בכל אלו דינם כטעות גמור שצריך להוציא אחרת ואפי' אם ע"י דבוק זה לא נתקלקל אות השורש רק אות השימוש כגון וא"ו או יו"ד המשמשת ע"ד שנתבאר למעלה סעיף ה' :

י אם אין שם דבק באורך האות רק מעט ולא נשתני צורת האותיות וניכרים היטב לכתחלה אין להוציא ס"ת זו לקרות בה כל זמן שלא גררו הדבק ואם לא נודע והוציאו ס"ת ונמצא בשעת קריאה אם הדביקות בסוף האות שאם יגררו הדב' לבד יהיה חוזר להכשרו אזי בחול שאפשר לגרר ונקל לעשותו אף בשעת קריאה יש לגרר ויקרא להלן ואם אין שם מי שיכול לגרר בקל ובלי הפסד וקלקול ויש טורח צבור לחזור אחר מי שיגרור במתון או אם אירע בשבת שא"א לגרור מותר לקרות בו כך ואם הדביקות הוא בתחלי' כתיבת האות או באמצעה שממקום הדבוק ולהלן נכתב בפסול יש להוציא אחרת ובשעת הדחק שאין שם אחרת וצריך שהות להביא ממקום אחר ס"ת כשרה יש לסמוך לגמור הקריאה בספר תורה זו :

זה

סי' קמ"ג ס"ק ה' וז"ל דלא מיבעיא אות אחת ויש שינוי ענין דמוציאין אלא אפי' תיבה אחת שלימה בכל נוהגין נמי להוציא אחרת וטעמא נראה דבכל כדרש והוי שינוי ענין ויתר כנטול כו' ובפ"מ במשבצות זהב סוף ס"ק ב' כתב על הא"ר ולי צ"ע דכה"ג י"ל כל הראוי לבילה כמו נדבק אות באות וה"ה כאן ואף דיש לדחות ומ"מ יתר כנטול זה בטריפות גמורה כך משא"כ כאן עכ"ל הנה הרגיש בעצמו שיש לדחות דמה ענין גרירת הדבוק שכמות שהוא אין שינוי בענין כלל רק מחמת הדבוק הוי שינוי באות שדרך כל אות להיות בפרד ולזה מהני ראוי לבילה משא"כ כשיש שינוי עי"ז דאל"כ היינו מכשירין כמה טעיות ביתירות אף שמקלקלין כוונת התיבה והענין אלא ודאי שז"א ומ"מ דזה בטריפות גמורה הדבר פשוט דהא"ר לישנא בעלמא נקט לרבותא ור"ל כיון שתיבה זו אין זה מקומה היא מקלקלת ומשנה ענין הקריאה אף לתיבות שלפניהם ולאחריהם ולפעמים מי שאינו יודע שתיבה זו היא טעות משתנה לו פירוש הענין לגמרי ונראה דלא מבעיא אם הכפולו' הוא באמצע הפסוק שאם יגרור יפסוק הפסוק לשנים ואם נאמר שימשוך האותיות זה תו לא מיקרי ראוי לבילה כו' כמבואר בפוסקים אלא אפילו אם הוא בסוף פסוק ואפילו תיבה בת שתי אותיות שאין בה שיעור פרשה אליבא דכ"ע מ"מ יש לפסול ולהוציא אחרת :

שם וס"ת שנמצא כאן הלמד כו' עי' בא"ר בשם שו"ת באר עשק סי' ל"א ועי' שו"ת פרי האדמה ח"ג :

סעיף ט רק אות השימוש כו' כן נלענ"ד דאע"ג דאם חסר לגמרי לא היה צריך להוציא אחרת בחסירות העשוי לשימוש מ"מ זה גרע דכיון שנתקלקל צורת האות הרי הוא כטיפא בעלמא והוא מפסיק באמצע תיבה. ומחלקו לשנים והוא פסול :

סעיף יו"ד לכתחלה אין להוציא אחרת עי' ב"ח וט"ז סי' ל"ב ובמג"א סעיף קמ"ג מחלק בין דבוק בסוף תיבה ובא"ר מיקל אף בתחלתה או באמצעה ע"ש ולענ"ד דעת המג"א דלית לן למנקט קולא דהרשב"א בענין ראוי לבילה וקולת החולקים על הרשב"א בענין דבוק בתחלה או באמצע דהרשב"א מחמיר בזה ואע"ג שאין כאן תרי קולי דסתרי אהדדי מ"מ אין ראוי לגבב קולות (ומכ"ש בשבת דהב"ח מסתפק דשמא לא שייך בזה כל הראוי לבילה כו' וגם ממ"ש הב"ח לבסוף והכי מסתברא אין הכרח כ"כ לומר דהדר פשטה ע"ש אך פשיטות דבריו נראה דמיקל וכן משמע ממג"א סי' קמ"א והט"ז סי' ל"ב כתב להדיא כן בשם הב"ח) וגם כי דעת הגאון מנחם עזרי' בתשובה כהרשב"א דלא מהני גרירת הדבק לבד בדבקות קודם גמר צורת האות והביאו בכנה"ג וע"ת וא"ר. ואע"ג דא"ר שם כתב דיש לסמוך להקל כש"ע אפשר לענין תפילין ס"ל דבדיעבד דמי שא"כ

יהיו נפסלין לגמרי משום שלא כסדר ומשא״כ בס״ת כראי דיש לעשות תיקון הראוי ולגרר המקום שנכתב בפסול וא״כ לא שייך בזה הראוי לבילה כיון דבין להרשב״א בין להרא״ש פסול אין לחשוב זה לדיעבד כיון דאפשר להוציא אחרת ומ״ש בא״ר לסמוך על הפוסקים דבכל גווני אין מוציאין אחרת הרי לא נהגינן כוותייהו ועפי יש לחוש לספק ברכות לבטלה וקריאי ההורה שלא בהכשר משכחוש לפגמי של ס״ת שעכ״פ יש בה פסול שצריך תיקון אלא שנאמר כיון שאפשר לתקן אמרי׳ כל הראוי לבילי מ״מ עכ״פ לאו כשרי גמורי היא וליכא חשש פגמא כולי האי ומכ״ש בשבת שי״ל שאין ראוי לבילה ומ״ש הב״ח שי״ל כיון שמחמת הדבק ראוי לגרר לא דאריי רביע עלי׳ לי״ע בסברא זו וקלרתי :

סעיף יב מ״מ פסול הוא כו׳ אע״ג דבסי׳ ל״ב סי׳ כ״ה איתי לענין יודו״ן שאינן נוגעין דלא מיקרי שלא כסדרן היינו לענין שיועיל תיקון בכה״ג אפילו בתפילין ולא יחשב שלא כסדרן . אבל מ״מ פסול מיהא הוי בלי תיקון ולא שייך בזה כל הראוי לבילה כיון שצריך מעשה בגוף האות וגולת זה לא מחשב אות ודוקא בגרירת הדבוק שאין מעשי בגוף האות אמרינן כל הראוי לבילי כו׳ ותינוק דלא חכים אין מועיל באות חלוק לשנים דלוקא בספק בשיעור האות לאורכו מועיל אבל בזה אין מועיל כמ״ש הט״ז שם ס״ק ט׳ והמג״א ס״ק ד׳ וע״ש במג״א ס״ק ל״ו . ומ״ש בב״ח לחלק בין נפסק קודם שנכתב כהלכתו או אח״כ והט״ז תמה עליו הנה בב״ח מבואר דמיירי בזה באותיות שאינן פשוטות ואדרבי ל״ע מה דמכשיר בנחלק לשנים אחר כתיבה ע״י תינוק דבאותיות דאינן פשוטות לא מהני תינוק כמ״ש בהג״ה ובט״ז בשם מהרי״ק והריב״ש ודברי הא״ר שם בס״ק ד׳ וקלרתי : ולכן

יא זה שאמרנו שאם מחמת הדבק נשתנה צורת האות צריך להוציא אחרת כן הדין אפי׳ אם לאחר שיגרור הדבק יחזור תמונת האות לקדמותו וגם יש שיעור תמונת האות שנכתב בהכשר עד הדבק מ״מ קודם הגרר אין כאן צורת אות כראוי :

יב אם נמצא בעת הקריאה אות שחלק לשני׳ כגון שהיו״דין של האל״פין לא היו נוגעים בקו שבאמצע בין היו״ד העליונה או התחתונה או שלא היו היו״דין של העיי״נין והשיי״נין ורגלי התאו״ין נוגעין בגוף האות או צדי׳ שכתובה כמו יו״ד נו״ן או שי״ן שכתובה כמו עי״ן יו״ד או וא״ו כזה עו או חי״ת שכתובה כשני זיי״נין או מ״ם פתוחה שניטל הקו המחבר הואו עם הכ״ף בכל אלו אעפ״י שתינוק דלא חכים ולא טיפש מכיר לקרות את האות כראוי מ״מ פסול הוא שהרי עינינו רואות שאין תמונת אות כראוי עד שיתקן וימשוך בקולמס עד שיגיע למקומו ויהי׳ אות א׳ ממש ולכן צריך להוציא אחרת ואין זה דומה לנדבק אות באות שמקילין בו קצת אעפ״י שצריך גרירה משום שבזה שנפסק צריך לעשות מעשה בגוף האות להכשירו משא״כ בנדבק שמעשה ההכשר אינו בגוף האות רק חוצה לו :

יג זה שאמרנו בנחלק לשנים פסול אין חילוק בין אם הי׳ חלוק לשנים בתחלת הכתיב׳ או שנפסק ונחלק באמצע ע״י נקב שנעשה בקלף אחר שנכתב כתיקון או שבמקום א׳ באמצע האות קפצה הדיו מהקלף אף שנשא׳ רושם אדמומי׳ מהחלודה של הדיו ועי״ז נעשה הפסק וחלוק באמצע האות בכל זה פסול אבל אם עדיין לחלוחי׳ משחרורית הדיו קיימת באותו מקום רק שנקפץ קצת מעובי הדיו ולכן באותו מקום מראיתו כיהה ואינו בהיר כדיו של שאר הכתב ועי״ז ניכר ההפסק או אם אפי׳ אם כל האות הוא כן אינו פסול שאעפ״י שבודאי צריך לתקנו כדי שיהי׳ שמור שלא יתמחק יותר במשך זמן מכל מקום עכשיו עדיין לא נפסל וא״צ להוציא אחרת :

יד אם נפסק רגל מאחד מאותיות הפשוטות כגון וא״ו זיי״ן נו״ן ויש ספק אם יש שיעור באורך האות כראוי כגון בוא״ו מסופקים אם האורך מתחלתו עד מקום שנפסק שם יש בו די להיות אורך וא״ו כראוי או שמא לא הגיע רק לשיעור יו״ד יש להבחין ע״י תינוק דלא חכים ולא טיפש אם כשמכסין לו האותיות שלפניו וגם החלק התחתון שאחר ההפסק אעפ״כ הוא קורא אותו וא״ו זה האות כי הוא תמונת וא״ו הראוי׳ וכשר אבל האותיו׳ של אחריו א״צ לכסות ואם לא ביחנו לכסות חלק התחתון שאחר ההפסק אינו מועיל אף אם הוא חלק קטן וקצר מאוד לפי שכשהתינוק רואהו הוא מרגיש לצרפו אל החלק העליון ולכך קוראהו כתיקון ובאמת מן הדין אינו מועיל צירוף כשיש הפסק באמצע ולכן אם במקום שנפסק עדיין קיים קצת מאורך האות אחר ההפסק צריך לכסותו קודם שיראה לתינוק ואם ניקב אחד מרגלי הה״א בתוך חלל הה״א והמ״ם עיין בסימן ל״ב סעיף ט״ו :

כל

טו כל האות מס"ת צריך שתהי' מוקפת גויל מארבע רוחותי' שלא תדבק אות בחברתה אלא יהי' ריוח ביניהם כחוט השערה וגם לא יהיו מופרדות הרבה זו מזו ואם יש פירוד בין אות לחברתה עד שתינוק דלא חכים ולא טיפש מחלק התיבה וקורא אותן שתי תיבות פסול ויש להוציא אחרת :

טז לכתחלה יש להפריד בין תיבה לתיבה ולהניח ריוות חלק כמלא אות קטנה ואם קירב אותם יותר משיעור חזה אם תינוק דלא חכים כו' יוכל להכיר ולקרות לשני תיבות כשר אבל אם קירב הרבה עד שתינוק קורא אותם לתיבה אחת פסול ויוציא אחרת :

יז אם שכח אות אחת בסוף או בתחלת התיבה ותלה אותו למעלה בין השורות ואם נטיל אות הזה בתוך השורה לא ישאר ריווח כלל בין שני התיבו' אעפ"כ כשר שהרי מ"מ ניכר שהם ב' תיבות וכן אם קירב שני תיבות הרבה אלא לבסוף התיבה הראשונה יש מ"ם סתומה או שאר אותיות מנצפ"ך שדינם להיות בסוף התיבה אפשר שזה עושה ג"כ היכר שהם שני תיבות ולכן בשעת הדחק יש לסמוך שלא להוציא אחרת :

יח יש עמודים בס"ת שצריך להתחיל בתיבות ידועים שר"ת שלהם הם אותיות שסימנם בי"ה שמ"ו כידוע לסופרים ואם נמצא מעמודים האלו שאינו מתחיל כן א"צ להוציא אחרת ומ"מ צריך לתקן וגם יש לבדוק אחר שאר טעיות ולהגיה הספר ע"י מומחה היטב שמאחר שהסופרים בקיאין בזה וזה שינה מסתמא ידו על התחתונה וכמו ששגג בזה יש לחוש לשגיאות וטעיות אחרת :

יט לפעמים יארע שהסופר כשמזדמן לו אות כ"ף פשוט' בסוף שיטה והמקום רחב שמה ומ"מ אין בו כדי לכתוב שמה התיבה שאחרי' ולכן הם מושכי' גג הכ"ף עד סוף השיטה ועי"ז א"א להם להאריך הרגל כפלים כהגג ונשאר כמו דלת כזה ד והוא פסול וזה מעשה סופרים בורים כי מעיקר הדין הכ"ף פשוטה צריך להיות הרגל כפלים מן הגג ואפי' אם יגרור קצת מן הגג פסול שזה חק תוכות וצריך למחוק הכל ולכתוב הכ"ף מחדש ואם נמצא כן בשעת הקריאה צריך להוציא אחרת ואם רגל הכף פשוטה או נון פשוטה נוגע באות שבשורה שאחריה כגון באמצע גג הבי"ת או הד' וכדומה דינו כדין דבוק בתחלת האות שנוהגי' שלא להוציא אחרת ומ"מ צריך לתקן ולהפריד הדבוק :

סעיף יז ולכן בשעת הדחק כו' עיין בספר בני יונה בקלף סימן רע"ד ול"ע :

סעיף יח א"צ להוציא אחרת עיין בשו"ת כ"ב חלק יו"ד סי' ע"ו שכתב ס"ת שלא נכתבה כן כשרה לקרות בה אפי' לכתחלה ויש ספרים אחרים ובאמת שמ"ש לפרש דברי הגמ"י הוא תמוה וכתבתי מזה בתשובה ולענ"ד יש לנהוג כמ"ש :

סעיף יט שזה חק תוכות כו' עיין בט"ז יו"ד סימן רע"ג ובמג"א סימן ל"ב :

שם ואם רגל הכף כו' הנה אם נגע באמצע צ"ע לכאורה די"ל דבכה"ג הו"ל אין מוקף גויל ויש סוברים שאין גרירה מועטת מועיל אם הדי' נמשך עד סוף הקלף אלא צריך לגרור ולחזור ולכותבו אך י"ל דהתם במשך אחד נמשך עד סוף הקלף ולכן נפסל כל הרגל כולו (וגם בזה י"ל שאם יש שיעור רגל אף קודם שהגיע לסוף סגי בגרירה ולא איכפת לן מה שהרגל נמשך במשיכה אחת ועיין מ"ש במג"א סי' ל"ב ואין כאן מקומו) משא"כ בזה שבשעת כתיבת הרגל היה מוקף גויל כראוי א"כ הו"ל כדבוק באמצע וגם בכתיבת קו הבית או הדלת אע"פ שנדבק בדרך כתיבתו בקלה רגל הכף או הנון וא"כ י"ל שמיד נפסל הקו ההוא שהוא גג הבית או הדלת ומ"מ י"ל דדמי לשאר דבוק בתחלתו שהרי מ"מ לא נשתנה לצורת אות אחר ומ"מ צ"ע באם רגל נון או ואו מגיע לגג הבית או דלת או כף כפופה שאז נראה כצורת למ"ד ובכה"ג נראה להוציא אחרת ולא כתבתי בפנים דלא שכיח שימצא כזה בספר מוגה :

סעיף כ יש מקומות שנקוד כו' עיין בט"ז יו"ד סי' רע"ד שכתב שאין פסול לקרו' בהך ס"ת אע"פ שלא נתקנה שהרי עכ"פ כתבה כנתינתה ומיהו שהנקודות תקנת עזרא הם כו' ע"ש ונראה קצת שדעתו להתיר לכתחלה ול"ל שלפי שעזרא נקד יש לכתוב כן לכתחלה לעשו' הניקוד אבל אין בזה כדי לעכב הקריאה אך בספר בני יונה ראיתי שכתב על הט"ז שדבריו צ"ע ולכן נלענ"ד כמ"ש :

וגם

כ יש מקומות שנקוד בס"ת על איז' אותיות כגון על איה שרה אשתך וכיוצא בו והוא מקבלות חז"ל שעזרא הסופר נקד כן אם לא ניקד כן אין להוציא זו לכתחלי' לקרות בה עד שיתקן ואם נמצא בשעת קריאה אם הוא בחול ואפשר לנקד בקל יתקן ואם צריך שהות או שהוא בשבת א"צ להוציא אחרת :

יש

פתחי שערים

סעיף כא וגם הנוי"ן המנוזרין כו' עיין ביו"ד סי' רע"ד ובשו"ת רש"ל ובשו"ת מהר"ם מלובלין ובשו"ת כ"ב ומדברי מהרש"ל משמע שיש פסול אף בדיעבד אם לא עשה הנוי"ן המנוזרין ואין זה דעת מהר"ם ועיין בספר בני יונה האריך בזה להכשיר בדיעבד ובתמונת הנוין ומקומם האריך באור תורה ומנחת שי ובספרים שהזכרתי והוא מהלכות סופרים ואין כאן מקומו :

סעיף כב אות חי"ת כו' עיין בשו"ת כ"ב סי' ע"ד שדעתו בזה שאין להוציא אחרת בשביל זה כו' ע"ש :

סעיף כג וכן במ"ם סתומה כו' עיין בשו"ת כ"ב סי' פ' שכתב כן לענין מ"ם סתומה ונראה דה"ה לענין הה"א דינא הכי :

סעיף כד וכן בדבוק כו' עיין בשירי כנה"ג שכתב על דברי הרמ"א ז"ל ומנהגינו דאפילו בדבוק מוציאין ס"ת אחרת בשבת ויו"ט שא"א לתקנו ובחול אם אפשר לתקן הטעות או החסירות ויתירות או הדבוק מתקנינן ואם לאו מוציאין אחרת עכ"ל. וכ"כ בפר"ח ובברכי יוסף ובשו"ת דבר שמואל סי' רכ"ב וכתב שהמחמיר בזה תע"ב שהוא נותן כבוד לתורה להראות לכל העמים כמה עמקו סודות דקדוק כתובתה שאפי' קוצו של יו"ד מעכב וכ"ש היו"ד עצמה שהיא הקטנה מהחסירות או מהיתירות וכ"כ עוד שכ' בסי' שס"ו ע"ש ולכן הבא בשערי' אלה אל יתמה על כי הכרעתי לפעמים להוציא אחרת אף לפ"מ שאנו נוהגין קולא בחסירו' ויתירות ודבוק כי טעמי ונימוקי עמי שבאותן המקומות שפטתי לפי ראות עיני ממשמעות לשון הפוסקים ושיקול דעת הקלה היה נוטה שנחשב לטעות גמור ואינו נידון כחסירות ויתירות לכן כתבתי להוציא אחרת ולכן אף שבא"ר נוטה פעמים להקל לפי שקצת פוסקים מקילים בטעות גמור מ"מ י"ל גם לסיפך דאף שאנו מקילין בחסירות ויתירות מ"מ במקום ספק שמא הוא בכלל טעות גמור אין חשש בזה שמוציאין אחרי כיון שמנהג א"י ומדינו' ישמעאל וכן בווינציאה ופאדווא שגם הי' מסכן כי הגאונים הנ"ל נהגו להוצי' אחרי אף בחסירו' ויתירו' שאין לספקם בטעות וכן בדבוק א"כ די לנו בזה שנהגו במדינות דידן והבו דלא לוסיף עלה ככלע"ד :

שערי אפרים

כא יש דברים שנוהגים בהם הסופרים ואינם מוזכרים בתלמוד רק מה שהעתיקו איש מפי א"ש כגון האותיות גדולות וקטנות שמנוים במסורה והמשונו' כגון פאי"ן הלפופי' ואותיות עקומות והפוכות קצת וכן נהגו במנין השיטין שבכל דף ובראשי שורות שלמעלה משיר' הים ולמעלה ולמטה משירת האזינו כל אלו אינם רק למצוה ואם שינה לא מפסל וגם הנו"נין המנוזרין שעושין בין פרשת ויהי בנסוע ובין פרשת מתאוננים אם לא נעשו אין להוציא ס"ת זה לכתחלי' עד שיתקן כדינו ומ"מ אין צריך להוציא אחר' אם נמצא באמצע הקריא' ומ"מ יש לבדו' אחריו להגיהו היטב שיש לחוש לסופר שאינו מומחה ועכ"פ נראה שלא הוגה היטב וכמ"ש בסעיף י"ח :

כב אות חי"ת תמונתה כשני זיי"נין ומחוברים יחד בגג כמבואר בב"י ולבוש בא"ח וידוע לסופרים ואם הוציאו ס"ת בשבת ונמצאו בו חי"תין עשויין בתמונ' שני וו"ין או בתמונ' דל"ת וא"ו אין להוציא ספר אחר שהרי לא נשתנה לצורת אות אחר ומ"מ צריך לתקן האותיות הנמצאים ולהזהיר הסופרים ע"ז כי תמונת החי"ת יש לו עיקר בתלמוד ועמדו עליו גדולי הראשונים ז"ל :

כג אות ה"א שהרחיב צד העליון והרגל של הה"א אינו בקצה השמאל כ"א באמצע הגג כזה ה־ וכן במ"ם סתומה שהי' בסוף שיט' והרחיב הגג העליון כזה ם־ אם הוא בחול ואפשר לתקן בהל יש לתקן ובשבת א"צ להוציא אחרת ואם הה"א או המ"ם הוא משם הקדוש אין לתקנו וישאיר כך וכשר :

כד יש מדינות שנוהגים כל שנמצא טעות בס"ת אפילו בחסירות ויתירות וכן בדבוק מקצת מן האות לחברתה באיזה מקום שיהיה מוציאין אחרת ובמקום שנהגו כן אין להם לשנות מנהג' כי יש להם על מה שיסמוכו :

כה אותיות שעטנ"ז ג"ץ צריך לתייגן ואם לא תייג אפילו תגין קטנים אין להוציאה לכתחלה עד שיתקן ומ"מ אם נמצא באמצע הקריאה א"צ להוציא אחרת :

כו הרמב"ם בה' ס"ת מנה כ' דברים הפוסלים בס"ת ודיניהם עמוקים ורחבים מאד ואין קונטרים בזה מכילתו והרוצ' לעמוד עלי' ביו"ד ה' ס"ת ובאו"ח סי' ל"ב וסי' ל"ו ירא' כי א"א לפרט הכל רק כתבתי ראשי פרקים כמציין מחרכים ישמע חכם ויוסיף לקח :

פסולי

כגון

כו פסולי ס״ת ע״י חסר ויתיר וחליף אין בפרט אלא מה שבכלל שכללנו למעלה שהטעות שהענין משתנה על ידו או שיש שינוי במבטא כגון כשב כבש יש להוצי׳ אחר׳ ודין חסר ויתיר שאין מוציאין אחרת הוא באחד מאותיות אהו״י כשבאין לשימוש ולא לשורש ואעפ״כ ראיתי ליחד שער בפ״ע לפי סדר הפרשיות ואזכיר בהם בפרטות ספיקות שנפלו בטעיות הנמצאים ויש בהם מקום ספק אם זה טעות גמור שצריך להוציא אחרת בשבילו ואלקטה באמרים מה שנמצא בפוסקים ובתשובות האחרונים ואכתוב הכרעתם בזה ולפעמים משקול דעתי וחכם מבין מדעתו אחרי רואו כמה ענינים שונים ילמד סתום מן המפורש ומשכיל על דבר ימצא די ספקו ובין יבין אשר לפניו מענין הדומה לו ואם המצא ימצא איזה חילוף ודלוג לא יחרף לב נבון עליו ויהיה דילוגי עליו אהבה כי ישכיל וידע ממוצא דבר כי לא נעשה בתכיפה אחת חיבור קונטרס הלז רק אשר פקד פקדתי לבקרים ולרגעי׳ אבחננו והיו הדברים האלה לאות כי הייתי נחפז לשלם את נדרי ומחשבתי מחשבה לטובה לערוך דיני׳ אלו על שער בת רבים לזכות את ישרא׳ ולכן אם ימצא איזה שינוי בסדרי בראשית או שאר חומשי תורה המשכיל יבין כי כל מה שבתוכו מצטרף לקודש ואין מוקדם ומאוחר בתורה :

שער ואו

דין טעות חסר ויתיר וחליף שנמצא בס״ת בעת הקריאה על סדר הפרשיות ובו ס״ד סעיפים .

א **בראשית** הבי״ת צריכה להיות בי״ת רבתי דהיינו שהקו העליון של הבי״ת הוא עב ביותר וסרח העודף עולה למעלה משווי שאר האותיות שבשורה והו׳ עפ״י המסורה וכן נמנה במסורה אלפא בית״א מאותיות גדולות וגם מאותיות קטנות אם נמצא שלא נכתב כן רק כשאר אותיות אין להוציא. בשביל זה ס״ת אהרת אכל מ״מ יש לתקן הספר תורה אח״כ לכותבו כאשר מקובל במסורת :

ב שם. לשמור דרך עץ החיים יש ספרים שנמצא הכ׳ של דרך הפוכה כזה דר⌊ ויש שכתוב בהם כזה דר⌉ בכף כפופה והפוכה אם הספר מוחזק בכשרות וידוע שיצא מת״י מומחה אין להוציא אחרת ויראה לי שבזה שנמצא בכ״ף כפופה ודאי יש להוציא אחרת ואף בכ״ף פשוטה הפוכה אין

לקרות

סעיף כז כגון כשב כבש כו׳ עיין בשו״ה שחלק בזה על הלבוש והביא המג״א וכ״כ הט״ז ובא״ר כתב שגם הלבוש מודה בזה וע״ז שכתב דכשב כבש י״ל שגם הענין משתנה לפי מ״ה שכתב בעל הטורים דכבש גדול מצאן ודבריו צ״ע :

שם מאותיות אהוי כו׳ עיין בשער שאח״ז ומ״ש בפי׳ משפטים ואם לבנו ייעדנה שם דברי הגאון ח״צ ז״ל בתשובה :

סעיף א ואם נמצא ס״ת כו׳ עיין בספר מור תורה ובס׳ בני יונה סי׳ רע״ד וקונטרס שבסופו וכ׳ שם שאם דברים שנהגו בהם הסופרים ואין מוזכרים בתלמוד אלא שהעתיקו איש מפי איש כמו באותיות גדולות קטנות וכל אלו אינה אלא למצוה ואם שינה לא פסול עכ״ל משמע דשרי לקרות בו בשעת הדחק קצת אפי׳ לכתחלה ומ״מ נראה ודאי שצריך לתקן כיון שצריך להיות כן עפ״י המסורה והרבה דינים אלו עושים עפ״י המסורה :

סעיף ב תיבת לך עיין בלקט הקמח יו״ד הלכו׳ ס״ת שהתמרמר מאד על שינוי זה וכיוצא בו שטועין הסופרי׳ ואומרים שמקובל בידיהם והאריך וקיים בה שהבאים אחריהם לכתוב ס״ת מחדש לא יכתוב בשינויים אלו כו׳ ודי להם שלא נפסל את אשר כבר עשו בשגגה כו׳ עכ״ל ותמהני אחרי שלא נמצא להם סמך מן התורה ומן המושכל אין לך שינוי גדול מזה מאחר שאין זה תמונת אות כלל ולמה נשהה בידינו ספר שאינו מוגה ויש להגיה ולתקן כאלו בא לכתוב מחדש ומ״מ לענין להוציא אחרת יש להקל יותר ועיין בשו״ת לחמי תודה האריך בזה ודעתו בדיעבד להכשיר ע״ש ולכן יש לסמוך להקל שלא להוציא אחרת אם לא שאין ידוע ממי יצא הס׳ הלז ואינו מוחזק בכשרות עדיין שקרוב הדבר שימצא בו ג״כ טעיות אחרות כיון שזה הסופר לא שם לבו לדקדק נראה שלא היה רק כמעתיק מספר שהי׳ לפניו כמות שהוא ובזה יש להוציא אחרת וכן אם היתה הד׳ כתובה בכף כפופה יש להוציא אחרת שהרי פסולו מבואר בש״ס כן נראה לענ״ד :

סעיף ג כי טבת הנה כו׳. עיין רש״י שם בהביא המדרש אמר ר׳ יודן טבת כתיב כשהיו

מטיבין

פתחי שערים

מעיינין אותה כו׳ נראה שהיה מקובל בידם לכתבו חסר אך צ״ע אם מחמת הכיתן לדרוש בדברי אגדה יהי׳ עדיף ונשאר חסר ויתיר ובסוף שער זה אבאר באריכות קצת אי״ה אך זה ברור שעכ״פ צריך תיקון כיון שעפ״י המדרש והמסורה צריך להיות חסר ולא הוצרכתי לכתו׳ זה רק לפי שראיתי מי שנשתבש בזה ורצה לשבש כל הספרים וסופרים וקבע לשבשתיה עפ״י שמצא מסורה בפרשה חיי שרה והנערה טובת מראה שכתוב שם נית חסר זולת דין ועוד הביא שם מסורי אחרת והוסיף לשבש גם במסורת סייג לתורה להרמ״ה ז״ל שכתב ד׳ תבת חסירים כו׳ וקראתי שכל הרואה יראה כי טעה בדבר שתינוקת של בית רבן יודעין ההפרש בין נקודת פת״ח לחול״ם והוא ערבב אותם והיו לאחדים בידו ומלת טבת שהבית נקוד בחול״ם עם מלת טבת שהב״ת נקודי בפת״ח וקראתי ועיין בספרי שו״ת בית אפרים חלק יו״ד סי׳ ס״ד :

סעיף ד המדש העשירי כו׳ עיין בשו״ת ח״ל סי׳ כ״ד שכתב דדוקא בחסירות ויתירות שאין נכרים במבטא ופשוט שכל הפוסקים הפוסלים בכגם כשב פוסלים נמי בכ״ד שהוא נרגש במבטא כו׳ ובסוף דבריו כתב דבחסרון הניכר אין לנו להקפיד כ״כ להוציא אחרת דליכא למיחש דאתו למימר דלא איכפת לן בי׳ כו׳ ולאי מכשרת לי׳ אתו למימר מותר לשנות כו׳ ע״ש :

סעיף ה שנמצא כתוב ויהיו כו׳ עיין בשו״ת מעיל לדקה סי׳ כ״ט שיש לכתוב ויהיו אע״פ שהעיקר נכתוב ויהי עכ״פ בשבת אין להוציא אחרת ע״ש והבי׳ בפ״מ וכתב דבמקום אחר ודאי שינוי גמור הוא ואין דומה לחסר ויתיר שהרי יש שינוי בקריאה מחמת הוא״ו יתירה וכן להיפך בחסרונה :

שערי אפרים

לקרות בו עד שיתקן ויעמיד הכ״ף על מכונו כי זה הדרך הישר :

ג שם . כי טבת הנה צריך להיות חסר דחסר ואם כתב מלא אין להוציא אחרת ומ״מ צריך לתקן ולכותבו חסר כדינו :

ד נח . החדש העשירי שנמצא כתוב חדש בלא ה׳ בתחלתו יש להוציא אחרת שחסרון הה״א נרגש במבטא :

ה שם . ויהי כל ימי נח שנמצא כתוב ויהיו בוא״ו לבסוף לכתחלה אין לקרות בה ואם טעו והוציאו׳ ונמצא בשעת קריאה אין להוציא אחרת והקורא יקרא את התיבה ויהי ותהי׳ הוא״ו יתירה והטעם בזה לפי שנמצא בקצת ספרים שיש לכתוב כאן ויהיו ולכן אעפ״י שאנו סומכים על רוב הספרים המדויקי׳ שכתב כאן ויהי עכ״פ יש לסמוך שלא להוציא אחרת אבל בשאר מקומו׳ שבתורה אם נמצא כתוב ויהיו במקום ויהי או להיפך יש להוציא אחרת :

ו שם בסוף הסדרה תיבת בחרן יש כותבין נון הפוכה ויש שאין משנין אותה כלל ולכן בין אם נמצא כך או כך אין מגיהין אותה ומכ״ש שא״צ להוציא אחרת ומ״מ יש לעשות לה תג עקום קצת בראשו ואם הוא הפוכה לגמרי כזה ! אעפ״י שאין להוציא אחרת מ״מ יש לתקנה לכתחלה ולעשותה תמונת נון הראוי ומי שנוהג לעשות מנוזרת אין מוחין בידו ותמונתה ידוע לסופרים :

ז לך לך . אמרי נא שנמצא כתוב אמור נא צריך להוציא אחרת :

ח תיבת בית אל הוא שני תיבות ולכתחלה יש לכותבו בשיטה אחת ואם חלקו וכת׳ בית בסוף שיטה ואל בתחלת שיטה לא נפסל ומכ״ש שאין להוציא אחרת :

ט שם . כדרלעומר וכל כיוצא בו מתיבות אלו שמקובל ביד הסופרים שהוא מלה אחת ושלא לחלקם בשני שיטין ואם נמצא בשני שיטין פסול וכמ״ש בשער הקודם וצריך להוציא אחרת אבל אם

סעיף ו כו״ן ההפוכה כו׳ עיין בב״י יו״ד בשם תשובת הרשב״א ובתשובת אא״ז מהר״מ מלובלין סי׳ ע״ה ובשו״ת לחמי תודה ובאור תורה ומנחת שי ובני יונה וכ״ל לעשות כמ״ש :

סעיף ז אמרי נא כו׳ עיין בשו״ת מאיר נתיבים סי׳ י״ג שכתב בפשיטות שאין זה בכלל חסירות ויתירות דכל שמשתנה מלשון נקבה ללשון זכר או איפכא ע״ש ונראה דאע״ג דאמור נא איכו לשון זכר ממש ולשון אמור יש לו שייכות אף בציווי לנקבה מ״מ עיקר הנחת הלשון לנקבה הוא אמרי וגם כי השינוי ניכר הרבה במבטא :

סעיף ח תיבת בית אל כו׳ עיין במנחת שי ובשו״ת פ״י חלק א״ח סי׳ ו׳ האריך בזה ועיין בא״ר סי׳ קמ״ב וברכי יוסף יו״ד סימן רע״ו :

כדרלעומר

אם הוא בשיטה אחת אך נחלק לשני תיבות אין להוציא אחרת ומ״מ אחר השבת יש לתקן לקרב אותם ולעשותם כדינם וכידוע להסופרים שיש נכתב תיבה אחת ממש ויש שמניחים קצת ריווח שיראה קצת כאילו הוא שתי תיבות :

י וירא. מה לך הגר אל תיראי ביו״ד אחר התא״ו שנמצא כתוב תראי חסר יו״ד יש להוציא אחרת אם לא בשעת הדחק גדול וכן בכל מקום שענינו מלשון יראה כגון בסדר זה אל תירא אברם וכיוצא בהם אם חסר היו״ד יש להוציא אחרת כי היו״ד אינה שמושית רק שרשית ועל הקורא להדגישה ביותר שתהיה נכרת במבטא :

יא תולדות. מפדן ארם שנמצא כתוב מפדם במ״ם סתומה לבסוף במקום הנון צריך להוציא אחרת :

יב שם. והנה תומם צ״ל חסר א׳ וג״כ חסר יו״ד אם נמצא כתוב תואמם מלא באלף יש להוציא אחרת ומכ״ש אם כתוב תאומם אבל אם נמצא חסר אלף אלא שהוא מלא יו״ד שנכתב תומים בשעת הדחק אין להוציא אחרת :

שם

סעיף ט כדרלעומר כו׳ עיין בא״ר סי׳ קמ״ג דבכה״ג כיון דבגיטין פסול ה״ה בס״ת :

סעיף י אל תיראי כו׳ עיין בא״ר במעשה שהיה ונסתפקו בזה כיון דתראי מלשון ראיה ותיראי מלשון יראה שינוי הוא או י״ל כיון שהקריאה אחת אך ביו״ד הוא תנועה גדולה ובספק שינוי יש לסמוך על הגדולים שלא להוציא אחרת בכל טעות הנמצא ע״ש ולדידי צ״ע דודאי דתיבת תיראי שהוא מענין יראה היו״ד הוא שרשית בתיבה שהוי השורש של מלת ירא הוא עם יו״ד בראש ומבלעדה אין פתרונו על ענין יראה כלל וא״כ כשנכתב בלא יו״ד אין לך שינוי גדול מזה וגם מ״ש בא״ר לסמוך על הפוסקים שלא להוציא אחרת כבר כתבתי בשער שלפני זה שי״ל בהפך כיון שבמדינות אחרות נוהגין להוציא אחרת אף בכל חסירות ויתירות ודבוק כ״ש כמש״ל בשם הכנה״ג ודבר שמואל וברכי יוסף א״כ אף דאנו נוהגין כהרמ״א מ״מ הבו דלא לוסיף עלה ודוקא בחסירות ויתירות ממש וכן נראה בכ״מ שהוא מלשון יראה כגון בפ׳ לך לך אל תירא אברם שבודאי ע״י חסרון היו״ד משתנה פתרון המלה ואף בשעת הדחק צ״ע אם לא שנסמוך על הפוסקים שבכל טעות אין מוציאין אחרת וכה״ג כתב בשו״ת ח״ל סי׳ כ״ד אם כתב מדם העשירי שהזכרתי לעיל בפ׳ נח וז״ל גברא רבא כיון דסמיך סמיך דהא איכא כמה גאונים דס״ל דבס״ת פסול מברכין עליו אכן הבא לחוש לדברי רמ״א כו׳ עכ״ל והיינו לענין אם כבר הורה המורה אבל לא להורות כן לכתחלה וע״ש שכתב במלת לבכו ייעדכה אם כתב בחד יו״ד שאין להוציא אחרת אף שמשפטו להיות מלא שהיו״ד שרשית משורש יעד וגם יש חלוק במבטא בין חיר״ק ביו״ד שהוא תנועה גדולה כו׳ עכ״ז להיות ש״ץ מדקדקים ולא בקיאין בדבר וגם מליכו יודיין שרשיי שהם חסירי לפעמים כמו וירא ויברא בירמי׳ כ״ו שיו״ד השורש נעלמה ורבים כמוהו ה״ל לענין זה כמו חסירות ויתירות כו׳ ע״ש ומ״מ כלענ״ד שאין הנדון שלנו דומה לזה שהם לפעמים מתעלם יו״ד השורש ויו״ד השימוש עולה לכאן ולכאן וכיון שאין מדקדקין בקריאה והוא נקרא במבטא כאילו שורש דבר כמלא אין להוציא אחרת אבל בזה שהחסרון הוא מוציא התיבה ממשמעותה ופתרונה וגם במבטא יש היכר קצת דודאי הנקדנין מדייקים בזה להרגיש מבטא היו״ד למען דעת שהוא מלשון יראה בחסרון כזה נראה שיש להוציא אחרת כנלענ״ד :

סעיף יא כתוב שמלא מפדם כו׳ כ״כ בשו״ת מעיל לדקה והביאו הפ״מ וע״ש שכי דאף הל״ל שדעתו גבי מגרשיהם מגרשיהן שלא להוציא אחרת לפי שמ״ם ונו״ן מתחלפים מודה בזה כו׳ ובאמת שגם בהא דמגרשיהם לא קי״ל כהל״ל כמ״ש במקומו :

סעיף יב והנה תומם כו׳ עיין בשו״ת כ״ב מהדורא תנינא סי׳ ל״א שמלא ביו״ד אין להוציא אחרת רק במלא באל״ף כתב להוציא אחרת שהקריאה משתנה שהאל״ף בחול״ם ונראה שר״ל דאם כתוב אל״ף אזי קורין האל״ף בנקודת חול״ם כמו תאומים שהתי״ו בשו״א והאל״ף בחול״ם אך באמת מליכו בפי׳ הרומה תאמם שהתי״ו בחול״ם והאל״ף נחה והנה מקור הדין הוא בסוף ספר אלי׳ זוטא בפי׳ המנהגים בשו״ת שם שאלה וא״ו ודעתו להוציא אחרת שע״ז היה ענין השאלה שם ונראה דס״ל דלא דמי לשאר

חסירות

שערי אפרים

יג שם הן עשו אחי איש שער שנמצא כתוב שעיר ביו"ד צריך להוציא אחרת שהענין משתנה ששער בלא יו"ד הוא מלשון שערות ושעיר ביו"ד ענינו בהמה דקה שעיר עזים :

יד ויצא . מתחלת הסדרה צ"ל פרשה סתומה ואם נמצא שאין שם פרשה כלל כמו סדר ויחי שאין שום ריווח בינה לסדר ויגש צריך להוציא אחרת ואין לסמוך על מי שכתוב שמאחר שנמצא כן בקצת ספרים אין להגיה ספר הנמצא כך שנראה שאותם שכתבו כך טעו בהבנת המסורה והעיקר שצ"ל שם פרשת סתומה ואם לא עשה פרשה במקום שדינה להיות פסול וצריך להוציא אחרת :

טו ויגש . כי תועבת מצרים כל רעה צאן תיבת רעה צ"ל בה"א אם נמצא כתוב ביו"ד יש להוציא אחרת אם לא בשעת הדחק :

שמות

פתחי שערים

חסירות ויתרות שאין להוצי' אחרת דהכא הוי כשינוי ענין כיון שהיו"ד הוא חסירה לדרשה שאם היו"ד כתובה לא דרשינן מיניה מידי וכמו שהבי' שם מרש"י פרשת תרומה שפירש תמים כמו תאומים אלמלא דתמים ביו"ד לאו חסר הוא ושפיר י"ל שהיו שוים המו הקרשים שהיו שוים זה לזה וכיון דבעינן למדרש שלא היו שוים שהאחד צדיק כו' וא"כ צריכה היו"ד להיות חסירה ומכ"ש לפי מ"ש בעה"ט למדרש שעתידה להוליד י"א שבטים ע"ש ובשו"ת כ"ב לא הי' לפניו ספר הא"ז רק מה שהעתיק לו השואל בקצרה ולכן הקשה עליו מ"ש רש"י תומם חסר היינו לענין חסרון האל"ף אבל לא לענין היו"ד ע"ש. אמנם המעיין בא"ז יראה שידע מזה רק שהבי' דברי החזקוני וגם דברי בעל הטורים שכתב חסר יו"ד ואל"ף כו' גם כאי' מרש"י פי' תרומה אך דעת הגאון בכ"ב שם דבחסירות ויתרות אף דאתי לדרשא אין להוציא אחרת ועיין לקמן בפי' אמור אשר תקראו אותם כו' ושם אכתוב אי"ה בזה ועיין בא"ר גבי כתם כתב וקצרתי ובספר לקט הקמח הביא דברי הא"ז ורמז לשו"ת הרדב"ז סי' ק"א והי' בשו"ת הרדב"ז חלק א' ואין הספר בידי :

סעיף יג שנמצא כתוב שעיר כו' עיין בשו"ת כ"ב מ"ת סי' קצ"ח ומ"ש שם דאפי' ידוע במסורת שצ"ל מלא וכתב להיפך לית לן בה דעיקר הטעם שגם הספר האחר אין בטוח שלא ימצא בו כזה וע"ש שגם גבי תומם דלעיל כ"כ ול"ע דלפי"ז גם אם מצא טעות גמור נימא הכי שהספר האחר אינו בטוח שאין בו חסר ויתר הפסול מדינא ועיקר טעמא משום דבש"ס אמרינן דבחסירו' ויתירות לא בקיאנן אך שי"ל כיון שגם המסורת שלנו אינם בדוקים והם גופם מחולקים לפעמים א"כ אין לדונו בטעות ודאי ועוד אכתוב אי"ה לקמן בזה :

סעיף יד רק כמו פי' ויחי כו' עיין בספר אור תורה ובמנחת שי בשם ספר תגי והשיג עליו והביאו דברי הגמיי' בה' ס"ת וכתבו דמ"ש שאין בה פסקא ר"ל שלא נמצא פסקא בסדרה זו ע"ש באורך ועיין במג"א סי' רפ"ב כתב דפ' ויצא ופ' בלק אין בהם פסקא בתורה ובמחלית השקל כתב דיש פסקא בפ' בלק רק בפ' מקץ אין בה פסקא ע"ש ועכ"פ לענין הסתימה שבראשה דעתם דאם סתם לגמרי כמו פ' ויחי צריך תיקון לעשות שם פי' דהיינו ריוח אלא שתהי' סתומה אך בסוף לחם הפנים יו"ד כתב שנשאל על ס"ת שנמצאת כך וכתב שבילקוט ראובני מביא בשם ספר התמונה שפ' ויצא ופ' ויחי סתומים וכן משמע בפענח רזא כו' ע"ש ולכן כתב שאותה שכבר נכתבה כן יניחנה בלא תיקון ע"ש (ובבית לחם יהודה כ"כ בשם שו"ת שער אפרים ולא דק בלחם הפני' שבאמת זהו מדברי בעל לח"פ גופי' ע"ש) ולענ"ד טפי יש לסמוך על הגמיי' שמסתמא ראה כך בס"ת שכתבה מהר"מ מרוטנבורק רבו ז"ל גם כתב בהגמיי' שבדק בספרי אספמיא אשר יצא להם שם במעלותם ואין לפקפק בהם עכ"ל וכ"כ המזרחי בפרשה ויחי וכיון דאם לא עשה סתומה במקום שצריך להיות הוא פסול גמור נראה דודאי צריכה תיקון וגם יש להוציא אחרי מכ"מ היכא שמרגישין הטעות קודם התחלת הקריאה כיון שהטעות הוא תיכף בתחלת הסדרה כנלע"ד :

סעיף טו שנמצא כתוב רעי ביו"ד כו' עיין בא"ר שכתב להסתפק בזה שאע"פ שרעה לשון יחיד מ"מ כתוב שם אח"כ ויאמרו אל פרעה רעה צאן עבדיך והוא לשון רבים ע"ש ולדידי ל"ע דודאי בכל דוכתא רעה לשון יחיד כאשר חשבם במסורה אותם שכתובים קמ"ץ (ונ"ל צירי תחת העין כי כן

במסורה

טז שמות. כי מן המים משיתהו היו"ד אחר השי"ן ואם נמצא כתוב משיתיהו א"צ להוציא אחרת כמו בשאר חסר ויתיר :

יז וארא. בלהטיהם אם נמצא כתוב בלטיהם בלא ה"א אחר הלמ"ד וכן שם אח"כ צ"ל בלטיהם אם נמצא כתוב בלהטיהם בה"א צריך להוציא אחרת :

יח שם. אחר תיבות יעלו הצפרדעים אין שם פרשה כלל וכן נוהגין עפ"י גדולי המחברים תיקון סופרים אם נמצא בזה פרשה סתומה יש להוציא אחרת אם לא בשעת הדחק גדול ומ"מ יש לתקן לעשותה כמנהג ועיין לקמן סעיף כ' בזה :

יט בשלח. ויסע משה את ישראל שנמצא כתוב את בני ישראל צריך להוציא אחרת :

כ שם. ונהגו מה שנמצא כתוב ואנהגו מה עם אל"ף צריך להוציא אחרת :

כא יתרו. בין פסוק לא תחמוד בית ובין פסוק לא תחמוד אשת צ"ל שם פרשה סתומה ואם לא נמצא שם פרשה ובפרשת וארא אחר תיבת יעלו הצפרדעים הוא כמנהג שאין שם פרשה אזי צריך להוציא אחרת ואם שם יש פרשה וכאן אין פרשה אזי בשעת הדחק אין צריך להוציא אחרת ומ"מ יש לתקן שניהם ולהפך הענין להסיר משם הפרשה ולעשותה כאן כמנהגינו :

משפטים

במסורה קורין לצירי קמץ קטן) שכולם לשון יחיד ואף שהיא דויאמרו כו' כתוב רעה אע"פ שהוא לשון רבים משמע ככתב לשם איזה דבר משא"כ הך דהכא שהוא באמת לשון יחיד וכמו ויהי הבל רעה צאן וכמו רעה ישראל שהוא נקוד צירי ואעפ"כ הוא לשון יחיד וא"כ אם כתיב רעי ביו"ד הוי שינוי בענין וגם י"ל דרעה בצירי אע"פ שכתוב בה"א יש לפרשו בין ליחיד ובין לרבים משא"כ כאן דרעי ביו"ד לא נוכל ליחיד רק לרבים ואע"פ שבענין הכתוב כאן כי תועבת מצרים כל רעה צאן שפיר י"ל דהך רעה דהכא הוא לשון רבים וכמו לקמן ברעה צאן עבדיך וכיון דשפיר מתפרש לשון רבים אין שינוי אם כתוב ביו"ד אך לענ"ד דזה הוי כמו רחבה רחבו שפסק מהר"ם מלובלין להוציא אחרת וכי שם דאע"ג דמצינן לקרות בחולם כמו אהלה מ"מ שם יש טעם למה נכתב כך ע"ש ואף שיש לחלק קצת ולומר דהתם ברוב המקומות הניקוד משתני בין ה"א לוא"ו משא"כ בזה דהניקוד הוא בציר"י א"כ אם כתוב עם יו"ד יותר נוטה לציר"י מ"מ צ"ע לחלק ועי' בח"כ גופיה יכד ירדכו כמ"ש לקמן בפ' בהר ומצאתי בס' מסורת סייג לתורה להרמ"ה ז"ל בפ' פנחס גבי כצאן אשר אין להם רעה כתב וכל אורייתא חסר ומ"ו כתיב ה"א בסופי בר מן חמשי דכתיבין יו"ד וכל אורייתא ה"א בין בלשון יחיד בין בלשון רבים כגון רעה צאן עבדיך ה"א בסוף תבותי כו' ע"ש ומבואר כמ"ש דגם בלשון רבים מצינן למכתב ה"א לבסוף אך מדנקט הך דרעה צאן עבדיך מכלל דהך דכי תועבת כו' הוא לשון יחיד דאל"כ הו"ל למנקט הך שהוא מוקדם בפסוק וקצרתי :

סעיף טז ומצא כתוב משיתיהו כו'. עיין בשו"ת כ"ב מ"ת סי' קע"ח שכתב דלרש"י דמפרש משיתהו לשון הוצאה יש שינוי בפי' המלה משא"כ לפי' מנחם שהוא לשון השרה וכיון שיש לקרות בניקוד זה אפילו כתוב היו"ד אחר השי"ן יש לסמוך שלא להוציא אחרת ע"ש :

סעיף יז בלהטיהם כו'. עיין שו"ת ח"ל סי' כ"ד דאף בלא דרשת חז"ל אחד מעשה שדים ואחד מעשה כשפים יש לפוסלו כיון שיש חילוק במבטא וכי תיסוק אדעתיה שיש בתורה אות גדול או קטן שאין תלוי' הילין הלכות תלוי' בו ובחסירות ויתירות כמו טעמא רבא ונקודות גדולות אל דלא בקיאינן בהו ע"כ לשונו ועיין בא"ב עזרא שכתב שלהטיהם הוא משורש להט ולטיהם משורש לוט אך אין צורך לזה וכמ"ש הח"כ דכל הרגש במבטא צריך להוציא אחרת :

סעיף יח אחר תיבת יעלו כו'. עי' לקמן סעיף ד' בפ' יתרו בענין פרשה דלא תחמוד מ"ש בזה :

סעיף יט ויסע משה כו'. עיין שו"ת חינוך ב"י סימן ה' בשם הגאון מהר"ם ר' מענדלש מקראקא דאף דלא נשתנה הענין כו' ע"ש ופשוט דכל כיוצא בזה במקום שכתוב ישראל והוסיף תיבת בני ומכ"ש במקום שכתוב בני ישראל וחסר תיבת בני שיש להוציא אחרת :

סעיף כ ונהגו מה כו'. עיין בשו"ת שבות יעקב חלק ב' סימן ג' :

סעיף כא בין פסוק לא תחמוד כו'. עי' בכ"מ ובס' אור תורה ועיי' בשו"ת כ"ב ח"א סי' ע"ט

כב משפטים. לבנו ייעדנה שנמצא כתוב יעדנה ביו"ד אחת אין להוציא אחרת: שם

כתו' כיון שהכ"מ הסכים לנוסחי הרמב"ם שלפנינו רק באו"ת הגיה עפ"י מה שהגיהו גם במ"ש הרמב"ם בפי' ואלא כו' אבל הכ"מ כתב שם מפורש שהגה מוטעי' היא כו' א"כ אף שסופרים שלנו לא נהגו כן אבל לשלוח יד ולהגיה לא יעשה כן בישראל עכ"ל (וגם בשו"ת כ"ב מ"ת סימן קע"ו החזיק בדבריו וכתב שאין לשלוח יד להגיה ודברי הכ"מ מוכיחין כן ואף שהמנהג כדעת א"ת אין דברי האור תורה כתובים מסיני לשלוח יד בספרים להגיה בשביל זה עכ"ל ובתשו' זו ביאר דבריו שכאן לא הי' סתומה ופתוחה ואלא הי' סתומה וא"ש מ"ש לקמן על דבריו בח"א דמוה"כ דמסתמא גם שם נשאל על כה"ג אלא שקיצר בענין השאלה) ואני תמה אם הגאון ז"ל ראה באו"ת גופי' מה סייעתא מייתי מן הכ"מ שכתב על הך דואלא שכ"ל שהוא הג"ה מוטעת לפי שבדפוס איטאלי מלא פסקא ועיי"ז כתב בא"ת דמאי אולמא דהך דפוס מדפוס בווניציא ושאר דפוסים והביא מרמב"ם כתיבת יד קדמון שהי' של הר"ז הלוי בעל המאור ז"ל ועוד בדפוס רמב"ם אחרים כת"י שלא מנו הך דואלא לפרשה כלל ובהך דלא תחמוד כתב ג"כ בא"ת שמלא ברמב"ם כת"י הנ"ל וברמב"ם של דפוס שהוגיי' במלכיי' שכתו' שם סתומי' וכ"כ הרמ"ה והמאירי ז"ל ואין ספק שאם הי' הכ"מ רואה זה לא הי' מפקפק בהגה זו וגם במנחת שי האריך וכתב שכל הסופרים כולם כותבים כאן סתומה וכ"כ בספר בני יונה ולכן כלענ"ד שאף אם נקיל בזה לענין להוציא אחרת מ"מ עכ"פ אין להניחה כך ולריכה תיקון ובאמת שדברי הגאון ז"ל תמוהים קצת מטעם אחר שהרי השואל שאל על חסרון הסתומה שבפרשת יתרו ולא שאל על הסתומה שכיוצאת בפרשת ואלא גבי יעלו הלפרדעים שהוא שלא כמנהג וע"כ שגם בואלא לא היה מקום לשאול שהיה כתוב במנהג ולא נעשה שם סתומה וא"כ מ"מ פסולה ולריכה תיקון שהרי א"א לאחוז החבל בשני ראשים שאין המנין מכוון אם לא שנניח נוסחת הרמב"ם בשניהם או שנגיה בשניהם וכמ"ש הגאון ז"ל עלמו וא"כ פשיטא שלריך נתקן כאן בפרש' יתרו ולהעמיד על המנהג ואם באמת בפרשה ואלא נמלא שם סתומה הי' מקום לדברי הגאון ז"ל שלא להגיה ולסמוך על מה שנראה מהכ"מ אך לענ"ד גם בזה יש להגיה מטעמי' דכתיבנא שאלמלא ראה הכ"מ נוסחאות הללו שברמב"ם כת"י ודפוס שהביא באו"ת היה סומך על הגה זו וכ"כ בשו"ת דבר שמואל סי' שמ"ג שלריך תיקון כמ"ש בא"ת שאין זה מחלוקי' בין הפוסקי' שבזה כתב מהרי"י מינץ להקל משא"כ בזה שאין ספק רק שנמלא בכתיבת קלת סופרים ואזלינן בתר רובא ע"ש ומלאתי בס' מעשה רוקח על הרמב"ם בהל' ס"ת כתב שאלה בענין זה שנבדקו כמה ספרי' ולא נמלא פסקא בלא תחמוד והביא שם דברי הא"ת וגם בשו"ת מהר"א בן חיים ח"ב כתב בסימן ע"ח עדות נאמנה שבידו ספר מוגה שהגיה אותו ע"פ ספר שהי' ביד איש חכם אשר הגיהו מספר בן אשר שיש בחאליב וכתב דלא תחמוד פי' סתומי' וכן הוא בכל הספרי' שבידינו כו' וגם הביא תשובת דבר שמואל ועפי"ז הסכים ג"כ להגיה מאחר שהגאונים הנ"ל כתבו בהחלט שע"ש הוא הכי נקטינן ע"ש ולענ"ד יש לסמוך טובא על עדות מהר"א ב"ח וכמ"ש במעשה רוקח שם שהרי הרמב"ם בהל' ס"ת כתב שהס"ת שהוא ז"ל כתב לעצמו כהלכתו הוא הספר הידוע במלרים שהוא כולל כ"ד ספרים שהיו בירושלים מכמה שנים להגיה ממנו הספרים ועליו היו הכל סומכין לפי שהגיהו בן אשר ודקדק בו שנים הרבה והגיהו פעמים רבות כמו שהעתיקו כו' ע"ש וכיון שמעיד הגאון מהרא"ב"ח מפי חכם שבספר בן אשר כן הוא הדבר מבואר שבנוסחת הרמב"ם שלפנינו הוא ט"ס וכדברי הא"ת ז"ל ועיי"ן בשו"ת שב יעקב חלק יו"ד סי' כ"ח שכתב שהס"ת שכתב בה סתומה כשרה לכתחלה בלי פקפוק ונראה מדבריו שם שגם אם אין סתומה כשר ע"פ דעת רמב"ם אך מבואר שלא ראה בא"ת גופי' שבאמת אין כן דעת הרמב"ם וגם לא ביאר דבריו איך הי' כתוב שמה בפרשה ואלא גבי ויעלו הלפרדעים ע"ש ועיין בשיירי כנה"ג יו"ד סימן רע"ד הביא דברי מהרא"ב"ח ח"ב וכתב שכ"כ באור לתורה :

סעיף כב ייעדנה כו' עיין בשו"ת ח"ל סימן כ"ד והבאתי קלת דבריו לעיל סעיף ט' גבי אל תירא' ובאוני מ"ש

כג שם על שלמה שכתוב שמל' או בשלמתו שכ' בשמלתו צריך להוציא אחרת וכן במקום שדינו להקדים המ"ם ולכתוב שמלה כגון וישימו השמלה או שמלתך לא בלתה ונכתב השלמה או שלמתך וכל כיוצא בזה. וע"ל סעיף כ"ט לענין כבש כשב:

כד שם. כסותה לבדה כתיב כסותו קרי ואם נכתב כסותו בוי"ו צריך להוציא אחרת ועיין לקמן סעיף כ"ד:

כה שם. ואל משה אמר עלה ונמצא כתוב עלי ביו"ד יש להוציא אחרת:

כו תרומה. אמה וחצי רחבו שכתוב רחבה יש להוציא אחרת אעפ"י שאפשר לקרות הה"א בחולם כקריאת וא"ו כמו תיבת אהלה שכתב בה"א וקריאתו בחולם מ"מ שם יש טעם לדבר עפ"י הדרש משא"כ כאן שמן הסתם הוראת הה"א לבסוף הוא על נקודת קמ"ץ וא"כ השינוי של האות עושה ג"כ שינוי הנקידה וגם כי טעות גמור הוא החילוף של ה"א במקום וא"ו ואינו דומה לשאר חסר ויתיר שאין נראה טעות גמור כ"כ:

כז תצוה. וסמכו אהרן ובניו (סימן כ"ט פסוק י"ד) יש לכתוב אהרן חסר כשאר אהרן שבתורה ומ"מ אם נמצא בשעת קריאה בס"ת אהרון מלא אין צריך להוציא אחרת רק אחר השבת יתקן ויעשנו חסר כדינו:

כח ויקרא. הנשאר בדם ימצה אם נכתב ימצא באלף צריך להוציא אחרת:

כט שם. אם נמצא כבש במקום שצ"ל כתוב כשב או להיפך יש להוציא אחרת וע"ל סעיף כ"ג:

טעמי לפי שאין ש"ך שלנו ואפי' של מדינות מדקדקין ולא בקיאין בדבר כו' מה בכך וכי בשביל זה כמות הכתוב עכ"פ צריך להיות נכתב כראוי להעלות על שפת מבטא היודע לקרות כדת הדק היטב והנקדנין תופסין באמת הלשון כהוגן וקרוב בעיני כי לאחר מעשה כעשה שניגרון לדבריו וכמ"ש בשבו"י על הנ"ל אך משמעות דבריו שראוי להורות כן גם לכתחלה וכבר הורה זקן ומ"מ נראה ברור למודה בהיא שכתבתי בשעי' ע' בחיסר יו"ד דאל תיראי וכמ"ש שם ומאי דמייתי מקרא דירמי' וירא ויברח פשיטא שאין משם ראי' לכאן דהתם עכ"פ יש י' אחת ומתפרש שפי' לשון יראי' משא"כ בהא דאל תיראי שע"י חסרון י' משתנה הפתרון מלשון יראה ללשון ראי' וע"כ לא אזלינן בתר הרגשת המבטא אלא אם אין שינוי בענין וגם כי הקורי' יש לו להדגיש היוד ביותר וכן בקדושה דסדרא למען לא ניגע לריק צריך להדגי' היו"ד ביותר שפתרונו לשון יגיעה ואם מבליע היו"ד נפתר שבלשון נגיעה בעלמא וכל כיוצא בזה:

סעיף כג על שלמה כו' עיין בשפי' של"ה ומ"ש לקמן לענין כבש כשב והראב"ע בפי' משפטים כתב כי שלמה ושמלה אע"פ ששניהם מין בגד מ"מ שלמה הוא בגד פרטי ועיין במפרשי דבריו ש"ל שזה מספיק על שם ועל שלמה וקצרתי בזה:

סעיף כד כסותה לבדה עיין בספר שו"ת תשובה מאהבה ח"ב שכ' להוצי' אחרת אף דאין נוגע במבטא ועוד דהוא קרי וכתיב שכתב הרמב"ם שאם שינה פסול ע"ש והנה לכאורה י"ל דשאני קרי וכתיב כי הא שאין שינוי במבטא שניהם נקראים בחולם ואפשר שהיה מקובל בידם אי זה חילוק במבטא בין חולם הה"א לחולם הוא"ו אך לענ"ד ז"א רק כיון [שיש] שינוי באות שצריך לתיבה דודאי אי לאו הה"א הוי קרינן כסות וכיון ששינה בדבר שצריך להתיבה ממש פסול והוי כמו רחבה רחבו כמ"ש לקמן בסעיף שאח"ז:

סעיף כה ונמצא כתוב עלי כו' עיין שו"ת חינוך ב"י סי' ה' ומ"ש שם תחלה ממה שמצינו עלי באר כו' הוא תמוה דהתם הוא באמת לשון נקבה כמ"ש שם ענו לה וכו' ובשו"ת מאיר נתיבי' סי' י"ג בס"ת שכתוב עלה באר דעתו להוציא אחרת דהוא שינוי לשון דבאר לשון נקבה ועלה לשון זכר וע"ל סעיף ז' גבי אמרי לא כו' ושם הביא דברי חינוך ב"י שלא להוציא אחרת והוא משיג עליו ת"א דהחב"י מסיק שם דצריך להוצי' אחרת:

סעיף כו לרחבו כו' כ"כ אא"ז מהר"מ מלובלין סי' ל' ואע"פ שהעטרת זקנים מפקפק קצת דעת המג"א כמהר"מ וכתב שלא היו צריך לזה דזה טעות גמור הוא ואינו דומה לחסירות ויתירות ע"ש:

סעיף כח והנשאר בדם ימצא כו' עי' באלי' זוטא דף של"ד שכתב שהחזקוני כתב ימצא באלף והביא מרב"י דזבחים דף ס"ד וליתא דמה דקאמר התם ימצה ימצא כתיב היינו לענין הנקודות אבל פשיטא

דים

ל שם. וחמישתיו צ"ל מלא ביו"ד ונמצא כתוב חסר וחמישתו צריך להוציא אחרת:

לא צו. קודם פסוק וידבר ה' כו' אין לעשות שם פרשה פתוחה ומ"מ אם נמצא כן אין לפוסלה ומכ"ש שאין להוציא אחרת:

לב שמיני. ונטמתם בם צ"ל בלא אל"ף אם נמצא כתוב ונטמאתם בם באל"ף אין צריך להוציא אחרת:

לג אמור. אשר תקראו אתם כתוב שמה שלש פעמים ושלשתם חסרים וא"ו אם נמצא אחד מלא בוא"ו אין להוציא אחרת כשאין שם ס"ת אהרת שהיא בחזקת בדוקה ביותר שהוא נקי מטעיות:

לד בהר. לא ירדנו בפרך שנמצא כתוב ירדנה בה"א יש להוציא אחרת:

בלק

דיש לכתוב בה"א ואם כתב באלף הוי שינוי גמור ע"ש:

סעיף כט אם נמצא כשם כו' כן הוא דעת השל"ה והשיג על הלבוש ובא"ר כתב דגם הלבוש מודה בזה וגם כתב שיש סמך קצת לשינוי ענין לפמ"ש בעל הטורים דכשב גדול מאלף גם כתב בשם אחיו ע"פ כשבים שהם כובשין עונותיהם כו' ובכשב לא נשמע זה כו' ע"ש ודברים אלו אינם אלא לסמך בעלמא דודאי מוכח מקרא דכשב וכשב חד פירושא הוא אלא שהוא מלה מתהפכת כמו שמלה שלמה וכיוצא אך כיון שהוא שינוי ניכר צריך להוציא אחרת וכמ"ש השל"ה ועיין בתשובת א"ל דלעיל:

סעיף ל וחמשתיו כו' עיין בשו"ת שער אפרים שכ' דכיון דדרשינן בפרק הזהב מיתורא דיוד שהתורה ריבתה חמשיות הרבה א"כ צריך להוציא אחרת והביאו בא"ר ע"ש ונראה דאפילו היכא דבשביל דרשה דחז"ל א"ל להוציא אחרת היינו היכא שי"ל דעיקר הדברים הוא מקבלת חז"ל והא דדרשו לי' מקרא סמך בעלמא הוא משא"כ בזה שנראה שהכתוב הוסיף יוד יתירה לדרשה גמורה שבאמ' כך הוא פתרון המלה כשנכתב ביוד פירושו כמה חמשיות בזה הוי כמו חסר מן התיבה עצמו ואינו דומה לחסירות ויתירות ובזה יתיישבו כמה ענינים וקצרתי:

סעיף לא קודם פסוק כו' עיין בש"ך יו"ד סי' ער"ה שכתב דאי איישר חילי הוי מגיה הפתוחות אבל מ"מ כתב כיון שכבר נהגו הסופרים ותפסו דברי הגמיי' כו' אין לפסול ע"ש וא"כ נראה למכ"ש שאף שנתפשט המנהג עתה כהש"ך אין להוציא אחרת מחשש דלמא ספרא דלאו דוקנא כתבי' אך לכתחלה אין לעשות שם פסקא כלל וכמ"ש הכ"מ ועיין סוף ספר בני יונה:

סעיף לב ונטמתם כו' עיין בספר שו"ת מאהבה ח"א סי' כ"א דלאע"ג דביומא דף ל"ט דדרשינן מלשון טמטום הלב וא"כ הוי כשינוי בענין מ"מ ביומא דף פ' משמע שמתפרש לשון טומאה ע"ש וברש"י וע"ש שהניח בספק דשמא הוי קרי וכתיב שפסול וכתב שעכ"פ לא יקראו יותר ממנין הקרואים והשביעי יפטיר ולא יאמר קדיש עד אחר ההפטורה ע"ש וכבר כתבתי לעיל איך יש לנהוג בכה"ג:

סעיף לג ושלשתם חסירים כו' כ"כ בשו"ת כ"ב מ"ת דלאע"ג דבר"ה דרשינן קרי בי' אתם אפי' שוגגין כו' מ"מ אין להוציא אחרת בשביל הדרשה ע"ש והנה הטעם שכתב שם לפי שטעם הרמ"א בחסירות ויתירות הוא לפי שאף אם נוציא אחרת אנחנו לא נדע אם היא מדוייקת כו' ע"ש הוא ל"ע דא"כ בטעות גמור נמי נימא הכי ועיין בדברי המג"א מ"ש שם על מהר"מ מלובלין בטעו' בתיבת רחבה דלא משמע כדבריו וכל שברור הוא שטעות גמור הוא יש להוציא אחרת והא קמן דבש"ס דריש מינה אתם אפי' שוגגין כו' ואם כתב מלא אין מקום לדרשה זו וא"כ לכאורי' הוי כטעות גמור אך לענ"ד בלא"ה י"ל שאין זה טעות גמור דכיון דגם השתי' דכתוב חסר קרינן אתם האלף בחולם והתי"ו רפה רק דמאי דכתיב חסר טוב נמי לדרשה דקרינן אתם אפי' שוגגין כו' א"כ י"ל דאינו רק מקבלת חז"ל ויעשו סמך מהך אתם חסר וא"כ י"ל שאין זה דרשה גמורה ועי"ל סעיף כ"ז גבי וחמשיתיו מ"ש בזה וקצת נראה שזה תלוי בפלוגתא אם יש אם למקרי או למסורת ול"ע ובפירוש דברי הרמ"א שכתב דבחסירות ויתירות שאין להוציא משום דלא בקיאינן בחסירות כו' עיין בסעיף ל"ג ומש"כ משו"ת ב"ח המדפסות בזה:

סעיף לד ירדנה בה"א עיין בא"ר בשם זקינו הגאון ז"ל דמדמה לרחבו רחבה ולענ"ד הכא גרע דהתם י"ל שמליכו לפעמי' שה"א בסוף ונקרא בנקודת חולם והולך מהר"מ לחלק דהתם יש טעם בדבר ומשא"כ

לה בלק. לכה נא אקחך כו' שכתוב לך בך' פשוטה ובלא ה"א לבסוף יש להוציא אחרת ואם אין שם אחרת יש לגמור הקריאה בעולה. זה שעלה עכשיו ויברך אחרי' ויפטיר ג"כ ועיין לקמן סעיף ס' ואילך בדין טעות גמור שנמצא ואין שם אחרת:

לו שם משמו אל הוא שני תיבות ואף אם נכתב בשני שיטין כשר:

לז המדינית. וכן הוא בריש פרשת פנחס ואם נמצא כתוב המידנית היו"ד אחר המ"ם ואחר הדל"ת אין שם יו"ד צריך להוציא אחרת:

לח פנחס. יש ספרים שנדפס אחר כצאן אשר אין להם רועה פרשה פתיחה בין פסוק זה לפסוק

מש"כ כאן דקיימ"ל ילדנו במלואפי' ולא אשכחן ה"א בסופה שישתמש במקום נקודות ומלואפי' וא"כ שינוי גמור הוא ולכן נראה דאף העטרת זקנים שמפקפק בענין רחבו מ"מ בנידון זה דירדכה הוא מודה דפסול:

סעיף לה לכה נא כו' עיין בשו"ת מעיל לדקה שיונן כ"ל שכתב דזה הוי כחסירות ויתירות כיון שאין שינוי במבטא ולעיל מיני' איתא לך נא אתי כו' ואע"ג דכתב פשוטה במקום כפופה כיון דמה שהשא חסירה הוא כשר בזה כמו שאר חסירות א"כ גם מ"ש פשוטה כשר דעיקר התקנה לא הי' אלא לפשוט בסוף התיב' כו' ואף אם כמנו במסורת שראוי להיות כפופ' וה"א בסוף דע שאין אנו עושין חשבון על המסורה כו' ותדע שעל הרוב כמנו חסירות ויתירות במסורי' ועכ"ז הסכימו שאין לפסול בשביל חסירות ויתירות ומסתמא גם הראשונים מלאו להם מסורות ואפ"ה אמרינן דלא בקיאינן בחסירות ויתירות כדאיתא בקידושין ואם כי יש לפקפק עכ"ז כתבתי הנלענ"ד ומיהו לריכה תיקון אבל אין להוציא אחרת עכ"ל ולענ"ד לא נהירא דזה ודאי הוי טעות גמור ולא דמי לשאר חסירות ויתירות וכמ"ש המג"א וכבר כתבתי בביאור דברי הרמ"א שכתב שאין ספרים שלנו מדוייקים ובשו"ת ב"ח החדשות סי' נ"ב מבואר שפי' דחסירות ויתירות אינו ברור בידינו כ"כ וא"כ אין ספק מוליא מידי ודאי לאיתחם להוציא אחרת ע"ש אבל כולי האי פשיטא דלא אלינן בספיקא לומר שטעות בככ הספרים שלנו וראוי להיות ך' פשוטה ובלא ה"א דודאי ז"א דאדרבה בכל המקומות שבאי' הליכה הוא בכ"ף כפופה וה"א בסוף ושם קודם לזה כאמר לכה ארה לי וגם אח"כ לכה איעלך רק לך נא אתי הוא יחיד בדבור זה והוא אחד מג' מקומות שבאי' לוי' ליחיד שילך בך' פשוטה לבסוף כדאיתא במסורה ומכ"ש בזה די"ל דאף שלמד מעכינו שאינו נקוד לך הלמ"ד בקמץ כי אם בצירי מ"מ יוכל לטעו' בהברת המלה לקרות לך בצירי תחת הלמ"ד והדי' כמה כמו לך לך מש"כ בתיבת לכה דע"כ הכ"ף בקמץ וליכא למטעי ולכן ודאי שיש להקפיד יותר בשינוי כזה דאיכי תרתי חסרון ושינוי וגם המעיל לדקה גופי' לא החליט הדין וכתב שיש לפקפק בזה ולכן יש להוציא אחרת שכבר כתבתי שהמנהג שאר נדיכות בכל חסירות ויתירות ואף דאנן לא נהוגין הכי מ"מ בשינוי כזה נראה ברור שגם הרמ"א מודה שיש להוציא אחרת כנלענ"ד:

סעיף לו הוא שני תיבות כו'. עיין במחזיק ברכה סי' כפ"ב שכתב יש ספרים שכתוב משמו בחד שיטה אל בשיטה אחרת ושלאו יד והגיהו ע"פ המסורה קטנה דכתיב וא"ו חסר ודלא מלה ושגו ברואה דבמס"ק הוא טעות ול"ל ג' חסר וחד מלא כו' כים ספר עבודת הקודש להר"ס די לונזאנו דפוס פירדא שנת תפ"ז ועל מבוכה זו ייסב הרב המדקדק בעל מנחת שי והביא מ"ש במסורה קטנה וכתב שהוא מגומגם ובכל הדפוסי' וס"ת קדמונים הם שני תיבות וכ"כ הרמ"ה כו' עכ"ל:

סעיף לז המדינית כו' עיין בשו"ת חינוך בית יהודא סי' ד' שכתב שאין זה דומה לשאר חסר שכיון שהיוד שאחר הדל"ת היא כרגשת במבטא וגם כי במלא בכתוב מדן ומדין וא"כ משתנה מודין למדן והיו"ד שאחר הדל"ת יש לדונו ליתירה ואם כתב מידן ביו"ד יתירה אחר המ"ם הי' כשר (ר"ל שלא הי' לריך להוציא אחרת אבל פשיטא שלריך תיקון למחוק היו"ד היתירה) ולכן כאן שלריך לכתוב היו"ד קודם הכו"ן להרגיש מבטא היו"ד פסולה אם חסר היו"ד וכתבה קודם הדל"ת עכ"ד והדבר פשוט לענ"ד שבזה שפסולו בגופו של התיבה שהיו"ד נקראת בקמץ ומתנועעת בעלמה כשאר האותיות אם חיסר אותה פסול גמור הוא ולריך להוציא אחרת:

לפסוק שאחריו ויאמר ה' אל משה והוא טעות שאין ראוי להיות שם הפסק פרשה כלל ואם נמצא כן בס"ת צריך להוציא אחרת :

לט מטות. וגדרות לצנאכם צ"ל האל"ף אחר הנו"ן ואם נכתב לצאנכם האל"ף קודם הנו"ן צריך להוציא אחרת :

מ מסעי. ומגרשיהם יהיו לבהמתם ונמצא כתוב ומגרשיהן יש להוציא אחרת אם לא בשעת הדחק שאין שם אחרת יש לסמוך להשלים מנין הקרואים בספר זה והשביעי יהיה המפטיר :

דברים

סעיף כח יש ספרים כו' עיין בשו"ת פנים מאירות ח"א סי' י"ג שהורה המורה להוציא אחרי' ובפמ"א שם שכתי' ג"כ דודאי בכה"ג היכא שלא נמצא בשום ספר שיהי' שם פרשה בפ"ע והוא עשה ריוח בפרשה בפ"ע שפסול אך בזה נמצא באיזה חומשים של דפוס שיש כאן פרשה נראה שאין לפסול בדיעבד שאף שהש"ך כתב דבמקום שאין נמצא חולק על הרמב"ם וטעה ושינה מסדרו פסול בדיעבד אף אנו נאמר שהמדפיסים החומשים הנ"ל מצאו כן בספרים ישנים ומי שסומך ע"ז בשעת הדחק בדיעבד לא הפסיד עכ"ד אך בשבות יעקב ח"ב סי' לי השיג עליו והביא דברי האור תורה שזה טעות גמור ואין כאן פסקא כלל לא פתוחה ולא סתומה ע"ש :

סעיף לט וגדרות עיין בא"ר שכתב בס"ק ה' מעשה שנמצא סוף פ' מסעי וגדרות לצאנכם במקום לצנאכם והוריתי להוציא אחרת כו' ויש כאן טעות הדפוס וצ"ל סוף פ' מטות וגדרות לצאנכם במקו' לצנאכם כו' וע"ש טעמו כי הלשון משתנה כמו בכשב וכבש וגם כי הגור ארי' כתב דלצאנכם מורה על ריבוי הצאן כמו צנה ואלפים כו' שזה מורה על ריבוי הצאן ביותר עכ"ל ועיין ברש"י בחומש שכתב שהוא מגזרת צנה ואלפים :

סעיף מ ומגרשיהם כו' עיין בשו"ת צ"צ שהורה שלא להוציא אחרת שכן כתוב אח"כ אתהן ואת מגרשיהן אע"ג דכאן דקאי אלוים נקט לשון זכר והם דקאי אערים נקט לשון נקבי מ"מ מצינו דוכתי דמ"ם ונו"ן מתחלפין כו' ע"ש סימן קי"ט והביאו המגן אברהם וכן הב"ש באה"ע סי' קפ"ט בסדר שמות גיטין וכוון לדברי הנ"ל בזה ע"ש אבל בשו"ת הגאון ח"צ ז"ל סי' כ"ד האריך להשיג עליו וגם במה שכתי' בנ"ל לפי שהמ"ם והנו"ן אשכחן בקרא הלשון תשברכה והביא דברי הראב"ע והח"צ כתב דז"א דודאי חלילה להכשיר במקום שהוא שלא כדין אלא טעות סופר א"כ אם נמצא במקום שראוי לכתוב יעקב ישראל או צפיון צפון כו' דמה לי חילוף אות או תיבה שלימה והלא קוצו של יו"ד מעכב אלא דרמ"א מכשיר בחסירות ויתירות ומי יאמר לנו איזה יכשר או זה או זה אבל בטעות כאלה דודאי בקיאינן כו' והנה בכל החומש ממצאו' אמרו המדקדקים שכל שהם ממוצא אחד מתחלפי' (יותר ראוים להתחלף ממ"ם לנו"ן שאינם ממוצא אחד אלא שיש להם עזר מן האף לשניהם) היאמר אדם אם נמצאו אותיות של ממוצא ההא תחת חברתי שיהא כשר חלילה וחלילה כו' ויש לי להביא ראי' דאדרבי כל שאינו מוכח שקרו כ"כ יותר יש לפסול ודאמרינן בריש מנחות סברא הוא מחשבה דלא מיכשרא פסולה כו' וגם לאמוראי דפליגי וס"ל דמחשבה דמיכשרא פסול הא נמי כיון דמיכשרא במצבעא אף שהאותיות קרובות ופי' אחד להם צריך להוציא אחרת לפי דברי הרמ"א בהג"ה (דלהרמ"א הוא כן אך יש גאונים דס"ל דבספר הפסול מברכין עליו עיין בתחלת התשובה שם) עכ"ל הנה העתקתי דברים אלו ללמוד מהם דבר הלמד מענינו ומ"ש הח"צ דלאו אם כתב ישראל כו' יש לדחות דשאני מגרשיהם ומגרשיהן שפתרון המלה דא ודא אחת הוא משא"כ ביעקב ששמו ע"ש וידו אוחזת בעקב וישראל ע"ש כי שרית כו' וכן בצפיון צפון אך הדין דין אמת שחילופי' כאלה אף שפתרון אחד להם יש לפסול וע"ש שכתב על הראיה של הנ"ל מן הלשון הכתוב בלשון נקבה במקום הלהם שהוא לשון זכר שגם זה הבל דא"כ בכ"מ שכתוב במקום אחת אחד או אחת במקום אחד או שתים במקום שנים ושנים במקום שתים וכן כל מספר שצריך להיו' בלשון זכר אם החליפו בלשון נקבה או להיפך ומלת ויחמני שהיא אנדרוגינוס אם כתב ותחמנה שהוי' מדוקדקת תהא כשרי' לפי דבריו ישתקע הדבר ולא נאמר עכ"ל ולא העתקתי בפנים הטעיות האלה אם אירע שנמצאו שודאי הדבר פשוט שצריך להוציא אחרת בכל כיוצא באלו ועיין לעיל בפי' נח גבי

שסדע

מא דברים. ואת יהושיע צויתי בעת ההוא בוא"ו שנמצא כתוב ההיא ביו"ד אין מוציאין אחרת:

מב ראה. ועבדך שש שנים שנמצא ועבדוך בוא"ו צריך להוציא אחרת:

מג כי תצא. ויצאה מביתו שנמצא כתוב ויצא בלא ה"א בסוף צריך להוציא אחרת:

מד שם. פצוע דכה לכתחלה יש לכתוב דכה בה"א אעפ"כ אין להגיה אם נמצא כתוב באל"ף ומכ"ש שאין להוציא אחרת:

מה שם מאן יבמי שנמצא כתוב מאין יבמי צריך להוציא אחרת:

מו כי תבא. אשר נתתה לי שנמצא כתוב אשר נתתי לי ביו"ד צריך להוציא אחרת ואם כתב נתת בחסרון ה"א אין מוציאין אחרת:

שם

החדש העשירי ובפי' והרה גבי בלטיהם ונ"ש בשם הח"ל ז"ל ועיין בשו"ת שבות יעקב ח"ב סי' ג' השיג ג"כ על הח"ל וכתב שכן דעת הגאון מהר"ד אופנהיי' וכתב השבו"י שהמעיין בל"ל יראה שפסק כן לפום ריהטא מבלי עיון בספר והיו מפקפקין עליו ולכך עשה סניגרון לדבריו לומר דלא הוי טעות גמור ולא מהדרינן עובדא אבל לכתחלה אין להורות כן וכל שאינו בחסירות ויתירות הוי טעות גמור ויוציא אחרי עכ"ל ועתה תחזה כי כנים הדברים אשר אמרתי בהקדמת השערים האלה שלפעמים יארע אף לגדול הדור שמורה ובא בשעת חפזון ואח"כ מחפש למצוא לחזק דבריו אף שלכתחלי לא היה סומך לעשו' מעשה ועיין בשו"ת מעיל לדקה כתב ג"כ שאין מקום להכשיר מחמת שנמלא אותיות כאלו מתחלפין ושם תמה על המג"א שהביא פסק הל"ל בזה וגם הביא פסק מהר"מ מלובלין לענין רחבו שיש להוליא אחרת והם דברים קותרי' ע"ש ולענ"ד יש קלת לחלק דהתם מחמת שינוי הה"א משתנה קריאת הבית מאהלם לקמץ שכן הוא בכוב המקיימות ותיבת אהלה במאת יולא מן הכוב, וללמד על עלמו יצא לרמוז על מה שאמרו חז"ל שם מה שאין כן כאן שבכ"פ אין שינוי בניקוד ושינוי המובטא לית לן בכיולא בזה שדרכן להתחלף כן יש לומר בדעת המג"א ובשעת הדחק יש לסמוך על דעת הל"ל כיון שנמשכו אחריו המג"א והב"ש ז"ל:

סעיף מא בעת ההוא כו'. עיין בשו"ת ב"ח החדשות באורך וע"ש שלידד קלת שיש מקום לספק אם הוא טעות דשמא יש להיות ביו"ד אך כרלה דגם הוא מודה שיש לתקן. ולא כתב כן רק לסייע לדינו לענין הולאת ס"ת אחרת ע"ש ומ"מ אין להוליאה בשבת במנחה ואחר השבת יש לתקן:

סעיף מב ועבדוך כו' עיין בשו"ת חינוך ב"י סי' ה' כי ועבדוך הוא לשון רבים ואף שמליכו אשר העלוך כבר אמרו אלמלא וא"ו דהעלוך כו' שאוו לאלוהות הרבי' ע"ש וכן כל שמשתנה מרבים ליחיד או איפכא יש להוליא אחרת וכמש"ל בפי' ויגם גבי כל רעה לאן ומכ"ש כאן דליכא למיעוך דגם בלשון רבים אין שינוי בענין וי"ל דקאי על העברי או העבריה דהא שיפא דקרא למפטי תשלחנו כו' אך בלא"ה אין לשנות כפי הענין שהיה לריך לכותבו:

סעיף מג וילאה כו'. עיין בשו"ת חינוך ב"י סימן ה' והוא פשוט לענ"ד שהוא שינוי גדול ואינו בכלל חסירות ויתירות:

סעיף מד פלוע דכה כו'. עיין בשו"ת מעיל לדקי סי' כ"ט וכן כתבו כמה מחברים ועיין בספרי שו"ת בית אפרים חלק יו"ד סימן ס"ד:

סעיף מה מאן יבמי כו'. עי' בא"ר סימן קמ"ג שכתב דאם זה מלא אין ליוור מובן אין לו עיין עליו ועוד דאין מלא לריך לדרשה בקדושין דף ד' דמשמע שם דמאן לבד כגון מאן בלעם לא היה כלמד ותרא גופיה מכ"ל דדרים הכי ומרי כו' ועיין תשובת רדב"ז סי' ק"א אם להגיה על פי זוהר או ע"ם דרש עכ"ל וע"ש בקידושין דאמרי' כתיב מאן בלעם ומאן יבמי דלא כתיב בהו יו"ד והרא (ר"ל גבי אין כסף או זרע אין לה) כתיב בי' יו"ד ש"מ לדרשה הוא דאתי ופירש"י ותרא גופיה מכ"ל דמשמע לי' אן בלא יוד מדכתיב מאן בלעם אין בדעתו ליכך עמכו עכ"ל ומשמע דפתרון המלה הוא אחד אף אם היה כתוב ביו"ד ומ"מ כיון שבש"ס מפורש דמאן בלעם ומאן יבמי לא כתיב בהו יו"ד שוב אינו בכלל שאר חסירות ויתירות דלא בקיאינן דהא חזינן דשפיר היו בקיאין בזה שאין לכתוב באלו יו"ד עד שדרשו מחמת זה יו"ד דאין כסף ואינו דיומה

למ"ש

שערי אפרים

מז שם . בפסוק ארור שוכב עם אשת אביו אין דינו להיות שם פרישה סתומה ואם נמצא שם פרש' אין מוציאין אחר' ומ"מ צריכ' תיקון והגה יתיר' :

מח האזינו . לא אלה שנמצא כתוב אלוה מלא בוא"ו במקום שנוהגין הסופרים לקדש תיבת אלה יש להוציא אחרת והס"ת צריכה תיקון ע"ד שיתבאר בענין טעות כיוצא בזה בשמות שאין נמחקין ובמקום שלא נהגו לקדשו א"צ להוציא אחרת ואחר שבת צריך תיקון :

מט וזאת הברכה. אש דת צ"ל מלה אחת כתיב וקריין תרין עפ"י המסורה ואם נכתב בב' שיטין יש להוציא אחרת כמו אם שינה וכתב את הקרי בכתיב שפסול ומוציאין אחרת : שם

פתחי שערים

למ"ש הרדב"ז שאין להגיה מכח דרש דהתם ענין אחר הוא כגון דרשה דביום כלות משה משום דלפעמים דרשינן ע"פ קבלת הקריאה אף שאינו כתוב כן בתורה וכמ"ש בא"ת ושאר ספרים :

סעיף מו אשר נתתה לי כו'. עיין בשו"ת חינוך ב"י סימן ה' והוא פשוט :

סעיף מז פרשה סתומה כו' עיין בא"י זוטא דף של"ד שהעיקר כמו שכתי' הכ"מ שאין שם סתומה וכן דעת הא"ת ומנחת ש"י ע"ש ובספר לשם הספירים כתב דין זה בשם שו"ת שערי אפרים וליתא וכנראה שנפלו לו הטעות ממ"ש בלקט הקמח עיין בשו"ת שערי אפרים סי' פ' ובאמרי שה"ק ר"ל דשם מיירי מדין פתוחה שעשאה סתומה ע"י תלויות תיבה ועיין בא"י זוטא שם שכתב שאף שהרמ"א ביו"ד כתב שאין לפסול בפתוחות וסתומות היינו כשנמצא שום פוסק חולק כו' ועיין בא"ת שדעת המאירי וכן נמצא בשלשה ספרים קדמונים סתומה וכנראה דלא חשיב ליה למחלק לפי שאפשר שנכתב כן בטעות ע"פ טעות סופר שנמצא בספרי הרמב"ם אך בשו"ת מעיל צדקה סי' כ"ט כתב וז"ל ובענין הסתומה בפ' ארור שוכב אמרתי כמה פעמים כמו שנמצאת כן תהיה לא תגע בו יד אך מתחלה לא יכתוב הסופר שם סתומה עכ"ל וכנראה שדעתו לפי שנמצא בג' ספרים קדמונים סתומה והמאירי ס"ל הכי וכן נראה מדבריו בקונטרס מאורי אור אשר בסוף ספר בני יונה שכתב וז"ל ארור מטה משפט כו' וארור שוכב עם אשת אביו אין ביניהם פרשה לא פתוחה ולא סתומה הרמב"ם והרמ"ה והסכמת האחרונים וכן עיקר וביש ספרים קדמונים נמצא סתומה וכן דעת המאירי עכ"ל וכנראה בעליל דמ"ע סובר שאין להגיה אך לענ"ד הסומך על הא"י זוטא לתקן לא הפסיד כי י"ל כמ"ש שהם סמכו על ספרי הרמב"ם שנפל בהם ט"ס להיות שם סתומה וכדמשמע מדברי הא"ת ובאמת חומרא כזו להניח הספר בלא תיקון אתי לידי קולא שיבאו להעתיק ממנה ס"ת אחרים והרי גם הוא מודה שלכתחלה לא יכתוב סתומה הרי שגם דעתו לזה שהעיקר כן הוא כנלענ"ד :

סעיף מח אע"פ שיש לקדשו כו'. הנה בשו"ת שבות יעקב ח"ב דעתו שהוא חול ובשו"ת שב"י ח"ג סי' פ"ז חזר מזה וס"ל שהוא קודש ומ"מ דעתו שאין להוציא אחרת שאין לפסול חסר ויתיר אפילו שם ודבריו צ"ע בזה אך במנחת שי בלא"ה דעתו שהוא חול וא"כ פשיטא שאין להוציא אחרת ואי הוה ברירא לי שהוא קודש הי' כלענ"ד שצריך להוציא אחרת דכיון שיש בו יתר אות לאו בקדושתי' קאי ומ"מ י"ל כיון דויטוש אלוה עשהו הוא מלא בוא"ו אע"ג דקודש הוא ולכן בהך מלתא גופיה שייך לומר דלא בקיאינן ביתירות ולכ"ע אך עכ"פ צריך תיקון וכ"ל שהתיקון יהיה על אופן זה למחוק הוא"ו ולעבות קצת הלמ"ד והה"א שיתקרבו ויהיו לאחדים ויותר טוב לעשות כן למחוק הה"א ולחזור לכתבה מחדש כדי לקרבה אל הלמ"ד ואחר שיש נוהגין בו קודש אע"פ שהם לא קידשוהו ומכ"ש אם אין ידוע אם הסופר שכתב ס"ת זה קידשו אם לא וצ"ע :

סעיף מט אש דת כו'. כן הוא במסורה ועיין בשו"ת מעיל צדקה סי' כ"ט ואע"פ שהניח בצ"ע שאפשר שיש חולק על המסורה מ"מ הבאים אחריו לא מצאו חולק וכן בפ"מ הביא זה בתמיהות :

סעיף נ לעיני כו' עיין בא"ר בשם שו"ת באר שבע דף קי"ג מ"ש שהביא מפרק הקומץ ודברי הנ"ל שכתב באמצע שיטה דוקא אבל בסוף שיטה פסול ועיין בט"ז יו"ד סוף סי' רע"ב שכתב הטעם שצריך באמצע שיטה דוקא כי ע"י זה ידעו הכל סיום התורה ומשא"כ אם גמר השיטה עכ"ל וגם בספר בני יונה מביא

דברי

נ שם. לעיני כל ישראל שנמצא כתוב בסוף השיטה שבסוף הדף צריך להוציא אחרת:

נא ראיתי לכתוב פה תיקון מגילת אסתר לתועלת הסופרים ורשמתי התיבות שיש מקום ספק בחסירות ויתירו׳ שלהם לפי מנהגינו עפ״י סדר א׳ ב׳:

אחשורוש. כולם מלאים בשני ווין רק ארבעה חסירים ואו בתראה ואחד חסר שני הווין בכתיבה וסימנם לשלח יד במלך אחשורש (סי׳ ב׳ פסוק כ״א) בשם המלך אחשורש (סי׳ ג׳ פ׳ י״ב) ויאמר המלך אחשורש לאסתר המלכה ולמרדכי (סימן ח׳ פ׳ ז׳) ויכתוב בשם המלך אחשורש ויחתום (סי׳ ח׳ פ׳ י׳) וישם המלך אחשרש כתיב אחשורו׳ קרי (סי׳ י׳ פ׳ א׳):

אמן את הדסה. (סימן ב׳ פסוק ז׳) אמן חסר ואו:

אותי וגם למחר. (סימן ה׳ פ׳ י״ב) אותי מלא בואו:

ארדי. חסר יוד אחר הריש:

ביהודיים. (סימן ח׳ פ׳ ז׳) ביהודיים בשני יודין:

גבה חמשים. (סי׳ ה׳ פ׳ י״ד) גבה חסר ואו:

הגלה אשר הגלתה. (סי׳ ב׳ פ׳ ואו) הגלה חסר ואו:

היושב בשער המלך. (סי׳ ו׳ פ׳ יוד) היושב מלא ואו:

הזכרנות דברי הימים. (סי׳ ואו פ׳ א׳) הזכרנות חסר ואו אחר הריש ומלא ואו אחר הנו״ן:

החיצונה. (סי׳ ואו פ׳ ד׳) מלא יוד ומלא ואו:

החלות

דברי הב״ש בפשיטות אך בשו״ת פנים מאירות ח״ב סי׳ קע״ט כתב החכם השואל שם שדעת הרמב״ם אינו כן. שהרי כ׳ בפ״ז מהל׳ ס״ת וכשיגמור צריך שיגמור באמצע שיטה כו׳ ובפרק הנ״ל הל׳ ט׳ כתב כל הדברים האלו לא נאמרו אלא למצוה כו׳ וגם שלא מנה בין העשרים דברים שפוסלים בס״ת וכתב שגם מ״ש בש״ע סי׳ רע״ג כל הדברי׳ לא נאמרו כו׳ קאי גם אהא דסימן רע״ב ע״ש והפמ״א השיב לו ומבואר מדבריו שמסכים בזה לדעתו של החכם השואל שלהרמב״ם והש״ע אינו אלא למצוה ע״ש באורך ולענ״ד אין ראיי׳ ממה דלא מנה בין עשרים דברים כו׳ שנ״ל טעמו דאצרכו׳ שיהי׳ לעיני כל ישראל מסיים באמצע שיטה בכדי שתהי׳ כמו פרשה פתוחה ואפשר שזהו כמו לדבר שיחזור לפתוח ולהתחיל בראשית אחר שסיים כאן וכמדומה שכן ראיתי כתוב. וא״כ גם בזה בכלל עשה פתוחה סתומה שמנה הרמב״ם בין הפוסלים ואעפ״י שאינו דומה כ״כ דהכא לאו פתוחה ממש הוא מ״מ י״ל דיש קפידא בזה כמו בפתוחה ממש, ומ״מ ל״ע דהא להרמב״ם במסיים סוף שיטה ומניח שיטה פנויה מיקרי פתוחה אעפ״י שמתחיל אח״כ בתחלת שיטה ואפשר דכאן כיון שמסיים בסוף הדף הו״ל כלא הניח שיטה פנויה כלל וגם מ״ש ממ״ש בהל׳ ט׳ כל הדברים כו׳ אין ראיי׳ כ״כ די״ל דלא קאי רק על מ״ש בהל׳ ח׳ ול״ע. שוב ראיתי בשו״ת שב״י סי׳ י״ג האריך ג״כ בהך מלתא וכתב דמכ״ל להנ״ל דפסול בדיעבד כו׳ ע״ש שהאריך גם כתב שם די״ל דכוונת הנ״ל כיון שאין אזכרי׳ בפסוק זה בנקל לתקן ולמחוק ולכתוב אותיות קטנות שיגמור באמצע השיטה ולכך פסול משום שראוי לתקן למצוה לכתחלה ע״ש ומ״מ נראה שאם יש ס״ת אחרת יש להוציא אחרת כיון שהוא דבר מפורש בש״ס והנ״ל כ׳ בפי׳ דפסול ואע״ג דמכללי דדברי הרמב״ם משמע שאינו רק למצוה. הסומך בזה על הנ״ל וב״ש ואחרונים שהביאוהו אין מניחין אותו:

בשם המלך אחשורש. בשו״ת מהר״ם מינץ בשם תיקון לאבי׳ כ׳ שאחשורש זה מלא אך בכה״ג כ׳ שבספרי׳ כתוב חסר וא״ו וכן הוא במסורה ובמגילות שלפני כתוב מלא והוא תימה עכ״ל ובא״ר העתיק תיקון לאבי׳ וכתב שיש ספרים חסר וא״ו עכ״ל וכן בת״ש של מהר״א פרעמיסליר כתוב חסר וכן מנהגינו:

אותי וגם למחר כו׳. בתשובת מהר״ם מינץ בשם ת״ר איתא כ״א אותי וא״ו מוגה וכן העתיק בכה״ג ובא״ר ותיבת מוגה לא ידעתי כוונתו אך בתיקון שלנו ובמגלות המנהג שכותבין מלא: ארדי כו׳. כ״כ בתיקון הנ״ל ובכה״ג כתב שכן הוא בספרים ובמגילה שלפני כתוב ביו״ד והוא טעות עכ״ל וכן בקצת חומשים ישנים נדפס בטעות ביו״ד: הגלה כו׳. בתיקון לאבי׳ כתוב הגולה מלא וא״ו ובכה״ג כ׳ ע״ז שבספרים ומגילי׳ חסר וא״ו. וכן הוא במסורי׳ עכ״ל וכן בא״ר כ׳ שבתיקון שלנו חסר וא״ו: היושב כו׳. בכה״ג כ׳ שמת״ר משמע דהיושב חסר וכן הוא בעשרים וארבע גדול היושב חסר וא״ו אך ראיתי במגילות כתוב מלא כמ״ש הכה״ג וכן משמע במערכת המסורה אות יו״ד: הזכרנות כו׳. בת״ר כתב להיפך שחסר וא״ו בתראה ובכה״ג כתב שבספרים ובמגילה חסר וא״ו קדמאה וכן כתב בא״ר בשם תיקון שלנו: החיצונה כו׳. בת״ר

החלות. (סי' ואו פ' י"ג) מלא ואו:
היהודיים ומרדכי בא. (סי' ח' פ' א') היהודיים בשני יודין וכן ולהיות היהודיים עתודים (סי' ח' פ' י"ג) בשני יודין ושאר תיבות היהודים שבמגלה נכתבים ביוד אחד לבד:
הולך וגדול (סי' ח' פ' ד') הולך מלא בואו:
הגורל להמם ולאבדם (סי' ט' פ' כ"ד) הגורל מלא בואו:
הפרים האלה ונכתב (סי' ט' פ' ל"ב) הפרים חסר ואו:
וישנה (סי' ב' פ' ט') וישנה בלא יוד אחר הנון:
ותבואינה (סי' ד' פ' ד') מלא ואו ויוד:
ויבוא אל ביתו (סי' ה' פסוק יוד) ויבוא מלא בואו:
וששן ויקר (סימן ח' פסוק ט"ז) וששן חסר ואו:
וששון ליהודים (סי' ח' פ' י"ז) וששון מלא ואו:
ונהפוך הוא (סי' ט' פ' א') ונהפוך מלא בואו:
ומשלח מנות איש לרעהו (סי' ט' פ' י"ט) ומשלח חס' ו':
ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאבינים (סימן ט' פ' כ"ב) ומשלוח מלא ואו:
ומתנות לאבינים (שם) ומתנות מלא ואו:
ובבאה (סי' ט' פסוק כ"ה) ובבאה חסר ואו:
ודבר שלום (סי' יוד פסוק ג') ודבר חסר ואו:
חרבונא. בגתא (סי' א' פ' יוד) [חרבונא] באלף בסוף:
חרבונה א' מן הסריסים (סי' ז' פ' ט') בה"א לבסוף:
יושב בשער המל' קצף (סי' ב' פ' כ"א) יושב מלא בואו:
יושב בשער המלך ותאמר (סי' ה' פ' י"ג) יושב מלא:
כלשונו (סי' א פ' כ"ב וסי' ג' פ' י"ג) כלשונו מלא ואו:
כלשנו (סי ח' פ' ט') כלשנו חסר ואו:
לבוא בדבר המלך (סי' א' פ' י"ב) לבוא מלא בואו:
לנפל

כתב החילוק חסר וא"ו ובכנה"ג כי שכן כתוי במגלה אבל בספרים כתוב מלא בוא"ו עכ"ל וכן בא"ר כתב ש"ס מלא וא"ו וכן הוא בתיקון מהר"א פרעמיסלא: החלות. עי' בכנה"ג שבמגילה א' כתוב בה"א בסוף והוא טעות: היהודיים כו'. בת"ר כי ולהיות היהודים בחד יו"ד והכנה"ג כי שבספרים ובמגילה בשני יודיי"ן וכן במסורי עכ"ל וכן בא"ר כי שבתיקון שלנו בשני יודיי"ן: הגורל כו'. כן הוא בחומש מהר"א ובמגילה שלנו ול"נ כי בת"ר כי וז"ל חסר כתב מרדכי אליהם והפיל פור הוא הגורל ובבאה לפני המלך כולי חסר וא"ו עכ"ל ופשיטות הלשון משמע דמלת הגרל ומלת ובבאה חסירים וא"ו ומ"ש אחר כתב מרדכי כו' הוא לסימנא בעלמא אהי קאי והכנה"ג וא"ר לא העירו בזה כלום ול"ע: הפרים כו'. בת"ר כי שהוא מלא בוא"ו ובכנה"ג לא העיר בזה רק בא"ר כי כי בנוסחאות שלנו הפרים חסר וא"ו ול"ע עכ"ל וכן במגילות שלנו ובחומש מהר"א איתא חסר: וישנה. כן הוא בת"ר והעתיקו בכנה"ג ובא"ר בקצרה: ותבואינה. בת"ר כי שהוא מלא וא"ו והעתיקו בכנה"ג ובא"ר ולא נזכר שם ממילוי היו"ד ואדרבי בדפוס הוא חסר אך הוא טעות הדפוס כי בחומש מהר"א ושאר ספרים כתוב יתיר יו"ד וכן הוא במסורה קטנה ותבואנה ה' דין יתיר יו"ד כ"ל הך דהכא יש יו"ד יתירה: ויבא כו'. כן הוא בת"ר ובכנה"ג ובא"ר העתיקו בקצרה: ומשלח. עיין אח"ז גבי ומשלח תיכא: ומשלוח. עיין בכנה"ג שכתב שיש בזה בלבול בספרים ובמגילות וכתב שנראה עיקר שהראשון חסר והשני מלא וכן מוכח מהמסורה עכ"ל ובא"ר כתב שיש ספרים חסר בשניהם ויש ספרים קדמאה מלא ויש ספרים בתראה מלא עכ"ל וגם במגילה שלנו ראיתי זה בכה וזה בכה ומאחר שהכנה"ג מכריע שקדמאה חסר ובתראה מלא כתבתי כן בפנים ובפרט שכן הוא במס"ק ע"ש: ומתנות כו'. עיין כנה"ג וא"ר וכנראה דמ"ש שיש ספרים חסר ויש ספרים מלא הייכו בתיבת לאביונים אבל תיבת ומתנות הוא מלא ובמס"ק כתב לאבינים ג' חסירים וכמסר בתהלים סי' ק"ע: ובבאה כו'. עיין לעיל בתיבת הגורל מ"ש בשם ת"ר: ודבר שלום כו'. כן הוא בכנה"ג וכתב שכן הוא במסורה ועי' במערכת המסורי אות דל"ת וכמסר במסורי תהלים ע"ו ה' חסירים: חרבונא כו'. עי' בכנה"ג שבת"ר הוא בה"א ובכנה"ג וא"ר כתבו שהראשון באל"ף וכתב כנה"ג שכן הוא במסורה: יושב כו'. בתיקון מהר"א כתוב ישב חסר אך במגילות ראיתי כתוב מלא וכן הוא במס"ק על ומרדכי ישב (סימן ב' פסוק י"ט) כתב לית חסר בסיפרי ר"ל שאין חסר תיבה זו בכל הספר רק ישב זה וכן במערכת המסורת אות יו"ד כתב יושב כו' ואי חסר במגילת אסתר ובאחר שאחר יושב במגילת אסתר מליאים: כלשונו כו'. בת"ר כתב על עם ועם כלשונו חסירים וא"ו ובכנה"ג תמה שהם על תיבת כלשונו קאי בכל הספרים הוא מלא וגם לא ילק חסירים לשון רבים עכ"ל ובא"ר כתב שכוונתו דכתיב בספרים ומגילה ע"ש ר"ל דהך לשון

רבים

לנפל לפניו (סי' ואו פ' י"ג) לנפל חסר ואו:
לרוב אחיו (סימן יו"ד פסוק ג') לרוב מלא וא"ו:
מנותה (סי' ב' פסוק ט') מלא ואו וחסר י' אחר התיו:
מבהלים ודחופים (סי' ח' פ' י"ד) מבהלים חסר ואו:
מנות לרעהו (סי' ט' פ' י"ט ופ' כ"ב) מנות מלא ואו:
מהודו ועד כוש (סי' א' וסימן ח' פ' ט') מהדו חסר ואו אחר הה"א:
נערותיה לטוב (סי' ב' פ' ט') נערותיה מלא בואו:
ספרי המלך (סימן ח' פסוק ט') ספרי חסר ואו:
עתודים ליום הזה (סי' ח' פ' י"ג) עתודים בואו אחר התאו כתיב ועתידים ביוד קרי. וקדמאה (סי' ג' פ' י"ד) עתדים:
פרשנדתא תאו קטנה: פרמשתא שין קטנה:
ויזתא ואו גדולה וזיין קטנה:
צרר היהודים בכל המגילה כתוב חסר ואו:
רחוב (סימן ד' פסוק ואו) רחוב מלא בואו:
שנות מכל עם (סי' ג' פ' ח') שנות חסר ואו אחר השין:
תבא ושתי (סימן א' פסוק י"ט) תבא חסר ואו:
תר נערה (סי' ב' פסוק י"ב ופ' ט"ו) תר חסר ואו:
תלהו (סי' ז' פסוק ט') תלהו חסר ואו אחר הלמד:

נב אם טעה הסופר וכתב בתיבות ליהודים ה' יתירה בין הוא"ו ובין הד' שיש כאן שם שלם של הוי"ה סמוכים יש לתקן לגרור הנקודה אשר בה"א היתירה. וגם יגרור קצת רגל הימיני כדי שיתבטל מצורת אות ושוב יחזור וימשך בקולמס הרגל הימיני כבראשונה לעשות ממנו דל"ת כתיקנו שאם לא יעשה

רבים דנקיט היינו הספרים ומגילה שהם כמלא כן ואפשר דכוונתו להך כלשונו וכלשונו הכתוב לקמן (סימן ח' פסוק ט') שניהם חסירים ומינה דכלשונו קמא דסדר להיות כל איש כו' מודה שהוא מלא אך ראיתי בספרים ומגילה כי כלשונו דסימן א' וסימן ג' הוא מלא וכלשונו דסימן ח' נכתב חסר ובאמת שכן הנכון וכן הוא במס"ק בסי' א' כל ספרא מלא בר מן א' בתראה דסיפרא עכ"ל ור"ל הך דסי' ח' הוא חסר ותו לא: לנפול כו'. בת"ר כתב מלא וא"ו ובכנה"ג וא"ר כתבו שבתיקון שלנו חסר וא"ו וכן הוא במסורה: לרוב כו'. עי' בכנה"ג שבכל הספרי' מלא אך במגילה אחת מלא נרב בלא וא"ו עכ"ל ומשמע דרפיא בידיה ובמס"ק כתוב על תיבת לרוב לית אך ר"ל שלא כמלא במקרי לרוב בשוא הלמד: מנותה. בת"ר כתוב מנתה בלא וא"ו ויו"ד דבכנה"ג כתב כי בספרים מלא וא"ו וחסר יו"ד ובמגילה כתב מלא וא"ו ויו"ד ובא"ר כתב כי בתיקון שלנו מלא וא"ו וחסר יו"ד וי"ס מלא וא"ו ויו"ד עכ"ל ובתיקון מהר"א וכן ראיתי כתב במגילות מלא וא"ו וחסר יו"ד ובמקרא גדולה נדפס מלא וא"ו ויו"ד אך כראי שנוהגין כמ"ש: מנות כו'. בת"ר כראי שבתראה חסר ובכנה"ג כתב שבכל הספרים ומגילות הוא ג"כ מלא וכ"כ בא"ר: נערותיה. בת"ר כתב נערתיה חסר וא"ו ובכנה"ג וא"ר כתבו שבספרי' כתוב מלא: עתודים. בת"ר כתב עתידים היו"ד לאשוכה תג כזה ובא"ר שם כתב דקדקתי במגילות ובחומשים מדוייקים כתוב עתודים בוא"ו ובגליון כהם עתידים קרי עכ"ל ובמק"ג נדפס עתידום והוא טעות הדפוס ובמסורה שם על תיבת היהודיים כתוב עתודים אך זה הוא בתיבת שבסימן ח' אך תיבת עתדים שבסימן ג' הוא נכתב חסר יו"ד ראשוני ונכתב עתדים: צרר כו'. בת"ר כתב כן על סי' ט' פסוק י"ד ובאמת שגם לפני זה ואח"ז כתב מלת צרר חסר בכל הספרי' ומגילו': רחוב כו'. בת"ר כתב חסר ובכנה"ג וא"ר כתבו שבמוספתו' שלנו מלא: תבא כו'. בת"ר כתוב מלא וא"ו והכנה"ג וא"ר כתבו שהוא חסר:

סעיף נב אם טעה הסופר וכתב בתיבת ליהודים כו'. עיין בשו"ת שב יעקב סימן כ"ד שכ' דשרי למחוק כיון שלא נכתב לשם קדושת השם וגם כיון שכבר נכתב התיבה ליהודיי לגמרי לא הוי אותיות יו"ד ה"א וא"ו אותיות של שם רק אותיות של ליהודים שנכתב כך דאל"כ אפילו שם של יהודים לחוד אפילו בלא תוספות ה"א לא יהא רשאי למחוק משום שם של יו"ד ה"א לחוד כו' וכתב דמי שהוכך יכול לקדור ואין זה בכלל קודר השם דאפילו בשם ממש שנכתב בטעות מתירין כמה פוסקים לקדור כו' עכ"ל וקצרתי שלענ"ד פשוט דשפיר יכולין לעשות כתיקון הראשון בפשיטות ואחר שמעולם לא נכתב בשביל השם וע"ש שהביא תשובת מהרשד"ם במי שהיה צריך לכתוב והיה וכתב השם ובשו"ת שלי חלק יו"ד כתבתי תשובה בארוכה וע"ש סימן ס"א ומי שירצה לחוש לעצמו יוכל לעשות ע"ד שכתבתי שם וקצרתי אך במ"ש התקנה בגרירות הנקודה שבתוך הה"א לצד שמאל תהי' דלת ל"ע דבכה"ג הוה חק תוכות כמ"ש לענין כפל דיו ונעשה מן בית או כף פי' שאין

יעשה כן יהי' חק תוכות שפסול גם לא ימחוק ה' ד' י' ם' או אפי' הדל"ת לבד עד שיגרור באות הה"א לעשות ממנו דל"ת תחלה. ואח"כ ימחוק הדל"ת שאחריה ויכתוב במקומה י"ם ומי שחוכך בזה להחמיר יכול לקדור תיבה זו של ליהודים וישים מטלית במקומה ויכתוב תיבת ליהודים כתיקנה:

נג יש לעשות כל פרשיות שבמגילה סתומות ואם עשה פתוחות כולם או מקצתן אין להכשיר
כ"א

שאין תקנה למחוק הטיפה לבד וכמ"ש הב"י ומג"א סימן ל"ב בשם הה"ת ואף שיש לחלק דשאני התם דהטיפה נגעה בגוף האות וע"ז נתחבר ונתקלקל תמונת האות ונשתנה לצורה אחרת משא"כ כאן שהנקודי שבה"א אינה מחוברת מתחלה וכיון שהיא יתירה כבטולה היא ואינו בכלל חק תוכות ועיין באה"ע סי' קכ"ה ומ"ש הלבוש לחלק בין נפלו טיפה בעוד שהאותיות לחין או יבשים אך הב"י באה"ע שם הביא לשון הסמ"ק שכתב שאם לא נעשת האות כתיקנה כגון מדל"ת ה"א וכיוצא בו אין למחוק לקולה של הא לתקנה לאות דל"ת כו' עכ"ל מבואר דכל כה"ג חק תוכות הוא כיון שע"י הנקודה הזאת שכתב בתוך הדלת אזל מיני' שם דלת ולבש צורת ה"א ועתה ע"י חקיקה שחוזר לשם דלת חק תוכות הוא וע"כ לומר דגרע מנפילת דיו בעלמא שהרי הסמ"ק ס"ל דנפילת דיו אחר שנעשה האות כתיקון אינו פוסל כמבואר בב"י שם ואפ"ה בדל"ת שנכתבה עם נקודה כמו ה"א ס"ל דלא מהני מחיקת הקולא ואע"פ שבשעת כתיבת הקולא כבר היה הדלת עשוי' כתיקנה וכבר עמד בזה בספר ג"פ וכתב דשאני נפילת דיו שלא בכוונה משא"כ בכאן שכתב הנקודה בפנים בכוונה לשם תמונת ה"א ע"ש וקשה אפשר לחלק ג"כ ולומר דאם בעת כתיבת הדל"ת היתה כוונתו לכתוב דל"ת אלא שאח"כ בשגגה הטיל בו נקודה וע"ז נעשה תמונת ה"א בזה מהני שפיר לדעת הסמ"ק למחוק הנקודה לבד כיון שהדלת נכתבה בהכשר לשם תמונת דל"ת ואף שאח"כ הטיל בה נקודה כטיפת דיו שנפלה דמי כיון שצורת הדל"ת לא נכתבה במחשבת חוץ לתיקנה רק כתיקנה ממש ובשגגה עשה אח"כ הך נקודה והרי היא חסירה שפיר דמי ומ"ש הב"י בשם הסמ"ק שאם לא נעשה האות כתיקנה כגון מדל"ת ה"א אין למחוק כו' התם מיירי שקוי הדל"ת ג"כ לא נכתבו ע"ד שתהיה דל"ת רק מיד בשעת התחלת הכתיבה נעשתה בשגגה וכך עלה במחשבה לפניו לעשותה ה"א ובכה"ג ס"ל דלא מהני מחיקת הקולא דגרע מנפילת טיפה קודם שנגמר האות שכל עיקר תמונת האות נכתב במחשבה מקולקלת וא"כ בכ"ד אם היה בדעתו לכתוב דל"ת וכו' תמונת הדל"ת לשם דל"ת סגי במחיקת הנקוד לבד אך דזהו רק להסמ"ק משא"כ לשאר פוסקים דפסלו בנפילת דיו לאחר גמר האות א"כ אין מקום לחלק בכך אם לא שנחלק לדידהו כמש"ל דדוקא טיפה שנפלה ונתחברה אל גוף האות אך מסתימת הפוסקים לא משמע כן וגם מדברי הסמ"ק שסתם הדברים משמע שהתם כהג"פ דמחלק בין נפילת טיפה ובין כתב דרך כתיבה בכוונה דאז פסול בכל גוונא אף שנכתב מתחלה בהכשר ונגמר האות וכן בספרי מגדים בא"ח סי' ל"ב כתב ג"כ מסברא דבכה"ג שעשה מדל"ת ה"א אין מועיל גרירה אך לא הזכיר דברי הבית יוסף בשם סמ"ק וגם נראה דבגוונא דכ"ד שכתב הדל"ת של היהודים אח"כ רק שכתוב ה"א יתירה בין הוא"ו לדל"ת נראה שבעת כתיבתו היה סובר שעומד בכתיבת ה"א שבאותו תיבה שהרי חזר וכתב הדל"ת וכיון שבשעת הכתיבה נכתבה תמונת הדל"ת ע"ד להלבישה תמונת ה"א לא מהני גרירת הנקודה לבד וצריך לגרור הנקודה ומקצת רגל הימיני של הה"א עד שלא ישאר עליו אפי' תמונת דל"ת ולחזור ולמשוך הרגל לעשותו דל"ת גם לא ימחוק תחלה הדים ואח"כ ימחוק רגלי הה"א לפי שאם ימחוק תחלה הדים יהיה אותיות השם נראים להדיי בלא שום ערבוב ואם ימחוק אח"כ רגלי הה"א יהיי נראה כמוחק השם ומה"ט נמי לא ימחוק תחלי אפי' הדל"ת לבד אף שיהיו עדיין הים מ"מ אותיות יש רחוקים עתה מן התיבי שנראית כשם אלא התחלת המחיקי תהיי מן הה"א שהיא האות המוטעית ובעוד שהוא עומדת בערבוב בשאר האותיות עין רואה כי לא מן השם הוא זה רק כנזכר בטעות ואם טעה ומחק תחלה אות דל"ת או אפי' אותיות דים מ"מ יכול הוא למחוק אח"כ הה"א שאין כאן קדושת השם כלל כיון שנכתבה הה"א בטעות:

סעיף נג יש לעשות כו'. עיין בש"ע ס"י תרל"א ובמג"א ס"ק ה' ומ"ש בשם תשובת רמ"א הוא ט"ס ול"ל

כ"א בשעת הדחק שאין לו מגילה אחרת לקרות בה מותר לקרות בזו בברכה :

נד בכתיבת עשרת בני המן צריך לכותבם כשירה להניח חלק בין כתב לכתב ואם לא עשה כן פסולה וצריך לכתוב ברוחב הדף בתחלתו איש מצד א' ואת מצד השני וחלק באמצע ואח"כ פרשנדתא מצד זה ואת מצד השני וכן כולם ובסוף הדף ויזתא מצד זה עשרת מצד השני ולסיים בזה הדף ואם היו כתובים שם עוד שיטות אחרות באותו הדף אחר סיום עשרת ב"ה אף שעשרת כתוב בסוף שיטה ברוחב הדף וכן אם לא התחיל בתיבת איש בראש הדף רק כתב לפניו שיטות אחרות אף שתיבת איש כתוב בראש שיטה ברוחב הדף אם יש שם מגילה אחרת שכתובים עשרת ב"ה במילוי כל הדף בלי שיטות אחרות לפניהם ולאחריהם כדינו אין לקרות בזו לכתחלה בצבור אם לא שאין שם מגילה אחרת כשרה כלל או אפי' יש למצוא מגילה אהרת כשרה אלא שיש טורח צבור להיות מתונים עד שיחזרו ויביאו מגילה אחרת יכולים לקרות בזו :

נה מה שנוהגין הסופרים לכתוב עשרת בני המן מאותיות גדולות אינו מעיקר הדין שהרי לא נמנו במסורה בין האלפא ביתא גדולים אך הסופרים נהגו כן לפי שעל הרוב כותבין המגילות על דפין ארוכים ועשרת ב"ה אינו אלא י"א שיטין וצריך למלאות בי"א שיטין את כל הדף כמ"ש בסעיף שלפני זה וישאר חלק הרבה לבסוף או ריווח גדול מאוד בין שיטה לשיטה ולכן כותבין אותיות גדולות למלאות הדף ואעפ"י שבדף אחד אין לעשות אותיות גדולות וקטנות כשאינו מקובל לבעלי המסורה לעשותם מ"מ כיון שעשרת ב"ה הם כתובים בדף מיוחד בפ"ע אין להקפיד אף שהדפין אחרים הם כתובים בכתיבה דקה ודף זה בכתיבה גסה ומ"מ כשאין יריעות המגילה ארוכים שלא יושחת תואר העמוד כשיכתוב בכתיבה בינונית קרוב לכתב של שאר הדפין מוטב לכתוב כתיבה בינונית וגם יש למנוע מלעשות כאשר נהגו מקצת סופרים שבמקום שהשם הקדוש רמוז בראשי תיבות או בסופי תיבות שמו אותיותם אותיות גדולות ואין לעשות כן לכתחלה ומ"מ אין לפסול הכתיבות כן וקורים בהם אף לכתחלה :

נו מגילה שלא כתב בעמוד אחרון כ"א ג' או ד' שיטות והשאר חלק וגם לא סיים באמצע שיטה רק בסופה כשרה לקרות בה לכתחלה :

נז אם אירע בחודש אדר שבכלות זמן קידוש הלבנה שהוא חצי כ"ט י"ב תשצ"ג היה בליל י"ד בזמן קריאת המגילה יש להקדים קידוש הלבנה

לקריאת

תשובת מהרמ"ת ור"ל תשובת מהר"ם מינץ שהוא מסתפק שם בזה ועיין בא"ר שכתב על המג"א דלא רק שמהר"ם שאל זה ממהרא"י ומהרא"י השיב לו בפסקיו סימן כ"ג דפסולי ומ"מ כתב שם מהרא"י דיש מקילין דאין למגילה דין ס"ת ול"ע על המ"א עכ"ל ולענ"ד כיון דמהרא"י סיים שם דמהדרי ומדקדקים במצות יש להם לקיים כדברי ר"ת ומהר"ם ז"ל לכן שפיר כתב המג"א להכשיר בשעת הדחק וגם כוונת המ"א כן הוא לפסול שלא בשעת הדחק וכהאי דבשעת הדחק שפיר דמי לקרות אף בברכה וכן בפר"ח כתב דבדיעבד יש להכשיר א"כ נראה שיש לסמוך בשעת הדחק לקרות לכתחלה ועיין בתשובת מהר"ם מינץ סי' ס"א מה שהעתיק מתיקון ראבי"י כמה פרשיות פתוחות ולפי שלא נהיגינן הכי רק כמ"ש הגמי"י לעשות כל הפרשיות סתומות קצרתי :

סעיף נד ואם היו כתובים כו'. עיין בשירי כנה"ג ופר"ח שכתבו לפסול בנכתב איזה שיטות לאחריה והעתיקו בא"ר ג"כ ולדבריהם נראה ה"ה אם לא כתב איש ואת בראש עמוד וכתב איזה שיטות לפניהם ובתשובה האריכתי בזה והבאתי שם דברי הגאון מהר"א מווילנא ז"ל מ"ש בשו"ת גינת ורדים ודברי בעל המסורי' אשר סביב המקראות גדולים ד"א והעליתי שלכתחלה אין לזוז מהמנהג ואם כבר נכתבה אף שלכאורה נראה להתיר לקרות בה לכתחלה מ"מ אין לעשות כן רק בשעת הדחק ע"ש וע"ד זה כתבתי לעיל שכיון שמהרא"י סיים דהמהדרים כו' וה"נ יש לחוש לשירי כנה"ג ופר"ח בכה"ג ועיין בספרי שו"ת בית אפרים חלק א"ח סי' ע"ב :

סעיף נה מה שנוהגין כו'. בתשובה הנ"ל האריכתי בכל זה ובארתי הכל מלתא בטעמי' ע"ש :

סעיף נו מגילה שלא כתב כו'. כ"כ במחזיק ברכה סימן תרל"א בשם שו"ת זרע אמת ע"ש :

סעיף נז אם אירע כו'. עיין שאלות ותשובות נודע ביהודה סימן מ"א באריכות ומ"ש בפנים שאם עומדים סמוך לפי כו' עיין בלחם חמודות בברכות שכתב דבמגילה הוי בין פרק לפרק במקום סיום הפרשה אע"פ שהפרשיות סתומות ע"ש :

ואין

פתחי שערים

סעיף נח ואין להעמיד אחד כו׳. עי׳ בא״ר סי׳ תר״ל ס״ק ה׳ שיש להחמיר שלא יקרא מתוך החומש בלחש רק ישמע דקריאת מגילה חמור בענין זה מקריאת התורה כו׳ ולכן אין לעשות כן רק בקושי גדול וגם הקורא מתוך החומש יש לו לחוש יותר בענין שילא הוא בעצמו לפי שקל יותר להשמיע לאזני הקורי׳ הניקוד בלחש מלהשמיעו הטעמים בלחש וצריך לתת לב להשמיע המלו׳ בניגונם וטעמם לאזני הקורי׳ מתוך המגילה ועי״ז אין דעתו מכוונת יפה לשמוע קריאת הקורי׳ מתוך המגילי׳ ולכן יש לו לחזור ולקרות שנית לעצמו אף בלא טעמים:

שם יש לקרא אחד לפניו כו׳. עיין מג״א סימן תרל״א ס״ק י׳ ועיין בברכי יוסף ובשלמי חגיגה בשם שו״ת בית יהודה שיש מקומות שנוהגין לקרות בלא טעמים ויש להם סמך לפי שנקראת אגרת ע״ש ואף שלכתחלה כלאה דודאי אין לנהוג כן שלא לחכם עכחו הראשונים לעשות טעמי׳ למגילה מ״מ בשעת הדחק יש לסמוך על הקריאה בלא טעמים אבל מ״מ אם אין יודע לקרות הנקודות כהלכתם קשה לומר שתעלה הקריאה ההוא לשם חובה וכל שאינו יודע הניקוד משתמא שלא יהי׳ יכול לומר שורש שלא בשיבוש וכל שהוא קורא התיבות בשיבוש הרי יצא מכלל לשון הקודש וגם אינו בכל לשון שאתה שומע ועיין סימן תר״ל די״א בטעות שהענין משתנה כגון מיושב יושב כו׳ מדקדקים להחזירו ולכן יש לקרו׳ לפניו מתוך החומ׳ בלחש משא״כ לענין הטעמי׳ מוטב לקרות בלא טעמים מלהעמיד א׳ שיקרא לפניו שבקושי התירו לעשות כן לענין קריאת התורה עיין ס״ק מ״ב במג״א וא״ר שם ואם כפשם ענוים ואין רוצים לקרות בלא טעמים יכולין להעמיד קורא מתוך חומש רק שיקרא בלחש את הקורא יש לו לחוש לעצמו לחזור ולקרות מתוך המגילי׳ מטעם שכתבתי בפנים:

סעיף נט מקום ישוב כו׳. עי׳ בש״ע סי׳ תר״ל ובדברי האחרונים שם ואף שהאחרונים הקשו על ר׳ ב״א במ״ש לחלק באמצעה אם השמיט ענין שלם עיין כנה״ג ומג״א ופר״ח מ״מ אין לקרות בברכה ומ״ש בפנים שיחיד יקרא בלא ברכי כנלע״ד כיון שלפי דעת הא״ח בשם הראב״ד ומשני׳ דיחיד אין לו לברך כדמשמע סי׳ תר״ל ואף דלא קיי״ל הכי מ״מ כיון שאין להם מגילה כשרה ג״כ כלא׳ שאין לו לברך ואף בצבור ל״ע דשמא מ״מ השמיט בה תיבות כו׳ ילא הייכו בדיעבד לענין הקריא׳
אבל

שערי אפרים

לקריאת המגילה לפי שקידוש לבנה הוא תדיר וגם יש לחוש שיעבור זמנה שיכסוה עננים ואם קודם קריאת המגילה לא נראית רק באמצע הקריאה נתפזרו העבים וזרחה הלבנה אזי אם רוב הציבור קדשו הלבנה מקודם רק איזה יחידים נשארו אין להם לצאת באמצ׳ הקריא׳ אפילו אם אין כאן חשש הפסק כגון שעדיין לא התחילו לקרותה כלל מ״מ כיון שאין לצבור להמתין עליהם א״כ יצטרכו לקרות אח״כ ביחיד שלא ברוב עם ואין זה נכון שהקריאה בצבור הוא דוחה אותה ואם כל הצבור לא קדשו מקודם ובאמצע קריאת המגילה זרחה הלבנה אין להפסיק באמצע הקריאה אם לא שזמן קידוש הלבנה שהוא חצי כ״ט י״ב תשצ״ג יהיה זמנו כלה טרם יגמרו הצבור קריאת המגילה א) אם כל הצבור לא קדשו יפסיקו כולם ויקדשו הלבנה ואח״כ יגמרו קריאת המגילה אבל אם יחיד או יחידים שלא קידשו עדיין הלבנה אירע להם כך אין להם להפסיק ולבטל הקריא׳ בציבור בשביל זה:

נח לכתחלה צריך לחזור אחר קורא שיקרא המגילה בנקודות וטעמים כהלכתה ואם אין שם מי שיודע לקרות בטעמים אעפ״כ יש לברך הברכות כדינם ואין להעמיד אחר שיקרא לפניו מתוך החומש ומ״מ אם אין רוצים לקרות בלא טעמים עכ״פ יש ליזהר שיקרא בלחש שלא יהיה נשמע רק לאזני הקורא ואם אין מי שיודע לקרות הנקודות כראוי יש לקרוא אחד לפניו מתוך החומש בלחש ומ״מ יש לזה שקרא מתוך החומש לקרות אח״כ מתוך המגילה כי מן הסתם לא היה יכול לכוין דעתו לשמוע היטב בשעה שקרא זה המגילה מחמת טרדתו להשמיע לאזני הקורא:

נט מקום ישוב שנתלקטו שם עשרה ואין בידם מגילה כשרה כדינה מ״מ אם היא מגילה כתובה בקלף כהלכתה רק שיש חסרון תיבות באמצעה ואין חסר ענין אחד שלם יכולין לקרות בברכה והטעות יקרא הקורא בע״פ אם יודע או יאמרו לפניו מתוך החומש אבל אם אין בידם מגילה בכתב כלל רק בדפוס ומכ״ש מתוך החומש לא יברכו כלל ויקרא כ״א לעצמו בלא ברכה ולא שיצאו בזה רק לזכר הנס בלבד וכאשר יזדמן להם מגילה כשרה מחויבים לקרות בה שזמן קריאתה כל היום ויחיד שיש בידו מגילה פסולה יקרא ולא יברך:
אם

ס אם קרא אחד המגילה בצבור ונשתתק או נחלש והוצרך לפסוק באמצע יש לזה השני הבא להשלים הקריאה להתחיל מתחלת הפסוק ששם פסק הראשון ואין צריך לברך שנית כלל ואם זה שבא לגמור הקריאה לא הי' שם בשעת ברכה שבירך הראשון ולא יצא עדיין ידי קריאת המגילה עד המקום שפסק הראשון אם הצבור מרוצים שיתחיל מראש יברך ויתכוונו גם הקהל לצאת בברכה זו ג"כ ויתחיל מראש ומ"מ טוב ביותר שלא יתחיל מראש ולא יברך ואחר שיקרא לצבור ממקום שפסק הראשון יברך ויקרא לעצמו (עתה אני חוזר לדין ס"ת) :

סא אם נמצא טעות שהס"ת פסולה מחמתו וצריך להוציא אחרת ואין שם אחרת אזי אם אירע הטעות בקריאת השלישי או אח"כ באמצע קריאת העולה טרם שבירך ברכ' אחרונ' ישלים עמו הפרשה שלו ולא יברך ברכה אחרונה רק יעמוד שם והש"ץ יקרא לעולים אחרים עד תשלו' ז' עולי' ולא יברכו כלל רק הש"ץ יקרא לכ"א פרשה שלו עד גמר הסדרה וזה העולה שנמצא הטעות בקריאה שלו העומד שמה לא יסיח דעתו ויקרא בלחש עמהם ובגמר

אבל לא שיברך אך נראה כיון שבדיעבד יצא יש לו לקרות בצבור בשעת הדחק בברכה ועיין סי' תרל"א סעיף י' אם אין מגילה כשרה קורין בחומש בלא ברכה נראה דלאו כשרה לגמרי אלא אפי' אם בדיעבד יצא כמי כשרה ומיקרי וע"ש במג"א שכתב דבחומש שלנו לכ"ע לא יצא ובא"ר כתב דמ"מ יקרא בלא ברכ' ועיין לקמן סי' תרמ"ט ודברי הא"ר תמוהי' שכתי' שם דה"ל להמג"א לכתוב כן על דברי הרמ"א שכתב ואם מברכין ע"ל סי' תרמ"ט כו' ע"ש. באמת ז"א דהרמ"א קאי על מ"ש בש"ע בסעיף י"א במגילה גזולה ואפשר שהיה בנוסחתו בהגה לענין לולב הפסול כמו שהוא בדפוס פרופס אבל באמת הוא ט"ס ול"ל לענין לולב הגזול ואם היה דעת רמ"א לדמות הך דהכא ללולב לענין שעת הדחק כך הי' לו לכתוב ובשעי הדחק אם מברכין על מגילה פסולה כו' אך באמת אין לדמות זה לזה כלל לענין פסול לכן כל שהוא פסולי גמורה הוי כאילו אין כאן מגילה כלל משא"כ שם שהטעם משום הדר ומסר הכתוב לחכמי' עי' ברא"ש פרק לולב הגזול ונראה פשוט דאפילו בחומשים העשוין בגלילה אע"פ שלענין ס"ת יש אומרים דמברכין בשעת הדחק כמ"ש בסי' קמ"ג מ"מ הרי יש פוסלין ופשיטא שאין לברך וגם להמכשירים דוקא בס"ת שאפשר שלעולם לא יבואו לידי ס"ת כשרי מחמת דוחקא דצבורא וכדאמר התם שאלו לרב חלבו בני גלילא כו' ולכך על צד הדוחק התירו בהם הברכה משא"כ במגילה כיון שכל עיקרה נתקן קריאתה כשתהיה ספר אמיתה של תורה וכל שאינה כך אין לברך וכן מוכח ממ"ש הרמ"א להתיר בעשה פרשיותיו פתוחות בשעת הדחק מכלל דפסולים גמורים אפי' בשעת הדחק נמי לא אך בלא ברכה יש לקרות בכל חומשים לזכר הנס כמ"ש לדרוש מעניני של יום כשאין מגילה בידו ופשיטא שאין לדמות למ"ש בלולב שלא יצא פרים או רימון שאין זה ענין לזה וכ"כ בא"ר שיש לחלק ע"ש :

סעיף ס אם קרא אחד כו'. עיין במג"א סי' תרל"ב ס"ק ב' שדעתו שצריך להתחיל ממקום שפסק הראשון והא"ר חולק עליו וכ"כ הגאון ח"ל בתשובה הנדפס בספר רב משולם סי' ד' וז"ל תשובה יתחיל ממקום שפסק הראשון ואינו מברך לפניו עכ"ל ומ"מ נראה שאם הראשון פסק באמצע פסוק שיש לשני להתחיל מתחלת הפסוק שאין לצרף הראשון והשני לפסוק אחד ועיין בשו"ת שבות יעקב ח"א סי' מ"ב בדין זה וסיים בה והוא שיהא הגומר בשעת הברכה שבירך הראשון וכדאיתא בסי' תקפ"ה סעיף ג' ע"ש עכ"ל ולפמ"ש הפר"ח וא"ר שם סי' תקפ"ה דהיינו דוקי' כשלא יצאו י"ח עצמם אבל יצאו ידי חובת עצמם א"צ לברך בשביל הצבור שיצאו בברכת הראשון ולא כשיטי' כהס"ג שצידד לומר דאף כשיצאו י"ח יברך א"כ לא כ"מ בהך דינא דשבו"י דאף אם הגומר לא היה בשעת ברכה וגם עדיין לא יצא י"ח אין לו לברך דדוקא התם דאם לא יצא הוא מתחיל התקיעות מראש וגם אם אינו מתחיל מראש יצא ידי מקצת התקיעות וגומר לעצמו כמ"ש בא"ר ועיין מ"ש בקונטרס מטה אפרים בהל' ר"ה א"כ כאן לא שייך זה דכל שלא יצא עדיין לא יצא עכשיו ג"כ שהרי הקורי למפרע לא יצא ומ"מ אם הצבור מכוונין שיתחיל מראש אזי יברך ויתחיל מראש ואם עושין כן לרצוי' הצבור שיתכוונו גם עתה לצאת בברכתו של זה השני שהרי יש הפסק גדול בין הקריאה שלהן ובין הברכה של הראשון

ומ"מ

תחזי שערים

ומ"מ צ"ע קצת אם יש לעשות כן לכתחלה שעי"ז תהי' ברכה שבירך הראשון לבטלה ולכן כתבתי בפנים שטוב יותר שלא יתחיל מראש כו':

סעיף סא והוא יאמר ג"כ ההפטורה בברכותי'. עי' בספר בני יונה דף ז' ודף כ"ח ע"ב שאירע להם עובדא זו ונזקקו מפני חבורה לעשות כן כיון שבזמן הש"ס לא בירך רק הראשון והאחרון וזה הג' שנמצא הטעות בקריאתו פסקו שהוא יאמר ההפטורי' ויברך שאעפ"י שאין הפטורה בנביא בלא קריאה בתורה כיון שג' קראו קריאה מיקרי אך בשו"ת חינוך ב"י ושבו"י כתבו שהמפטיר לא יברך וכמ"ש בשע' ההפטורי' סעיף מ' ע"ש באורך ועי' בס' דגול מרבבה שכתב שיש לגמור כל הסדר עם זה שנמצא הטעות בקריאתו ע"ש ומ"מ נראה דגם הוא מודה דלקרות ז' שיקראו בלא ברכה וזה יעמוד שם עד תשלום הסדר ויברך ברכה אחרונה אין כאן בית מיחוש שאין כאן ריבוי ברכות וקצת עדיפות שמ"מ קראו ז' וכמ"ש בפנים:

סעיף סב ויש מי שמתיר כו'. עי' בשו"ת אא"ז מהר"ם מלובלין והובא במג"א וט"ז ועטרת זקנים סי' קמ"ב ובשו"ת כ"ב מ"ת סי' י"ג ולפענ"ד דלמאן דבעי למפסק שלא לקרות בברכה טוב שזה העולה יעמוד שם ויקראו לפניו כיון שהוא אמר ברכת התורה ואף ברכה שניי' אשר נתן ברכת התורה היא ומכ"ש לדעת מאן דס"ל שאין סדר לברכות אלו ואם החליף יצא וכמ"ש בשער וא"כ טוב שזה ישמע הקריאה אע"פ שהיה דעתו בברכה זו להסתלק מן הקריאה מ"מ עדיף מאחר ואם כבר ירד שוב הו"ל כאחר ולענין ההפטרה נראה כיון שהשלימו קריאת הסדר בלא ברכה אין לומר ברכת ההפטרה כלל ובשו"ת כ"ב מ"ת כתב דלמי שהורה שישלים הסדר בלא ברכה יש להשלישי שקרא בס"ת בברכה ראשונה ואחרונה לקרות ההפטרה בברכותיה ואחר המפטיר ישלימו הסדרה ומ"מ מי שרוצה לסמוך על מהר"ם מלובלין שפיר עביד עכ"ל ואני תמה ע"ז שכיון שהשלימו כל חובת היום איך יאמר ההפטרה שנראה כאלו כבר השלים כל חובת היום במה שקרא כבר וע"ש זה קרוי ההפטרה שהוא לשון סילוק כמו אין מפטירין אחר הפסח כו' וכמ"ש בשער ההפטרה וגם דהא עיקר הקריאה בתורה קודם למפטיר בנביאי' הוא להראות שתורה קודמת לנביאים וכמ"ש הפוסקים ואם יקרא אח"כ בתורה להשלים הסדרה יש בזה משום פגימה של תורה שמקדים הנביאים לתורה וא"ל דהא אין מברך על התורה זה אינו דאדרבה בזה נראה יותר חשיבות לנביאים שמברכין עליהם ופגם לתורה שלא בירכו בתורה תחלה ואף שכבר הקדים זה המפטיר קריאתו בתורה מ"מ אין זה מועיל להקריאה שאח"כ ולא דמי למ"ש לעיל בשם ספר בני יונה דשם השלימו בתורה עם זה הג' ובירך לאחריו שפיר מברך אח"כ גם על התורה ובאמת בשו"ת שבו"י ח"א סי' י' איתא שם תשובת מהר"ם חאגיז והוא ז"ל הסכים עמו וכן בשו"ת חינוך ב"י ע"ש ובלקט הקמח האריך מהרמ"ח שאין לברך על ההפטורה בכה"ג שעדיין לא קראו הז' קרואים ומ"מ נראה דמודה כשנמצא הטעות באמצע הקריאה כשלא בירך עדיין ברכה אחרונה שיש לעשות כמ"ש לעיל בשם ספר בני יונה ועיין בשבו"י שהיכי שכבר קראו ז' קרואים דיוצאין י"ח היום יש למפטיר לברך אף שהשלים הסדר בספר פסול עכ"ל ועיין בא"ר שכתב שיש לסמוך על מהר"ם מלובלין וכ"כ לעיל בשם הכ"ב מ"ת:

שערי אפרים

ובגמר הסדרה יברך הוא ברכה אחרונה והוא יאמר ג"כ ההפטור' בנבי' בברכותי' ויש מי שכ' שיאמר ההפטורה בלא ברכות ונתבאר בשער ההפטורה סעיף מ':

סב אם נמצא הטעות בשלישי או בשאר העולים אחר סיום קריאתן שבירכו ברכה אחרונ' ואין שם ס"ת אחרת אם עדיין לא ירד ויקרא הקורא לפניו שאר הסדרה עד תומה ואם כבר ירד יש לקרות לעולה אחר או אחר יעלה מעצמו ולא יברך ויקרא לפניו הסדרה עד תומה וההפטורה יאמרו בלא ברכות ויש מי שמתיר לקרות עולים אחרים עד תשלום ז' אנשים ולא יותר והשביעי יהיה המפטיר בנביאים בברכות והעולים יברכו כדרכ' כיון שהוא שעת הדחק ומ"מ אין לקרות יותר מז' עולים וגם אין להוציא ס"ת זו לקרות בה במנחה או לקריאה אחרת אע"פ שהיא קריאת חובה:

סג אם נמצא הטעות בשביעי אחר שבירך ברכה ראשונה ואין שם ס"ת אחרת יקרא הטעות ע"פ וישלימו עמו כל הסדרה ולא יקראו עולים יותר אפילו במקום שנהגו לקרות יו"ד עולים בכל שבת וזה השביעי

אם

השביעי יקרא ההפטורה בברכותיה וכן אם הטעות נמצא בעליי' אחר מן הנוספין יגמרו עמו עד גמר הסדרה ויברך ברכה אחרונה והוא יקרא ההפטורה בברכותי' ואין חילוק בכל זה בין טעות גמור של חסרון או נמחק של אות הפוסל או חסרון תיבה שלימה ואם אין שם ס"ת בלא טעות רק חומש אחד שבאותו ספר הוא שלם בלא טעות יש מקילין ויש מחמירין וקצרתי בזה שמנהגינו שלא לקרות בס"ת הפסול כלל להוציאו לכתחלה :

סד אם נמצא טעות בס"ת בשעת קריאת המפטיר בשבת יגמור קריאתו ולא יברך אחריה ואם הרגיש הטעות קודם שאמר קדיש לא יאמר קדיש אלא זה המשלים הקריאה ובירך ברכה אחרונה יתחיל ברכת ההפטורה ויקרא ההפטורה ואחר גמר ההפטורה בברכות יאמר קדיש ואם כבר אמר קדיש יקראו למפטיר בתורה בלא ברכה וההפטורה יכול לומר בברכותיה ומ"מ אם זה המשלים עדיין לא ירד אע"פ שאמרו קדיש מ"מ טוב שיהא הוא הקורא למפטיר בלא ברכה מלקרות איש אחר ודוקא לענין מפטיר של שבת אבל הפטורת י"ט או של ארבע פרשיות וכיוצא שקריאת המפטיר בספר השני הוא לחובת היום ונמצא בו טעות יש להוציא אחרת כמו אם היה טעות בקריאת הסדרה של שבת ויתבאר בשער המועדים ואם נמצ' טעות בהפטורה של חובת היום ואין שם ס"ת אחר' יש ליקח הראשונ' שקראו בה העולים למנין חמשה או שבעה ולגוללו לקרות פרשה ההפטורה :

סעיף סג אם כמלא כו' עי' שו"ת מהר"ם וכבר כתבתי בסעיף שלפני זה שהשבו"י כתב דכיון שקראו ז' לחובת היום מברך על ההפטורה :
שם שמנהגם שלא לקרות כו'. עיין באחרונים שהאריכו ונראה שלא להקל מאחר שעתה ס"ת מצוים לכתוב או לקנות ואם נתיר להם מחמת שעת הדחק יתרשלו בדבר לגמרי וכדברי הירושלמי מגו דנפשי' עגומה כו' וקצרתי :
סעיף סד ואם כבר אמר קדיש כו'. עיין במג"א סי' קמ"ג בשם הרשב"ץ ובשו"ת נ"ב מ"ת סי' י"ג ובפ"מ וכ"ל דאע"ג דאמירת קדיש מפסיק מ"מ זה שקרא בתורה למשלי' עדיף טפי שהוא יקרא פסוקי המפטי' בלא ברכה כיון שעכ"פ כבר בירך על התורה ואין כאן הפסק רק הקדיש לבד שאינו רק להפסיק בין קריאת חובת היום לקריאת ההפטורה ואעפ"י שכ' בשו"ת הר"י בן מיגאש ז"ל והובא בברכי יוסף שכתב לענין יו"ט אם מותר המשלים בספר ראשון להיות מפטי' בספר שני כיון שהפסיק והשיב כיון שהפסיק בקדיש אין הפרש אם יקום זולתו ויקרא בספר שני ויפטיר או הוא עצמו כו' מ"מ לענין הך דהכא נרא' דעדיפא קריאת המשלים מאיש אחר וכמ"ש :
סעיף ד אף שלכתחלה כו'. אם לא שהוא שעת הדחק עיין מג"א שדעתו שיצא ובא"ר השיג עליו מהלבוש וגם ממשמעות הפוסקים דאל"כ מאי קמ"ל בהך דיצא כו' ע"ש :
שם אבל אם כבר בירך ב"א כו'. עי' במג"א וט"ז וא"ר

שער זוי"ן

דין מנין הקרואין בשבת וי"ט ושאר זמן קריאת התורה ובו ל"ט סעיפים .

א כבר ביארנו כי בשב' שחרי' יש חיוב לקרות זיין אנשים חוץ מהמפטי' ואפילו אם חל בו יו"ט קורין ז' בפרשת יו"ט ואין פוחתין מהם אבל מוסיפין עליהם אבל בשבת במנחה ובשני ובחמישי ומוסף יוה"כ ובחנוכה ובפורים ותשעה באב ושאר תענית צבור בקריאת שחרית או מנחה קורין שלשה דהיינו כהן לוי ישראל ואם אין שם כהן קורין לוי או ישראל במקום כהן ואם אין שם לוי והעולה ראשון היה כהן קורא הכהן שנים ואומר במקום לוי ואז הכהן חוזר ומברך וקורא אבל לא יקרא לכהן אחר במקום לוי ואם העולה הראשון היה לוי או ישראל במקום כהן אין קורין אותו במקום לוי וגם אין קורין לוי אחר רק קורין ישראל כדרכו ואין אומרים במקום לוי ושאר דינים בזה נתבאר בשער א' :

ב בזמן שקורין שלשה אין פוחתין מהם ואין מוסיפין עליהם ומנהג במדינות אלו שלא להוסיף אפילו כשיש חתנים או בעלי ברית בבה"כ ואין מפטירין בנביא מלבד במוסף יוה"כ ותשעה באב שחרית ומנחה ותענית צבור בקריאת המנחה מפטירין בנביא ומ"מ אין קורין רק שלשה אלא שהשלישי הוא המפטיר ויבואר קריאת והפטורת כ"א במקומו

ג ביום שקורין שלשה אין קורין פחות מעשרה פסוקים ופסוק וידבר עולה מן המנין ואם הענין נשלם בתשעה פסוקים כגון פרשת ויבא עמלק שקורין בפורים שאין בו אלא תשעה פסוקים די בכך ובין

וא"ר ועי' בברכי יוסף הביא שו"ת פנים מאירות סי' ל"ד שדעתו כהמג"א לברך לפניה וכן דעתו נוטה וע"ש מ"ש בשם הבני חיי וסי' קרית מלך רב וקצרתי:

שם יש להתחיל במקו' שהתחיל כו'. ואעפ"י שהב' לא הי' דעתו בברכתו על הפסוקים שקרא הראשון שפיר דמי לפי מ"ש שיוסיף על הקריאה ג"פ וב"פ אלו לא חשיבי הפסק ואע"ג דלפי"ז הקריאה אך כמותר אם נאמר שברכת הב' לא עלתה להם מ"מ יש לעשות כן דמ"מ עתה הן מצטרפין לקריא' הראוי' וגם כי בזה יוודע לעין הכל שהקריא' שקרא הראשון לא עלתה כלל ולכן הוצרכו להשלים ע"י קריאה אחרת ואין כאן תוספת על מנין ג' כלל ועי' בא"ר שכתב באם לא התחיל השני לקרות ממקום הראשון אזי יחזור הראשון לקרות ממקום זה ולענ"ד א"צ שאין הקריאה על הסדר מעכב מ"מ אין לעשות דבר התמוה לרבים ואף שלא עלתה הברכה על הב"פ מ"מ אף אם השני מתחיל ממקום הראשון אם לא ידע עד אחר שבירך ג"כ לא עלתי לו הברכה מטעם שכתבתי שהב' לא הי' דעתו על מה שקרא הראשון ומ"מ אין קפידא כ"כ בחול או מנחה ושאר פרשיות כיון שאם דילג פסוק אחד או ב' לגמרי ג"כ אינו חוזר ועיין במשבצות שכתב ג"כ מענין זה וקצרתי:

סעיף ה יקרא האחר כו'. עיין מג"א ונראה דס"ל דעדיף יותר שיקרא אחר משיקרא הוא שנית ג"פ משום דמשמע בסי' רפ"ב דאם יש אחרים שיודעים למפטיר כו' וגם נראה דאם קורא הוא שנית יש בזה פגם הקריאה שקרא ובירך משא"כ בקריאת אחר ליכא הרגשה כ"כ ומ"ש המג"א אבל בשבת יקרא אחר מכאן ולהלן כו' צ"ע שנראה שגם בזה יש להתחיל ממקום שהתחיל הראשון דאל"כ הו"ל כאילו לא נתברכו הב"פ כלל כיון שלא עלתה לו הקריאה ובשבת חמיר טפי איסור הקריאה כמו שיתבאר לקמן לענין דילוג ואף שי"ל דדילוג לגמרי חמיר טפי מאם קרא אלא שהברכה לא עלתה צ"ע ולכן נראה דיש להתחיל ממקום הראשון ועי' בסימן קי"ג בדין נשתתק ובאם לא קראו העולים בפרשה הראשונה ג"פ הי' קצת מקום לומר שא"צ להתחיל ממקו' הראשון דבזה אין להחמיר כ"כ בחיסור הקריא'

כיון

שיש שם תשעה או עשרה או יותר עכ"פ אין לפחות לשום אחד מהעולים מקריאת שלשה פסוקי' דהיינו כשיש תשעה פסוקים קורא כ"א שלשה ובעשרה פסוקים שנים קורין ג' ג' וא' קורא ד' והקורא ד' משובח ועכשיו קורין במנחת שבת וב' וה' כל הפרשה הראשונה של הסדר שיקראו בשבת הבאה ככתוב בסידורים וציינו הפסקת הפרשה לג' אנשים ואם שינה מסדר הזה אינו מעכב רק שעכ"פ לא יפחות לא' פחות מג"פ:

ד אף שלכתחלה יש לקרות להג' עשרה פסוקים מ"מ אם לא קרא רק ט' פסוקים דהיינו ג' לכ"א א"צ לחזור ולקרות וראי' לדבר פרשת עמלק ואם אחד קרא רק שני פסוקים אעפ"י שהשנים שעמו קראו ד' ד' מ"מ צריך לחזור ולקרות ואפי' אם זה קרא פסוק אחד למפרע שכבר קרא שלפניו והוסיף עליו שני פסוקים אינו עולה לו וצריך לחזור ולקרות אם לא שהוא שעת הדחק ולענין הברכה שני' לפני' כך דינו אם עדיין לא בירך ברכה אחרונה אעפ"כ שכבר גלל הס"ת והי' בדעתו לברך ונזכרו שלא קרא רק שני פסוקים חוזר וקורא בלא ברכה שני' לפני' אבל אם כבר בירך ברכה אחרונה נסתלקה קריאה הראשונה לגמרי ולכן צריך לחזור ולברך לפניה ולהתחיל ממקום שהתחיל בקריאת הקודמת כי קריאת שני פסוקים אלו לא עלו כלל ואפי' אם כבר קראו לאחר העולה אחריו ועלה לתיבה יעמוד שם עד שיברך זה שנית ויקרא הג"פ הראוים ויברך לאחריו ואח"כ יקרא זה שעלה אחריו כראוי לו ואם כבר התחיל השני לברך או סיים כל הברכה ונזכרו יש להתחיל ממקום שהתחיל זה שלפניו ויקרא עמו אותן השני פסוקים שקרא הראשון ועוד ג"פ ויברך לאחריה. והראשון יעמוד שם עד שיגמור זה ואח"כ יברך הראשון שקרא ב' פסוקים ויקרא להלן ממקום שסיים זה כדי להשלים מנין הג' כי מה שקרא תחלה ב"פ לא עלתה לו ואם לא התחיל הב' לקרות מראש אותן השני פסוקים אלא קרא ממה שסיים הראשון יש מי שאומר שיש להראשון לחזור ולקרות השני פסוקים ועוד פסוק עמו אע"פ שלא תהיה הקריאה כסדר ול"נ שאין לעשות כן אלא גם בזה יש להראשון לקרות להלן ואם הראשון ירד מהתיבה יכולין לקרות לאחר להשלים מנין הג' בקריאת כ"א ג"פ כדין:

ה אם אירע בשבת או יו"ט שקרא לאח' מן העולים רק שני פסוקים ובירך לאחריה יקרא האחר העולה אחריו ויתחיל ממקום שהתחיל הראשון וישלימו ז' קרואין מלבד זה שקרא הב"פ וכן אם אירע ביו"ט יש לעשות כן לקרוא אחר כיון שי"א

שמותר

שמותר להוסיף ביו״ט :

ו אם בקריאת מנחה בשבת או בב׳ וה׳ קרא ודילג פסוק אחד באמצע ולא קראו אם קרא יוד פסוקים בלא פסוק המדולג אינו חוזר וקורא ואם לא קרא רק ט׳ פסוקים בלא הפסוק המדולג חוזר וקורא ואם חזר וקרא בלא ברכה שלפני׳ יצא וכן הדין בקריאת יו״ט ופרשת מועדי׳ ושאר קריאות מלבד קריאת שבת שאפי׳ קראו לז׳ אנשים לכ״א ג״פ מלבד הפסוק המדולג ואפי׳ כבר החזיר הס״ת והתפלל מוסף צריך להוציאה שני׳ ולקרות הפסוק המדולג ושנים עמו בברכה לפניה ולאחריה ואין צריך לומר אם דילג יותר מפסוק אחד ואם היה הדילוג בקריאת המפטי׳ ליו״ט שהוא לחובת היום או בקריאת פרשת פרה שהפסיק באמצע וכיוצא יתבאר בשער המועדים :

ז אפי׳ אם לא דילג פסוק שלם רק מקצת ואפי׳ תיבה אחת צריך לחזור ולקרות ויש להתחיל מתחלת אותו פסוק ולקרותו ושנים עמו כדין פסוק שלם :

ח אם קרא השני מה שקרא הראשון שלפניו אם הוסיף בקריאתו עוד שלשה פסוקים או אפילו שנים במקום דלא אפשר אותו שני עולה מן המנין ולכן בר״ח הלוי מתחיל מן ואמרת אע״פ שאינו מוסיף בקריאתו רק שני פסוקים משום דלא אפשר אבל אם לא הוסיף שום פסוקים אינו מן המנין חוץ מקריאת פרי החג שהרביעי קורא מה שקראו הראשונים משום דלא אפשר ולכן בר״ח אם טעה וקרא לוי עד ובראשי חדשיכם אז יתחיל לקרות לשלישי מן עולת תמיד ואעפ״י שכבר קרא ללוי וא״א להוסיף מ״מ כיון דלא אפשר מותר ולכתחלה אין לקרות עם השני כלל מה שכבר קרא הראשון אף בתוספת פסוקים אך יש נוהגין בפרש׳ בחוקותי קורין לעולה לתוכחה ג״פ קודם כדי להתחיל בדבר טוב אף שכבר קרא השלישי אותן הפסוקים :

ט אם בטלו קריאת הסדר בשבת אח׳ מחמת איז׳ אונס אזי לשבת הבאה קורין אותו הסדר עם הסדר השייך לאותו השבת והעולה רביעי יחבר הסדרים יחד כמו בשבת שקורין ב׳ סדרים מחוברים אך אם אותו השבת שבטלו היה צריך לקרות שני סדרות מחוברים אין לקרות הסדר או הסדרות שנתבטלו רק הסדר השייך לאותו שבת לבד וכן אם בטלו כמה שבתות אין לקרות כל מה שביטלו יחד רק קורין הסדר של שבת שלפניו עם סדר שבת זו לבד ומי שרוצה לנהוג לקרות מה שביטלו שבת של מחוברין או ביטול כמה שבתות אין מזניחין אותו : ואם בטלו פרשת ויחי שהוא סוף ספר אין לקרותו בשבת שאחריו עם שמות שהוא ראש הספר וכן בשאר סוף הספר וראש הספר אין לקרות מחוברין

כיון שכבר קרא פרשה זו במנחת שבת ובב׳ וה׳ ונתברכו כדין ועיין מ״ש לקמן סעיף י׳ בד״ה וכן הדין ול״ע ועי׳ בא״ר ומשבצות וקצרתי :

סעיף ו חוזר וקורא עיין מג״א דבפסוק מדולג גרע וצריך י׳ פסוקי׳ וכ״כ בא״ר ומ״מ נראה דבדיעבד אם קרא בלא ברכה יש לסמוך על הע״ת שסובר די׳ לאו דוקא וגם דעת הא״ז מהר״מ מלובלין משמע די׳ דאף בשבת א״צ ברכה ואף שהשיגו עליו מ״מ יש לסמוך בזה וכמ״ש :

שם וכן הדין בקריאת יו״ט כו׳. טעם החילוק בין קריאת שבת לשאר קריאות נתבאר בפוסקים לפי שבשאר קריאות כבר קראו הפרשיות בשבתות שלהם ולכך אין קפידא כ״כ על הדילוג ועי׳ בב״י בשם תה״ד ושאר פוסקים ובפ״מ כי מסתפק בדילג בקריאת שבת בפ׳ של מועדות שי״ל שאינו חוזר לפי שעתיד לקרות במועד ומסתימות הפוסקים נראה שאין לחלק בזה וכן נראה מהב״י ולבוש שהעתיק דברי הגהמ״י דמשמע שמלבד התקנה שישלימו כל התורה בשבתות יש לחזור משא״כ בקריאת מועדים שאין תקנת הקריאה מלבד חובת היום :

סעיף ז אפילו אם לא דילג כו׳. עי׳ במג״א סי׳ רפ״ב ובא״ר סי׳ קל״ז ולמדו כן מק״ש ומ״ש בא״ר להתחיל מאותו תיבה כמו בק״ש לענ״ד לחלק בין קורא לעצמו לקורא להשמיע לאחרים שאין להתחיל כלל באמצע פסוק וגם יש חשש נכנסין כו׳ וגם בק״ש גופא איכא דעות שמתחיל בתחלת הפסוק ול״ע על הא״ר שמבואר מדבריו שם דמשמע מהתוספות כו׳ שצריך להתחיל מתחלת הפסוק וכן נראה עיקר ע״ש :

סעיף ח כיון דלא אפשר מותר. כן נלענ״ד כיון שתיקנו חז״ל שיקראו ד׳ בר״ח ואין פוחתין בהם וא״א להוסיף מפרשה ובראשי חדשיכם ב״פ כיון שאין בה אלא ה״פ וכמבואר בש״ס טעמא דמ״ד דולג ועיין בהל׳ ר״ח בט״ז ומג״א וקצרתי ומ״מ אך יש נוהגין בפ׳ בחוקותי כו׳ עי׳ לקמן סעיף כ״ג מ״ש בזה:

סעיף ט וכן אם בטלו כמה שבתות כו׳. עיין בא״ר שחולק

כי

פתחי שערים

שהולך על תשובו׳ מהר״ם בזה :

סעיף י׳ והם רוב ציבור. עיין בע״ת בשם תשובות מהר״ם ומ״ש בא״ר ע״ז ולענ״ד דבתר רובא אזלינן :

סעיף יא ויש להתחיל כו׳ עיין במג״א ושאר פוסקים וסתמו דבריהם אם יש להתחיל מראש או מאמצע הסדר ולענ״ד לעשות כמ״ש משום הנכנסין שלא יתנו לב אם הוא מחמת ביטול ויסברו שקורין במה ששייך לאותו שבת וכהן מתחיל מאמצע ואף אם נאמר שבודאי יהיה להם לב לדעת שהוא סדר של שבת שעבר מ״מ לא יתנו בלבם שבאמצע ויסברו שלא קראו בשבת שעבר כלל ועתה התחילו מראש סדר שעבר וכהן זה קורא שלישי או רביעי דלא מסתבר שקראו עם הכהן הרבה כ״כ מתחלת הספר ע״כ וליכא פגמא ועוד י״ל שאין לשנות התקנה שמתחלה שהתחלת הקריאה הוא מראש הסדר כך נלענ״ד :

סעיף יב אם בטלו כו׳. בשערי זקנים דעתו בביטול קריאת יום ב׳ יש להשלים ביום ג׳ ובשו״ת משאת משה חולק ע״ז ועיין בברכי יוסף שהאריך בזה והסכים ג״כ שאין משלימין וכן נוהגין ואם בטלו קריאת המנחה בשבת פשוט שאין להשלים ביום א׳ ואף השערת זקנים מודה בזה דהטעם שכתב ביום ה׳ לא שייך במנחה ע״ש ועיין לקמן סעיף ל״ט :

סעיף יג אין נכון כו׳. עיין במג״א ס״ק ס״ט בשם משפטי שמואל ועיין בא״ר סי׳ קל״ז בשם ע״ת דדוקא כשלא היו בזמן הראוי ובשו״ת כ״ב מ״ת סי׳ ט״ו כ׳ דבמקום שמנהג קבוע כן שפיר דמי ע״ש :

אין

שערי אפרים

כי צריך שיקרא איש אחד סוף הסדר וראשו שיתחברו יחד כדין שני סדרות מחוברים ובשני ספרים אין נכון לעשות כן ועיין לקמן סעיף ל״ט :

י אם ביטלו הקריאה בבה״כ אחת והציבור מבה״כ זה שמעו קריאת ס״ת בבה״כ האחר א״צ להשלים אבל אם רוב הצבור לא שמעו כלל אעפ״י שיש שם בתי כנסיות אחרות שקראו שמה כדין מ״מ אותן שלא שמעו הקריאה והם רוב הצבור של בה״כ זה צריכין להשלים הקריאה :

יא אם התחילו לקרות בשבת ולא סיימו מחמת אונס או קטט יש להשלים בשבת שאחריו ולקרותו עם הסדר השייך לאותו שבת ויש להתחיל עם הכהן מראש הסדר של שבת שעבר ולקרות עמו כל מה שקראו בשבת העבר ולהוסיף עוד שלש פסוקים או יותר מה שלא קראו בשבת העבר ושם יפסוק הכהן ויברך לאחריה ושוב יקראו כדרכם ואף אם לא ישאר בסדר הא׳ אחר שסיים הכהן קריאתו שיעור שיהיה בו כדי לקרות לוי וישראל ולחבר הסדרות ע״י רביעי אלא יצטרך לחבר הסדרות ע״י הב׳ או הג׳ אין זה מעכב :

יב אם בטלו קריאת יום ב׳ אין משלימין הקריאה ביום גימל ומכ״ש כשביטלו קריאת יום ה׳ או שאר קריאות שקורין בחנוכה ובפורים ותענית אין להם תשלומין ובביטול קריאת פ׳ מועדים או של פרשיות יתבאר בשער המועדים :

יג אם הציבור קראו בס״ת בזמן הראוי ומעט מן הציבור לא היה שם בעת התפלה ובאו אחר כך ומתפללין אין נכון להוציא ס״ת פעם אחר׳ לקרות בה אבל אם הראשונים השכימו להתפלל ולקרות והשניי׳ מתפללין בזמן הקבוע יכולים לקרות שניה ומכ״ש אם בבה״כ ההוא מנהג קבוע להתפלל בהשכמה ואח״כ מתפללין שני׳ שמותר לקרות וגם מותר לחזן המתפלל לעמוד במקום שעמד המתפלל הראשון :

יד כבר ביארנו שבשבת קורין ז׳ חוץ מן המפטיר ואין פוחתין מהם אבל אם רצו להוסיף מוסיפין ויש מקומות שנוהגין סילסול בעצמ׳ שלא להוסיף רק לקרות שבע׳ קרואים אף בשבת ויש שמוסיפין אלא נוהגין שלא לקרות יותר מעשרה חוץ המפטיר משום טורח צבור ובמקום שאין קורין רק שבעה אז כשקורין השביעי אומר יעמוד פב״פ שביעי ובמקום שמוסיפין קורין להז׳ סתם כשאר הקרואים רק כשקורין המשלים אומר יעמוד פב״פ אחרון וכשחל ר״ח טבת בשבת או שבת פרשת שקלים או פרשת ההודש שחל בשבת שיש ג׳ ספרים והקורא בספר הב׳ לחובת היום הוא המשלים חיוב הקריאה אז אם קראו רק ששה בסדר היום אזי כשיקרא הששי המשלים פ׳ השבוע אומר יעמוד פב״פ ששי ולעולה בס׳ הב׳ לקרות בחובת היום יעמוד פב״פ שביעי אבל אם הוסיף וקרא בסדר השבוע יותר מששה קרואים אזי למשלים בסדר השבוע יקרא סתם ולעולה בספר הב׳ לחובת היום אומר יעמוד פב״פ אחרון :

טו ביום טוב של פסח ושבועות ור״ה וסוכות ושמיני עצרת קורין חמשה חוץ מהמפטיר ואין פוחתין מהם ואין מוסיפין עליהם ולמשלים הקריאה אומר יעמוד פב״פ חמישי ואם אחד מיו״ט אלו חל בשבת

מחלקין

מחלקין הפרשה של חובת היום וקורין שבעה בפרשה זו עצמה שקורין בה חמשה בחול רק ביום אחרון של פסח וביום ב׳ של שבועות יש חילוק שאם חל בחול מתחילין כל הבכור ובשבת מתחילין עשר תעשר ובשמיני עצרת אף כשחל בחול מתחילין עשר תעשר מפני שמזהיר על מתנות עניים ומ״מ אין קורין בו כשחל בחול רק חמשה וכשחל בשבת קורין שבעה :

טז יו״ט שחל בשבת שקורין שבעה מנהג במדינות אלו שאם רצה להוסיף מוסיף ולמשלי׳ הקריאה קורא יעמוד סב״פ אחרון :

יז ביוה״כ שחרית קורין ששה חוץ מן המפטיר ואם חל בשבת קורין שבעה ומ״מ אע״פ שחל בשבת אין מוסיפין לפי שסיום קריאת העולים מכוונים לסיים בענין כפרה לכן אין לשנותם ואף במקום שמחמת רבוי העולים יש ריווח לצדקה לא נהגו להוסיף ובקריאה שקורין בין מוסף למנחה קורין שלשה והג׳ הוא המפטיר ופשוט שאין מוסיפין כלל ויבואר עוד בשאר המועדים אי״ה :

יח בחולו של מועד ובראשי חדשים שחלים בחול קורין ארבעה אין פוחתין מהם ואין מוסיפים עליהם ואם חל ר״ח בשבת מוציאין ב׳ ס״ת באחד קורין סדר השבוע ובשני קורין למפטיר בפ׳ ר״ח מן וביום השבת עד ונסכו :

יט חה״מ פסח שמוציאין ב׳ ספרים אף כשחל בחול קורין על סדר קדש בכספא כמו שיבואר בשער המועדים קורין ג׳ בספר הא׳ על הסדר הלז והד׳ קורא בספר הב׳ בקרבנות היום אין מפסיקין בקדיש בין שני הקריאות לפי שהקריאה בספר הב׳ הוא באה להשלים מנין הד׳ קרואים שהוקבעו לקרות היום וא״צ להפסיק ביניהם :

כ בשמחת תורה מרבים בקרואים וכל בני הכנסת ואף נערים וקטנים כולם עולים לתורה וקוראים בפ׳ וזאת הברכה הרבה פעמים ויתבאר בשער המועדים ויש מקומות שנוהגים כן אף בחתונה כשיש חיובים הרבה לקרות כמה פעמים ובמדינתינו לא נהגו כן :

כא בשבת שקורין ב׳ סדרות מחוברין יש לקרות הרביעי׳ להשלים סדרה הראשונה ולהתחיל השניה שאז מנין הקרואים המחויבים מן הדין יש בכל סדרה מחצה ואף אם בסדר השני מוסיפין כמה קרואים על מנין ז׳ אין בכך כלום כיון שאין זה רק הוספ׳ ולא חיוב מן הדין וההפטורה קורין השייכה לסדרה שניה ויבואר בשער ההפטורה :

כב י״ד סדרות יש בתורה שהם ז׳ זוגות שלפי קביעות השנה יש שנה שכולם מחוברות ויש שנה שכולם נפרדו׳ ויש שמקצתם מחוברות ומקצתן נפרדות ואלו הן ויקהל פקודי׳ : תזריע מצורע : אחרי מות קדושים : בהר בחוקתי׳ : חוקת בלק : מטות מסעי : נצבים וילך : וארשום חיבורם ופירודם משנה זו תקע״ז עד שנת ת״ר שנה זו :

תקע״ז . ותקצ״א ותקצ״ה ותקצ״ח כולם מחוברות רק חוקת ובלק נפרדות : תקע״ח . כולם נפרדות רק נצבים וילך מחוברות : תקע״ט . תקפ״ב תקפ״ה תקפ״ו ותקצ״ט כולם מחוברות רק חוקת ובלק ונצבים וילך נפרדות : תקפ״פ . תקפ״ג תקפ״ז תקצ״ג כולם מחוברים : תקפ״א . תקפ״ד כולם נפרדות רק מטות מסעי נצבים וילך מחוברים : תקפ״ה . כולם מחוברים רק ויקהל פקודי חוקת בלק נצבים וילך נפרדות : תקפ״ו . תקפ״ט ת״ר כולם נפרדות רק מטות מסעי מחוברי׳ : תקצ״ב . כולם נפרדות : תקצ״ד תקצ״ז כולם נפרדות רק חוקת בלק מטות מסעי נצבים וילך מחוברים :

כג פרשת התוכחה שבסדר בחוקתי וכן התוכחה שבסדר כי תבא אין מפסיקין בהם להרות שני אנשים רק אחד קורא את כולם וכן אין להתחיל מתחל׳ התוכחה ולסיים בה אלא מתחילין בפסוקים שלפניהם

ומסיימין

סעיף יז אין מוסיפין לפי כו׳. עי׳ מג״א סי׳ רפ״ב :
סעיף כא בשבת שקורין כו׳. עיין בט״ז סי׳ רפ״ב :
סעיף כג יש להם להתחיל כו׳. עיין במג״א סימן תכ״ח סק״ח דלפי מה שנוהגין שהאב״ד עולה לשלישי כו׳ וא״כ כתב שזקינו הגאון ז״ל הלך מבה״כ וכתב בפ״מ שי״ל כיון שבכל שבת הוי עולה שלישי אם היום יהיה רביעי יראה כנראה כמואס בתוכחות ועכשיו אין נוהגין לילך חוץ ולכן צריך לקרותו שלישי ולקרות ג״פ למפרע ואמנם העולם נוהגים לעשות כן אף במקו׳ שאין שם רק קבוע העולי׳ שלישי בכל שבת ונראה׳ שהטעם שלפי שעכ״פ רגילות לקרות לשלישי איש נכבד וחשוב ואם יקראו לשלישי פרשה התוכחה ויהיה העולה השמש או מי שמוכרין אותו לכך והוא איש רש ואינו מכובד נראה שהנכבדים הם מואסים בתוכחות ולכן קורא לשלישי עד פי׳ התוכחה ואח״כ יקראו למפרע מן ונתתי משכני :

בשירת

פתחי שערים

סעיף כה בשירת הים כ"כ האבודרהם בסדר הפרשיות ע"ש וכן נוהגין :

סעיף כז ויש מקומות נוהגין כו'. עיין שירי כנה"ג ופר"ח סימן תכ"ח :

סעיף כט אם טעה כו'. עי' במג"א ובא"ר כתב דיש לדמות ללוי בר"ח שמתחיל אחר ב"פ מתחלת הפרשה ע"ש וכ"כ בפ"מ אך בשו"ת הגאון מוהר"ר זיסקינד רוטנברג סי' כ"ה דעתו שצריך לדלג ולהתחיל פסוק קודם מה שקרי הראשון ומפני הנכנסין שלא יסברו שמותר לשייר בפרשה פחות מג"פ ע"ש ול"ע :

סעיף ל מותר לסיים כו'. עי' מג"א סי' קל"ח שכתב מותר לסיים אפי' בפסוק הסמוך לה כו' ותיבת אפילו ל"ע שא"א לסיים שם קודם לזה לפי שאין שם רק ג"פ אחר התחלת הפרשה מן וידבר וא"כ אם יסיים קודם לזה העולה אחריו יתחיל ב"פ אחר הפרשה וזה א"א רק ר"ל שאע"פ שרוצה לסיים שם והוא פסוק הסמוך לפסקא לית לן בה וכ"ש אם רוצה לסיים אח"כ בסמוך לב"פ להפסקא אין חשש שיסברו שהעולי' התחיל לקרו' מן הפסקי' ואילך שידעו שאין מתחילין בחצי פסוק ובודאי ידעו שהתחיל :

סעיף לא אבל כשקורין פ' השבוע כו'. עיין במג"א וא"ר מ"ש בזה ומ"ש בפנים לענין מה שמצוין

שערי אפרים

ומסיימין בפסוקים שלאחריהם ופ' בחוקתי שאין שם עד התוכחה רק י"א פסוקים מתחלת הסדר אזי אם היא נפרדת ואעפ"כ רוצים לקרות ג' עד פ' התוכחה יש להם להתחיל עם זה שיקרא בתוכחה מן פסוק ונתתי משכני אע"פ שכבר קרא אותו עם השלישי ונוהגין לקרות לתוכחה השמש או איש אחר ששוכרין אותו שיעלה לתוכחה ויש מקומות שנוהגין שאין קורין להעולה לתוכחה אלא הוא עולה מעצמו ובמדינתינו לא נהגו כן .

כד שמונה פסוקי' האחרונים שבתורה אין מפסיקין בהם לקרות לשני בני אדם אלא יחיד קורא אותה ואנו נוהגים שלא להפסיק מן מעונה אלהי קדם ומי שמשלים התורה נקרא חתן תורה ומתחיל לקרות מן מעונה עד לעיני כל ישראל :

כה מ"ב מסעות שבפרשת מסעי אין להפסיק בהם ואחד קורא אותן וכן י' הדברות שבפ' יתרו ובפ' ואתחנן אין מפסיקין בהם וכן אין להפסיק בשירת הים ואין לשנות אפילו במקום שיש חיובים הרבה :

כו בשבת שקורין פרשת האזינו אזי מחלקין קריאת השירה לששה פרשיות כדרך שהיו מחלקין במקדש וסימנם הזי"ו ל"ך והוא ר"ת האזינו זכור . ירכיבהו . וירא . לולא כעס . כי ידין : כך נוהגין במדינות אלו והשביעי קורא מן ויבא משה עד סוף הסדרה ובמקום שנוהגים להוסיף על השבעה מחלקים מן ויבא משה ולהלן אבל לא קודם לזה שאין לשנות מן הסדר האמור אפילו אם יש חיובים בבית הכנסת בשבת זה .

כז בקריאת התורה במנחה של שבת שלפני שבת שחל בו פ' האזינו וכן בב' וה' של שבת זה שקורין שלשה בפר' האזינו א"צ לדקדק לחלק הקריאה על דרך זה ונוהגין שהכהן מסיים בהבו גודל לאלהינו והלוי מסיים עשך ויכוננך והישראל מסיים ואין עמו אל נכר . ויש מקומות נוהגין גם במנחה של שבת וב' וה' שקורין הזי"ו ובמדינות אלו נוהגים כמ"ש :

כח הקורא בתורה לא יסיים לשום א' מהעולים סמוך להתחלת הפרשה שאחרי' פחות משלשה פסוקים מפני היוצאין מבה"כ בין גברא לגברא שיסברו שזה שיעלה אחריו לא יקרא רק שני פסוקים עד הפרשה וכן לא יתחיל בפרשה פחות משלשה פסוקים דהיינו שיקרא עם א' ויסיים עמו פסוק א' או ב"פ אחר התחלת הפרשה והשני שיקרא אחריו יתחיל אחר פסו' א' או ב"פ סמוך לפרשה מפני הנכנסים לבה"כ בין גברא לגברא שיסברו שזה שקרא לפניו לא התחיל רק מתחלת הפרש' ולא קרא רק פסוק א' או ב"פ בלבד ואין חילוק בזה בין פרש' פתוחה לסתומה וכן אין חילוק בין קריא' השבעה או אותן שקורין להוספה :

כט אם טעה וסיים ב' פסוקים סמוך לפרשה ובירך לאחרי' אזי העולה אחריו לא יקרא למפרע דהיינו שיתחיל מפסוק אחד קודם הב' פסוקים שכבר קרא שלפניו אלא יתחיל לקרות ממקום שסיים העולה שלפניו ויקרא אותן ב"פ ועוד ג' או יותר מפרשה שלאחריה וכן אם קרא והתחיל בפרשה פחות מג' פסוקים לא יתחיל השני מראש הפרשה כ"א ממקום שסיים הא' :

ל אם הפרשה היא באמצע הפסוק כגון בתחלת פרשת פנחס בפסוק ויהי אחרי המגפה שיש פיסקא באמצע פסוק מותר לסיים בפסוק הסמוך לו שאין חשש שהיוצאין יאמרו שהעולה אחריו לא קרא רק עד הפיסקא ההוא שהכל יודעין שאין מסיימין באמצע פסוק אע"פ שיש שם פרשה :

לא פרשה שאין בה רק ב' פסוקים כגון וביום השבת מותר לשייר בתחלה ולהפסיק שם ומ"מ אין

לעשות

לעשות כן לכתחלה כ"א בקריאת ר"ח אבל כשקורין השבוע בסדר פנחס אין להפסיק שם לכתחלה וכן בקריאת שבת במנחה ובקריא' ב' וה' ציינו לפעמים בסדורים סיום הקריאה בפסוק אחד לפני או אחר הפרשה אין לעשות כן לכתחלה :

לב אם נמצא טעות בס"ת באמצע הקריאה כבר נתבאר בשער ה' שאם נמצא ב' פסוקים סמוך לפרשה גומר עד הפרשה ובמקום שנהגו להוציא אחרת מיד ופסק במקום הטעות והוציא אחרת יכול להתחיל לקרות להלן ממקום שפסק אף שאין ממקום שפסק רק פסוק א' או ב' סמוך לפרשה :

לג אם אחר שהשלים האחרון הקריאה התחיל לומר קדיש ונזכר שעדיין לא בירך ברכה אחרונה יגמור הקדיש ויברך ברכה אחרונה ודוקא אם כבר אמר ואמרו אמן אבל אם נזכר קודם יפסיק ויברך:

לד אם בסוף הסדרה יש ה' פסוקים סמוך לפרשה לא יתחיל להמפטיר ב' פסוקים אחר הפרשה לקרות לו הג"פ למפטיר אלא יקרא להמפטיר כל הה' פסוקים ואף אם העולה שביעי או אחרון לא קראו לפניו רק ה' פסוקי' אלו יכול לחזור ולקרות אותם לקורא המפטיר ומ"מ אם התחיל מג"פ האחרונים וקרא משם אע"פ שעדיין לא בירך ברכה אחרונה א"צ לחזור ולהתחיל מתחלת הפ' ודי בקריאה זו :

לה מי שעלה לתורה ושוב נכנס לבה"כ אחר וקראוהו שם לעלות ונזדמנה לו אותה פרשה שכבר קרא אעפ"כ יש לו לעלות ולברך ומי שעלה לס"ת אם יוכל לעלות שוב שנית למפטיר יתבאר בשער ההפטורה :

לו הקורא בתורה יש לו לכוון להתחיל תמיד בדבר טוב של ישראל ויסיים בדבר טוב של ישראל ולא בדבר רע של ישראל וכן לא יסיים במי שעשה מעשה רע ועיין בשאר א' שמי שהוא פסח או עור אין לקרותו לפרשת עורת או ישבור וכל כיוצא בזה :

כבר

שנוהגין בסידורים כו' עי' בשערי זקנים והמג"א סי' קל"ח סק"ג דמה שנוהגין בסידורים ישנים לסיים עם הכהן בפי' תלוה פסוק אחר הפרשה ובפרשה וילך מסיימין ללוי בתיבת באזניהם שהוא ב' פסוקי' סמוך לפרשה י"ל שבקריאת הכהן הכל יודעין שהוא מתחיל מראש הסדר' וכן הכל יודעין שאין קורין אחר השלישי כלום דלא כסידורים ישנים שהוסיפו ב"פ עכ"ל ולענ"ד מאן דקא מוסיף שפיר קא מוסיף ולמה נסמוך לכתחלי' על מה שהכל יודעין כיון שאין צורך בדבר ומ"ש המג"א על דברי התוספו' דמגילה דבס"ת דידן אין פרשה סמוך לויחל או והקרבתם דחוה"מ פסח כבר עמד בזה הא"ז והרש"א ז"ל ע"ש :

סעיף לב ובמקום שנהגו כו'. עיין בשער ת"ם שם בשם שירי כנה"ג והדין פשוט לענ"ד דכיון שזה לא בירך לאחריה והוא עצמו שעלה לס"ת הראשונ' ומשלים קריאתו בספר זה אין קפידא ואמנם בשירי כנה"ג נראה שהי' מסתפק בזה משום חשש פגמין והראה מקום למ"ש בתשו' חלק א"ח שכתב דאין לחוש לפגמים ואין תשובי חלק א"ח בידי ונראה שטעמו משום דאם מוציאין ס"ת אחרת קלא אית לי' ופגמי' שייך ומודיעין לו שכאן פסק בס"ת הראשונה ומטעם זה נראה אפילו אם בירך הראשון על ס"ת הראשונה וקראו לס"ת השניי' איש אחר יכול להתחיל ממקום שפסק בס"ת הראשונה ול"ע בזה דמ"מ יש לחוש שיסברו שיכול להתחיל סמוך לפר' ולא יבינו לחלק בדבר שמחמת הטעות הוצרך לסיים כאן :

סעיף לג אם אחר שהשלי' כו' כ"כ בברכי יוסף ע"ש ונראה דכל שעדיין לא אמר ואמרו אמן יצא כו' שפיר דמי להפסיק :

סעיף לד יכול הוא לחזור ולקרו' כו' כנלענ"ד דאע"ג דבגוף הקריאה אין לקרות מה שקרא הראשון כמבואר בסי' קל"ז ועיין בשער שלפני זה מ"מ כל מפטיר חוזר וקורא מה שכבר קראו מה בכך שקורא כולו או מקצתו :

שם א"צ לחזור ולהתחיל כו' כנלענ"ד דבדיעבד עלתה לו אע"פ שאפשר לחזור נראה דבלא"ה כתב הא"ר דמתוס' וכלבו משמע דשפיר יכול להתחיל ב"פ סמוך לפרשה דהכל יודעין שהמפטיר מתחיל למפרע ואין חשש פגמים שהרי יראו שאין קורין אחריו כו' ע"ש וגם שהרי יראו שאומר ברכות והפטורה בנביאים ולכן עכ"פ בדיעבד יש לסמוך ע"ז שא"צ לחזור ועיין במג"א סק"ב מ"ש לא יתחיל להמפטיר ג"פ אחר הפרשה ונראה שט"ס ול"ל ב"פ או שצ"ל להפטיר ג"פ דהיינו אחר ב"פ אחר הפרשה ועיין ברוקח סי' כ"ג שכתב כגון פרשה והיה כי יביאך כו' או פרשת ציצית ע"ש ובפרשת ציצית הוא כן אבל בפרשה והיה כי יביאך יש ו' פסוקים

פתחי שערים

פסוקים ומתחילין והיה כי יאמר לך שהוא ג״פ אחר הפרשה וים ע״ש ברוקח ע״ש :

סעיף לה אעפ״כ יש לו כו׳. עיין מג״א סי׳ רפ״ב ובשו״ת כ״ב מ״ת סי׳ ט״ו הביא דברי הפרישה מ״ש בזה ועיין מ״ש הוא ז״ל שם וקצרתי :

סעיף לז ומ״מ בשעת קריאת כו׳. כ״כ בעל ברכי יוסף בקונטרס טוב עין שבסוף ספר מעד לחכמים שיש מי שמפקפק בעמידה זו בשעת עשרת הדברות כמו שבטלו אמירת עשרת הדברות משום תרעומת המינין והוא ז״ל השיב דאפיר דמי למעבד הכי כיון שבשעה זו קורין גם חלק ונשאר התורי בס״ת לית לן בה דמוכח שהכל אמת אלא שהם עומדי׳ כאן לפי שהם יסוד התורי׳ ונכתבו בלוחות ואמרם הקב״ה לכל ישראל ויחרד כל העם וינועו ויעמדו מרחוק רוצים לעשות זכר לקום באמירתן אין בזה קפידא ומאחר שנהגו לקום כולם אין לחוש לישאר יושב כו׳ שנראה כמזלזל כו׳ ע״ש :

סעיף לח רק יאמרו קדיש כו׳. עי׳ בברכי יוסף שכתי שנראה שלא יאמר קדיש אחר הקריאה ולכן נסיק הפר״ח בסי׳ כ״ה לענין קדיש תתקבל ע״ש. ולענ״ד ז״א דהקדיש אינו ענין אחר רק שייך על הקריאה והכי קי״ל גם לענין תפלה ומה שכתב דנתפשו כ״י מיגאש מבואר שלא היו נוהגין בקדיש בבי׳ וה׳ כבר כתבתי במקום אחר בשם הא״ר הלי׳ ע״ב שכתב מלקוטי פרדס לרש״י דאין צ״ך קריאת פסוקים שאין מקדישין אח״כ ע״ש :

שם ואין להם לקרות עולים כו׳ כן כלענ״ד שאם ירגילו לקרות עולים קרוב שיבואו לטעות ולברך ג״כ ומ״ש בפנים שבפי׳ ר״ח כו׳ כ״כ בקילור של״ה והטעי׳ משום דלוקי׳ כשקורין בצבור שצריך לקרו׳ ד׳ עולים ולכן צריך להתחיל מפי׳ התמיד משא״כ בזה ע״ש:

סעיף לט רק שלא היה שם עשרה כו׳ כן כלענ״ד דדוקא היכא דבכי חיובא הם לקרות אלא שאירע להם אונס אבל היכא דלא הוו עשרה ומיקרי׳ לאו בני חיובא נינהו וא״ל להשלים דמעיקרי׳ הכי אתקון חיוב הקריאה על מקום שיש שם עשרה דוקא :

שם אבל לא ישלימו כו׳ עיין בשו״ת חיים שאל ח״ב סי׳ ע״ז שאין להשלים כל הסדר במנחה דתקנת קריא׳ הסדר ע״י ז׳ עולים לא נתקנה אלא בשחרית ושם הקשו לו משו״ת משאת משה והוא ז״ל כתב ליישב ע״ש באורך ומ״מ יש להסתפק אם יש לקרות במנחה הפי׳ של אותו סדר שביטלו בשחרית או של שבת הבאה ולכאורה נראה שיש להם לקרות של שבת הבאה דפי׳ ראשונה של סדר זה כבר קראו במנחת שבת שלפניו ובב׳ וה׳ ומעיקרא אתקון שיקראו פרשה ראשונה של כל סדר במנחה וב׳ וה׳ ואם יקראו עכשיו במנחה

בסדר

שערי אפרים

לז כבר ביארנו בשער ד׳ שהצבור רשאין לישב בשעת קריאת התורה ויש מחמירין ממדות חסידות ומ״מ בשעת קריאת עשרת הדברות נהגו העולם לעמוד ואין ליחידים מן הציבור לשנות המנהג:

לח אין קורין בתורה עד שיהיו שם עשרה אנשים מישראל גדולים ופחות מבן י״ג שנה ויום אחד אינו מצטרף ואם התחילו לקרות בעשרה ויצאו מקצתם גומרים כל העולים דהיינו ג׳ בחול וז׳ בשבת וה׳ ביו״ט ומברכין לפניה ולאחריה אבל לא יוסיפו כלל אפילו במקום שנוהגין להוסיף בשבת גם לא יקראו למפטיר כלל רק יאמרו קדיש אחר הקריאה ויאמרו ההפטורה בלא ברכותיה ואם היו עשרה בשעה שהתחילו ברכות ההפטורה ויצאו מקצתן יתבאר בשער ט׳. וישובים שאין שם מנין ורוצים לקרות הסדרה בתורה בכנופי׳ שלהם בלא ברכה כלל רשאים וגם יכולים לומר ההפטורה בנביאים בלא ברכה כלל ואין להם לקרות עולים לתורה רק אחד יקרא כל הסדרה מתוך הספר והשאר ישמעו ואם רוצים לקרות בר״ח קריאת פ׳ ר״ח א״צ להתחיל מן פ׳ התמיד רק מן ובראשי חדשיכם ואם חל בשבת יתחילו מן וביום השבת :

לט כבר ביארנו בסעיף ט׳ שאם בטלו הציבור הקריאה באונס ישלימו לשבת הבאה ואם לא בטלו באונס רק שלא היה שם עשרה בשבת זה א״צ להשלים בשבת הבאה ואם היו עשרה צריך דווקא להשלים בשבת הבאה אבל לא ישלימו קריאת כל הסדרה במנחה של אותה שבת עצמה אלא למנחה קורים כדרכם בסדר של שבת הבאה ואעפ״כ אם ירצו לקרות בסדר של שבת זו הרשות בידם אבל בב׳ וה׳ אין להם לקרות רק בסדר של שבת הבאה וי״א שאם מצאו מנוחה במנחה יכולין לקרות במנחה כל הסדרה ולקרות שבעה אנשים כמו בשחרית ויראה שאם כבר התחילו מנחה אשרי

ובא

ובא לציון וקדיש יש לקרות כישאר מנחת שבת ואם עדיין לא התחילו יכולין לקרות הסדרה בז' גברי אע"פ שכבר הגיע זמן מנחה והוא שיהא שהות להתפלל מנחה ולקיים סעודה שלישית :

שער חית

דין קריאת המועדים ור"ח והנוכה ופורים וארבע פרשיות וט"ב ושער תענית צבור ובו קי"ד סעיפים ׃

א יום א' של פסח מוציאין ב' ס"ת באחד קורין ה' בפ' בא וסימן מש"ך דהיינו פ' משכו וקחו ואם חל בשבת קורין שבעה ודין הוספה מבואר בשער שלפני זה ובשני קורא המפטיר בפנחס ובחודש הראשון ואם טעו וקראו בספר הראשון ה' יו ז' בפרשת שור או כשב יצאו י"ח וא"צ לחזור ולקרות שנית ואם אירע שנזכר באמצע קריאת א' מן הקרואים וכבר קרא לזה שלשה פסוקי' אזי יברך עולה הזה ברכה אחרונה ואם לא קרא עדיין ג"פ ישלים

בסדר זה א"כ הפרשה של סדר שבת הבאה יתבטל קריאתי במנחה שלפניה ומ"מ אין בידי להכריע שאם ילכו לקרות הפרש' מסדר זה שביטלו אותו שפיר דמי כיון שסדר זה הוא חובת היום ואכתי לא פרח מינייהו וחיובא רמי עלייהו להשלימו לכן אפשר שיכולי' לקרות עכ"פ במנחה הפרשה ראשונה כדי שלא יתבטל קריאת הסדר של חובת זה היום לגמרי אבל לענין קריאת ב' וה' נראה שאין להם לקרות רק בסדר של שבת הבאה דמאחר שכבר עבר השבת כבר התחיל בשבוע זו חובת של סדר השבוע וקריאת הסדר משבת שלפניו איננה חובה רק לתשלומין ומיבעי' לאקדומי חובת שעתי' ברישא דכה"ג אמרינן לענין לא התפלל ערבית מתפלל שחרית שתים שמתפלל תחלה של חובה ואח"כ של תשלומין ואע"ג דלענין הקריאה בשבת קורין תחלה הסדר של שבת העבר היינו כדי לקרות בתורה כסדרה ולא למפרע אבל תקנת ב' וה' לא זזה ממקומה שיש לקרות מה שהוא קריאה של שבת זה לחובת היום ומהאי טעמא גם במנחת שבת נמי יש לקרות מה שהוא עיקר התקנה מסדר הבא אך דמ"מ שפיר דמי נמי לקרות סדר של שבת זה מטעם דכתיבנא מאחר שלא נסתלק ממנו חובת הקריאה של שבת זה לגמרי כך נלענ"ד: ושוב מצאתי בספר דגול מרבבה להגאון כ"ב ז"ל שכתב באם בטלו סדר הקריא' בשחרית יקראו במנחה ז' גברי כל הסדרה כי כל היום זמן הקריאה ואם לא מלאו מנוחה גם במנחה לא יקראו בב' וה' כל הסדרה שביטלו וגם הפרשה שקורין לא יקראו מסדר שביטלו רק משבת הבא' כמו כל השנה ע"ש והנה בזה שכתב שיקראו במנחה כל הסדרה כבר כתבתי שבשו"ת חיים שאל לא כ"כ מטעם דקריאת הסדר ע"י ז' עולים לא נתקנה במנחה ומ"מ אפשר לומר דאף לדידן יש לקרותה במנחה בשלמה דא"ל דצריך להשלים קריאת הסדר ע"י ז' גברי ז"א שהרי גם כשקורין לשבת הבאה אין תשלומין לתקנה זו שיקראו בשחרית ע"י ז' גברי ופשיטות דברי הפוסקים שכתבו לקרות לשבת הבאה משמע קצת שלא יקראו במנחה כלל ודוחק לומר דהא מלתא דפשיטא לדידהו שאם מלאו מנוחה במנחה שיקראו במנחה רק דאינהו איירי בשהי' האונס כל היום כולו וזה דוחק ויותר נראה דס"ל דעדיף תשלומין של קריאת שחרית למה שבטלו קריאת שחרית אע"פ שהשי' לשבת הבאה מתשלומין של מנחה לשחרית אע"פ שהוא באותו היום ונראה שאם מלאו מנוחה בחצי היום ועוד יש שהות לתפלת המנחה וקריאתה אחר גמר הקריאה של הסדרה יקראו הסדרה בז' גברי אע"פ שכבר הגיע עת המנחה ואין לחוש דלמא אתי לאמשוכי שהרי היא נקראת על הסדר עד תומה ויש גבול לדבר ואין לחוש שמא ימצא איזה טעות ואתי לאטעויי כמו דלא חיישי' בקריאת הפרש' של מנחה ואין לחלק בין פרשה אחת לסדרה שלימ' לענין זה:

סעיף א ואם טעו וקראו כו'. עי' בספר שלמי חגיגה הטעם כיון שבימים הראשונים היו קורין יום זה פ' שור או כשב כדאיתי' במתני' דמגילה ובברייתא אף שאח"כ נשתנה ונהוג עלמא לקרות משכו לפרסומי ניסא של מכות בכורות כמ"ש הכלבו מ"מ בדיעבד יצא ואם נזכרו באמצע הקריאה אפילו בתוך קריאתו של עולה ראשון קודם שבירך ברכה אחרונה לא יגלול הס"ת לפ' משכו אלא יסיים הקריאה שם וע"ש שהביא בשם תשובת דבר משה שהיה מעשה שנזכרו אחר קריאת הג' ופסק דא"ל לחזור והוא ז"ל כתב דאפילו בתוך

דמוסיפין בי"ט וכ"מ לדידן כשחל בשבת ומ"ש שם שאם אמר קדיש שוב אין לקרות ומ"מ יש לפרוע ביום ג' שקורין קדש יתחיל לקרות ממקום שסיים ביום א' לקרות משם עד סוף הסדרא אין נלענ"ד לעשות כן להתחיל ממקום שלא תיקנו חז"ל והוא מלתא דתמוהו בי' אינשי שיודעי' שלעולם אין מתחילין לקרות לכהן מפסוק זה ויש לחוש לנכנסין שיסברו שהתחילו ממשכו את הכהן הוא קורא ג' או ד' ולכן לא כתבתי בפנים :

סעיף יב אם טעה כו'. עי' ש"ה שכתב שיקח ספר שני ויקרא בו חמישי כו' ע"ש דף כפ"ו ולע"ע ס"ל דכיון שעכ"פ צריך לקרות מה שכבר קראו בספר הראשון יש בזה משום פגמו של ספר הראשון ונראה שיותר טוב להשלים המנין בראשון ומה בכך שאמר קדיש כיון שהי' בטעות ומכ"ש כשלא אמר קדיש שיחזור ויקרא בראשון ואע"ג דבש"ס קל"ז אמרינן דכל שאינו מוסיף על הראשון ג"פ אינו עולה מהמנין מ"מ כיון שכבר נעשה בטעות שהשלים הקריאה הו"ל כפרי החג דלא אפשר ועמש"ל בשער סעיף י' בטעות בר"ח ומ"מ נראה שאף אם השלים בשלישי וא"כ השנים יחזור ויקרא עוד אחד ויקרא לפניו במה שקרא כבר והמפטיר ישלים המנין מן החמשה דאע"ג דלכתחלי' קרינן ה' חוץ מהמפטיר מ"מ בזה שיש קצת גמגום שיצטרך לקרות מה שכבר קראו אין להרבות בברכות :

שם וכן אם הי' הטעות ביום הב' כו'. אע"ג דביום השני אחר סיום הפרשה הוא מענין אחר שלא מענין המועדים אלא מענין שמן למנורה מ"מ אין בכך כלום דהא גם המועדים האחרים שקורין אינם מועד הפסח ומ"מ קורין להשלים בהם ואין טעם לחלק משום דהם מועד אחר הוא וגם דכולהו מועדות זכר ליציאת מצרים נינהו אלא כראי' שכיון שאנו צריכין להשלים מנין הקרואים שפיר דמי אף אם הוא מענין אחר שכמה עניינים מעורבים בקריאה זו ואין קפידא בכך ומ"מ אם אינו רוצה להוסיף אחר סיום הפרשה שלא יתמיה את הרבים שלא שמעו מעולם לסיים הקריא' במקום זה יש די בקריאת פרשי' החמישי לבד ואע"ג דבש"ס קל"ז אמרינן כשאינו מוסיף על ג"פ אינו עולה מן המנין ועיין לעיל מ"מ כאן כיון שנעשה בטעות שהשלים הפרשה קודם שהשלים מנין הקרואים ה"ל כפרי החג דלא אפשר והיינו משום שלא רצו לקבוע לקרות מה שאינו חובת היום זה וה"נ כיון דלא אפשר אם לא שיקרא מה שאינו שייך לחובת היום כלל די בקריאה זו שקראו כבר כנלענ"ד :

סעיף טז אם ביטלו כו'. עיין ש"ה שכתב שיש לדחות קריאת פרשת במדבר ולקרות שור או כשב במקומה
ואם

יב אם טעה וסיים כל הפרשה הראויה לקרות עם העולה הרביעי ונזכר שצריך לקרות עוד חמישי אזי יקרא עוד עולה חמישי ויתחיל עמו ממקום הראוי לקריאת הה' ויקרא שנית ויוסיף עליו עוד ג' פסוקים מפ' קדש לי כו' ואעפ"י שכבר אמר קדיש מ"מ יעשה כן ואם הגביה ס"ת הראשונה והשניה מונחת ונזכר שצריך לקרות חמישי יגלול הס"ת השניה לפ' משכו ויקרא שם החמישי עם תוספת ג' פסוקים וכן אם היה הטעות ביום שני יעשה כן ואם אינו רוצה להוסיף מן אחר סיום הפרשה שהוקבעה ליום זה שלא יהיה נראה תמוה לרבים די כשיקרא הה' בפ' עצמה בדרך קריאתו ואע"פ שכבר קראו זה לד' אין להקפיד ואם השלים הפ' עם העולה השלישי אין לו לקרות רק לעולה אחד והמפטיר הוא משלים מנין חמשה :

יג אם אירע ששכחו להוציא הס"ת הב' ונזכרו בעוד שהיו קורין בספר הא' אין להוציא האחרת בעת קריאת הראשונה רק כשיגמור הקריאה בס"ת הא' יוציא הס"ת השני' :

יד ספר שני שנמצא בו טעות גמור אין ספק שצריך להוציא אחרת בכדי לקרות חובת היום בס"ת כשר :

טו מה שקורין ביום שני פ' שור או כשב אע"פ שהוא מאוחרת בסדר התורה לשאר פרשיות שהוקבע קריאתן לימות הפסח מ"מ קורין פרשה זו היום שמתחילין לספור ספירת העומר שנאמר בפרש' זו ואם דילג פרש' העומר ועוד פרשיות וקרא ה' עולים בצמצום ובירך ברכ' אחרונה ואמר קדיש יצא ונכון שיקרא הקורא בס"ת בקול רם מה שדילג בלא ברכה :

טז אם בטלו הצבור קריאת ס"ת ביו' שני לאיזה סיבה ואונס אין לדחות שום פ' קבועה ממקומה לקרות במקומה בימי חה"מ פ' שור או כשב אלא קורין כל פ' בזמנה הקבוע לה ופ' שור או כשב שעבר זמנ' בטל קריאת' ואין לה תשלומין :
יום

יז יום ג׳ של פסח שהוא יום ראשון דחה״מ מוציאין ב׳ ס״ת ואם חל בחול בס״ת האחד קורין שלשה בפ׳ קדש לי ובשני׳ קורא א׳ מן והקרבתם ואין מפטירין בנביא ואם טעה וקרא בשאר אחד מהפרשיו׳ הקבועים לפסח אם גמרו הקריאה של הד׳ ובירך ברכה אחרונה א״צ לחזור ואם עדיין לא גמרו יש לגלול ולקרות לתשלום העולים בפ׳ קדש ואם הש״ץ הראה לעולה למעלה בפ׳ משכו וע״ז בירך הקורא והוא בעמוד אחר יקרא ממקום שהראהו ויקרא להלן גם מפ׳ קדש לצורך קריאת הכהן לפי שגם המקום שהראהו הוא ג״כ מענין קריאת הפסח:

יח יום ד׳ של פסח שהוא יום ב׳ דחה״מ מוציאין ג״כ שני ספרים ובאחד קורין שלשה בפ׳ משפטי׳ אם כסף ובב׳ קורא אחד מן והקרבתם ואם טעה וקרא אחת משאר פרשיות דינו כמו שנתבאר בסעיף שלפני זה:

יט יום ה׳ של פסח ג׳ דחה״מ מוציאין ג״כ ב׳ ספרים ואם חל בחול קורין שלשה בפ׳ כי תשא פסל לך ובשני׳ קורא א׳ והקרבתם ואם הראהו להעולה בפ׳ ראה אתה אומר אלי כו׳ שהוא למעלה מפ׳ פסל לך ובירך יש לקרות ממקום זה ויתחיל הקריאה

ואם חל שבת בחוה״מ יש לדחו׳ קריאת פ׳ ראה אתה ולקרות במקומו׳ שור או כשב ע״ש ולדידי חזי לי שא״א לדחות מה שקבעו חז״ל בשביל האונס שאירע ביום אחר וא״א לצרף עוד פ׳ זו לפי אחרת הקבועה שאין מדלגין בתורה ואף שבענין אחד מדלגין מ״מ לכתחלה אין לעשות לקרות מקצת קרואים בפ׳ אחרת שלא נתקנה ליום זה וע״ש בש״א שכ׳ שאם במקו׳ פ׳ משכו טעה וקרא קדש או פסל או בשלח וכבר בירך ברכה אחרונה עלתה להם וא״ל לקרות שנית רק ביום ג׳ יקרא משכו וקדש וכמ״ש בסעי׳ ט׳ ואם קרא בכספא או פסל או בשלח ביום א׳ מ״מ צריך לקרות אותו שנית ביום המיוחד שקבעו חז״ל ואם טעה והתחיל מפרשיות הנזכרים ונזכר באמצע הקריאה שצריך לקרות היום משכו ואפי׳ נזכר בקריאה החמישי כל שלא בירך ברכה אחרונה יגלול הס״ת לפי משכו ויברך זה בהכי שלפניה ויקרא מתחילת פ׳ משכו עד סופו ואף לפי מה שסובר שאם טעה בפ׳ שור או כשב א״ל לגלול כמש״ל מ״מ בפרשיות אלו צריך לגלול (וטעמא דהתם י״ל כיון שבימי הראשונים היו קורין פ׳ שור ביום זה ואף דהאידנא נהוג עלמא כו׳ מ״מ עכ״פ ליתא בחזרה אם טעה משא״כ בפרשיות אלו) ואין להעלות בפ׳ משכו חמשי׳ עולים מחדש רק מה שחסר עוד להשלים לאלו שקראו בפ׳ קדש ישלימו המנין בפ׳ משכו ואם חל יום זה בשבת וקרא חמשה באחד מן הפרשיות וגמר כולה אזי כיון שצריך לעלות ז׳ יגמרו שנים אלו בפ׳ משכו גם כתב שבס׳ השני שקורי׳ בפ׳ המוספין אם טעה וקרא בענין אחר צריך לחזור ולקרו׳ אפי׳ קרא ובמודם הראשון אלא שדילג ולא קרא קרבנות המוספין צריך להוציא ס״ת ולחזור ולקרו׳ ואם דילג מסוף הפ׳ שלא קרא רק עד מלבד עולת הבוקר וקפץ ובירך ברכה יצא וא״צ לחזור ולקרות וכן אם דילג מראש הפרשה ג״כ שהתחיל לקרות מפסוק והקרבתם אשה יצא (ועיין בסעיף ג׳ שכתבתי דין זה אם התחיל והקרבתם ובסעיף ב׳ כתבתי דין אם קרא בענין אחר) ואם בפ׳ שור או כשב טעה וקרא בפ׳ משכו דינו כמו שנתבאר בסעיף א׳ ואם קרא במדברא שאין בה רק שיעור ד׳ עולים אע״פ שגמר הד׳ ובירך צריך לגלול הס״ת ולקרות עם החמישי פרשה שור או כשב (וע״ש בש״א שבזה יש חילוק בין א״י לח״ל דבא״י שהוא יום החול עלתה לו משא״כ לדידן בח״ל שהוא יו״ט צריך ה׳ עולים) וכן אם נמצא פסול בס״ת נתבאר שם ודברים אלו לא העתקתי בפניי הואיל ולא שכיחי כולי האי וגם יש דלא ברירא לי כולי האי ויש שיוכל ללמוד מכלל הדברים המפורשים לכן ראיתי לקצר בזה:

סעיף יז ואם עדיין לא גמרו כו׳. עי׳ בש״א שמחלק בין אם קרי׳ בפ׳ אם כסף לשאר הפרשיו׳ ואין נרא׳ לענ״ד:

שם יקרא ממקום שהראו כו׳. עיין ש״ה וכ״ל שאין בזה משום הפסק במה שאינו מענין קריאת יום זה כיון שפרשי׳ מדהו ג״כ שייך לפסח ול״ע:

סעיף יח ואם טעה כו׳. עיין בש״א שכתב ג״כ בזה חילוקים בין אם קראו פ׳ פסל או במדברא ובין שאר פרשיות ולענ״ד ז״א כמש״ל וע״ש שכתב בשם שו״ת ב״ד שכתב בשם מהרי״ו קובו שדעתו שאין לשנות קריאת היום ועכ״פ יש לעשות כמ״ש:

סעיף כא יום א׳ של חוה״מ כו׳ כי יום ב׳ ויום ד׳ אינו יכול לחול בשבת :

סעיף כב והנוהג כן כו׳ עיין ש״ת בשם שו״ת פרי הארץ ח״ב ומהרי״ט אלגאזי שזה תלוי במ״ש בב״י וש״ע בסי׳ תרפ״ד בענין חנוכה ור״ח ע״ש ולדידי צ״ע שיקרא בספר הב׳ בלא ברכה ראשונה מאחר שלא הי׳ דעתו על קריאת ספר הב׳ כלל :

סעיף כג או עד כאלה תעשו כו׳ הטעם דכיון שהתחיל ובחודש הראשון א״כ הך והקרבתם הוא מוספי יו״ט ולא מוספי חוה״מ כלל כיון שלא קרא גם כאלה תעשו משא״כ אם התחיל מוהקרבתם לבד או אם התחיל ובחודש כיון שקרא כאלה תעשו שיש בו מוספי חוה״מ :

סעיף כד קורא והקרבתם כו׳ עיין ש״ת שכ׳ ויקרא הפסוק כו׳ ונרא׳ שצריך לקרות עתה גם והקרבתם דאל״כ על מה קאי כאלה תעשו :

סעיף כה אם אין ס״ת כו׳. עיין בש״ע ומג״א סי׳ תקמ״ה ומ״ש בפנים ואם רוצים ליתן ספר חדש עיין בשירי כנה״ג והביאו ש״ת :

יקרא

הקריאה ויקרא ג״כ פסל לך עד המקום שראוי לקרות לכהן העולה בפ׳ פסל לך כיון שעכ״פ בשבת מתחילין מכאן אין זה כהראהו לקרות בפ׳ אחרת ואם טעה וקרא בשאר פרשיות דינו כמ״ש בסעיף י״ז :

כ יום ו׳ של פסח יום ד׳ דחה״מ מוציאין ג״כ שני ספרים באח׳ קורין ג׳ בפ׳ בהעלותך וידבר ה׳ אל משה במדבר סיני : בשני׳ קורא א׳ והקרבתם ודינו ג״כ כמ״ש למעלה :

כא יום א׳ של חה״מ או יום ג׳ של חה״מ שחל בשבת מוציאין ב׳ ספרים באחד קורין ז׳ בפ׳ כי תשא ראה אתה אומר כו׳ ובשני׳ קורא למפטיר והקרבתם ואם לא התחיל רק מפ׳ פסל וקרא בו ז׳ עולים יצא ואפי׳ דילג פסוק א׳ מפ׳ פסל לך א״צ לחזור ולקרות ואם סיים הפ׳ עם ששה עולים המפטיר עולה למנין ז׳ כמו שנתבאר ואם טעה וקרא א׳ משאר פרשיות וקרא לז׳ עולים ואמר קדיש יצא חוץ מפ׳ של יום וא״ו שהוא פ׳ במדבר סיני צריך לגלול לפ׳ ראה אתה כו׳ ולקרות עוד ג׳ עולים או יותר שבשבת מותר להוסיף :

כב בכל ימי חוה״מ אם בספר הא׳ קרא ג׳ ולא סיים לקרות הפרשה שצריך לקרות עם הג׳ והג׳ בירך ברכה אחרונה יקרא הקורא את הנשאר בלא ברכה והד׳ יעלה לס״ת הב׳ כדרכו ואם טעה וקרא לרביעי לקרות בספר הא׳ ובירך אזי יקרא הוא לתשלום הפרשה ויקראו איש אחר לעלות בספר הב׳ לחובת היום ויש מי שאומר שיקרא הפרשה עד תומה ולא יברך ברכה אחרונה רק יקח ספר הב׳ ויקרא לחובת היום עם העולה הד׳ והנוהג כן יש לו על מה שיסמוך והעיקר כסברא ראשונה :

כג כבר ביארנו דין אם דילג מקריאת והקרבתם מן מלבד עולת הבקר ובירך א״צ לחזור ואם התחיל מן ובחודש הראשון וקרא כל הפרשה אע״פ שאין קורין כן רק ביו״ט בשביל שהוסיף לקרות כן גם בחוה״מ לא נפסלה הקריאה אבל אם לא קרא רק מן ובחודש הראשון עד מלבד עולת הבקר או עד כאלה תעשו צריך לחזור ולהוציא ס״ת אחרת ולקרות מן והקרבתם עד סופו כדינו :

כד אם התחיל והקרבתם וקרא להלן רק שדילג הפסוק כאלה תעשו ובירך ברכה אחרונה יחזור הקורא לפתוח הס״ת ויקרא והקרבתם כו׳ כאלה תעשו בקול רם בלא ברכה :

כה אם אין ס״ת כשר לקרות בצבור ויש ס״ת שצריך הגה מותר להגיהו בחוה״מ ורשאי לתקן קולמס ולעשות דיו בשביל כך ואם יש להם ס״ת אחר׳ אסור להגיה אפי׳ אות אחת אבל גרירת דבוק אותיות מותר וכן להעביר קולמס לתקן אות שרשומה ניכר מותר ואם רוצה ליתן ספר חדש לבה״כ וחסר תפירה בעמודי׳ יש לחזור אחר עני שצריך ליו״ט שאין לו מה יאכל שהוא יתפרנו :

כו יום שביעי של פסח שהוא יו״ט מוציאין ב׳ ספרים באחד קורין חמשה מן תחלת פ׳ בשלח עד כי אני ה׳ רופאך ואם חל בשבת קורין ז׳ ויכולין להוסיף ופ׳ שירת הים אין להפסיקה לקרות בה שנים רק קורין באחד כמו שנתבאר ובספר השני קורא למפטיר והקרבתם כמו בחה״מ ואם דילג מהקריאה וקרא חמשה ובירך ברכה אחרונה אפילו דילג שירת הים יצא וכבר נתבאר דין גמר הפרשה עם הד׳ או נמצא פסול בס״ת ואם טעה וקרא בשאר פרשיות ונזכר באמצע הכל מבואר באר היטב ואם טעה וקרא היום בפרשת כל הבכור והשלימה שאז אינו חוזר לקרו׳ ביום זה בפ׳ בשלח אזי יקרא למחרתו ביו״ט האחרון פ׳ בשלח:

כז בספר השני שהוא למפטיר אם טעה וקרא בענין אחר צריך לחזור ולהוציא ס״ת לקרות מענינו של יום ואם קרא בענין היום אלא שדילג פסוק וביום השביעי ובירך ברכה אחרונה יצא אלא שיש לקורא לקרות אותו פסוק מתוך הס״ת בלא ברכה אם עדיין לא סילקו הס״ת :

יום

כח יום שמיני של פסח שהוא יום אחרון של פסח מוציאין שני ספרי' באחת קורין ה' אנשי' בפ' כל הבכור ובשני קורא והקרבתם למפטיר ואם חל בשבת מתחילין עשר תעשר וקורין ז' וכבר נתבאר דיני דילוג וטעות למעלה ואם חל בשבת וקרא מן עשר תעשר עד שמור את חודש האביב ודילג השאר ובירך ברכה אחרונה ואמר קדיש צריך לחזור ולקרות מן שמור עד סוף הסדרה בברכה ויש לקרות עולה אחר ואחר הברכה יאמר קדיש :

סדר קריאת חג השבועות.

כט יום ראשון של שבועות מוציאין שני ספרים בראשון קורין חמשה אנשים בפ' יתרו מן ובחדש השלישי עד סוף הסדרה נוהגין לקרות מתחל' פיוט אקדמות כמבואר בשער ד' וקורין העשרת הדברות בנגינת טעם העליון ודיני טעות ודילוג כבר נתבאר ואם עשה הפסקות קצרות וקרא חמשה אנשי' קודם שהגיע לעשרת הדברות יקרא עוד אחד ויברך ויקרא מן המקום שפסק שם עד סוף הסדרה ואם כבר אמר קדיש א"צ לחזור ולקרות עוד אחד ואעפ"כ יש לקורא לקרות בקול רם ממקום שפסק עד סוף הסדרה בלא ברכה ואם רוצה לקרות עוד אחד ויקרא בברכותי' ויאמר קדיש שנית אין מזניחין אותו :

ל אם קרא החמישי וסיים עמו תיכף אחר עשרת הדברות שטעה וסבר שעומד בקריאת הרביעי' ובאמת הי' קריאת החמישי ובירך ברכה אחרונה יש לו לקרות עוד א' ולקרות עד סוף הסדרה בברכה שלפניה ולאחריה ואם לא בירך לפניה וקרא הפרש' יש לו עכ"פ לברך אחריה :

לא ביום שני של שבועות מוציאין ב' ספרים וקורין בראשון חמשה אנשים בפ' כל הבכור אם חל בחול ואם חל בשבת מתחילין עשר תעשר ואם השביעי סיים בפסוק ועשית כל החוקים האלה ודילג פרשת חג הסוכות אם לא אמר קדיש יעלה עוד אחד לגמור הפרשה ואם כבר אמר קדיש א"צ לחזור אבל אם דילג פרשה שבעה שבועות כו' שהוא חובת היום אף שאמר קדיש צריך לחזור ולקרות עולה אחר ולגמור הפ' ולומר קדיש פעם אחרת ואם לא נזכרו עד שקרא המפטיר והניחו ספר הב' על השלחן יש לגלול הספר ויקרא פרשת שבעה שבועות להמפטיר ואח"כ יגלול למפרע לקרות בפרשת מוספין ואם כבר קרא המפטיר בפ' מוספין ונזכרו שדילגו פרשת שבעה שבועות אם עדיין לא בירך ברכה אחרונה יגלול לפ' שבעה שבועות ויברך ברכה ראשונה ויקרא הדילוג ההיא ואח"כ יברך ברכה אחרונה ואם רוצה שלא לברך ברכה ראשונה על קריאת הדילוג אין מזניחין אותו :

לב אם ביום הראשון טעה וקרא פרשת כל הבכור ונזכר קודם ברכה אחרונה צריך לגלול ולחזור ולקרות בחודש השלישי ושם יגמור כל הסדר בהעולים הנשארי' ואותן העולים שקראו בטעות בפ' כל הבכור עולים למנין ה' ואם לא נזכר עד אחר ברכה אחרונה של החמישי יש לחזור ולקרוא עוד אחד ולקרות עמו מתחלת בחודש השלישי עד סוף ואפי' אם כבר אמר קדיש יש לעשות כן ואצ"ל אם במקום פ' בחודש השלישי קרא בפ' שור או כשב או א' משאר פרשיות של הה"מ פסח שצריך לחזור ולקרות פ' בחודש השלישי

סעיף כט יקרא עוד אחד כו'. עיין ש"ת ואף דלא נהיגין להוסיף ביו"ט מ"מ היכא דלא אפשר יש לסמוך על דעת האומר דמוסיפין וכן נוהגין במדינות אחרות ומ"ש בפנים ואם כבר אמר קדיש כו' כ"כ ש"ת ולדידי צ"ע בזה כיון שעיקר קריאת חובת היום הוא עשרת הדברות לכן כתבתי בפנים שאם רוצה יכול לקרות עוד אחד ומ"ש ונוהגין לעמוד כו' עיין שער ד' סעיף ט':

סעיף ל אם קרא החמישי כו'. עיין בשו"ת יד אליהו סי' י' שכתב כן באורך:

סעיף לא לא יגלול למפרע כו'. אע"פ שפרשת מוספין בפסח הוא קודמת בתורה לפי עשר תעשר וא"כ הו"ל דילוג למפרע לית לן בה כיון דענין אחד הוא וגם כיון דלא אפשר:

שם ויברך ברכה האחרונה כו'. כיון שלא היה דעתו לקרות פ' זו ומ"מ ברכה אחרונה שפיר קאי גם על הפרשה זו שקרא ולא מיקרי הפסק ומ"מ אפשר שאין צריך לברך ברכה ראשונה כיון שהספר לפניו ותלוי בדיעות הפוסקים שהבאתי לעיל בשער ה' וע"ש מ"ש מדברי האבודרהם שהובא בסי' תרפ"ד ומ"ש מהירושלמי בההיא דתורמסא ובא"ח סי' ר"ו וקצרתי:

סעיף לב צריך לגלול ולחזור ולקרות כו'. בש"ת כת' שאם אמר קדיש יקרא למחר ובחודש השלישי ולפי דעתי אין לעשות כן כיון דיום ראשון עיקר לדידן יש לקרות בו פ' של מתן תורה ומ"ש בפנים ואצ"ל כו' קרי בפ' שור או כשב כו' עיין בש"ת שדעתו בזה שא"צ לחזור ולקרות ואין נלענ"ד דאף שי"ל כן בפ' כל הבכור שעכ"פ קבועה ליום טוב זה משא"כ בפרשיות

בפרשיות אלו שלא קבעו חז"ל ליו"ט זה כלל אף שהזכיר בהם ג"כ מענין י"ט עצרת לא יצא בזה והוה כלא קרא כלל וע"ש מן דף רס"ט עד ד' רע"ב דמייתי הא' דמתני' קתני בעצרת שבעה שבועו' כו' והאידנא דאיכא תרי יומי עבדינן כתרווייהו ואיפכא וגם הרמב"ם העתיק כהמשנה ומנהג פשוט כו' ומ"מ הכריע דאם קודם שבירך ברכה אחרונה נזכר צריך לגלול ולקרות בפרשת מתן תורה כיון שהוא מנהג שגלו חז"ל ואמרו בשתם עבדינן כתרווייהו ואיפכא כו' ע"ש וגם האריך עוד וכתב דאם טעה ביום א' או ביום ב' וקרא בפ' שור או כשב שא"ל לחזור ולקרות והביא דברי פסקי התוס' דמגילה והפר"ח סי' תל"ד וגם כתב בקרא בכסף תלוה או פסל לך א"ל לחזור בדיעבד ומחלק בין יום א' ובין יום ב' דביום ב' אם טעה וקרא בפ' מ"ת או בפ' שור צריך לגלול ולקרות כל הבכור אבל אם הטעות שקרא אם כסף או פסל לך דכתיב בהו נמי לא יראו פני ריקם א"ל לחזור ולקרות כל הבכור ולא דמי לא' של פסח שבטעות זה צריך לגלול כיון שעדיין לא קרא כל הבכור בפסח ומש"כ בשבועות שכל הפרשיות שוים שכולם קראם בפסח ע"ש ודברי' אלו אין להם יסוד והכרח ומסתברי' שבכולם ראוי לחזור היכא דאפשר עכ"פ ופרשיו' שלא נתקנו ליום זה אין להם מקום היום וה"ל כלא קרא כלל כן נלענ"ד :

סעיף לד ואם דילג הפקידה כו'. עיין ש"ח שכתב כיון דקריאת פרשה זו לפי שנפקדה שרה בר"ה א"כ יש פני' שאם דולג זה יש לחזור ע"ש ולכן יש לעשות כמ"ש וע"ש באם טעה וקרא פ' שור או כשב ולא כתבתיו לפי שהוא טעות שאינו מצוי כלל :

סעיף לה יקרא עוד א' כו'. עי' ש"ח שכ"כ לדידהו דמוסיפין ביו"ט וכ"ל דאף לדידן שפיר דמי היכא דלא אפשר וכמש"ל ומ"ש בפני' ואם כבר נסתלק כו' בש"ח כתב שא"ל לחזור ולענ"ד כיון שאנו אומרי' זכרונות ומזכירין זכות עקידה וכן אמרי' בר"ה אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל ואני מזכיר לכם עקידת יצחק ראוי לקרות' עכ"פ ויש לעשו' כמ"ש:

סעיף לו ואנשי מעשה נוהגין כו'. עי' בכלבו שכתו' הטעם שקורין בפ' אחרי מות שיתנו אל

לבם

השלישי שהיא עיקר חובת היום ואם ביום ב' במקום כל הבכור קרא פ' של מתן תורה או אחד מפרשיות הנזכרים צריך לחזור ולקרות בפ' כל הבכור ואם הטעות בס' שני של המפטיר שקר' פ' ההפטור' בענין אחר נתבאר בענין חג הפסח וכן הדין כאן :

סדר קריאת ראש השנה.

לג ביום ראשון של ראש השנה מוציאין שני ספרים באחד קורין בפרשה וה' פקד את שרה חמשה אנשים ואם חל בשבת קורין בפ' זו שבע' ובשני קורא למפטיר בפ' פנחס ובחודש השביעי כו' ואם טעה והשלים הפרשה בארבעה קרואים או שלש ועדיין לא אמר קדיש אזי ישלים מנין הקרואים בפ' עקידה שאחרי' ואם כבר אמר קדיש אם לא חסר ממנין רק אחד א"צ לקרות ויסמוך על המפטיר שעולה למנין הראוי' ואם חסר שנים יש לו לחזור ולקרות עוד אחד ויאמר קדיש שנית ואם ירצה גם בזה לקרות עוד שנים הרשות בידו ואם סילק הס"ת אם יש להשלים בשני' דינו כמו שנתבאר בקריאת מועד חג הפסח :

לד אם טעה ביום א' וקרא פ' העקידה אם האחרון עדיין לא בירך ברכה אחרונה יחזור לראש ויקר' עם עולה זה מוה' פקד כו' עד סופו ואח"כ יברך ברכה אחרונה אבל אם כבר בירך ברכה אחרונה א"צ לחזור רק יקרא ביום שני מן וה' פקד וגם פרשת העקיד' עד סוף הסדרה ואם דילג הפקידה וההרין וקרא משם ולהלן יוכל להשלים ענין זה בהעולה אחריו לקרות מראש הפרשה עד המקום שעומדים ושאר דיני טעות ודילוג כבר נתבאר :

לה ביום שני של ראש השנה מוציאין שני ספרי' באחד קורין העקידה ה' אנשים ובס"ת השניה קורא למפטיר ובחודש השביעי כדאתמול ואם שכח וקרא ביום שני ג"כ פרשת וה' פקד והשלים מנין החמשה קרואים יקרא עוד א' ויקרא מתחלת פ' העקידה עד סופה ואפי' אם אמר קדיש יעשה כן ויאמר קדיש שנית ואם כבר נסתלק ספר זה יוכל לקרות בספר השני למפטיר פ' העקידה ויגלול ויקרא ג"כ חובת היום :

סדר קריאת יום הכיפורים.

לו אחר סיום תפלת שחרית מוציאין שני ספרים באחד קורין בפ' אחרי מות ששה אנשים ואם חל בשבת קורין שבעה ואף כשחל בשבת אין מוסיפין עליהם כמו שנתבאר בשער זיין ואנשי מעשה נוהגין למרר בבכי בעת קריאת הפסוק אחרי מות שני בני אהרן ולהוריד דמעות על פטירת

הצדיקים

הצדיקים האלה והוא סגולה נפלאה לכפר עון ושלא ימותו בניו בחייו והעיקר בזה שע"י זה יתן לב לשוב מעבירות שבידו והחי יתן אל לבו אם בארזים נפלה שלהבת מה יעשו איזובי קיר ואם צדיקים כאלה פגעה בהם מדת הדין על חטא קל כאשר חכמים הגידו רק הקב"ה דקדק עם הצדי' כמ"ש הכתוב בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד וכן דרשו חז"ל נורא אלקים ממקדשיך אל תקרי ממקדשיך אלא ממקודשיך בשעה שהקב"ה עושה דין במקודשיו מתיירא ומתעלה ומתקלס ומה יענו מלאי עון הלא המס ימס לבב אנוש אשר עצמו חטאיו ופשעיו רבו מלמנות ואשמתו גדלה עד לשמים והרי זה בכי יתן ויצטער על מיתת הצדיקים וגם ישתתף ויצר בצרת אביהם אהרן קדוש ה' כי תקרנה אותו כאלה ויתן מורך בלבבו לבב האבן ויעתר אל אלוה וירצהו וישוב אל ה' וירחמהו ותהי' תשובתו רצויה ומקובלת ביותר בעת ההוא בזכות הצדיקים הללו:

לז צריך הקורא שיהיה זהיר בקריאתו בסדר עבודת היום שיהיה בשפה ברורה ולא ידלג איזה פסוק ולא יחסר כלל אפילו תיבה אחת ואם אירע שדילג וקרא משם ולהלן והדילוג הזה הוא חסרון מבפנים ומשתנה על ידו הבנת הענין בסדר העבודה נכון שיחזור לקרות מן תחלת הפסוק ההוא שעשה הדילוג שם בלא ברכה ואם קרא ששה ולא גמר הפרשה עם המשלים ושאר דינים שנתבארו בענין המועדות נוהגין כאן:

לח אחר גמר תפלת מוסף מוציאין ס"ת א' וקורין ג' בפ' עריות שבאחרי מות והשלישי הוא המפטיר בנביא יונה ואם דילג בפ' עריות אם נזכר קודם שבירך השלישי ברכה אחרונה יחזור לקרות לשלישי ממקום שדילג ויקרא להלן עד סוף הפרשה בין אם היה הדילוג בקריאת שני העולים הראשונים ובין אם היה הדילוג בקריאת השלישי ואם כבר בירך ברכה אחרונה יש לקורא לקרות בקול רם מקום הדילוג בלא ברכה ואם הדילוג הוא ענין שלם יש לקרות עוד עולה אחד שהוא יהיה המפטי' ויתחיל לקרות עמו מתחלת מקום הדילוג עד סוף הפרשה ויברך לפניה ולאחריה ויפטי' (עיין מ"ש בקונטרים' שהש"ח דעתו לחזו' ולקרות בכל ענין ואני כתבתי שדבריו צ"ע לכן כתבתי כאן לחלק בין דילוג ענין שלם):

סדר קריאת חג הסוכות.

לבם השומעי' כונה צריך אדם להזהר מן החטא שהרי אהרן כו' לא עמדה לו זכותו במיתת ב' בניו הגדולי' על שחטאו כו' וכן בזוהר הקי' ז"ל ומיתתהון דצדיקי' מכפרי' על חובי דרא וע"ד פרשתא דבני אהרן ביומא דכפורי קרינן לה כו' ובאמת שא"ל טעם על קריאת פרשה זו עתה שהרי הדבר מבואר שכל עצמו של יום ועבודתו ושביתתו ועינויו כתב בפרשה זאת אך ר"ל ע"ד שאמרו חז"ל למה נסמכה מיתת בני אהרן ליוה"כ לומר לך מה יוה"כ מכפר כו' ור"ל גם בזה שהתורה סמכה מיתתם לפרש' זו כי יום זה יום הכפורים הוא שמכפר עם התשובה ולזה התחיל במיתת בני אהרן שיש בזה התעוררות גדול לתשובה וגם זכר למיתת צדיקי' שמכפר עון ועיין בש"ח שצידד לומר שאם דילג פסו' מסדר עבודת היום שיש לחזור ושוב העלה דא"צ:

סעיף לה ואם דילג כו'. עי' בש"ח שהאריך לצדד דבפרש' העריות שתכלית הקריא' להורו' תשובה לרבים בראותם העונש החמור והיא עבירה מצויה שנפשו של אדם מחמדתן לכן כל שדילג וגרם בחסרונו שלא יתעורר האדם לשוב כלא קרא דמי כו' ודומה למ"ש הב"י בפ' פרה כו' ע"ש ולענ"ד קשה לעשות מעשה להוסיף עולים ולברך ברכות שטעם קלוש הוא זה ואינו דומה לפ' פרה כלל כמבואר למעיין ומ"מ יש לצדד ולומר דאף דמנין שלש העולים הו' עם המפטיר מ"מ אינו מעכב אם יקרא ג' חוץ מהמפטיר דהא אשכחן בעלמא דמפטיר לאו ממנינא הוא וא"כ שפיר דמי לקרות עוד לו אחד:

סעיף לט אבל אם העולה כו'. עי' ש"ח שמחלק בין אם בירך ברכה אחרונה שאם לא בירך עדיין באחרונ' יש לגלול הספר לפ' חג הסוכו' וקורא אותה ואח"כ מברך ולענ"ד אם רוצה לגלול על פ' חג הסוכות יש לברך תחלה שהרי מתחלה לא כוון לברך רק על המוספין ופ' חג הסוכות היא רחוקה משם א"כ דין הוא שיש לברך תחלה ולכן אם כדעת הש"ח שיש לסמוך על קריאת פ' מוספין שיעלה לקריאת חובת היום אף בלא בירך ברכה אחרונה יש לעשות כן

לט ביום הראשון וביום השני מוציאין שני ספרים באחד קורין חמשה אנשים בפ' אמור שור או כשב ובשני' למפטיר בפ' ובחמשה עשר כו' ואם לא קרא בא' רק פרשה אחרונה של חג הסוכות שיש בה י"ב פסוקים לד' עולים והמפטיר השלים החמישי בדיעבד יצאו אבל אם העולה החמישי לא קרא

פתחי שערים

כן שלא כלריכנו לברך ברכה ראשונה ולענ״ד נראה בזה שבענין חג הסוכות יש מלות אחרים לחובת היום שלא מענין הקרבנות יש לחזור ולקרות ולברך לפניה ולאחריה אף שכבר בירך על ההפטורי אך לפי שאינו דבר מלוי קלרתי וסתמתי הדברים כש״ח :

סעיף מא וכן אם חל בשבת כו׳ כ״כ בש״ח ועיין מ״ש בענין פסח :

סעיף מח כיון שיחזור הרביעי לקרו׳ כו׳ עיין בש״ח מ״ש בשם הברכי יוסף בזה והנה מש״ל שיש נוהגין להתחיל מתחלי הספרי מ״מ בזה א״ל ונטעי זה שהרביעי הוא יקרא בספר הכשר ספיקא דיומא אך בלא״ה ל״ע אם יש לנהוג לחזור עם ישראל העולי בספר הכשר לקרות מראש הפרשה משום הרבנים שלא ידעו שבשביל טעות הוליאו אחרת יסברו שזה תחלת

שערי אפרים

פרשה חג הסוכות כלל רק קרא עד תשבתו שבתכם ופסק ובירך ברכה אחרונה אע״פ שגלל הס״ת ואמר קדיש צריך לחזור ולפתוח הס״ת ולקרות בפ׳ סוכות ומברך לפניה ולאחריה ויאמר קדיש פעם ב׳ ואם כשנזכרו כבר היה ס״ת השניה על השולחן אם לא בירך המפטיר ברכה ראשונה עדיין יברך ויקראו לפניו בפ׳ חג הסוכות ואח״כ יקראו חובת היום למפטיר ואם כבר בירך ברכה ראשונה עלתה להם קריאת פ׳ המוספין בדיעבד ומ״מ אחר שיברך ברכה אחרונה יגלול ויקרא הדילוג שדילג בקול רם בלא ברכה :

מ אם לא קרא המשלים רק ג״פ ופסק ובירך ברכה אחרונה אם לא אמר קדיש הנכון שיעלה עולה אחר ויקרא שאר הפרשה כמ״ש ביו״ט של פסח :

מא אם טעה וגמר הפרשה עם העולה הרביעי לא יאמר קדיש אלא יעלה המפטיר בספר הב׳ והוא עולי׳ לתשלום מנין העולים ואם שכח ואמר קדיש מ״מ לא יקרא אחר רק סומך על המפטיר להשלים המנין וכן אם חל בשבת שצריך ז׳ וישכח וגמר עם החמישי כמו כשחל בחול יעלו שני׳ בספר שני :

מב אם טעה וקרא במקום שור או כשב אחד משאר פרשיות של חה״מ פסח הוץ פרשת במדברא וכן אם טעה וקרא כל הבכור אם נזכר קודם שבירך האחרון ברכה אחרונה יש לגלול ולקרוא עמו פ׳ שור או כשב כולה ויברך ברכה ראשונה קודם קריאת פ׳ שור או כשב כיון שלא הי׳ דעתו לפרשה זו כלל ואם כבר בירך ברכה אחרונה יצא בדיעבד באחד מפרשיות המבוארים :

מג אם בספר שני שהוא קריאת חובת היום למפטיר טעה וקרא בענין אחר לא יצא וצריך לקרותה כולה ויברך לפניה ולאחריה ואם דילג פסוק אחד צריך לחזור חוץ מאם דילג פסוק ובחמשה עשר כו׳ א״צ לחזור :

מד בקריאת חובת היום למפטיר בין ביום הראשון ובין ביום השני אין לו לקרות רק ובחמשה עשר כו׳ עד וביום השני ולא יקרא וביום השני משום ספיקא דיומא ואם התחיל לקרות וביום השני גוערין בו ופוסק אפילו באמצע פסוק :

מה ביום השני של יו״ט אם התחיל מן וביום השני וקרא אותו אע״פ שגמר קריאתו ובירך צריך לחזור לראש לקרות מן ובחמשה עשר יום ומברך לפניה ולאחריה :

מו יום א׳ שחל בשבת קורין שבעה בפרשת שור או כשב ואם רצה להוסיף על ז׳ מוסיפין ובקריאת המנחה קורין ג׳ בפ׳ וזאת הברכה :

סדר קריאת חוה״מ סוכות.

מז בחה״מ חג הסוכות ימים שחלי׳ בחול קורין ארבעה אנשים בפרי החג האמורים בפרשת פנחס . ביום א׳ של חוה״מ אם חל בחול קורא כהן ולוי וביום השני כו׳ וביום השלישי וכו׳ והישראל השלישי קורא וביום הרביעי והעולה רביעי חוזר וקורא מה שקראו הכהן והלוי וכן בשאר הימים. ויום השביעי שהוא הושענא רבה קורא הכהן ביום החמישי לוי ביום הששי ישראל ביום השביעי והרביעי קורא מה שקראו הלוי והישראל דהיינו ביום הששי וביום השביעי ואם שינה מזה הסדר בין שקראו ג׳ עולים וביום השני והרביעי קרא וביום השלישי או להיפך שהראשון קרא וביום השני והג׳ עולים קראו ביום השלישי או שקראו כל הד׳ עולים שניהם או שהכהן קרא ביום השני והלוי קרא ביום השלישי והישראל ביום הרביעי כדינו רק שהעולה רביעי קרא וביום החמישי יצא בדיעבד וה״ה לשאר הימים אבל אם לא קראו כולם רק ביום א׳ בלבד בין שקראו ביום הב׳ לבד בין שקראו ביום הג׳ לבד צריך לחזור ולקרות ולברך לפניה ולאחריה :

מח אם נמצא טעות בס״ת אחר קריאת הלוי והוציאו אחרת אף למי שנוהג להתחיל עם העולה בספר הכשר מתחלת הפרשה מ״מ בזה א״צ כיון שיחזור הרביעי לקרות מה שקראו הכהן ולוי :

בשבת

מט בשבת חוה"מ סוכות מוציאין שני ספרים בא' קורין בפ' כי תשא ראה אתה אומר כו' שבעה אנשים ובשני' קורין א' למפטיר בקרבנות החג ספיקא דיומא דהיינו מה שהיו קורין לרביעי' אם הי' יום זה בחול ואם לא קרא הספיקא דיומא כגון יום א' של חה"מ שחל בשבת שהיה צריך לקרות ביום השני וביום השלישי ולא קרא למפטיר רק וביום השני לבד ובירך לאחרי' צריך לחזור ולקרו' וביום השלישי ומברך לפני' ולאחריה ואם קרא וביום השלישי בקול רם בלא ברכה יצא ואם דילג וביום השני וקרא ביום הג' לבד אז יש לפתוח הס"ת ויקרא הקורא וביום השני בלא ברכה ובמנחה של שבת זו מוציאין ס"ת וקורין ג' בפרשה וזאת הברכה :

נ בשמיני עצרת מוציאין שני ספרים בא' קורין ה' אנשים בפ' עשר תעשר ואם חל בשבת מחלקין פ' זו לשבעה עולים ורשאים להוסיף כמו שנתבאר בשער שלפני זה ואם טעה וקרא בפ' שור או כשב אף אם סילקו הס"ת כבר ופתחו ספר הב' לקרות פ' המוספין אם עדיין לא בירך יש לגלול ספר זה ולהחזיר ס"ת הראשונ' ויקרא לעלות א' ויקרא עמו מתחל' עשר תעשר ויברך לפניה ולאחריה ויאמר קדיש ואח"כ יקרא בספר הב' למפטיר כדינו ואם כבר בירך המפטיר בספר הב' כשנזכר מהטעות אע"פ שלא התחיל לקרות יקרא בפ' מוספין לבד ויברך וא"צ לקרות שני' עשר תעשר ואם טעה והתחיל מכל הבכו' יצא בדיעבד בין בחול בין בשבת ואם טעה וקרא זאת הברכ' ונזכר קודם שבירך ברכה אחרונה יגלול הס"ת ויקרא פ' עשר תעשר :

נא אם במקום עשר תעשר טעה וקרא וזאת הברכ' אם נזכר מהטעות קודם שבירך ברכה אחרונה יגלול הס"ת ויקרא פ' עש' תעש' ואם כבר בירך ברכה אחרונה יצא בדיעבד ויש מקומות שנוהגין לקרות בשמיני עצרת וזאת הברכה ואין למנעם ממנהגם אם לא שיש שם כמה בתי כנסיות שנוהגין בכולם לקרות עשר תעשר וא' מהם נהגו לקרות וזאת הברכה מוחין בידם .

נב אם טעה והתחיל לקרות מכל הבכור א"צ לחזור ולקרות מן עשר תעשר . ואם עדיין לא התחיל כלל לקרות רק שהראה להעולה המקום שיתחיל מן כל הבכור ובירך וכשרצה להתחיל הקריאה נזכר שצריך להתחיל מן עשר תעשר יש לו לחזור ולברך בא"י אשר בחר כו' ומתחיל מן עשר תעשר אבל אין לומר ברכו פעם שנית כמו שנתבאר בשער ד' סימן י"ח ואם עשר תעשר הוא למעלה באותו עמוד עצמו שהראה לו כל הבכור א"צ לחזור ולברך כלל כמ"ש סעיף ט' :

נג אם חל ש"ע בשבת יש לקרות שבעה אנשים בפרשה זו של עשר תעשר ואם טעה וסיים הפרשה בחמשה אנשים לא יאמר קדיש ויחזור ויקרא שני עולים או עכ"פ עולה א' והמפטיר ג"כ מצטרף למנין שבעה ואם כבר אמר קדיש אעפ"כ כל שלא סילק הספ' עדיין יחזור ויקרא ויאמר קדיש פעם שנית ואם כבר סילק הספ' הראשון יקרא עולה א' לספ' הב' וישלים עמו פ' עשר תעשר ואח"כ יקרא למפטיר בחובת היום :

נד בספר הב' קורא למפטיר בפ' פנחס ביום השמ"ע כו' ואם דילג תחלת הפרשה וסופה רק קרא ענין הקרבנות לבד וכבר בירך ברכה אחרונה יצא בדיעבד :

תחלת הקריאה וכיון שזה קורא מראש הפרשה יאמרו האי כהן הוא ואם ידעו שישראל הוא איכא פגמו של כהן שלא ידעו שכבר קרא כהן :

סעיף מט רק וביום השני לבד כו'. עיין בש"ח דף רע"ז הביא תשו' מהר"ם מלובלין ז"ל סי' פ"ה שהורה שיחזיר הס"ת ויקרי הקורי' ביום השלישי בלא ברכה לפניה ולאחריה ובמג"א סימן קל"ז חולק ע"ז וס"ל דהוי כלא קרא כלל ובפרט לדידן דבקיאין בקביעא דירחא כו' וכן מהר"ם גופי' היה שם דאם הורה המורה לברך לא הפסיד ואין בזה משום חשש ברכה לבטלה ועיין שם דף רע"ח אם לא קרא רק יום הג' לבד בזה כו"ע מודה המג"א וכתב שטוב לעשות הפשרה של מהר"ם ז"ל שיקרי ביום השני בלא ברכ':

סעיף נ וא"צ לקרות שנית כו'. עי' ש"ח ולדידי צ"ע קצת אך הואיל ולא שכיח סתמתי הדברים כש"ח כי העושה כן לא הפסיד :

סעיף נא יצא בדיעבד. עיין ש"ח ולכאורה נראה דבכה"ג שלא קראו היום עשר תעשר יש לו לקרות למחר עשר תעשר וכן נראה דלא גרע מאלה פ' נדרים שקורין בש"ת ומ"ש בפנים ויש מקומו' כו' כ"כ בכנה"ג בשם שו"ת מבי"ט ח"ב סימן קכ"ט :

סעיף נב אם טעה כו'. כן נראה פשוט כיון שבש"ע כתב הב"י לקרות כל הבכור וכן נוהגין בא"י ובספרד אע"פ שאנו נוהגים כמ"ש הרמ"א לקרות מן עשר תעשר משום מתנות עניים אין זה מעכב בדיעבד : ואם

כשחל

פתחי שערים

סעיף נה ואם קרא במנחה כו' כן נלענ"ד דבאמת יש קצת מקום לומר שלא יקרי היום את הברכה מאחר שכבר קראה בו ביום בשחרית ומ"מ לכתחלה יש לו לקרות את הברכ' מאחר שמה שקרי בשחרית הי' בטעות ולא נסתלק מקריאתה ויחזור ויקראנה ביום ומחר בש"ת גלל כן עדיף טפי לקרות את הברכה במנחה :

סעיף נז ואפילו תינוקת קטנים כו' נראה סמך לזה ע"פ מ"ש חז"ל בסוכה קטן היודע לדבר אביו מלמדו תורה מאי תורה תורה צוה לנו משה מורשה כו' . ונלענ"ד שיובן ע"ד שאמרו בריש פ"ב דקדושין כי בירושי' הארץ הנחילו השבטים וראשי בתי אבות לקטנים וקטני קטנים אע"פ שקטן אין לו יד לזכות במתנה ולכן מלמדין אותו פסוק זה תורה צוה לנו משה מורשה שהיא לנו בירושי' שנוכל להנחיל' אפילו לקטנים וקטני קטנים והם זוכים בה ועיין בש"ח שאף בתינוקת בני שש או שבע אחד יברך לכולם והשאר יענו אמן או יעשו פשרה שהאחד יברך בראשונה ואחד באחרונה :

שם הנדרים שבתורה וקוראים לפרשיו' אלו פרשת נדרים לפי שהיה מנהגם שסגולה לקרות בתורה בפרשיו' אלו היה נודר נדרים ונדבות לצדקה וע"ש זה נקראים פי' נדר ויכולו וכיוצא :

סעיף ס ואם לוי נעשה כו' כ"כ בשו"ת חיים שאל ח"ב סי' ל"ח אות ע"ב וע"ש לענין חתן כהן :

אם

שערי אפרים

נה כשחל שמ"ע בשבת יש לקרות במנחה של שבת זה ג' אנשים בפר' וזאת הברכה ואם טעה בשחרית ובמקום עשר תעש' קרא וזאת הברכה אעפ"כ יש לו לקרות במנחה ג"כ וזאת הברכה כיון שגם למחר יקרא וזאת הברכה בשמחת תורה ואם קרא במנחה בפ' בראשית יצא :

סדר קריאת שמחת תורה.

נו ביום האחרון של חג הוא שמחת תורה לפי שאז גומרין התורה ומתחילין אותה ומוציאין ג' ספרי תורה בא' קורין חמשה או ששה אנשים עד פסוק מעונ' וחוזרין וקורין מתחלתה פעם שנית וקורין כהן לוי כו' וכך חוזרים כמה פעמים כדי שיעלו לתורה כל העם הנמצאים בב"ה ומחמת שמחת התורה אין מקפידין וקורין לשני' יחד ומהראוי שבפעם ראשונה יקראו חמשה אחד א' ואח"כ כשיתחילו שנית יוכלו לקרוא שנים אך לא יברכו שניהם יחד רק אחד יברך ויכוין להוציא חבירו וחבירו יכוין לצאת בברכתו בברכה שלפניה ושלאחריה ואם ירצו יחלקו ביניהם שאחד יברך לפניה ויוציא חבירו וזה יברך לאחריה ויוציא חבירו :

נז נוהגין לקרות לתורה גם הנערים ואפילו תינוקת קטנים קורין להם לעלות משום חיבוב מצוה ולחנכם לתורה ואחד עומד ע"ג ומקרא להם הברכה והם אומרים אחריו מלה במלה והוא מנהג יפה וקורין לפניהם קצת פסוקים מסדר היום ויש קורין לפניהם המלאך הגואל ויש שנוהגין לקרות בליל ש"ת הנדרים שבתורה כגון פ' ויכולו או המלאך הגואל או ברכת כהנים ופסוקים אחרים של ברכה ויש נוהגין לקרות חמשה אנשים בפ' וזאת הברכה בלילה כמו ביום ואעפ"י שאין זמן קריאת התור' בלילה עושין כן לשמחת תורה מצוה וכל מקום יעשו כפי מנהגם :

נח אם עלה לתורה בבה"כ זה ושוב הלך לבה"כ אחר ונזדמן שקראוהו לעלות לאותה פרשה עצמה שכבר קרא אעפ"כ מותר לעלות ולברך :

נט אם טעה הקורא ודילג איזה פסוק מפרשה ראשונה של וזאת הברכה א"צ לחזור מאחר שכבר קרא: פ' ראשונה בשבת שלפניו בקריאת המנחה אבל אם דילג משאר פרשיות אפילו על תיבה אחת צריך לחזור ואם עדיין לא קרא החתן תורה יש להתחיל עמו ממקום הדילוג ואם עשה דילוג בקריאת חתן תורה עצמו אם הוא בתחלת קריאתו וכבר קראו שמה העולים שלפניו א"צ לחזור ואם הוא במקום שהעולים לא קראו שמה כלל אז אפי' הפטיר והתפללו מוסף צריך להוציא הס"ת לקרות הפסוק המדולג עם עוד שני פסוקים עמו ומברך לפני' ולאחריה כדין דילוג בשבת ואם נמצא פסול בס"ת הראשונה אפי' בסוף הפרשה צריך להוציא אחרת :

ס אחר שקראו כל העם הנמצאים בבה"כ קוראין לאיש אחד מיוחד שבעדה לעלות לחתן לתורה וקודם קריאתו אומר הש"ץ הרשות הכתוב במחזורים ולבסוף אומר יעמוד פב"פ חתן תורה חזק ולפעמים למען השלום שנים נקראים לחתן תורה וכן לחתן בראשית ובברכה יש לנהוג כדבר האמור למעלה סעיף נ"ו ואפילו כהן או לוי יכולים להיות חתן תורה ואם לוי נעשה חתן תורה ואין שם לוי אחר א"צ לצאת מבה"כ והכהן יקרא פעם ב' במקום לוי ובעת קריאת הלוי לחתן תורה יאמר הש"ץ אע"פ שהוא לוי :

יש

סא יש מקומות שנהגו לעשות חתן תורה אף הקטן פחות מבן י"ג שנה אך ברוב המקומות נוהגין סלסול בעצמם לכבוד גמרה של תור' ומהדרי' שיהיה ת"ח הגון ועכ"פ אדם נכבד וגדול במקומו מחמת חשיבתו ועשרו וכך ראוי לעשות :

סב אחר שבירך החתן תורה לאחרי' מכסין הס"ת במעיל המיוחד לה ומניחין אצלה הס"ת השני' שהוא לצורך קריאת חתן בראשית ואין אומרים קדיש עדיין רק עושין מי שבירך להחתן תורה ומגביהין הס"ת הראשונ' ויש נוהגין לכבוד שמחת תורה שעושין ההגבהה בשינוי מכל ימות השנה שתופסין בעמודים ומהפכין שיהא הכתב כלפי העם והיריעה החלקה כלפי פניו ואין לעשות כן רק בס"ת שאינה כבידה או מי שהוא בעל זרוע ובטוח בכחו שיש לאל ידו לעשות כן בלי מכשול ויהי' יכול לפותחה היטב להראות הכתב לעם ואחר ההגבהה מפשיטין הס"ת הב' ומסירין המפה שנגללי' בה ורואין בה שהועמדי' על פ' בראשי' ושוב שוטחין עליו את המעיל והש"ץ אומר הרשות לחתן בראשית ככתוב במחזורים ואחר אמירת הרשות אומר יעמוד פב"פ חתן בראשית וכהן או לוי יכולים להיות חתן בראשית וכן יכול לקרות שנים ודין הברכה נתבאר אצל חתן תורה :

סג אם טעה הש"ץ שאחר שהניחו הס"ת השניה התחיל לומר קדיש אין גוערין בו שיפסיק באמצ' אלא מניחים אותו שיגמו' הקדיש ועונין אמן אחריו ומ"מ אח"כ יזהירו להש"ץ שיהיה זהיר שלא יעשה דבר היפך המנהג הפשוט :

סד אם נמצא פסול בס"ת זה של פ' בראשית אם כבר בירך ברכה אחרונה ואח"כ ראו שפסולה היא א"צ להוציא אחרת אבל אם באמצע הקריאה נמצא טעות גמור יש להוציא אחרת ולברך לפניה ולאחריה ואם לא קרא כל הפרשה עד אחר ויכולו רק קרא קצת פסוקי' ופסק וכן אם דילג באמצע הפרשה ובירך ברכה אחרונה אין צריך לחזור :

סה אחר שגמר קריאת בראשית ובירך ברכה אחרונ' מניחין השלישית אצלה שהיא לקריאת פ' חובת היום למוספין כדאתמול ואומרים קדיש ואף אם טעה ואמר קדיש על הראשונה ושני' הוזר ואומר קדיש עכשיו ומגביהין הס"ת השני' ופותחין השלישי' ורואין בה שהועמדה על פ' המוספין כראוי וחוזרין ושוטחין המעיל וקורא להעולה מפטיר ואומר הש"ץ מי שבירך להחתן בראשית ואח"כ מברך המפטיר וקורא ואם נמצא טעות בספר זה יש להוציא אחרת וכמו שנתבאר בשאר יו"ט :

סו במקום שאין להם רק ב' ס"ת קורין בראשונה וזאת הברכה ובשני' בראשית וחוזרין ולוקחין הראשונה לעניני של יום למפטיר ומניחין אותה ואומרים קדיש וקורין בה ומפני טורח הצבור יגללו הס"ת הראשונה בעת שאומרי' מי שבירך והרשות לחתן בראשית שאז עת פנוי לגלול הס"ת כדי שתיכף שיוגמר הקריאה

סעיף סג אם טעה. עיין בש"ח דף רל"ד שכתב דאחר שהרשב"ץ והרשב"ש כתבו לומר קדיש לכך אם התחיל לא יפסיק :

סעיף סד אבל אם באמצע הקריאה כו'. עיין ש"ח שהאריך ודעתו שלא להוציא אחרי שמלבד הבזיון לס"ת וטורח לצבור יש לחוש לברכה שא"צ שמדינא א"צ להוציא אחרי ולפי דעת הכנה"ג באם קראו ג"פ כו' ועוד דעיקר יסוד קריאת בראשית אינו, אלא מנהג ע"ש בדף רפ"ב ובדף רל"ג ע"ב ומשמע מדבריו שלא יוציא אחרת ולא יברך ברכה אחרונה ולענ"ד כיון שנהגו לקרות פ' זו אין לגמור הקריאה בלא ברכה שאחרי' וגם כי בזה יש ג"כ בזיון לס"ת שעכ"פ מסלקין אותה בלא ברכה אחרונ' ובאמת בפסולה לא קפדינן בהכי שאין זה בזיון רק אם היתה כשרה ומסלקין זה ולוקחין אחרי' דבכה"ג מיירי ביומא דפריך וליתי ס"ת אחריתא ונקרי ומשני משום פגמה של ס"ת אבל בפסולה אין זה פגם שהרי באמת צריכה תיקון וגם בלא"ה נראה דבזיון זה שמרבין להוציא ס"ת משום שמחת היום אין קפידא כלל ואם נאמר שיברך ברכה אחרונה על הפסולה פשיטא שיש חשש ברכה לבטלה שהוא חמור מגרם ברכה שא"צ ולכן נלענ"ד שיש להוצי' אחרת ולברך לפניה ולאחריה וכמנהג טעות שנמצא בס"ת בשבת רק אם כבר השלימו הקריאה עם ברכה שלאחריה שפיר י"ל שא"צ להוציא אחרת. מטעם שכתב בש"ח :

סעיף סו ומפני טורח לצבור כו'. עי' ש"ח בשם ספר אמת ליעקב שיגללו בעוד שקורין בשניה כו' ולענ"ד אין לגרום לבטל את אלו שיהיו עסוקין במלאכת הגלילה שעי"ז יתבטלו משמיעת הקריאה בספר בראשית ואף שאפשר לכוון לבם לשמוע ג"כ מ"מ אין לעשות כן לכתחלה וגם בעלי המון עם מתהלכין בעוד מלאכת הגלילה עד שיסתום הגולל ועי"ז אין נותנים לב אל הקריאה ולכן נכון לעשות כמ"ש :

ואם

שם ואם אין להם רק ס״ת אחת כו׳ עיין ש״ת כתב באין להם רק ס״ת אחת אז אחר ואת הברכ׳ יאמר קדיש ויגלול למפטיר ובשעת אמירת ההפטורה יגללו על בראשית ויקראו בראשית ע״ש דף רפ״ג ע״ב ודף רל״ד שהאריך וטעמו לפי שבתיקון יששכר הבין בדעת הטור שיש להקדים המוספין ויש טורח לצבור לגלול הספר מסופו לראשו כו׳ ולענ״ד אין לשנות המנהג בשביל זה והצבור גופייהו ניחא להו שלא להפך הסדר כי במקו׳ שצריך לעשות תמורת המנהג הרגיל מקדם נפשם עגומה ע״ז ומכ״ש כיון שאפשר לעשות כמ״ש לגלול בשעת אמירת הברכות שאין כאן טורח לצבור כלל למה נעשה שינוי המנהג בחנם :

סעיף סז יש לגמור קריאתו עיין בש״ת שהאריך בזה וכתב דל״ד להא דר״ח וחנוכה שאם התחיל בשל חנוכה צריך להפסיק דהכא כבר בירך וגם איכא סברת הטור כו׳ ואם נאמר שיעלה החתן תחלה נמצא שברכתו של זה לבטלה כו׳ וקצרתי:

סעיף סט ואם טעה כו׳ עיין בסי׳ תכ״ג ובט״ז שם וע״ש שכתב הט״ז שאם טעה וסיים ב״פ סמוך לפי אין לו לחזור ולהתחיל מפסוק שלפניו ומפני הנכנסים ומוטב שבאותו הפעם לא יחוש לנכנסים ויוצאים בפי שאחריה עוד ג״פ וכבר בארתי דין זה בשער שלפני זה ע״ש :

סעיף עב לא יאמרנו אחר קריאת ההי׳ כו׳ ל״ע לפי מ״ש במקום אחר בשם הא״ר הלי׳ ט״ב שהביא

הקריאה בשני׳ תהי׳ הראשונה מוכנת לקריא׳ המפטיר ואם אין להם רק ס״ת אחת אזי אחר השלמת התורה ובעוד שאומרים מי שבירך והרשות לחתן בראשית יגללו לפ׳ בראשית ואחר השלמת הקריאה יאמר קדיש מיד שלא להפסיק בין הקריא׳ לקדיש ואח״כ יגללו אותה על מפטיר :

סז אם טעו והניחו על השלחן את הספר שהוכן למפטיר במקום ספר בראשי׳ וקראו לחתן בראשי׳ ועלה ואח״כ פתחו ומצאו שהוא של מפטיר יש לגלול ס״ת זו להחזירה ליד המחזיק בה וליקח הס״ת שהוכנה מתחלה לקריא׳ בראשית ואפי׳ אם טעו וקראו ג״כ להעולה מפטיר וכבר עלה יש לדחו׳ קריאתו עד אחר קריאת בראשית לפי שראוי לקרות מיד אחר השלמת התורה התחלת התורה בכדי שיהי׳ נעוץ סופה בתחלת׳ ויעמוד העולה למפטיר שמה על הבימ׳ עד שיגיע זמן קריאתו ואם אירע שלא נזכרו שצריכין לקרות בראשי׳ עד אחר שכבר בירך המפטיר לקריאת פ׳ המוספין יש לגמור קריאתו וגם יאמר ההפטור׳ וברכותיה ואח״כ יקרא בראשית כדרכו:

סדר קריאת ראשי חדשים.

סח בראשי חדשים אחר שמסיימין הלל אומר קדיש שלם עם תתקבל ומוציאין ס״ת וקורין בו ד׳ אנשים אין פוחתין מהם ואין מוסיפין עליהם ואין מפטירין בנביא :

סט סדר הקריאה בפ׳ התמיד עד סוף ובראשי חדשיכם ולפי שיש באמצע פ׳ קטנה של ביום השבת שאין בה רק ב״פ לפיכך קורא כהן ג״פ וידבר צו ואמרת והלוי חוזר וקורא מן ואמרת ואת הכבש ועשירית האיפה וישראל קורא עולת תמיד עד ובראשי חדשיכם ורביעי קורא ובראשי חדשיכם עד סוף ואם טעה וקרא לשלישי גם פ׳ ובראשי הדשיכם וסיים שני פסוקי׳ קודם גמר הפרשה יקרא לרביעי ויתחיל עמו פסוק קוד׳ כדי שיהי׳ ג״פ בקריאת הרביעי וכן בכל מקום שטעה ולא שייר לאחרון רק ב״פ יעשה כן :

ע ר״ח שחל בשבת מוציאין ב׳ ספרים באחד קורין בסדר של שבת זה עד גמר הסדרה ובשני׳ קורים למפטיר מן וביום השבת ובראשי חדשיכם כו׳ עד סוף הפרשה ומפטיר בנביאים השמים כסאי ויתבאר בשער שאח״ז .

סדר קריאת חנוכה.

עא בשמונה ימי חנוכה קורין בפ׳ נשיאים שבפ׳ נשא ג׳ בכל יום ומתחילין מן ויהי ביום כלות משה וסדר קריאתן מבואר בסדורים ועיין בש״ע סי׳ תרפ״ד ובר״ח טבת כשחל בחול מוציאין שני ספרים בא׳ קורין ג׳ בשל ר״ח ואחד בשל חנוכה ובזה א״צ לכפול ללוי פסוק ואמרת אלא לכהן קורא עד פסוק עולת תמיד והלוי קורא להלן עד ובראשי חדשיכם והישראל קורא מן ובר״ח עד גמירא ומניח הס״ת השני׳ ולא יאמר קדיש רק יגביה הס״ת הראשונה ויפתח השני׳ ויקרא לרביעי בפ׳ חנוכה ואם אותה שנה כסליו חסר ור״ח טבת אינו רק יום אחד שהוא יום ששה של חנוכה קורין לד׳ ביום הששי עד ביום השביעי ואם כסליו מלא ור״ח הוא שני ימים אזי ביום א׳ קורא לד׳ ביום הששי וביום השני של ר״ח קורא לד׳ ביום השביעי כו׳ ואח׳ שבירך הד׳ ברכה אחרונה אומר קדיש ומגביה הס״ת השניה וגולל :

אם

עב אם טעה וקרא ד' בשל ר"ח אם לא הוציאו ספר ב' כלל א"צ לקרות יותר אבל אם הוציאו ספר ב' משום פגמו צריך לקרות חמישי שיקרא בשל חנוכה ויאמר קדיש אחריו ואם אמר קדיש אחר קריאת הד' לא יאמרנו אחר קריאת הה' ואפי' אם נזכרו באמצע קריאת הד' שצריך לקרות בשל חנוכה ועדיין לא בירך ברכ' אחרונ' אין גוללין הס' לקרו' בשל חנוכ' שאין מדלגין בקריא' אח' מענין לענין לא יברך בר"א ולא יקרא יותר אם לא הוציא ספר ב' ואם הוציא יקרא עוד א' שיקרא בספר הב' בשל חנוכה וכמ"ש :

עג אם טעה והתחיל לקרות בשל חנוכה צריך להפסיק ויקרא בשל ר"ח ויברך לפני' ולאחרי' ויש מי שאומר שאם טעה והתחיל לקרות עם הכהן בפ' חנוכה יגמו' קריאת הכהן בפ' חנוכה ולג' העולים שאח"כ יקרא בפ' ר"ח אם אין שם אלא ספר אחד ואם הוציא שני ספרים יסיים קריאת הג' בשל חנוכה כמו בשא' חנוכה ויקרא לד' בספ' הב' בשל ר"ח ויכול להתחיל עמו מן ובראשי חדשיכם :

עד ביום השבת שבחנוכה מוציאין שני ספרים בא' קורא פ' השבוע ובשני' קורא בשל חנוכה השייך לאותו היום וכן אם חלו בו שני שבתות עושין כן ודין ההפטורה בשבתות אלו יתבאר בשער שאח"ז :

עה ר"ח טבת שחל בשבת מוציאין ג' ספרים וקורין ששה בפ' השבוע ובמקום שנהגו להוסיף בשבת על קריאת ז' יכולין להוסיף גם בשבת זה וכשגומר פ' השבוע מניחין הס"ת הב' ואין אומרים קדיש רק מגביהין הראשונה וגוללין אותה ופושטין השני' וקורא בר"ח ומתחיל מן וביום השבת ואחר שיברך זה בר"א מכסין הס"ת במעיל ומניחין הג' אצלה ואומר קדיש ומגביהין ס"ת השני' וגוללין ופושטין לקרות למפטיר בשל חנוכה ביום הששי כו' ואם אין להם רק שני ס"ת יקראו באחת בסדר השבוע ובשני' בר"ח ובינתיים יגללו הס"ת הראשונ' להעמידי' על פרשת חנוכה כמבוא' בשער זה סעיף ס"ו ואז יאמר קדיש ויקרא וכן אם אין להם רק ס"ת אחת יעשו על הסדר הזה :

עו אם חל ר"ח טבת בשבת וטעה והתחיל לקרות בס' הב' בפ' חנוכה אף אם כבר קרא ג"פ ועדיין לא בירך בר"א יפסוק ויגלול ס"ת זו על פ' ר"ח ויברך ברכה ראשונה ויקרא בשל ר"ח ואח"כ בג' יקרא בשל חנוכה למפטיר כדרכו ואם סיים בשל חנוכה ובירך בר"א וקרא בג' למפטי' בשל ר"ח אין מזניחין אותו ומ"מ ההפטורה בנביא יש לו להפטיר רני ושמחי ואם אמר השמים כסאי והתחיל לברך אחרי' אין מחזירין אותו :

אם

שהביא משום לקוטי פרדס שבכל מקום שיש קריאת פסוקי' צריך לומר קדיש אחריו ע"ש ומ"ש בפני' ואפי' נזכרו באמצע כו' עיין בפר"ח מ"ש בזה ועיין בש"ח בשם תשובת מהרי"ל ומ"ש שאר אחרונים בזה :

סעיף עג ויש מי שאומר כו'. עי' בט"ע סי' תרפ"ה ובט"ז שם ואני כתבתי במקום אחר לתמו' על מ"ש הט"ז שלא מצא' בדברי האגודה ו]בתלמוד וכתב שהגאון מהר"ר כ"ץ בתשובה הודה לו ונתחרט מה שסמך על אגודה וסבר שהוא בתלמוד כו' ואני תמהתי על שני גדולי הדור אלו שבמחילת כ"ת אשתמיט להו שדברי האגודה הם תלמוד ערוך בירושלמי דמסכת מעשר שני ע"ש :

שם והתחיל לקרות כו'. עי' בא"ר שכתב אם כבר קרא ג"פ הוי דיעבד ויסיים שם לכהן ויקרא ג' גברי בר"ח אך להט"ז נראה אפי' לא התחיל ג"פ כיון שהתחיל גומר ואם לא התחיל עדיין צ"ע להט"ז לפמ"ש שם לבסוף דיש לחוש לברכה לבטלה א"כ אם צריך ונזכר אע"פ שלא התחיל יש לעשות כן וצ"ע :

שם ואם הוציא כו'. כנלענ"ד לפי מה שהוא דעת הט"ז דס"ל שא"צ להפסיק משום דאיכא ב' ס"ת וע"כ צריך לקרות בספר הב' משום פגמו וא"א לסיים עם הכהן בספר הא' ולהגביה הספר ולסלקו ולהתחיל בספר השני בקריאת הלוי דפשיטא' שיש בזה חשש נכנסין ויוצאין שהיוצאין יסברו שלעולם אין קריאה בספר הא' רק לכהן והנכנסין יסברו שהלוי הוא המתחיל תחלת הקריא' שהוא בפ' ר"ח ויש בזה פגם לכהן שהנכנסין לא ידעו שהיה טעות והכהן כבר קרא בחנוכה ולכן יש לעשות כמ"ש וכ"ל שא"צ להתחיל מתחלת פ' התמיד שאין עושין כן רק כשעיקר הקריא' בר"ח שצריך לקרות ג' או ד' אנשים אבל בזה מוטב להתחיל בפ' ובר"ח למען דעת כי זה עיקר קריא' היום ומדברי הט"ז שסתם הדברים משמע שאף בב' ספרים הדין כן וזה צ"ע ולענ"ד כמ"ש :

סעיף עו ואם אמר השמים כו'. עי' בפ"מ שכ' בזה לענין ראש חודש בשבת לדעת הט"ז דס"ל שא"צ להפסיק י"ל דגם בזה אין צריך להפסיק לקורא בשל ראש חודש למפטיר והפטורה דנביאים בחנוכ' דמאי דסמכו ההפטר' לקריאה הוא ממנהגא

והיכא

שערי אפרים

והיינו דלא אפשר לא דאיכא הפטרה דזכריי דפרקומי ניסא עדיף ע"ש ולענ"ד ל"ע דהא כתבו תרי טעמי דדחיכן הפטורת ר"ח מקמי חנוכה חדא משום מאי דסליק מיניי ועוד משום פרסומי ניסא כו' וא"כ לטעמא קמא דאמאי דסליק מיניי א"כ יש להפטיר השמים כסאי וגם דתדיר עדי וקלרתי ולכאורי לדברי התוסי והמרדכי שכתבו טעם שמאחרין קריאי חנוכה דהוי פרסומי ניסא בכדי להעטיר בכרות דזכריי דסליי מינה משמע שאין לדחות הפטרה זו ומ"מ י"ל דיש קפידא יותר להפטיר במה דסליק מיניי ולכן כתבתי שעכ"פ אין מחזירין אותו ועיין לקמן סעיף ע"ח מ"ש ומשו"ת כ"ב מ"ת :

סעיף עז אם טעה כו'. עיי בפ"מ שכ"כ בקראו שסה ולענ"ד דאף בקראו שבעי שהרי עדיין לא נסתלק חובת הקריאה עד אחר פי' ר"ח וכבר כתבתי שגם בקורא חמישי בחנוכה ל"ע אם לומר קדיש שני:

סעיף עח בימי חנוכה כו'. כ"כ בש"א בשם שו"ת משאת משה ע"ש :

סעיף פא ולכתחלה אין לקרות לקטן כו'. עיי בשו"ת ב"ח בקופו ובשו"ת גינת ורדים סי' נ"ה:

סעיף פב אם בשבת כו'. עיי בשו"ת כ"ב מ"ת חלק א"ח סי' י"א שא"ע לפניו מעשה כזה והורה כך ושוב כתב לסייע הוראתו זאת ע"ש שהאריי ולענ"ד ל"ע קצת לפמ"ש בא"ר סי' תרפ"ה ס"ק י"ז דאף שמקדימין קריאת ר"ח משום דתדיר הכי מילי לקרות אבל הפטורי לא לפי שדי פרשיות אלו קביעות ומפי רבותינו יותר מהפטורת ר"ח ע"ש א"כ אפשר שיש לקרו' הפטורת שקלים ואע"ג דסליק משבת ר"ח מ"מ גם בהפטורת שקלים מרומז ר"ח לפי שאומרה תורה חדש והביא קרבן כו' כמ"ש אא"ז כמ"א בתשוי סי' כ"ח והביאו בכ"ב שם ובא"ר שם (וקצת י"ל דהך גלם והביא הוא מר"ה ניסן ולכן השתא בר"ח אדר קיימינן אבל ככלה בזיי לחלק מחמת זה) ומ"מ כיון שהגאון ז"ל הורה הלכה למעשה ועמד בדבריו אחר העיון ע"ו כאגור גבר הורה זקן : ים

פתחי שערים

עז אם טעה ואמר קדיש אחר ששיים פ' השבוע שקרא בהם ששה מ"מ יש לו לחזור ולומר ק"יש אחר סיום הקריאה בס' ב' בפ' ר"ח ואפילו במקום שמוסיפין וכבר קרא שבעה בס' הא' מ"מ י"ל קדיש אחר ספר השני :

עח בימי חנוכה שטעה בקריאה השייך לאותו יום כגון ביום שני שקרא ליום שלישי או ד' וכיוצא כזה עלתה לו וא"צ לחזור ולקרות שנית :

עט ביום השמיני של חנוכה מתחילין לכהן מן ביום השמיני עד מלאה קטורת והלוי משלישי עד יום תשיעי והישראל מתחיל מן ביום התשיעי וקורא משם ולהלן וגם בפ' בהעלותך עד כן עשה את המנורה ואם סיים ביום התשיעי וכירך בר"א יצא ומ"מ אם עדיין לא סילק הספר ונזכר יקרא השאי עד כן עשה את המנורה בלא ברכה :

סדר קריאת ארבע פרשיות.

פ בשבת שהוא קודם ר"ח אדר הסמוך לניסן מוציאין שני ס"ת בא' קורין בפ' השבוע ז' אנשים ואחר הסדרה מניחין השני' ואומרי' קדיש ומגביהין הראשונ' ואין פותחין השני' עד שיגלול הראשונה במפה ואז פותחין השני' ומסירין המפה ומעמידין אותה על מקום קריאתה למפטיר שהוא מתחלת פ' כי תשא ואז קורא לעולה למפטיר וקורא עמו מן תחלת פ' כי תשא עד לכפר על נפשותיכם וכן יש לעשות אפילו אם ר"ח אדר חל בע"ש יש להקדים ולקרות בפ' שקלים בשבת שלפניו :

פא אם ר"ח אדר חל בשבת אז אין להקדים פ' שקלים לשבת שלפניו רק קורין פ' שקלים בו ביום ומוציאין ג' ספרים באחת קורין בפ' השבוע ששה אנשים ובמקום שנוהגין להוסיף מוסיפין ואחר שגומרין הסדרה מניחים השני' שהיא לקרות בה פ' ר"ח ואין אומרים קדיש ומגביהין הראשונה וגוללין ופותחין השני' וקורין לעולה בספר השני מן וביום השבת עד ונסכו ואח"כ מניחין השלישית ואומרים קדיש ומגביהין השניה וגולל ופותח השלישית וקורא לעולה למפטיר בפ' כי תשא וההפטורה שבנביאים הוא אומר הפטורה של פ' שקלי' בן שבע שני' יהואש ולכתחלה אין לקרות קטן להפטיר בשבת זה :

פב אם בשבת של ר"ח אדר טעה הקורא שאח' שגמר הקריאה בפ' השבוע לקח הס"ת שהי' מגוללת על פ' שקלים ופתח בכי תשא והעולה בירך ברכת התורה והתחיל לקרות ושוב נזכר שטעה שבפ' ר"ח יש לקרות יסיים בפ' שקלים כיון שכבר התחיל ואח"כ להעולה בס"ת השלישית למפטיר יקרא עמו בפ' ר"ח וההפטורה בנביא יאמר ג"כ של שבת ור"ח שהוא השמים כסאי מאחר שבקריאת התורה נסתלק מענין של שבת ור"ח :

פג במקום שאין להם רק שני ס"ת וכן אם אין להם רק אחת כבר מבואר בדיני חנוכה וכן הדין כאן :

בשבת

פד בשבת שחל פורים בשבוע שלאחריו אפילו אם פורים חל בע"ש יש לקרות בשבת שלפניו למפטיר בפ' זכור ומוציאין שני ס"ת בראשונה קורין בפ' השבוע ומניחין השני' ואומרים קדיש ומגביהין הראשונה וגוללין ופותחין השני' ומעמידין אותה על מקום קריאתה בסוף כי תצא וקורין לעולה למפטי' מן זכור אשר עשה לך עמלק עד לא תשכח :

פה פ' זכור י"א שחיוב קריאתה בס"ת הוא מן התורה לכן יש לדקדק יותר להוציא ס"ת לקריאה זו אותה שהיא מוחזקת בכשרות מדוייקת ומוגהת ביותר ויש להשתיק את העם קודם שיתחיל לקרות כדי שיתנו לב ויטו אוזן לשמוע הקריאה שהיא חיובית יותר מקריאת שאר פרשיות וגם לא יקרא קטן למפטיר ואע"פ שכל השומעים מפי הקורא יצאו מ"מ מנהג וותיקון לחזור לעלות למפטיר בשבת זה ובמקום שאין מצוי שם מנין עשרה צריך לחזור אחר זה לקרות פ' זו בעשרה ולכן בני הישובי' שאין להם מנין מחויבי' לבוא למקום שיש מנין לשמוע קריאת פ' זכור ואם השעה דחוקה לו ביותר ויודע שיבא בפורים לבה"כ לשמוע המגילה והקריאה בס"ת ביום הפורים די בכך במקום הדחק אבל לכתחלה צריך ליזהר להיות בצבו' בעת קריאת פ' זו ואם א"א להם לבוא מ"מ יזהרו לקרות פ' זו בנגינות ובטעמים בס"ת בלא ברכה כלל ואם אין להם ס"ת יקראו מתוך החומש :

פו בפורים מוציאין ס"ת וקורין ג' אנשים בפ' בשלח בסופו ויבא עמלק עד מדר דר ואע"פ שאין בפ' זו רק ט' פסוקים קורין לכ"א ג"פ ואין נוהגין במדינה זו לכפול פסוק האחרון כלל :

פז יש לכל אדם ליזהר לשמוע בפורים קריאת פ' זו בצבור ואצ"ל מי שלא שמע קריאת פ' זכור בשבת שלו בצבור שמחויב לחזור לשמוע קריאת פ' זו בפורים ואם א"א לבוא למנין וקורא המגילה ביחיד יש לו לקרות גם פ' זו בניגון וטעמים כמו שנתבאר בסעיף פ"ה :

פח אם ר"ח אדר הסמוך לניסן חל ביום ה' ויום ו' אז יש בחודש הזה שני הפסקות וסימנם (בי"ו) כלומר כשר"ח אדר ביום ו' דהיינו יום השני שהיא עיקר אזי מפסיקין מקריאת הד' פרשיות וחוזרין לסדר השבוע בב' שבתות שבחודש זה שבת אח' הוא שחל תיכף אחר ר"ח והוא ב' אדר הוא שבת א' של הפסקה ושבת שחל בט"ז בו הוא שבת של הפסקה שני' ואחר השבת הזה הוא שבת פ' פרה שהוא כ"ג בו ואם חל ר"ח אדר ביום ו' ויום ז' אז אין שבת הפסקה קודם פורים רק בשבת שחל בו שושן פורים מפסיקין בו וסימנו (זט"ו) ולשבת הבאה שהוא כ"ב בו הוא שבת פ' פרה ואם חל ר"ח אדר ביום א' ב' אז ההפסקה קודם פורים בשבת שהוא ו' אדר וסימנו (ב"ו) ופ' זכור הוא י"ג אדר ופ' פרה ך' אדר ופ' החודש כ"ו אדר ואם ר"ח אדר ביום ג' וד' אז ההפסקה בשבת שהוא בד' באדר וסימנו (ד"ד) ואח"כ ג' שבתות של זכור ופרה וחודש :

פט שבת של פ' פרה מוציאין ב' ס"ת בא' קורין בפ' השבוע ובשני' קורין למפטיר בפ' חוקת מתחלת הסדר עד תטמא עד הערב ואם אין להם רק ס"ת אחת יש לעשות כמ"ש למעלה סעיף ס"ו ואין לקרות לקטן להפטורה זו :

צ אם לא קרא בפ' פרה רק עד הגר הגר בתוכם ופסק שם ובירך לאחרי' וגלל הס"ת חוזר ופותח ומברך לפני' ומתחיל מראש הפ' וקורא עד סוף הפ' שהיא תטמא עד הערב ומברך לפני' ולאחריה ואם לא גלל עדיין הס"ת רק שבירך ב"א לבד חוזר וקורא ממקום שפסק וא"צ להתחיל מראש הפ' ומ"מ צריך לחזור ולברך לפני' ולאחרי' ואם דילג פסוק אחד מפ' פרה א"צ לחזור ולקרו' כיון שיקראו אותה פ' בשלימות בשבת שלה וכמו שנתבאר בשער ז' בענין קריאת ב' וה' ומנחת שבת :

צא בשבת שר"ח ניסן הוא חל בחול בשבוע שלאחרי' הוא פ' החודש ומוציאין ב' ספרים באחד קורין בפ' השבוע ובשני' קורין למפטיר בפ' בא מן ויאמר ה' אל משה החודש הזה לכם כו' עד תאכלו מצות ולכתחלה אין לקרות קטן להפטורה זו ואם חל ר"ח ניסן בשבת אזי קורין פ' החודש בשבת זה ומוציאין ג' ספרים באחד קורין פ' השבוע ומניחין השני' וא"א קדיש ומגביהין הראשונה וגוללין ופותחין

סעיף פז יש לכל אדם כו'. טעמי' משום שכיון שמצוה בקריאת הפרשה מדאורייתא ואע"פ שכבר יצא בשבת פ' זכור מ"מ כיון שיום זה הוא זכר גדול לנס וזכרון מחיית עמלק יש להשתדל בקריאת הפרשי' יותר מבפעם אחר ומ"ש בפנים שביחיד יש לו לקרות בניגון וטעמים עיין ס"ס תרפ"ה :

סעיף צ אם לא קרי כו' עיין בט"ז ומג"א סי' קל"ז ובא"ר ובברכי יוסף ובש"ת האריך בזה והעלה כמ"ש בפנים :

סעיף צא ויקרא למפטיר בפ' ר"ח כו' כן יש ללמוד ממ"ש לעיל סעיף ע"ח מדברי הכ"ב מ"ת לענין

פתחי שערים

סעיף קה ואם כבר קראוהו כו'. כ"כ בשו"ת נ"ב מ"ת סימן ק' יו"ד ע"ש :

סעיף קו אפילו נזכר באמצע הקריאה. כן נלענ"ד לפי שקריאת ויחל שחרית אינו רק מנהג שנהגו כן ועיין בש"ע שיש שתמהו ע"ז רק שהרא"ש ז"ל כתב ליישב קושיתם ע"ש ומ"מ קצת ל"ע בג' תעניות הכתובים וקצת נראה דאפילו באלו הדין כן שהרי יש מי שסובר דאף לכתחלה יש לקרות בפרשת השבוע משום דתדיר קודם עיין בטור ס"ס תקס"ו :

סעיף קז להפסיק מעט כו'. עיין בד"מ סי' תקס"ו בשם הר"ד אבודרהם ועי' בתוס' והרא"ש במסכת ר"ה בענין קריאת הי"ג מדות באמירת ה' ה' כו' שלדעת קצת מפרשים יש להפסי' מעט בין אמירי' השם הראשון להשני וקצרתי :

סעיף קח אז אם חל באחד כו'. עיין בא"ר סוף סימן תקס"ו סק"ד :

סעיף קט וטוב לומר לו כו'. עיין טור ותשובת רש"ל סי' ע"א ועיין בספר שלמי צבור הנ' אבל שכתב דברי הגמיי' שכתב וטוב שיצא כו' והביא תשו' הרשב"ץ ח"ב שכתב שלומר לו שיצא הוי כמו פרהסיא ע"ש וכתב שהרמ"א השמיט הך וטוב שיצא ולענ"ד דרמ"א לא מיירי מזה אבל אין טעמו משום פרהסיא דאין כאן פרהסיא כ"כ כשיוצ' קודם התחלת הקריא' כיון דמתרמי לפעמים שיוצא לאיזה צורך שיש לו אבל שישב שם ולא יקראוהו ויקרי' אחר במקום כהן ממ"נ אם לא ידעו איכא פגם ואם ידעו שמשום אבילות עושים כן פשיטא דהוי פרהסיא ומ"ש בשלמי צבור שם שיקברו שהרשב"ץ לא ראהו לא נהירא דהא בעלמא חיישינן לפגמא ולא אמרי' שיתלו בזה (ואפשר כונתו שלפי שמחמת אבילות הוא משנה מקומו שפיר יש לתלות בזה שהש"ץ התבונן על מקומו ואיננו וסבור שיצא

שערי אפרים

קב בתענית שמתענין בערב ר"ה ומכ"ש בתעניות של שאר ימי תשובה אין קורין ויחל וייש מתענין בכל ער"ח ונוהגין לעשות למנחה סדר יו"כ קטן ומוציאין ס"ת וקורין ויחל ואין למחות בידם ובמקום שאין שם מנהג אין לנהוג כן לכתחלה :

קג בתענית מיתות צדיקים כגון שבע' באדר וכיוצא אף אם יש עשרה מתענין וכן הבכורים המתענין בערב פסח אפילו יש שם עשרה לא יקראו ויחל ומכ"ש הנוהגין להתענות ב' וה' של כל השנה או בפ' שובבי"ם וכן מה שנוהגין החבורות קדושות שבכל עיר לבחור לעצמם יום אחד לקבוע בו תענית ואומרים סליחות אע"פ שעושין כן בכל שנ' בקביעות אין להם לקרות ויחל ואם הצבור גזרו מעצמם איזה תענית על כל צרה שלא תבא אם קבעוהו באחד משאר ימי השבוע קורין בין בשחרית ובין במנחה ויחל ואם קבעוהו בב' או ה' אז בשחרית אין לדחות פ' השבוע וקורין פ' השבוע כדרכם רק במנחה קורין ויחל ומפטירין דרשו :

קד אין לקרות לתורה ביום התענית מי שאינו מתענה היום ואם קראוהו מבואר בשער א' איך יש לנהוג בזה :

קה אין לקרות למפטי' מי שאינו בקי לומר ההפטור' וברכותיה כתיקנם לכתחלה על סמך שאחר יאמר אותם ואם כבר קראוהו אזי אם הכהן או הלוי יודעין לומר ההפטורה יאמר הלוי או הכהן והלוי קודם בזה לכהן ולא יאמר אחר שלא קרא בתורה כלל ואם גם הכהן והלוי אין יודעים להפטיר אז יוכל איש אחר להפטיר בלי קריאה בתורה .

קו בתענית שקורין בשחרית ויחל אם חל בב' וה' וטעה וקרא בפ' השבוע אין מחזירין אותו אפילו נזכר באמצע הקריאה :

קז נוהגין בקריאת ויחל כשמגיע הקורא לפסוק שוב מחרון וכו' וכן כשמגיע לשליש עשרה מדות ה' ה' וכן לפסוק וסלחת כו' הצבור אומרים זה בע"פ בקול רם ואין להקורא לומר עמהם לפי שהצבור אומרים זה בע"פ דרך בקשה והוא שקורא בתור' אין לו להפסיק ולומר דרך בקשה רק ישתוק עד שיסיימו הצבור ויקרא מתוך הספר דרך קריאה בתורה ובקריאת הפסוק ויקרא בשם ה' יש לו לקורא להפסיק מעט בין תיבת בשם ובין תיבת ה' :

קח כשאין בבה"כ עשרה מתענים אז אם חל באחד מימי השבוע שאין בו קריאת התורה אין לקרות ויחל אבל אם חל בב' או בה' כיון שבלא התענית היו קורין היום בתורה אין כאן הוספת ברכה ולכן אם יש שם ששה מתענים רשאי לקרות ויחל בשחרית אבל במנחה אין קורין בשאין עשרה אפי' חל בב' וה' :

קט מי שהוא אבל כל שבעת הימים אסור לעלות לתורה אפילו אם הוא כהן ואין כהן אחר שמה ובשבת מותר כשאין שם כהן אחר אלא הוא וכמו שנתבאר בשער א' סעיף כ"ג וטוב לומר לו שיצא קודם התחלת הקריאה מבה"כ ואין חילוק בין היה אצל המיתה או ששמע שמועה קרובה דהיינו שמת לו מת בתוך למ"ד שצריך לנהוג שבעה ימי אבילות אסור לעלות לתורה כל הז' ימים ואפילו

ביום השביעי ואם יום השביעי הוא תענית צבור וקורין ויחל במנחה מותר לעלות:

קי אין איסור כ"א לעלות לתורה אבל מותר בתשמישי תורה כשקורין כגון הגבהה או גלילה וכיוצא בזה:

קיא בשבת שבתוך ז' ימי אבלו ג"כ אסור לעלות לתורה כמ"ש ואפילו אם הוא חיוב כגון שיום מילת בנו בשבת זה אסור לעלות ומ"מ אם קראוהו לעלות צריך לעלות אף אם אינו חיוב שאם ימנע עצמו יהיה פרסום שעושה כן מחמת אבילות ואבילות דפרהסיא אסור בשבת ומטעם זה יש מקילין בחכם העיר שרגיל להיות בכל שבת שלישי ואירע בו אבל מותר לעלות שגם זה הוא אבילות פרהסיא ויש מחמירין בזה אע"פ שהוא חכם ורגיל וכן נהגו. ומי שמת לו מת ברגל והוא אונן אסור לעלות לתור':

שער ט

דיני ההפטור' וברכותיה ובו מ"ז סעיפים.

א אחר גמר כל קריאת הסדרה ביום השבת אומר הש"ץ חצי קדיש וקורא עולה אחד למפטיר וקורא עמו איזה פסוקים מסוף הסדרה שכבר קרא אותם עם האחרון והמשלים גם למפטיר לא יפחות מג' פסוקים ואם אין שם בסוף רק ה' פסוקים סמוך לפרשה שלפניה צריך לקרות כל הה' פסוקים כאשר ביארנו בשער ז' ואם טעה וקרא למפטיר רק שני פסוקים לבד ובירך יש לחזור ולקרות הג' פסוקים בלא ברכה ועיקר דין החצי קדיש יתבאר בשער שאח"ז:

ב לעולם המפטיר קורא באחרונה אפילו ביום שמוציאין ג' ספרים המפטיר קורא בספר הג' ואם נמצא טעות באחד אם יש ליקח השני מבואר בשער המועדים ושם מבואר הדין בנתחלפו לו הספרים והתחיל לקרות בספר השלישי שהוא למפטיר קודם הקריאה הראויה בס"ת השניה מה דינו:

ג קטן רשאי לקרות למפטיר אם הוא קטן שהגיע לחינוך ויודע לומר ההפטורה שבנביאים בטוב ומ"מ אין רשאים לקרותו להפטורת פרשת זכור וגם בהפטורת פ' פרה יש להחמיר וגם לפ' שקלים ופ' החודש יש למנוע מלקרות אם לא שיש צורך בדבר משום דרכי שלום וכיוצא וגם נוהגין שלא לקרות קטן למפטיר בשביעי של פסח וביום א' של שבועות ובשבת פ' שובה וכן בר"ה ובקריאת יוה"כ שחרית ג"כ אין ראוי לקרות קטן למפטיר מאחר שהם ימי הדין ולמפטיר של מנחת יוה"כ וט"ב ותענית צבור אפילו מן הדין אינו עולה שהרי המפטיר הוא השלישי משלשה הקרואים שהם חובה:

ד כהן או לוי יכולים לעלות למפטיר כמו שנתבאר בשער א' ובמנחת יה"כ וט"ב ות"צ אינם עולים למפטיר וכן אם כבר עלה וקרא כהן או לוי אינו עולה שוב שני להיות מפטיר ואפילו ישראל שכבר עלה לתורה אינו יכול לעלות שנית למפטיר ואם אין שם בבה"כ מי שיודע להפטיר רק מאותן אנשים שכבר עלו אזי אם לא אמר עדיין קדיש אזי אם זה שעלה שביעי יודע להפטיר לא יקרא אחר למפטיר כלל

שיצא אך לענ"ד בעל שלמי לבור שהוא מתושבי ירושלים מסתמא נהגו הם כהב"י שכתב שאין לשנות המקום בשבת כמבואר ביו"ד סי' שצ"ג ע"ש אך אפי' למנהגינו צ"ע אם יש לתלות בכך) ועיין בא"ר סימן קל"ה ס"ק ט"ו שכתב אבל במ"א כתב שטוב שיצא כו' וכן מצאתי בתשובת רש"ל כו' ומ"ש במ"א צ"ע ואפשר שצ"ל במ"מ והוא ר"ת במטה משה (אך צ"ע בספר מטה משה אם כתב שם כן):

שם ואם יום השביעי הוא ת"צ כו'. כן נראה לענ"ד דבשחרית אסור דלא אמרינן מקצת יום ככולו שצריך להמתין עד שעה שרגילין המנחמי' לבא שהוא לאחר יציאה מבה"כ כמ"ש בהלכות אבילות משא"כ במנחה כבר פסק אבילות ז' לכל מילי ופשיטא דגם לקריאת התורה הותר והוא פשוט:

סעיף קיא בשבת שבתוך ז' כו'. ואם השביעי שלו הוא בשבת שהרי' דעת האלי' זוטא בשם זקינו שמותר לעלות לתורה בשחרית דלא כט"ז ע"ש והדבר צ"ע לענ"ד:

שם אע"פ שהוא חכם כו'. עיין בש"ע יו"ד סי' ת' ובמ"ש רש"ל בתשו' ובשיורי כנה"ג כתב שכן מעשים בכל יום שחכמי הקהל כשאירע להם אבל ומתפללין בביתם אע"פ שרגיל לקרות התוכחות או עשרת הדברות אעפ"כ אינו עולה ע"ש ומ"ש בפנים באונן ברגל כו' עיין במג"א סי' תקמ"ח ס"ק ח':

סעיף א וכן בר"ה כו'. נלענ"ד לפי מ"ש בשם מטה משה שלא לקרות קטן בשבת שובה א"כ כ"ש בר"ה ויוה"כ שהם ימי הדין:

סעיף ד ואם אין שם בבה"כ. במג"א סימן רפ"ג סתם וכתב דיאמר קדיש אחר ההפטורה.

ונראה

ונראה שר״ל גם אחר הברכות שהרי הראה מקום לסי׳ רל״ב ושם כתב דאפי׳ במנחה בתעני׳ שמפטירין אין זה הפסקה בין קדיש שלפני השמו״ע שהרי משום דהפטורה שייכא אל הקריא׳ אלמא דאחר הברכות קאמר :

סעיף ה במקומות שמנהגם כו׳. עיין מג״א בשם מ״כ והמג״א כתי׳ דלא יעלה שלישי באותו שבת. והא״ר בשם מלבושי יו״ט כתב שהוא נהג בק״ק קראקא להיות שלישי ומפטיר וכן נהג מהרי״י כ״ץ כו׳ דאיכא זילותא אם לא יעלה שלישי ע״ש :

סעיף ו אזי לכתחלה אין להוציא כו׳. עיין מג״א ס״ס קמ״ד שכתי׳ שלא יקרי׳ באחרת משו׳ פגמא אלא יגללו באותו ספר תורה ול״ל כיון שכבר הוציאוה לקרות בה מפטיר אם יחזירו אותה בלא קריא׳ כלל יש פגם לס״ת השני ואין לך ביום גדול מזה לכך נרא׳ [דה״ה] ד)לכתחל׳ כשידו׳ שאינם מי להפטי׳ רק זה שקרא ז׳ אבל אם כבר הוציאוה שפיר קורא הז׳ בשניה למפטיר ואין כאן חשש פגם של ס״ת הראשון שהכל יודעין שקריאת המפטיר הוא בס״ת השני׳ שהרי חזינן דמוציאין שני ס״ת ואין חוששין לפגם הראשונה כיון שקריאה זו של מפטיר דינה בשניה ולעולם עושין כן אין כאן פגם א״כ אף עתה שאירע דחד גברא הוא הקורא בשניהם לית לן בה כיון שהקריאה הוא למפטיר שדינה בשניה. ועי׳ בהל׳ חנוכה סי׳ תרפ״ה שמבואר שם כמ״ש שאם הוציאו השני׳ בע״כ צריך לקרות בה משום פגמא ע״ש :

סעיף ז אין ישלים המנין כו׳. עיין בס״ח במחזיק ברכה ול״ע אם המפטיר עולה למנין ז׳ ואפשר דבקרא הי׳ קאמר וכעת אין ס׳ מח״ב לפני :

סעיף ח שאין לקרות שני אנשים כו׳. עיין במג״א סי׳ תרס״ט והא״ר שם כתב דבירושלמי פריך ולא יהיו שנים מתרגמין אית לך למימר משני הברכי׳ אלא משו׳ שאין שני קולות נכנסין לאוזן אחת ר׳ דאזלא לה טעמי דברכי׳ ולדידן דש״ץ קורא שפיר נהגו לקרות שנים. ועוד בש״ת חביבה ויהבי דעתייהו כו׳ ע״ש. ולפענ״ד דהירושלמי לא חזר מטעמא דברכי׳ אלא דקאמר דאיכא נמי טעמא דאין שני קולות כו׳ ועיין מ״ש לקמן סעיף למ״ד :

כלל וגם לא יאמר קדיש רק אחר ברכה אחרונה יגביה הס״ת ויאמר זה שקרא שביעי את ההפטורה בנביאים ויברך אחריו ויאמר קדיש ואם אין השביעי יודע להפטיר רק איש אחר שהוא מאותן שכבר עלו יש לקרות אותו ויברך ויקרא ויפטיר וכן אפילו אם השביעי יודע להפטיר אם כבר אמר קדיש ואין שם אחר וצריך שהשביעי יפטיר כיון שכבר אמר קדיש צריך לקרותו שנית למפטיר ויברך ויקרא ויפטיר ומ״מ אם יש אחר שיודע להפטיר אע״פ שגם הוא מאותן שכבר עלו מוטב לקרות זה מלקרות זה שקרא שביעי כיון שצריך לברך ולקרות לפניו שנית יש בזה משום פגם קריאה ראשונה כשקורא רצופין בזאח״ז בברכה אבל כשאין שם אחר אין בזה פגם כי ניכר שבהכרח קורא הוא שנית לקיים במקום שאין אנשים כו׳ :

ה במקומות שמנהגם שרב העיר הוא מפטיר בשבת חזון אף שכבר קרא בתורה שלישי כשאר שבתות יוכל להיות הוא מפטיר ג״כ :

ו ביום שיש שני ס״ת אם אחד מן העולים יודע להפטיר אזי יקראו לפניו בשני׳ ויפטיר ואם אין אחד משאר העולים יודע להפטיר רק השביעי אזי לכתחלה אין להוציא ס״ת אחרת רק אחר שהשלימו הקריאה עם השביעי יגללו הס״ת למקום אשר שם פרשת חובת היום למפטיר ויעלה השביעי שנית ויפטיר אבל אם כבר הוציאו השני׳ לקרות בה אז יקרא השביעי בשני׳ מפטיר :

ז אם טעה הקורא וקרא עם הששי עד שהשלים כל הסדרה ואמר קדיש א״צ לקרות עוד אחד להשלים הז׳ בסדרה זו או בסדרה שאחריה אלא יקרא אחד למפטיר כדרכו והמפטיר עולה למנין שבעה ואם השלים הסדרה עם החמישי צריך לקרות עוד שנים אחד לששי ואחד שיהיה שביעי והוא עצמו המפטיר ויקראו למפרע מה שקרא החמישי ואם הוא בשבת שמוציאין שני ס״ת ישלים המנין בס״ת השני׳ והמפטיר עולה למנין ז׳ :

ח כבר נתבאר שאין לקרות שני אנשים לעלות יחד לתורה ואפילו למפטי׳ יש למנוע רק בשמחת תורה מקילין בזה וכבר נתבאר בשאר המועדים כדת מה לעשות :

ט אחר שגמרו קריאת המפטיר ובירך ברכה אחרונה אומר הש״ץ מי שבירך לזה שעלה למפטיר ואח״כ מגביהין הס״ת וגוללין ודין ההגבהה וגלילה יבואר

סעיף ט ורואה מקום כו׳. כן נראה שראוי לעשות בקריאת הפטורה בנביאים כמו בקריאת בתורה.

ועיין

יבואר בשער שאח"ז ואין להמפטיר להתחיל ברכת ההפטורה עד שישב המגביה ויגלול הס"ת ויכרוך במפה סביב והעולם מקילין להתחיל מיד שיסתום הגולל אע"פ שלא כרכה במפה עדיין ופותח החומש ששם ההפטורה ורואה מקום התחלתה של ההפטורה ומתחיל לברך ברכה ראשונה אשר בחר בנביאים כו':

י יש מי שכתב שראוי לכתוב ההפטורות בספר כפ"ע בקלף ויהיה נגלל כמו ס"ת ואין נוהגים כן רק אומר ההפטורה מתוך החומשים הנדפסים ואם אין חומש בבה"כ ויש חומש בבית ואי אפשר להביאו לבית הכנסת שאין שם עירוב אף שיש שם מי שיודע לקרות ההפטורה בע"פ אין לקרות בע"פ רק זה שעלה למפטיר וקרא הפסוקים בס"ת בבה"כ ילכו עמו לבית ששם החומש ויברך שם ברכות שלפניה ויקרא ההפטורה מתוך החומש ויאמר שם ג"כ הברכות שלאחריי ואם אין חומש כלל אף בבית ויש מי שיודע בע"פ יפטיר ויאמר בע"פ כיון שא"א בענין אחר :

יא טעם שנקרא קריאה זו שבתורה ונביאים הפטורה לפי שהוא השלמה וסילק הענין מכל וכל וכמו אין מפטירין אחר הפסח כו' וכיון שבקריאה זו משלימין ומסיימין כל חובת הקריאה לכן נקרא הפטורה ועוד יש טעמים אחרים בזה :

יב ברכה ראשונה שקודם ההפטורה אשר בחר בנביאים כו' אין לענות אמן אחר הנאמרים באמת כי מה שאומר אח"כ בא"י הבוחר הוא סיום של ברכה הראשונה ולכן אין לענות אמן רק בסיומה כשמסיים האמת והצדק :

יג פירוש הברכה מה שאומרים ורצה בדבריהם הנאמרים באמת הכוונה שכל דברי הנביאים הם מיוסדים על התורה שנקראת אמת וכן מה שאומר אח"כ בנביאי האמת והצדק הכוונה לפי שכולם באו להזהיר את ישראל שישמרו את התורה שהיא אמת וצדק ומה שאמר ורצה בדבריהם וחזר ואמר הבוחר בתורה כו' הכוונה שמתחלה פתח בשבח דברי הנביאים בחלק הספוריי לומר שאפילו באותו חלק יש לנו לשבח לאשר בחר בהם וכשבא להזכיר חלק הנבואיי הקדים התורה ומשה שמשם נקבע החלק הזה ואמר והצדק לומר שדברי הנבואה הם מצודקים וגם לומר כי הנביאים הם בעלי צדק ואין מתגאים בנבואתם לעוות אדם בריבם שיהיו חפיצים שיתמלא רצונם מצידם רק מה שהשם חפץ שזה בודאי צדק בלי ספק :

אין

ועיין בסי' רפ"ד במג"א ס"ק ו' :

סעיף י יש מי שכתב כו'. עיין במג"א סי' רפ"ד שכתוב שאסור לכתוב הפטורה ובא"ר השיג עליו וכו' דעכ"פ יש לקרות בספר נביאים שלם והעולם אין נוהגין כן. ומ"ש באין שם חומש כו' עיין במג"א וא"ר :

סעיף יא טעם שיקרא הפטורה. עיין בלבוש הטעמים שכתב בזה ובא"ר בשם אבודרהם כי ג"כ שהוא מלשון אין מפטירין כלומר אחר הפטורה נפטרין מתפלת יוצר ומתפללין תפלת מוסף ולעכ"ד כמ"ש ועי' במדרש ב"ר פי' סמ"ך ר' יוחנן דבית גוברין עבד ליה הפטורה ומה אם אליעזר כו' וכן בפי' ס"ט ר' ינאי ור' ישמעאל עבד ליה הפטור' ופירשו כשהיו החכמים נפטרים מאכסניא שלהם שגומלים חסד היו רגילים לדרוש מקראות הנוגעים לכבודו וגם כאן פירושו שהם נפטרים מקריאת הס"ת וקורין הפרשה בנביאים מענין של תורה :

סעיף יג ואמר והצדק כו'. (עיין בא"ר בשם הכ"מ) ואפשר שר"ל ע"ד שאמרו שכל דבר שנאמר ע"פ נביא לטובה אינו חוזר ואף לרעה אינו חוזר אם לא בקושי ע"י תשובה גמורה כמעשה דיונה בנביאת נינוה וגם בזה אין חזרה כמ"ש הראשונים כמדומה בשם רבינו יונה דתשובי' לבטל הגזירי' דמעיקרי' בהמה והשתא דעת אחרת וה"ל כקטן שנולד ועל איש לא נגזר כלל ועי"ש שכתב שאין מתגאים כו' אפשר שר"ל ע"ד שפי' בזוה"ח שאמר משה במעשה דקרח כי לא מלבי שלא תאמר לפי שלבי הי' חפץ לתת נקמתי בהם ולכן מילא הקב"ה חפצי ורצוני לזה אמר שאף לבו לא היה חפץ בזה ע"ש ומה ג"כ לדעת הנביאים שאין חפיצים שהי' יריב ריבם ואדרבה רצונם דלישרי מרי' למאן דמלעבר לי' ר"ל לפשעים הקב"ה ומקנא לכבודן של צדיקים כדי שיתקדש שמו בעולם וגם כשיודע שאין לו תקנה לשוב כמו שמצינו בדוד המלך ע"ה וביכוני' ועי"ד זה ראיתי בשם גדול א' לפרש מה שאמרו חז"ל בערכין במספר לה"ר דחד אמר ילך אצל חכם כו' ואידך אמר סיפר אין לו תקנה שכבר כרתו דוד בזוה"ק שאמר יכרת ה' שר"ל דמאמ' בכרתם מוכח שאין לו תקנ' וכמ"ש בזוהר' לר"מ מי כתיב יתמו חטאים כו'

בעו

בעו רחמי דלהדרן בתיובתא כו' ועכ"פ אין בזה רצון הצדיק כו' שיתבע ה' עלבונו בשביל כבוד עצמו:

סעיף יד והחומש יהיה פתוח כו'. אע"ג דבס"ת גולל ומברך מ"מ בס"ת הכל יודעין שמברך על מה שיקרו' בתורה זו שמונחת לפניו משא"כ בחומש שהם ואם ההפטורי' כתובי' בקונטרס של קלף אפשר דדמי לס"ת ואין לדקדק בזה ול"ע וצ"ל לענין ברכה שלאחריו שאין לסלק ספר ההפטורה בשעת הברכה ע"ש:

סעיף טז ניטלה הס"ת כו'. כ"כ בא"ר וכן נראה דאע"פ שאומר בברכה הבוחר בתורה כו' מ"מ עיקר הברכי הוא על הפסוקים שקרא בנביאים וכמו שמתחיל אשר בחר בנביאים כו' והא דמסיים הבוחר בתורה יבואר לקמן הטעם:

סעיף יט יאמר ג"כ השמים כסאי כו'. ואע"פ שאין מדלגין מנביא לנביא מ"מ כיון דהראשוני' אינה מחויבת רק בטעות לית לן בה וגם כיון דלא אפשר לברכה ראשוני כלל דא"צ לחזור אע"ג שאמרה ע"ד לומר הפטורת השבוע וגם אין בזה משום הפסק כיון שהברכה שבחר בנביאי האמת שייכא גם ע"ז ומכ"ש בהא שבאמת ההפטורי שאמר הוא מענין פרשי' השבוע:

שם ואם נזכר כו'. בס"ע קטנים הביא תשובת דבר משה בהפטורת מחר חודש שאם אמר הפטורת השבוע א"צ לחזור ולברך ומשמע בהפטורת ר"ח עצמה צריך לחזור ולברך ואין הספר בידי ול"ע. ונראה דגם בזה לא יחזור כיון דעכ"פ הפטורת השבוע הוא וספק ברכות להקל ויש לעשות כמ"ש:

סעיף כ דינו כמבואר וכו'. אע"פ שבתשובת דבר משה שהזכרתי לעיל כתב שאין צריך לחזור ולברך ולא הזכיר מאמירת ההפטורה אחר הברכות מ"מ אין בזה הפסק מה שיאמר פסוקי מחר חודש שהיא שייכא היום:

או

יד אין להתחיל הברכה עד שיהיה החומש פתוח לפניו במקום ששם ההפטורה שבנביאים ויאמר הברכה והחומש יהיה פתוח לפניו ואחר גמר הברכה אומר ההפטורה שבנביא שהיא מענינה של הסדרה שקראו עתה ואין פוחתין בשבת מן כ"א פסוקים שהוא ג' פסוקים של נביא לכ"א מן הז' עולים והכן ביו"ט די בט"ו פסוקים וכבר נדפס בחומשים כל הפטורות שתיקנו הראשונים ז"ל לשבתות ולמועדים ותעניות מענינה של פרשה ומעין המאורע:

טו אין רשאי לומר ההפטורה בברכותיה אלא בצבור אבל ביחיד לא יאמר הברכות רק יקרא ההפטורה בניגון וטעמים בלא ברכה:

טז אם אחר שקראו למפטיר בס"ת ניטלה הס"ת משם ונסתלקה אין זה מעכב ויאמר המפטיר ההפטורה בברכותיה כדרכו:

יז בשבת שקורין בו שני סדרות מחוברים אזי קורין ההפטורה בנביא אותה שהוקבעה לסדרה השני' שבה מסיימין הקריאה רק כשאחרי מות קדושים מחוברים מפטירין הלא כבני כושיים שהוא הפטורת אחרי מות:

יח מה שנרשם בקצת חומשים הפטורת ויברח יעקב לפ' וישלח הוא ט"ס כי הוא שייך לפ' ויצא והפטורת וישלח בהושע ועמי תלואים למשובתי:

יט ר"ח שחל בשבת דוחין הפטורת פ' השבוע וקורין השמים כסאי ואם טעה וקרא ההפטורה של פרשת השבוע אם עדיין לא אמר הברכות שלאחר ההפטורה יאמר ג"כ השמים כסאי ויברך אח"כ ואם נזכר אחר שבירך הברכות לאחרי' אזי יאמר השמים כסאי בלא ברכה:

כ ר"ח שחל באחד בשבת מפטירין בשבת שלפניו מחר חודש ואם טעה ואמר הפטורת פ' השבוע דינו כמבואר בסעיף שלפני זה ואם ר"ח שני ימים יום שבת ויום א' אין לומר רק השמים כסאי לא יותר:

כא ר"ח שחל בשבת שקלים או פ' החודש דוחין השמים כסאי וקורין בהפטורת שקלים או הפטורה של פ' החודש:

כב ר"ח אב שחל בשבת דוחין הפטורת שמעו ומפטירין השמים כסאי ויש מקומות שנוהגין להפטיר שמעו ולא השמים כסאי א"צ לשנות מנהגם:

כג ר"ח אלול שחל בשבת נוהגין במדינות אלו להפטיר השמים כסאי והפטורת עני' סוערה נדחית אעפ"י שהיא משבע דנחמתא ואח"כ בשבת פ' כי תצא שאז הוא הפטורת רני עקרה הורין ג"כ עני' סוערה ואם טעה והפטיר בר"ח עני' סוערה וכבר בירך יאמר ההפטורה השמים כסאי בלא ברכה ואם חל ר"ח אלול בא' בשבת אומרים עני' סוערה ונדחת הפטורת מחר חודש:

כד מי"ז בתמוז ואילך מפטירין ג' דפורענתא ושבע דנחמתא שסימנם דש"ח נו"ע ארק"ש ובשבת שבין ר"ה

ר"ה ליוה"כ מפטירין שובה ואם חל ר"ה ביום ב' וג' שאז יש שבת בין יוה"כ לסוכות שקורין בו האזינו מפטירין וידבר דוד :

כה אם בשבת ראשונה שאחר י"ז בתמוז שצריך להפטיר דברי ירמיה טעה והפטיר הפטורת השבוע אזי בשבת שלאחרי' יפטיר דברי ירמי' וגם שמעו שהם סמוכות זו לזו ואם בפ' עקב טעה ולא קרא הפטורת ותאמר ציון יש לה תשלומין לקרותה בפ' שופטים עם הפטורת אנכי אנכי ויתחיל ותאמר ציון ואח"כ יאמר הפטורת אנכי כו' וכן אם בפ' שופטים טעה ולא קרא פ' אנכי יש לה תשלומין בהפטורה של פרשה נצבים ויתחיל קומי אורי ויקרא עד סוף שוש אשיש והטעם בכל אלה לפי שהם סמוכים זו לזו :

כו יש מקומות נוהגין כשיש חתונה באותו שבת דוחין פ' השבוע ואומרים הפטורת שוש אשיש ומ"מ אין לדחות מפניה הפטורת ד' פרשיות או של ר"ח או מחר חודש או פ' שירה או דרשו נ"ע ארק"יש שובה ואצלינו אין נוהגין לדחות פ' השבוע כלל ומפטירין אף בחתונה פ' השבוע כדרכו :

כז קריאת הפטור' בנביא יש לאומר' בנגינות הטעמי' והפטור' חזון נוהגין לומר בניגון התאוננות וקינות וכן הפטורת ט"ב אסף אסיפם אומרים בניגון איכה :

סעיף כה אם בשבת ראשונה כו'. כ"כ בשו"ת לחם רב והביאו בא"ר סי' תכ"ח :

סעיף כו או דרשו. עי' לבוש סי' תקי"ה ולא הבאתי כאן דש"ה לפי שאין עושין נשואין בין המצרי' אך בהפטורה דרשו שפיר משכחת לה שהיו נשואין בשבוע שאחר י"ז בתמוז קודם לו ומ"ש בפנים ואנחנו אין נוהגין כן כו' אפשר הטעם לפי שעכשיו ערבה כל שמחה ביותר ממה שהיו ונשבת שבת משוש. ועי' במג"א סימן תק"ה וסימן תקפ"ד ומ"ש בגליון המג"א שם :

סעיף כח אומרי' ותקעו שופר כו' והכל בתרי עשר. וגם מ"ש הפר"ח דבענין אחד מדלגין מנביא לנבי' וזה הוי מענין אחד שהכל מענין תשובה :

סעיף ל אבל מ"מ ברכות אחרונות כו'. כנלענ"ד דברכות המפטיר שלאחריו הם ברכה הסמוכה לחברתה שלכך אין פותחת בברוך ואין נכון לחלקם ואף שי"ל דשומע כעונה והו"ל כאלו הוא עצמו פתח בברוך מ"מ יותר טוב שאיש אחד יברך לכולם וכמו ז' ברכות שבחופה שאין מחלקים רק ברכה אחרונה שפותחת בברוך בפני עצמה :

כח כשאומרים הפטורה בנביא אין מדלגין מנביא לנביא דהיינו שיאמר מקצת ההפטורה בנביא זה ומקצת ההפטורה בנביא אחר ובתרי עשר מדלגין מנביא לנביא ובלבד שלא ידלג למפרע ולכן בשבת שובה יש נוהגין שאחר הפטורת שובה שהוא סוף הושע אומרים תקעו שופר בציון שהוא מנביא יואל ויש מוסיפין עוד פסוקים מי אל כמוך שהם מנביא מיכה :

כט ההפטורה בנביא לא יקראו אות' בשנים דהיינו שאחד קורא פסוק אחד והשני פסוק אחד בדילוג כי המפטיר שקרא בתורה צריך שיקרא כל ההפטורה ואם נשתתק המפטיר באמצע ההפטורה צריך לחזור ולהתחיל ממקום שהתחיל הראשון וכן הדין בקריאת ס"ת כמבואר בסימן ק"מ ולענין ברכה יש מחלוקת הפוסקים וקצרתי בזה לפי שאינו מצוי ואם קראו למפטיר וקרא בתורה ובירך ונודע שאינו יודע לומר ההפטורה יכול אחר לומר ההפטורה בברכותי' אבל לכתחלה לא יעשה כן ואם אין שם מי שיודע להפטיר רק אחד מאותן שכבר עלו נתבאר בסעיף ד' איך יש לנהוג בזה :

ל כבר נתבאר שאין לקרות שנים לתורה וכן למפטיר ובש"ת שקורין שנים יאמר אחד הברכות והשני ישתוק ויענה אמן ויכוין לצאת בברכתו של זה ויש שמחלקים ביניהם הברכות שיאמר האחד ברכות שלפניה והשני ברכות שלאחריה אבל מ"מ ברכות אחרונות עצמם אין לחלקם לשני הקרואים אלא אחד יאמר כולם והשני יענה אמן ויכוין לצאת :

לא אם המפטיר אמר הברכה שלפניה ע"ד לקרות הפטורת פ' השבוע והזכירוהו שהפטורה אחרת צריך לקרות היום א"צ לחזור ולברך :

לב אם היו עשרה בשעת שהתחיל ברכת הפטורה ויצאו מקצתן יגמור ההפטורה עם הברכות אבל אם לא היו עשרה בעת שרוצה להתחיל הברכה אע"פ שקרא בתורה למפטיר ובירך לאחריה ביו"ד ויצאו אח"כ מקצתן לא יאמר הברכות כלל רק יקרא ההפטורה בלא ברכה ועיין לעיל בשער ז' סעיף ל"ח :

לג עיקר הדין הוא שזה שעלה למפטיר הוא בלבד יאמר ההפטורה בנביאים והצבור ג"כ יאמרו אחריו בלחש ובמדינתנו נהגו שהכל אומרים ההפטורה עם המפטיר ביחד בקול רם רק המפטיר ממתין בפסוק אחרון עד שיסיימו הצבור ואז הוא מסיים איזה תיבות בלבד כדי שישמעו הצבור התחלת ברכת ההפטורה ואין זה מנהג וותיקין רק מחמת חסרון ידיעה ונכון לבטל המנהג ולכתחלה יש לנהוג שהמפטיר

יאמר

סעיף מב זה שיש לו יא"צ אחר אביו כו'. עי' בברכי יוסף שכתב שאין טעמם משום דכבוד אב קודם דמה אכפת לזה כבוד אביו של זה הוא צריך לכבד את אמו רק הטעם שאים קודם לאחי שמוקדם יותר שחייב בכל המלוה :

סעיף מג אין לטלטל כו'. עיין בש"ע ס"ס קל"ה מ"ש בזה ובמג"א שם ותיבת קודם שכתב בהג"ה שם הוא צ"ע ובמהר"ם מפאדווא ליתא וגם לשון אבל אם מכינים לו ס"ת הוא מגומגם ולכאורה נראה שצ"ל להם ובד"מ העתיק לשון מהר"מ אבל להכין לה יום או יומיי ארון או תיבה בביתו שפיר דמי (ובמהר"ם גופיה איתא תיבה וארון ונראה שר"ל תיבה היינו מקום מוכן להניח ס"ת בשעת קריאה ע"ש) ולולא דמסתפינא הו"א שט"ס ברמ"א וצ"ל אבל אם מכינים להס"ת ארון יום או יומים מותר ותיבת קודם הוא ט"ס וכפל ט"ס זה מחמת ט"ס שכתב בטעות לו ס"ת במקום להס"ת ודילגו מלת ארון ולכן הגיהו כאן מלת קודם וליתא אלא כדכתיבנא :

סעיף מד אם אדם חשוב כו'. עיין בד"מ סי' קמ"ט ובמרדכי בשם א"ז מה שהביא מהירושלמי דיומא ובהג"ה סי' רפ"ב ונלענ"ד דה"ה באדם גדול שעל הרוב נוהגין בו שהקהל להתאסף אליו מנין בביתו כי יקשה עליו לילך לבה"כ בעת שהוא מחזיק בדרך והוא כאורח נטה ללון :

סעיף מה או עת צרה כו'. עיין בברכי יוסף ס"ס קל"ה ובשו"ת כ"ב מ"ת חלק א"ח סי' ק"ט נשאל בזה שיש שרצו לעשות כן ע"פ הזוהר וכתב שאין נכון לפי שאין אצלינו ספר בדוק מחסירות ויתירות ובזוהר פי' אחרי איתא שפ"א הוציאו ס"ת והיה חסר ו' מן שוקעת כו' וכמעט שנעשו חורבן גדול כו'. ונראה מדבריו שאף שהמקום ההוא קורין בס"ת זו ומברכים בברכות ואין חוששין מ"מ לענין זה להוציא לבה"ק אין לעשות כן אף בס"ת שהם מחזיקים בכשרות ומייתי מסי' קמ"ג שכ' רמ"א שאין בקיאים וצ"ל דשאני קריאת ס"ת שאם באנו לחוש נתבטל המלוה לגמרי משא"כ בזה שאינו רק באקראי בעלמא וכיון שיש לחוש שיצא שכרם בהפסדם אין לעשות כן :

סעיף מו וכן בס"ת כו'. עיין בברכי יוסף בשם ספר שבחי תודה שאין להוציא לבה"ק וגם ללכת לקראת ס"ת הבא מחדש ומהרי"י איגראס כתב דעי"ד הסוד לא נכון לעשות כן אבל מ"מ יעקב אבוהב התיר לקראת ס"ת וכן בש"ת ודוקא ביום צרה אסרו בזוהר אבל לשמחת תורה ולכבדה ובס"ת שיהיה ז' ס"ת שרי עכ"ל ולענ"ד גם האוסר לקראת ס"ת אפשר דלא אסר רק לצאת ממש חוץ לבה"כ אבל בבה"כ עצמו או אפילו לעזרת נשים בכדי להקביל פני חדשות שבאו לכאן מודה דמותר :

עולה להמפטיר בנביא וכן אם יש לו יאר צייט בשבוע שאחריו הוא עולה להפטיר בשבת שלפניו ויש מקומות שנהגו שאם אחד יש לו יא"צ של אביו ואחד של אמו זה שיש לו יא"צ אחר אביו הוא קודם ובמקום שאין מנהג מטילין גורל ואין חילוק אם האחד ת"ח וגם אם זה מת קודם והוחזק בנו לעלות למפטיר אלא שוים הם :

מג אין לטלטל ס"ת מבה"כ למקום אחר ואפילו לבה"כ אחר אפי' ע"ד לקרות בה שמה אפילו לצורך בני אדם החבושים בבית האסורים ורוצים לשמוע קריאת התורה בר"ה ויוה"כ אסור ודוקא אם לוקחים אותה רק לקרות ואחר הקריאה יחזירוה מיד אבל אם לוקחים אות' למקום אחר ע"ד שלא להחזירה רק קובעים לה שם מקום הנחתה שמה כגון שמניחין שם ארון או חביות המיוחד לה ותעמוד במקום ההוא איזה ימים אין בזה פגם לס"ת מאחר שמיוחד שם מקום קביעות לנוח שם ולקריאתה :

מד אם אדם חשוב הוא חולה קצת שאינו יכול ליכנס למקום שהיה רגיל להתפלל וצריך להתפלל בביתו לפי שעה ומתאספין אליו עשרה רשאים להביא הס"ת אצלו לקרות בה ולהחזירה למקומה וכן אם אדם גדול מתארח בעיר לפי שעה רשאים להביא ס"ת בשבילו :

מה אם עת צרה לצבור כגון עצירת גשמים וכיוצא בזה ח"ו ורוצים להוציא ס"ת לבה"ק לעורר רחמים אין לעשות כן אף אם יש להם ס"ת מוחזק בכשרות :

מו יש נוהגין כשנותן ס"ת חדשה לבה"כ אזי מוציאין הס"ת שבארון והולכין עמהם לקראת הס"ת החדשה וכן בשמחת תורה מביאין לפעמים מבה"כ אחת לאחרת בכדי שיהיה שבעה ס"ת להקיף התיבה אין למחות בידם ומ"מ כשרוצים ללכת לקראת ס"ת אין להוציאם לחוץ לבה"כ רק עד פתח בה"כ או בעזרה שלפני בה"כ ולא יותר :

בעת

ויש

שער יוד

דין הוצאה והגבהה וגלילה וקדיש ויה"ר ואב הרחמים וברכת החודש ובו מ"ז סעיפים.

א בעת שפותחין הארון להוציא הס"ת אומרים הקהל ויהי בנסוע כו' ובשעת הוצאת הס"ת חוץ לארון מתחילין הקהל לומר בריך שמי' ויש מי שכתב שאין לאומרו בחול רק בשחרית של שבת ומנחה של שבת ומנהגינו לאמרו אף בחול ואם לא אמר בשעת הוצאה יאמר אותו כשפותח אותה לפני העם:

ב אין לש"ץ דין קדימה וזכות בהוצאת הס"ת מהארון אלא הסגן מכבד בהוצאה למי שירצ' ויש מקומות שמוכרין למי שירצה לזכות במצוה זו ובמקומות שאין מוכרין וגם הסגן לא כיבד בה רשאי הש"ץ להקדים עצמו לזכות במצו' זו והמוציא הס"ת יוציאה בימין מן ההיכל ואף אם שמאל מסייע לימין מותר ואם הוא אטר יד יכול להוציאה בשמאל שהוא ימין שלו והמוציא יושיט אותה לימין הש"ץ ויחזיקה בימין אע"פ שהוא אטר אם לא שידו הימנית חלושה ויש חשש שמא יפול מידו מחמת כובדו יחזיקה בשמאל שהוא ימין שלו:

כשמוציאים

סעיף א ויש מי שכתב כו'. עיין בא"ר ס"ס קל"ד שכתב דמסה"י משמע דאף בחול אומרים אך במג"א כ' ביום השבת שחרית וכו' ובמחזיק ברכה סי' רפ"ב הביא מ"ש האחרונים על המג"א דבזוהר איתא כדמפסיק כו' ואיהו מתרץ לה דבשבת איירי התם בזוהר וגם הביא בספר הכוונת שכתב שהאר"י לא אמרו בחול אך במנחה בשבת יש לאומרו והרמ"ז כתב דעיקר אמירתו במנחה שבת שכתב שהעולם נוהגים לומר גם בחול אך אין מזה ראיה ע"ש ובשע"ת בשם מהר"י צמח בספר נגיד ומצוה כו' דאף דהזוהר איירי בשבת אפ"ה אינו אסור לאומרו בחול בשעת הוצאת ס"ת ונראה דלכך נוהגין לאומרו בכל פעם הוצאת ס"ת:

שם ואם לא אמר כו'. עיין בא"ר שכ"כ בשם ס"ה ונראה שכ"כ לפי מה שנוהגין בא"י להגביה הס"ת להראות לעם קודם קריאה אך נראה דגם לדידן נמי שפיר דמי לאומרו בשעת הגבהה שאז העם משתחוים לס"ת ובנוסח בריך שמיה איתא דסגידנא קמי' ומקמי' דיקר אורייתא כו':

סעיף ב אין לש"ץ כו'. עיין בסי' קמ"ז סעיף ב' בהג"ה בשם המרדכי במקומות שנהגו לקנות כו'. ועיין במט"מ שכתב מוציאין הס"ת בימין ונותנה לחזן בימין ומבואר שההוצאה היתה ע"י הש"ץ וכן משמע ביומא דף ס"ט גבי קריאת הכ"ג חזן הכנסת נוטל הס"ת ונותנה לראש הכנסת כו'. מיהו יש לדחות דהתם הטעם כדי להראות שיש כמה שררות למע' מכ"ג כמ"ש רש"י שם ואדרבה מירושלמי שם משמע להיפך דמקשה בכל אתר את אמר דהולכין אחר התורה והכא את אמר מוליכין את התורה אצלן אלא ע"י שהם בני אדם גדולים התורה מתעלה בהם כו' ועיין ס"ס קל"ה גבי בני אדם החבושים ובסימן רפ"ב ונראה שהם מפרשים דדוקא להוליך הס"ת ממקום למקום אמרינן הכי אבל בכגון זה שהש"ץ עומד אצל הארון ומוציאה אחר משם ומושיטה לו לית לן בה ועדיף טפי משום ברב עם כו' ועיין סי' קמ"ז:

שם ואף אם שמאל מסייע כו'. בהג"ה סי' קל"ד כתב ויש להחזיק התורה בימין וכ"כ בד"מ בשם מהרי"ל משום דכתיב וימינו תחבקני ובא"ר הביא בשם המט"מ מוציאין ס"ת בזרוע ימין ונותנה לחזן בימין ועיין בא"ח סי' קפ"ג לענין כוס של ברהמ"ז שאם נותן השמאל תחת ימין לסייעה מותר ונראה דה"ה הכא ואע"ג דבש"ס שם מבעי' ליה התם שמאל מהו שתסייע לימין ומבואר דעת הב"י והרמ"א לחלק בין אם השמאל נוגע בכוס או אם נותן השמאל תחת ימין לסייעה וע"ש בט"ז שדעתו להחמיר גם המג"א כתב שיש להחמיר אם לא לצורך כגון בכוס גדול ע"ש נראה דכאן יש להקל ובפרט בס"ת גדולה שיש לו צורך גדול לסייע דשם הוא מדינא דגמרא משא"כ כאן שאינו רק מסברת האחרונים להתנאה במצות ועיין בא"ח סי' ר"ו בעטרת זקנים בשם המרדכי שבכל דבר מצוה יש ליטול בימין ובספר חסידים סי' ק"ט איתא האומר לחבירו תושיט לי ספר יקחנו בימינו ולא בשמאלו לפי שהתורה ניתנה בימין שנאמר מימינו אש דת למו והביאו בא"ר שם בקצרה ונראה מזה שהמושיט יושיט ביד ימין דוגמת הקב"ה בימינו ובפירוש של הס"ח שם כתב שיש לומר

ג"כ

שערי אפרים

של הקהל נכנס לכלל ספק שמא מחויב לברך ואם לוקח טלית הקהל אם ירצה לברך יתכוין שרוצה ללבשו לשם מלבוש של ציצית ויתעטף בו עטיפת הראש כדרך שמתעטפים בלבישת שחרית וא"צ לעמוד מעוטף שיעור הילוך ד' אמות רק מעטף ראשו ומיד לובשו כדרכו והולך בזריזות לקרות ואם אין רוצה לברך עליו לא יעטף ראשו כלל רק עטיפת הגוף לבד ומותר לאדם ליקח טלית חבירו בלא דעתו בכדי לעלות לקרות בו ואחר הקריאה יחזרנו למקום שלקח אותו משם ואם לקחו כשהוא מקופל צריך לקפל אותו כשיחזירנו אף שאינו מקפלו כסדר קפולו הראשון ובשבת א"צ לקפלו כלל ומ"מ לא יטול את טלית חבירו שלא מדעתו רק אם הוא צריך לעלות לתורה באותו בה"כ עצמו שהטלית מונח שם אבל אם רוצה לצאת עם הטלית לבה"כ אחר אסור :

ט אחר שסיימו הסדרה עם המשלים האחרון מכסין הס"ת במעיל ואומר הש"ץ חצי קדיש ונוהגין שאם המשלים יש לו יא"צ ביום זה אז הוא זוכה באמירת הקדיש הזה ויש נוהגין כן גם אם המשלים הוא אבל תוך יב"ח על אביו ואמו ואח"כ קורא לעולה למפטיר והש"ץ עושה מי שבירך לזה שקרא אחרון ולעולם אין אומר קדיש על הס"ת רק אחר השלמת קריאה להפסיק בין עיקר הקריאה להמפטיר ואפילו הוסיפו על מנין הז' :

י בקריאת ב' וה' שבחול או בקריאת חנוכה ופורים או בתענית צבור בקריאת שחרית אחר סיום השלישי ובירך אומר חצי קדיש ואח"כ מגביהין הס"ת ואפילו בקריאת ט"ב שחרית שהשלישי מפטיר אין מפסיקין בקדיש קודם השלישי כיון שגם הוא ממנין הקרואים לחובת היום אבל במנחת שבת ובין מוסף למנחה יוה"כ ומנחת ט"ב ות"צ אין אומרים קדיש על גמר הקריאה רק אחר שמגביהין וגוללין ומחזירין הס"ת למקומו אומר חצי קדיש לפני העמוד :

יא בר"ח והוה"מ שקורין ארבעה אפילו בחוה"מ פסח שיש ב' ספרים אין אומרים קדיש רק אחר שסיימו לקרות לרביעי ובירך יאמר חצי קדיש ולא קודם :

יב ביו"ט [ובשחוה"מ] (ובחוה"מ) פסח שמוציאין ב' ס' וכן בשבת של ר"ח או חנוכה וארבע פרשיות או שבת חוה"מ סוכות אז כשגמר לקרות בראשונה פ' השבוע מניח הס"ת השניה אצלה ואומר הש"ץ חצי קדיש

פתחי שערים

שהרי הא בלא"ה אין לברך כיון שיש דעת קצת פוסקי' דעטיפ' הראש בעינן עי' בטור וש"ע סי' ח' ואף דרוב פוסקים חולקים ע"ז וס"ל דבעיטוף הגוף סגי מ"מ אין כוונתו להתעטף כלל רק לבישה לשעתו משום כבוד בעלמא לא קרינן אשר תכסה בה בעיטוף עראי כזה ואף בטלית שלו אם זמנו בהול שאינו יכול להתעטף בו ממש ונותנו על הכתפיים לבד לשעה קלה בשעת הקריאה ודעתו להסירו מיד צ"ע בכה"ג ובס' שלמי ציבור כתב בשם מלת שמורים שהמתעטפים בטלית גדול גופם לבד ולא הראש ה"ל ברכה לבטלה כי מ"מ להתעטף בציצית העיקר הוא עטיפת הראש והם מתעטפים הגוף וכן משמע מזוהר פרשת במדבר לפרשא על רישין פירושי דמלכי עכ"ל ואף שבהפוסקים כלא' דעיקר בעיטוף הגוף מ"מ בזה אין לברך וכמ"ש והלום ראיתי מאז מעולם לא הי' טלית מיוחד לאשר בא לבה"כ שנתכבדו במלוי סנדק רק הי' שואל טלית מאחד מאנשי הכנסת להתעטף בו בעת ישיבת הכסא לכבוד הצבור ולכבוד המלוי ומקרוב נתחכמו והשתדלו לקנות טלית הקהל שיהא מוכן לכל הבא ולא יצטרך לשאול ובהגיעי לענין זה ראיתי מעש' ואמרתי טובה ליפורכין של ראשונים כי שאין ספק שגם אם היו לב לקנות טלית מיוחד לזה אך בכוונה לא עשו זאת כי שאלה עדיפא בכה"ג שאין העיטוף רק כמו רגע עשיית המצוה ובטלית הקהל נכנסים לספק ברכה ובפרט שיש שמעטפים גם ראשם משא"כ בטלית שאולי שאין שום ספק בזה שפטור מברכה ועיין בט"ז סי' תקפ"ג ומ"ש בפנים אבל לא יטול טלית חבירו אם רולי ללאת כו' עי' בסוף סי' י"ד ובט"ז ומג"א שם :

סעיף י אבל במנחת שבת כו'. עי' לבוש סי' רצ"ב מ"ש בטעמא לחלק בין מנחת שבת שאין אומרים קדיש אחר הקריא' מיד. לבי וה' משום דבי' וה' אע"ג דקדיש שלם שאחר ובא לציון קאי אסדר קדושה מ"מ לא קאי על הקריאה דקריאה בציבור חשובה באנפיה נפשיה משא"כ במנחת שבת שאין מפסיקים באמצע שפיר קאי הקדיש שלפני העמוד אקריא' ע"ש ומה דמחלקינן בת"ל בין שחרית למנחה וביאר בלבוש שצ"ל קדיש לפני העמוד כדי שידעו העם שהחזן כבר הגיע לעמוד ויתחילו להתפלל י"ח משא"כ בשחרית שפותח בקול רם אשרי כו' ע"ש ובמג"א סי' רל"ב :

ואחר

קדיש בעוד ששניהם מונחים על השולחן ומגביהים הראשונה וגוללין אותה ואחר גלילתה במפה פושטין השניה ומעמידים על מקום התחלת הקריא׳ למפטיר וקורא להעולה למפטיר וביום שיש ג׳ ס״ת כגון ר״ח טבת שחל בשבת או ר״ח אדר עם פ׳ שקלים או ר״ח ניסן וגם פ׳ החודש אזי אחר שגמרו בראשונה מניחין השניה ואין אומרים קדיש רק מגבי׳ הראשונה וגוללין כו׳ ואחר גמר קריאת השני׳ מניחין השלישית אצלה שהיא לצורך מפטיר וא״צ להניח הראשונה רק אומר חצי קדיש על שני ס״ת אלו ומגבי׳ השני׳ ופושטין השלישית וקורים לעולה למפטיר וכבר נתבארו דיני המפטיר בשער שלפני זה :

יג אחר הקריאה בתורה למפטיר ובירך לאחריה אומר הש״ץ מי שבירך לזה שעלה למפטיר ואח״כ מגביהין הס״ת להראות פני כתיבת הס״ת לכל הנמצאים שמה וגולל ופותח שלשה דפין ומגביה הס״ת ופנימתה כלפי פניו והחלק כלפי חוץ והולך סובב עם הס״ת הפתוח במקום עמידתו ומחזירה לפניו ולאחריו בנחת שיוכלו הכל לראות לפי שמצוה על כל אנשים ונשים לראות את הכתב ולכרוע ולומר וזאת התורה כו׳ ואין לומר וזאת התורה רק נגד הכתב ואם התחיל נגד הכתב יוכל לסיים אף שהמגביה מסבב כדרכו וכבר עבר ממול פניו ומי שעומד קרוב למקום זה ויכול לקרב עצמו בשעת הגבהת הס״ת ולהסתכל בכתב עד שיוכל לקרות האותיות היטב טוב ונכון לעשות כן מי שמוחזק למדקדק במעשיו שלא יהיו מחזיקים אותו לגבר יהיר מאחר שמוחזקין בו שכל מעשיו לש״ש :

יד יש מגביהין מעל השולחן הס״ת כמות שהיא סתומה ובעת שמחזיר אותה בידיו הגבה למעלה גוללה ופותח בה ג׳ דפין ומי שאינו בטוח כי ישגיב בכחו שיוכל להחזיקה היטב בעת גלילתו שלא יבא לידי מכשול אין לו לעשות כן אלא בעודה מונחת על השלחן יגלול לפתוח בה כשיעור ג׳ דפין ואח״כ יגביה ויראה לעם ואם הס״ת גדולה וכבידה ובפרט בתחלת השנה שכל עיקר הכובד הוא על יד שמאלית שהיא יד כהה או שהוא איש חלוש יכול לסמוך הצד הכבד על כתיפו ואין בזה משום בזוי מצוה ואין לגלול הס״ת להעמידה על חציה או קרוב לה בכדי להקל על יד שמאל משום טורח הצבור אם לא שיש צורך בדבר שקשה להגביה בענין אחר ואין הסגן רשאי לכבד עם מצות הגבהה למי שידיו רותתין הרבה או לזקן ותש כח שידוע שהוא מגביהו לשבת מיד כי לא בכח יגבר להחזיקה זמן מה כלפי העם שיוכלו להסתכל היטב ע״י שהוא פונה לסובב בנחת וגם האיש ההוא ימנע נפשו מזה אחרי שא״א לו לעשות המצוה כתיקנה וחז״ל החמירו בזה מוטב שתעשה המצוה ע״י מי שיש סיפוק בידו לעשותה כתיקנה :

טו כשמגביה הס״ת יכול לאחוז בעמודי הס״ת בלא מטפחת ומ״מ טוב שינקה ידיו במים או בשאר דבר קודם אחיזתו בעמודים ויש מחמירין וכורכין עמודי הס״ת בקצוות הטלית בשעת הגבהה ובמקום שלא נהגו הכל לעשות כן אף מי שמדקדק בזה יעשה בדעת ובצניעות שלא יהא נראה כיוהרא ולפעמים בעת שגוללים הס״ת קודם קריאה או בשעת הגבהה נמשכים יריעות הס״ת ובכדי להשוות היריעה אוחזים בראשי היריעות למשוך אותם למעלה או למטה כדי שיהיה שוה מבחוץ והוא נוי לספר וגם כי אם שוה אז בגלילתו יכול להדק יותר שתהיה סמוכה ותכופה היריעה זע״ז אזי צריך ליזהר שלא יאחוז ביריעות ביד ערומה אף אם נטל ידיו ולא מסיח דעתו אלא צריך הפסקת טלית או מטפחת להפסיק בין ידיו ליריעות הס״ת ומכ״ש כשאין שם עשיית מצוה שאסור לאחוז ביד׳ ערום אם לא שעוסק באיזה תיקון לס״ת לתפור קצת או לדבק בדבק במטלית וקשה לו לעשות מבלי שיגע ביריעה עצמה כיון שא״א בענין אחר רשאי ויטול ידיו תחלה ואם אפשר לו לעשות בבתי ידים או במטפחת יעשה אך יראה שיהיו נקיים מכובסים שפסקה זוהמתם משום כבוד התורה :

טז מי שמגביה הס״ת יגביה אותה כמות שהיא מנחת על השולחן שהכתב למעלה ובשעת הגבהה הכתב כלפי פניו וע״י סיבובו נראה הכתב לכל ואין להפך להעמיד הכתב נגד פני הצבור והחלק נגד פניו שאין

יד לעשות

סעיף יב ואחר גלילתה במפה כו׳. כ״כ בא״ר סי׳ תרס״ט בשם מהרי״ל וכן מצאתי בתשב״ץ קטן בשם מהר״ם :

סעיף יד וכן הוא עצמו כו׳. עי׳ בפוסקים שהביאו המדרש ארור אשר לא יקים את התורה זה החזן ופירשו קאי על המגבי׳ להראות הס״ת לעם כשאינו עושה כתיקוני ואף שהוא אסמכתא מ״מ הא קמן שהקפידו הרבה בזה :

סעיף טו ובמקום שלא נהגו כו׳. עיין בשו״ת נודע ביהודה חלק א״ח סימן ח׳ :

סעיף יז צריך לדקדק כו׳. בקצת סידורים הנדפסים נמצא כתוב לא יעמידנו על מקום התפר והוא טעות הדפוס או המדפיסים :

בעת

סעיף יח בעת הגבהת כו'. עיין במג"א וא"ר סימן קמ"ט ומ"ש לכורך במפה ואז יתחיל כו'. עי' בא"ר סי' קמ"ז בשם רש"י דקוטי' שיגלל במטפחותיו ומשמע עד אחר גמר גלילה לגמרי וכן משמע בלבוש ועיין בסי' רפ"ד שכתב הטעם שיהא לב פנוי לשמוע ועיין בפ"מ ולקמן סעיף כ"ה שהארכתי בזה :

סעיף יט ועכ"פ יהי' התחובה כו'. עי' בסי' קמ"ג בתשו' הרמ"א ואחר שגמר הגלילה יהדק סוף המטפחת מבפני' שכשיבא לקרו' בו ימצא הפסוק מבפנים ולא יצטרך להפך הס"ת עכ"ל משמע דכל שתוחב מבפנים כנגד פני המגביה שפיר בהכי כיון שבשעת הפתיחה לקרות ימצא הפסוק ליפתח בקל :

סעיף כ ויש לעשות סימן במפה כו'. עי' בא"ר סי' קמ"ז בשם האגודה דיש ללמוד מקרשים וכ"כ הפוסקים לענין טלית ונראה דאף בלא היפך מכל

לעשות נגד המנהג וגם נראה כמזלזל שהוא מסתיר פניו מהביט בכתב הס"ת ויש שעושים כן בשמחת תורה לשם שמחה של מצוה ואין נכון וכבר כתבתי במקומו בשער ח' :

יז המגביה הס"ת צריך לדקדק להעמיד סוף פתיחת הדפין שמזה ושמזה במקום התפירות שבין יריעה ליריעה כדי שאם יקרע יקרע התפירה ולא היריעה ועכשיו אין מדקדקין כ"כ בזה ואפשר שבימיהם היה המגביה מושך ומותח אילך ואילך בהידוק היטב ולכך היה חשש שיתקרע ע"ז ולכן צריך שיעמוד על מקום התפר ועכשיו אין מותחין בחוזק יד ואין לחוש שיקרע ומ"מ יש להחמיר בזה גם עכשיו בשעה שפותחה על השולחן ג' דפין להעמיד על מקום התפר :

יח בעת הגבהת הס"ת צריכין כל הצבור לעמוד על רגליהם אף אם הס"ת על הבימה והם למטה משום כבוד התורה ואחר שהגביה והראה לכאן ולכאן ישב במערב הבימה ואז גם הצבור יושבין במקומם ולא יחזיק את הס"ת על ברכיו רק יאחוז בידיו בעמודי התורה ומי שזכה במצות גלילה אוחז בראש העמודים וגולל וכורך במפה ואז יתחיל המפטיר בשבת ויו"ט לומר ברכת ההפטורה והעולם מקילין ומתחילין ההפטורה מיד שגלל העמודים ונוהגין שקודם ההגבהה עושין מי שבירך למגביה ולגולל ואומר הש"ץ ג"כ בעבור שעלה לכבוד המקום ולכבוד התורה כו' ומי שלא אמר בריך שמיה כו' בעת הוצאת הס"ת יאמר אותו בעת שמגביה הס"ת ומראים לעם כמ"ש בסעיף א' :

יט זה שנתכבד במצות גלילה דהיינו לכרוך במפה ולהלביש המעיל צריך לגלול ולהדק היטב והמגבי' אשר ידו אוחזת בעמודי התורה יכוון דעתו להחזיק בה היטב שלא תפול מידו ח"ו ע"י הגלילה וחוזק ההידוק והמפה יכרוך סביב הס"ת ולא שיאחז המפה בידו ויסבב הס"ת שתהא נכרכת בתוך המפה ואחר שגמר הגלילה וצריך לתחוב סוף המפה יתחבנה מבפנים דהיינו במקום שמתקרבים שני צידי היריעות זל"ז או סמוך לו ועכ"פ תהיה התחיבה כלפי פני המגביה ולא באחורי' וילבישנה המעיל ושאר קישוטים ותכשיטין שמלבישין לנוי הס"ת לכבודה ולתפארת ומי שזכה בגלילה יש בכלל הזה להחזיק בעץ החיים ולבא בעדי עדיים ויתן כתר בראשה עם שאר תכשיטין השייכים לגופה ואין אחר רשאי לחטוף המצוה לגאותה באחד מאלו בלי רשות מבעל הגלילה :

כ המפה שכורכין בה אם הוא מצד אחד משי ומצד אחד פשתן י"א שיהיה המשי לצד הספר והפשתן לחוץ ויש שעושין להיפך וטוב שתהיה המפה שוה משני צדדין אף שנותן פשתן באמצע ויש לעשות סימן במפה למען דעת להתחיל תמיד מצד אחד אבל המעיל אין מלבישין אותו רק בצד המשי לחוץ ואין לגלול במפה קרועה וכן במעיל קרוע אם לא שאין שם אחר וכן יש ליזהר שלא לעשות מפות ומעילין מדברים ישנים שנשתמש בהם לצורך הדיוט והעולם מקילין בזה כשמשנה צורת הבגד ממה שהיה בעת שנשתמש בו ועשאו תבנית הכלי הצריך לתשמיש הס"ת והבא לשאול אם יקנה דברים ישנים לעשות מהם תשמיש לס"ת ישיב לו כי חדשים מצוה ביותר וישראל קדושים ישומעין להכשיר המצוה בכל דיקדוקים ומ"מ אף המדקדק בזה אין למנוע רק כשנעשה לצורך הדיוט אבל נעשה לצורך קדושה ונשתמש בו במקרה לצורך הדיוט מותר ואם נעשה לצורך הדיוט ונמלך ועשאו לצורך קדושה מותר בפשיטות ויש ליזהר שלא לעשות מפות ומעילין של שעטנז ואם עשה מעיל של שעטנז שטעה ולא ידע שאין לעשות משעטנז ה"ז הקדש טעות ויעשה ממנה פרוכת ויש לעשות התשמישי קדושה הפרוכת ומעיל ומפות יפים ומהודרים לכבוד ולתפארת התורה ונוהגים לעשות מכל מיני צבעים ולכבוד הימים נוראים מיחדים פרוכת ומעילין ומפות לביני' לפי שהם ימי הדין על דרך אם יהיה חטאיכם כשנים כשלג ילבינו ונהגו לתלות פרוכת לבן ולהלביש הס"ת שקוראים בהם בו ביום במעיל ומפות לבינים וכן נוהגים לעשות בהושענא רבא וביום א' דפסח בסילוק הקריאה מלבישין הס"ת מעיל ומפה לבינים

ותולין

ותולין פרוכת לבן קודם תפלת טל וכן בשמיני עצרת קודם תפלת גשם ויש שנוהגין בר"ה ויוה"כ להלביש כל הס"ת בלבנים אף אותן שאין קוראין בהם וכ"א יעשה כמנהגו :

כא המתנדבים ס"ת ומניחים בבה"כ מפות ומעילי' מותר להשתמש בהם לכל הספרים הנמצאים בבה"כ שע"ד כן הוקדשו ואפילו אם הניחו בתחלה הס"ת בביתם איזה זמן ואח"כ הקדישוה לבה"כ אע"פ שמעיל ומפה זו לא נעשה מתחלה כ"א לשם אותו ספר וכבר נשתמש בו מ"מ מותר להניחם בס"ת אחר לפי שלב ב"ד מתנה עליהם ומ"מ אין להלביש להס"ת רק מדה כמדתו שלא יהא רחב יותר מעובי הספר הרבה שאין זה נוי לס"ת ומכ"ש שלא יהא קצר וצריך להלבישו ולפושטו בדוחק ובפרט אם הוא מס"ת של איש אחר :

כב יש מקומות שמוכרים מצות הגבהה וגלילה והקונים מעלים בדמים לחבב המצוה ובמקום שאין נוהגי' למכור וביד הסגן לכבד יש לו לכבד במצו' הגבהה הגדול שבבה"כ ההוא אע"פ שלא עלה לתורה זהו מעיקר הדין ועכשיו נהגו שלא לדקד' בזה ומכבדים אף לאנשים בינונים משום דרכי שלום ומי שיש לו יא"צ ביום ההוא נוהגין לכבדו במצוה זו ואם יש שני יא"צ והאחד עולה לתורה יש לכבד השני בהגבהה ומצות גלילה אף כי רבה הוא נהגו לכבד אף לקטנים שהגיעו לעונת הפעוטו' שיש בהם דעת להבחין ענין דבר שבקדושה ובכדי לחנכם במצות :

כג יש מקומות שנהגו למכור ג"כ מצו' מי שיושיט המעילי' לגולל הס"ת ומי שקנה הגלילה לא קנה ליקח המעילים ויכולים למכור הושטת המעילים לאיש אחר ובמקום שאין מוכרים מצות אלו ומכבדין לאחד שיהיה הגבהה או גלילה יקח הגבהה וכן אם מכבדין אותו בשתיהם וא"א לו לעשות שניהם יעשה הגבהה שהוא עיקר המצוה וגם הוא קודם הגלילה אבל אם מכבדין אותו הושטת מעילים או גלילה או שמכבדין אותו בשניהם וא"א לו לעשות שניהם אע"פ שהושטת מעילים הוא קודם בזמן להגלילה מ"מ יבחר לו הגלילה אע"פ שהוא מאוחרת מ"מ הגלילה עיקר המצוה והושטת מעילים אינו רק הכשר מצוה :

כד בשעת הגלילה אומר המגביה והגולל פסוק לך ה' הגדולה כו' ויש נוהגין לומר יה"ר מלפניך ה' או"א שיגולו רחמים על מדותיך ותכנס להם לפנים משורת הדין ותתנהג עם בניך במדת טובך :

כה כבר נתבאר שהמפטיר אין רשאי להתחיל ברכות הפטורה עד שיגלו הס"ת ויכרכנה

במפה

מצד לצד גם לענין באיזה צד להתחיל יש לדקדק דצד הסמוך לימין חשוב ומ"ש בפני' וכן יש ליזהר כו' עד סופו עיי' בא"ר ובפמ"ג בביאור על הט"ז סי' קמ"ז וקכ"ד ולענין אם משנה צורת הבגד עיי' מג"א סי' קמ"ז ובא"ר שם ובסי' קכ"ג סל"ג ובא"ר שם ומ"ש בפנים אף שכותן פשתן באמצע עיי' בא"ר סימן קמ"ז :

סעיף **כא** המתנדבים כו'. עיי' סי' קכ"ד סי"ט ומ"ש שאין להלבישם רק כמדתו כו' כן כנלע"ד וכדאשכחן לענין בגדי כהונה דדרשינן מדו בד מדו כמדתו שלא יהיו מרושלים ולא מקוצרים כו' ומכ"ש אם הוא של איש אחר דלא אמרינן בזה לב ב"ד מתנה דודאי הבעלים קפדי בזה שמתקלקל המעיל בהלבשה והפשטה ולפעמים קורעי' מדוחק א"ל לב ב"ד מתנה :

סעיף **כג** וכן אם מכבדין כו'. עיי' בסי' קמ"ז במג"א סעי' י"א ומ"ש שם בגליון בביאור הדברי' :

סעיף **כד** ויש נוהגים וכו'. כ"כ סידור של"ה בשם גדול אחד וכ"כ בספר עבודת הבורא :

סעיף **כה** ועתה מקילין כו'. הטעם כנלע"ד לפי הטעם שכ' שיש להמתין עד כדי שהמגבי' והגולל והאוחז בעץ החיים לא יהיו טרודים ויוכלו לשמוע ההפטורה מפי המפטיר וכמש"ל משא"כ עתה שכל אחד אומר לעצמו מתוך החומש בקול רם ואין שומעים אמירת המפטיר כלל ובשביל לשמוע הברכה כיון שהוא נוסח קצר והכל רגילים ובקיאים בו אין עסק הגלילה מטריד כ"כ שלא יוכל לשמו' ולכוין למה שאומר המברך ול"ע ועיין ברכות פ' כיצד מברכין בא להם יין בתוך המזון כו' לפי שאין בית הבליעה פנוי ופירש"י שאין לב המסובין למברך אלא לבלוע והאחרו' כתב דלא נהירא דאע"פ שאוכלים יכולים לשמוע הברכה ולצאת בשמיעה ונראה הטעם כמו שמפורש בירושלמי לפי שאין יכולים לענות אמן דאין משיחים בסעודה כו' ואפילו שומע כעונה ויוצא בלא אמן חיישינן שמא יענה אמן ויבא לידי סכנה עכ"ל ועיין סי' קע"ד סעיף ח' וא"כ נראה דכאן שפיר י"ל דכ"ע מודי דמצי לכוון הברכ' ועי' בפירוש הר"ע מברטנורה שכ' בכתב שאין לב המסובין כו' א"כ שמא יחזיק כו' והוא ע"ש וצ"ל אי נמי שמא יחזיק כו' דתרי טעמא

נינהו

במפה סביב ועתה מקילין בזה ומתחילין לברך מיד
שמתחיל לכרוך במפה אבל בחול שאחר שמגביהין
הס"ת אומר הש"ץ יה"ר מלפני כו' יוכל הש"ץ
להתחיל מיד אחר שהגביהו הס"ת ואין אומרים יה"ר
ביום שאין אומרים בו תחנון אבל אם אין שם ס"ת
ואין נופלים על פניהם כיון שאומרים תחנון אומרים
יה"ר ג"כ וראוי לכוון לבו לשמוע אמירת יה"ר ולענות
אמן אחר הש"ץ כי הם בקשות גדולות על כלל
ישראל וקיום חכמי ישראל :

כו אחר שסיים המפטיר אומרים הקהל יקום פורקן
ומי שבירך להקהל ואין אומרים אותן כ"א
בשבת ולא ביו"ט ור"ה ויוה"כ אם לא כשחלים
בשבת ואם אחד מתפלל בשבת ביחיד אין לו לומר
רק יקום פורקן הראשון וכשמגיע ולכל מאן דעסקין
באורייתא יאמר ולכל קהלא קדישא הדין רברביא
כו' ונשיא מלכא דעלמא יברך יתהון כו' כסיום
יקום פורקן הראשון ואח"כ מזכירין נשמות ואומרים
אב הרחמים ובנוסח הזכרת נשמות לא יאמר בעבור
שנדר הגון בקמץ רק יאמר שנידר הגון בחירק וכן יאמר
גם בהזכרת אשה והמשתבשים לומר בעבור שנדר
בקמץ אומרים גם בהזכרת אשה בעבור שנדרה
וטעות הוא בידם ומי ששמעו עליו שמת ולא נתברר
עדיין ולא הותרה אשתו להנשא ע"פ ב"ד והבנים
מצוים להש"ץ שיזכיר נשמתו יש למחות שלא
להזכיר עד שתותר אשתו בב"ד :

המנהג

כיכסו וביותי חורפי סעירוכי לזה סמופלג היסים הלדיק
מו"ה כטע בהססיד מו"ה מיכאל ז"ל ומ"ק אסר היה
אח"כ ס"ן בבית מדרסינו קרוב לעסרים סנה תכוה
כפסו בג"ע ורחיתי סהדין עמו ולא רחיתי מי סהרגיס
בזה ואחר זמן בא לידי מסכיות גדול עס פי' הרמב"ס
והרע"ב בסכת סי"ע וסס כדפס אי כמי ומלוה לתקן
בסאר דפוסים ועיי' בב"י בסס סבולי לקט סכתב עוד
טעס מסוס דאיכא בזיון ס"ת סלא כגלל עדיין והס
קורים בכביא כדאמריכן ביומא וכיתי ס"ת כו' והב"י
כתב סאין מכיר ראיה זו דהתס הפגס סלא יאמרו
הס"ת כאסון פסול והאי טעמא לא סייך במפטיר עד
סגלל הס"ת כו' ע"ס ולעכ"ד לדוגמא בעלמא כקט
דגס זה פגס קלת דכל סלא כגלל לא כסתלקי הס"ת
לגמרי ויס בזיון קלת כסקוראים בכביא בעוד סהיא
פתוחה כמו סאין לחלק כבוד לתלמיד בפני רבו ומ"מ
לפי טעס זה לא היי קפידא רק על הקריאה בכביא
ומ"מ מותר להתחיל הברכה אך י"ל כיון סהברכה
מתחלת אסר בחר בכביאים טובים כו' אין להתחיל
הברכי ג"כ ומ"ס בפכים סיה"ר יכול להתחיל מיד כ"כ
המג"א והטעס מסוס דאיכו רק מכהג וגס בחול יס
ביטול מלאכה לעס :

סעיף כו וכסמגיע ולכל מאן כו'. עיי' בקילור סל"ה
סא"ל יקוס פורקן הסכי דלמה יומע הטוב מלברך את הקהל סהוא דר בתוכס ואף סאומר קהלא
קדיסא הדין דמסמע סהס כקהלים קביב ואיכס סס מ"מ סייך ליסכא דהדין כמו בעירוב תבסילין סאומר לכא
ולכל יסראל הדרים בעיר הזאת ואין לחלק בין לסון כל קהל קדיסא הדין דמסמע סהס כקהלים סביבו דזה
איכו דספיר מלי למימר הכי על יסרא' אסר כקהלו בעיר ואסכחן בקרא לכן לא תביאו את הקהל הזה ומסמע
דלאו גבייהו הוה קיימא ואפ"ה סייך למימר הקהל הזה וכס"ג טובא אך דמ"מ אין לומר בכוסח סל יקוס
פורקן סכי יברך יתכון כו' כיון סמברך אותס סלא בפכיהס אלא כמ"ס סביקוס פורקן הראסון יקייס ולכל
קהלא קדיסא כו' יברך יתהון כו' :

שם לא יאמר בעבור סכדר כו'. דלסון בעבור סכדר הוא מורה סהמת עלמו כדר לדק' בעבור הזכרת כסמתו
ואין זה אמת ולכן יאמר סכידר בחיר"ק דמסתמא הבכים או בכי מספחתו כודרים ללדקה בעדו וכן
לפעמים מזכירים כסמת אדס גדול ידוע סמכוחתו כבוד במקום רחוק ואין פה איס סס על לב סיהיו כודר
ללדק' בעדו לפי סכיון סאומרים סכידר מסתמי בכיו או מספחתו כודרים לדק' במקוס סהס ולפי מה סכוהגין
סהס"ץ עוסה מי סבירך לאחד מיוחד סהוא כודר בעד הזכרות כסמות. א"כ י"ל סאומר סכדר קאי הכא על
האי' סהוא סבירכו בעבור סכדר בסביל הזכרי' כסמות סיזכיר היוס. ולכן אומר עתה בעבור סכדר ר"ל האיס
סידוע סהזכירו לטובה עבור זה אך באמת עוסים מי סבירך זה רק ביו"ט אבל לא בסבת ויס מקומות סאין
עוסין מי סבירך זה אף ביו"ט ולכן גמורתא לומר סכידר ולסון זה יס לומר בין בהזכרת איס ובין בהזכרת
אסה ומ"ס בפכים בני ססמעו סמת כו'. עיין בסו"ת הריב"ס סי' תק"ח סמיחה ביד אסה סלא היי לה גב"ע

מספיק

כז המנהג להזכיר נשמות בכל ב' וה' מלבד הימים שאין אומרים בהם תחנון כגון ר"ח וחנוכה ופורים גדול ופורים קטן וכל חודש ניסן ול"ג בעומר ומתחלת סיון עד אחר אסרו חג ויש מוסיפין עד י"ג בסיון וערב ר"ה וערב יוה"כ וימים שבין יוה"כ לסוכות ואסרו חג סוכות ויש מוסיפין עד אחר ר"ח חשוון וט"ו בשבט וט"ו באב וט"ב ויש מוסיפין ג"כ פסחא זעירא שהוא י"ד אייר וכן אם יש מילה או חתן בבה"כ הימים הללו אם חל אחד מהם בב' וה' אין מזכירין בהם נשמות :

כח כט בשבת שמזכירין בו נשמות אומרים אח"כ אב הרחמי' ובשבתות שאין מזכירין נשמות כמו שנתבאר אין אומרים א"ה ג"כ רק בימי הספירה דהיינו מן אחר הפסח עד חג השבועות שאומרים אב הרחמים בכל השבתות שבינתים אפי' בשבתות שמברכין בהם חודש אייר וחודש סיון ואפילו אם יש מילה או חתונה בשבתות אלו אומרים אב הרחמים וכן בפ' זכור ופרשת פרה ויש מקומות שא"א

ומספיק להיתר שלא לקרות למקוננת לספוד על בעלה ולבכותו כמנהג ושלא תלבש שחורים ע"ש ועיין בא"ע סי' י"ז שמע קול מזכירתו בין המתים כו' ועיין בשו"ת שב יעקב :

סעיף כז ויש מוסיפים ג"כ פסחא זעירא. (עיין בחולין דף קכ"ט ע"ב) כתב במגילת תענית פסחא זעירא דלא למספד ופירש"י פסח שני שבאייר ועי' במחזיק ברכה ובשאלי צבור שבט"ו באייר מוחין במי שאינו נוהג בו נפילת אפים וכתב שכן המנהג בא"י ובמצרים ע"ש :

סעיף כח כט רק בימי הספירה כו'. והטעם בזה לפי שבימים אלו היו גזירת שנת תתנ"ו אשר ע"ז נתיסד היוצר שאומרים בשבתות אלו. ולכן אומרים אב הרחמים על קהלת הקודש שמסרו נפשם כו' ולענין פ' זכור ופ' פרה עיין בא"ר סימן תרפ"ה בשם הגהות מנהגים דבארבע פרשיות יש לומר אב הרחמים כדין שאר שבתות ולפ"ז צ"ל שאף שהד"מ בשם מהרי"ל כתב שאין מזכירים נשמות מ"מ א"ה אומרים וצ"ע דמלשון הגהת מנהגים שהביא הא"ר משמע שדינו כשאר שבתות אף לענין הזכרת נשמות וכן ראיתי בהגהת מנהגים שכתב וז"ל במנהגים ישנים איתא שאין מזכירים נשמות ואכן אין נוהגין כן עכ"ל וא"כ מבואר שדברי לקוטי מהרי"ל הוא ע"פ מנהגים ישנים ולפי מ"ש בהגהת מנהגים יש להזכיר נשמות ג"כ ונראה מזה שיש חסרון וט"ס בהגהת רמ"א סי' רפ"ב וצ"ל בלשון זה או מילה או כשמברכין החודש ויש מקומות שאין אומרים אותו מלבד ימי הספירה שאומרים אותו אפילו בימים אלו כנ"ל ועיין בלבוש וצ"ע ושוב ראיתי שבד"מ האריך שם ויש ט"ס בהעתקת לשון המנהגים רק בטורים דפוס פי' תיקנו ע"פ מנהגים ונראה שמחמת הט"ס שבד"מ מלאו המגיהים מקום לכתוב בלשון הגהת רמ"א וקצרתי ושוב בא לידי ס' מור וקציעה להגאון מהר"י עמדין ז"ל וראיתי בסי' תרפ"ה כתב על דברי המג"א בשם הגמ"י שאין נוהגין כן ובפי' שקלים איני יודע טעם אך בפי' זכור שכבר נכנס אדר מרבין בשמחה ושתי פרשיות שאחר פורים הוי בין גאולה לגאולה וכן מנהג מהרי"ל עכ"ל. ונפלאתי דהא פי' שקלים בלא"ה הוא שבת שמברכים החודש וכן פי' החודש ואלו השתי שבתות אין צריך טעם כלל. ועיין בשירי כנה"ג שהביא דברי מהרי"ל וכתב אין כן מנהגינו ע"ש ועיין בד"מ הנ"ל דמשמע מלשונו דאף א"ה אין אומרים שהרי כתב אלא שמתחילין אחרי ונראה ג"כ דמ"ש בד"מ מי שצריך לקהל הוא ע"ש וצ"ל א"ה וראיתי בלקוטי מהרי"ל גופו בדין ד' פרשיות ולא מצאתי לשון זה שהבי' הד"מ רק כתב שם כלשון שהביא המג"א ע"ש וצ"ע ועיין בד"מ סי' תק"ד לשון המנהגים לענין א"ה ואיתא שם בשם מנהגי מהר"א טירנא ויש מקומות שאין אומרים אותו אלא בין פסח לשבועות ואז אומרים אפילו כשמברכים החודש עכ"ל וכן הוא במנהגים שלנו הנדפסים במחזורים ונראה שזה הגהת רמ"א סימן רפ"ב באותן המקומות אין אומרים אותו בשאר שבתות כלל וכמ"ש :

שם ואפילו יש מילה כו'. עי' בא"ר סי' רפ"ה שכ"כ דהא שבת שמברכין החודש אייר הוא מימי ניסן ואפ"ה אומרים ע"ש. ומ"ש בפנים וט"ב שחל בשבת עיין בא"ר סי' תקכ"ד ס"ק י"ח :

שם וכן בשבת פ' זכור. עיין בהג"ה סי' רפ"ד ובמג"א סי' תרפ"ה שד"מ כתב בשם מהרי"ל שאין מזכירים נשמות בד' פרשיות ועיקר הדין לענין זכור ופרה דאילו שקלים וחודש בלא"ה אין אומרים כיון דשבתות אלו

שערי אפרים

שא"א בשני שבתות אלו אב הרחמים וט"ב שחל בשבת אע"פ שבחול אין אומרים תחנון מ"מ בשבת י"ל אב הרחמים ואם ר"ח אייר חל בשבת אין אומרים אב הרחמים :

ל בשבת שמברכין ר"ח אב דינו כשאר שבתות שמברכין החודש שלא לומר א"ה יש מקומות נהגו לומר א"ה ואף במקומות שנוהגין לומר א"ה מ"מ אם יש מילה באותו שבת אין אומרים ומכ"ש אם ר"ח אב חל בשבת שאין אומרים בו א"ה :

לא בר"ה אין מזכירין נשמות בשני הימים וביו"כ מזכירין וכן ביו"ט אחרון של פסח וביום שני דשבועות ובשמיני עצרת שקורין בהם כל הבכור וכתיב איש כמתנת ידו ונוהגין שקודם שמתחיל הש"ץ הזכרת נשמות מכריז השמש שיאמרו יזכור והוא הנוסח הכתוב בסדורים שכ"א מזכיר נשמת אביו ואמו ובני משפחתו למנוחה נכונה ואח"כ עושה הש"ץ מי שבירך לאחד מיוחד שבקהל שהוא נודר עבור הנשמות ובסדורים כתוב שהזכיר היום והוא ט"ס וצ"ל שאזכיר היום ואח"כ מתחיל הש"ץ להזכיר נשמות ונוהגין שלא להזכיר נשמות ביו"ט שחל בשבת ויש שמזכירים אפי' אם חל בשבת :

אע"פ

פתחי שערים

אלו שמברכין החודש הם ועיין בד"מ שם שכתב בשם מהרי"ל דכיון שאין מזכירים נשמות אין אומרים מי שבירך להקהל רק מתחילין אשרי והוא תמוה דמה ענין מי שבירך להזכרת נשמות ואף שיש בידי לתת טעם קלת מ"מ לא ראיתי נוהגים כן ועיין בפ"מ במשבצות סי' רפ"ד שכתב ג"כ שאין העולם נוהגים כן ומיהו מחזנים אין ראוי שבוחרים להם כפי דעתם כו' ע"ש וגם לענין ט"ב שחל בשב' לכ"ע אם יש להזכיר נשמות כי לענין אב הרחמים כתב בא"ר שיש לאומרו כמ"ש לקמן ואם יש להזכיר נשמות כשמתפללין בבית אבל ג"כ רפיא בידי וכמדומה שאין נוהגין להזכיר נשמות שם ואפשר שלא מן השם זה באותו שבוע ע"ש ומנהגינו שלא להתחיל הזכרת נשמו' עד עבור השלשי' וקבלתי לפי שאין טעם ברור ומנהגים אלו לפי מ"ש הבא"י סי' רפ"ד בשם השבולי לקט וז"ל נהגו להזכיר נשמות כו' וכי הרי בכיונין לפי ששבת הוא יום מנוחה דוגמי' של לעתיד לבא ויום שגם המתים נוחים בו ואינם נדונים וראוי להזכירם למנוחה ולברכה ולהתפלל עליה' כו' ע"ש. וא"כ מה ראוי לחלק בין שאר שבתו' לשבתות אלו ומה בכך שמברכין החודש או שאין אומרים בו תחנון אם היה בחול ובלבוש כתב כולם שאין אומרים ל"ץ אין מזכירין נשמות ואין אומרים אב הרחמים משום בהיות טוב אל תקרא רע כו' ולא ידעתי לפי הטעם שהם נוחים היום מה רע יש כאן אדרבה יש בזה תוספות מנוחה וקדוש'. ועוד שהרי אף בי"ט מזכירים וגם אין טעם להנוהגים שלא להזכיר בי"ט שחל בשב' שהרי שבת לחודי' מזכירים. ומ"מ אין להרהר ולערער על מנהגו של ישראל וכל אחד יעשה כמנהג הקבוע בכל קהלות ישראל :

שם ואם ר"ח אייר חל בשבת כו'. אך ר"ח סיון אינו יכול לחול בשבת כלל ועיין בא"ר סימן רפ"ד ס"ק י"ג שכתב וכן בדין דלא עדיף מימי ניסן וכיון שא"א תחנון ואפ"ה אומרים אה"ר משמע שאפילו בשבת של ימי הגבלה אומרים א"ה ולפיכך סתמתי הדברים ולכ"ע אם נוהגים כן :

סעיף ל שמברכין ר"ח אב כו'. עיין בבאר הגולה בשם רש"ל ובא"ר כתב שבפראג אומרים ומ"מ במילה או חתונה הבו דלא לוסיף עלה :

סעיף לא שקורין בהם כל הבכור כו'. עיין לבוש סי' ת"ל כתב מה שמזכירים נשמות בסוף אחרון דפסח הוא משום שרוצים לפסוק צדקה ומפני שקורין כל הבכור שכתב איש כמתנת ידו וכיון שפסקו נהגו ליתן בעד הזכרת נשמות שיזכור אותם אלקים ואגב יזכור אותנו עליהם לטובה בזכותם לכך מזכירים נשמות בכל הרגלים ביום שקורא כל הבכור . וביוה"כ לפי שהוא יום הדין אע"פ שאין קורין כל הבכור עכ"ל :

שם שאזכיר היום. עיין מ"ש לעיל סעיף כ' במה שאומרים בהזכרה בעבור שנדר. ואם הש"ץ אומר אחר שסיים ההזכרות מי שבירך להאיש הנודר עבור ההזכרות יש לו לומר שהזכרתי היום ומ"ש בענין הזכרת נשמות בשבת הנה ש"ב הרב החסיד האלקי מו"ה משה אוסטריר ז"ל בעל המחבר ערוגת הבושם ומ"מ דפ"ק הי' נוהג לעשות הזכרות ביו"ט שחל בשבת ובבית מדרשינו אנו נוהגים אחריו :

במעשה

לב אע"פ שמהראוי שלא להאריך בעסק הזכרת נשמות בשבת ויו"ט מ"מ הש"ץ אין לו לומר אמ"ר חטופה והרבה גרגרנין חוטפין וטוחנין בפיהם ומה יסכון טחינה הגוררת תחינה ובקשה על נפשות המתים והה' יתן אל לבו אם אינו שואל למה הוא מזכיר והש"ץ המזכיר זאת ישיב אל לבו כי הי"שם נפשו בחיים לדרוש אל המתים ולהעתיר בעדם לפקדם במנוחה נכונה בזה יעורר כח נשמתם את זכיות שלהם וצדקותם ויהיה דובב שפתי ישנים להעתיר בעדו ובעד ביתו ושבתו בבית ה' לאורך ימים וטוב מעט בכוונה ויאמר בשפה ברורה ובנעימה וגם לא יגביה קולו לאחד וינמיך לאחד כי מי יודע איזי יכשר בעולם הנשמות כי אף אם למראה עיניו ישפוט שזה גדול מזה הלא נודע מ"ש חז"ל במעשה שהיה עולם הפוך ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה וכן בתענית במעשה דרב ברוקה וכאלה רבות וכבר אמרו כל הגדול מחבירו כו' ואפשר שלפי גדולתו ועומק שכלו ונשמתו החצובה מקודש הקדשים יותר צריך לכפר מאשר חטא על הנפש וגם שאדרבה בבקשת רחמים יותר מצוה להתפלל על הבינונים שאין זכיות שלהם מספיקים לבא אל מנוחתם וצריך לעזור להם בתפלה שתפלת החיים והצדקות שעושין בעדם מועלת להם ואם הש"ץ אומר אמ"ר וכולל איזה נפטרים יחד יסיים וינוחו על משכבותם בשלום ונהגו שמי שאביו ואמו בחיים יוצא מבה"כ בעת אמירת האמ"ר ביו"ט וימים נוראים:

לג יש נוהגין לכתוב הנפטרים שצריך לומר להם השכבות והוא מה שעושין אמ"ר והש"ץ קורא מתוך הכתב ואומר ההשכבות ואין לעשות כן בשבתות שמעטים המה אשר צריך לומר השכבות לפי שאין נוהגין לעשות אמ"ר בשב' רק למי שנפטר תוך

סעיף לב במעשה שהי' בפסחים דף י' ובב"ב דף י' ע"ב:

שם התפלות והצדקות שעושים בעדם כו'. כאשר דרשו חז"ל כפר לעמך ישראל אשר פדית כו' עי' בב"י סי' רפ"ד ובלבוש שם ובסידור מהר"י עמדין מזה שאמרו חז"ל שמע ה' קול יהודה כו' ועיין בב"י הטעם לפי שהוא להם יום מנוחה כו' (ועיין לעיל סעיף ק"ח מ"ש בזה) ואע"פ שמזכירים גם בב' וה' י"ל משום שהם ימי רצון למתפלל עליהם משא"כ בשב' ויו"ט שאין לומר תחנונים מ"מ מזכירים מטעם שיש להם מנוחה ומזכירים אותם לטובה להעלותם למנוחה נכונה כנלענ"ד. ומ"ש בפנים שיאמר על משכבותם ר"ל שלא יאמר על משכבם שגם הוא לשון רבים אלא כלשון המקרא ישעי' כ"ז יבא בשלום ינוחו על משכבותם. ומ"ש שנהגו שמי שיש לו אב כו'. אפשר שטעם המנהג לפי שהכל אומרי' יזכור ועסוקים בדבר זה ואלו יהיו שותקים אמרי' בברכות כה"ג שלא יהיו הכל עסוקי' כו' וקצת יש לחוש לעין הרע בכה"ג וכדאמרינן ביבמות ק"ז אית לך אבא ואמא במתא א"ל אין יהב בהו עיניו ושכיב ע"ש:

סעיף לג ומ"מ טוב לרשום. הנה בענין לקרו' מתוך הכתב הנפטרים שצריך להזכיר לע"ע אם מותר לעשות כן בי"ט. ובשירי כנה"ג סימן ש"ז כתב בהא דזימן אורחי' מתוך הכתב וז"ל וכן מה שנוהגים לכתוב מתים שמתו תוך שני לומר להם השכבות והש"ץ קורא מתוך הכתב ואומר ההשכבות כו' כ"ז איסור גמור הוא כו' וכן מצאתי בב"ח קרא תגר על מה שהשמש קורא לסעודי' מתוך הכתב כו' עכ"ל והביאו בא"ר והגה הט"ז ומג"א מתירין בשמש מתוך הכתב דלא כהב"ח וכן העולם נוהגי' היתר בזה. וא"כ גם בזה יש מקום להיתר. ולא מיבעיא לטעמא דהט"ז דקמכוין אטעמא משום גזירה שמא ימחוק ובשמש לא שייך שמא ימחוק א"כ גם בזה י"ל כן ואדרבה עדיף טפי דשם גם בשמש שמא ימחוק כדי לידע שכבר הזמין את זה וכ"כ בספר מור וקציעה ומשא"כ כאן פשיטא שאין לחוש לשמא ימחוק. אלא אפי' למ"ש המג"א הטעם דלא גזרינן שמא יקרא בשטרי הדיוטות משום דמצוה היא והו"ל כחשבונות של מצוה דשרי א"כ ה"נ י"ל דהו"ל צורך מצוה דהא נודרים לצדקה בעדם. ועיין סי' ש"ו וגם ידוע כי לצער הוא לו כשישכח ויצא מלבו אחד מקרוביו ואתי לאמנועי ממנוחת יו"ט ועוד כלענ"ד דגם הב"ח לא החמיר אלא בשמש שהוא דבר של הרשות ואיכא למיגזר שמא יקרא בשטרי הדיוטות דהו"ל ממצוא חפצך אבל בזה שהוא צורך היום ליכא למיגזר אטו שטרי הדיוטות. ועיי' בב"י וכ"ז שהרדב"ז והרשב"א מתירין לקרו' אגרת של שאלות שלום דלא מחשב שטרי הדיוטות והרשב"א כתב שאין למחות כו' ואף אם החמיר בשמש משום שמא ימחוק י"ל דדוקא בשמש שהוא באחד ומי ישיבנו אם ירצה

פתחי שערים

ירצה למחוק מש"כ בזה כי ברבים הוא ורבים מדברי אהדדי ועיין סי' ער"ה לענין שנים קורים לאור הנר הביא המג"א בשם מהרי"ל שהוקשה מרבינה. ובתוס' שבת כתב שאין מדמין גזירת חכמים זו לזו דגזירה רחוקה הוא שמא יטה כו' וע"ש בברכי יוסף ובמח"ב חלק יו"ד סי' ק"ה בשם שו"ת דבר שמואל ונראה דגם כאן גזירה רחוקה היא שמא ימחוק ופשיטא דברבים לא גזרינן ועי' בפ"מ דבכתב יש לצדד ולהקל דהמחיק' אינה אלא מדרבנן ומ"מ נ"ל שיש לכתוב בספ' ויקרא מתוך הספר דאע"ג דאמרי' דגם טבלא ופנקס מחלף בשטרא מ"מ עכ"פ יש להקל טפי מקורא מתוך לוח נייר שרושם עליו וגם י"ל דדוקי' טבלא ופנקס שרושם הדברים לשעתם מיחלף בשטרא משא"כ בזה שהוא כותב לעצמו תוך ספר הוא לקביעות לזכור למועדים לשנים הבאות אין זה דומה לשטרות ולא מיחלף ואמנם מה שנוהגים קצת שהשמש יש לו פנקס קטן שרושם בו אותם העולים מידי שבת בשבתו ובעת הקריאה צופה ומביט בפינקסו לדעת אשר נקרא בשבתות שעברו ואשר יקראוהו עתה לתורה נרא' לאסור בזה שאינו צורך מצו'. וגם דהא אפשר שירצה בו מיב"ש ויסדר לעצמו כדת מה לעשות ואפשר דבזה י"ל דלא שייך שמא ימחוק כיון שמה שכתב בתוכו אינו על להבא רק מה שכבר עבר וגם שמא יכתוב אין חשש שעתה אין צריך לכתיבה וגם שהרי רבים אשר אתו ואין למחוק או לכתוב כלל ונראה דלהט"ז שרי וגם להמג"א י"ל דשרי מהני טעמי. וגם י"ל דהוי כמו חשבונות של מצו' לפי שיש בדבר זה משום דרכי שלום דלא ליתו לאנצויי וכדאיתא בגיטין דף ס' ע"ש ול"ע בזה :

שערי אפרים

תוך השנה אבל ביו"ט כי רבים המה לפי שכ"א עושה הזכרת נשמות למשפחותם לבית אבותם ועי"ז שכ"א אומר להש"ץ מתבלבל וגם בא לידי שהיי' הרבה שיש בזה ביטול עונג יו"ט וטורח הציבור רשאי ומ"מ טוב לרשום השמות בדף אחד הכרוך באיזה ספר ולא בנייר בפ"ע :

לד אם ר"ח חל להיות בשבוע שאחר השבת אפי' חל ביום השבת מקדימין בשבת שלפניו ומברכין את החודש והוא ענין פרסום והודעה לעם באיזה יום יהיה ר"ח ובחרו לזה את יום השבת לפי שאז כל הקהל בבה"כ ואע"פ שאין הטעם משום זכר לקידוש החודש שאין מקדשין החודש קודם יום ר"ח מ"מ נוהגין לעמוד בעת אמירת ר"ח פ' ביום פ' דוגמת קידוש החודש שהיה מעומד :

לה בכל החדשים מברכין החודש בשבת שלפניו ואין אומרים אב הרחמים מלבד בימי הספירה כמו שנתבאר ובשבת שבסוף אלול אין מברכין חודש תשרי משום שנאמר בכסה ליום חגינו שמדבר בר"ה וכלומר שיהא אותו החג מכוסה ולא יפרסמוהו ולכן מזכירין נשמות ואומרין א"ה כמו בשאר שבתות ויש מקומות שאין מברכין גם חודש אב וממסמיכין אותו על המקרא במספר ירחים אל יבא ואין נוהגין כן במדינות אלו :

לו אומר הש"ץ מי שעשה ניסים כו' בעמידה ואוחז הס"ת בידו ותיקנו לשון זה לפי שמצות ר"ח היא היתה מצוה ראשונה שנצטוו בה בגאולה הראשונה ממצרים לכך מתפללין על הגאולה בכל פעם שמפרסמין ר"ח ולכן טוב שהצבור ג"כ יאמרו בלחש אחר הש"ץ להתפלל על זה ויש אומרים יה"ר הנדפס בסדורים ויש להקדימו קודם אמירת הש"ץ מי שעשה כו' ובשעת אמירת הש"ץ יש לומר אחריו בלחש או לשמוע וכן אמירת ר"ח פ' ביום פ' אינו מוטל על הצבור רק על הש"ץ לבד שהוא המכריז ומודיע שביום ההוא יהיה ר"ח ואם רוצה

אומר

סעיף לד ובחרו לזה כו'. כן נלענ"ד דמש"ע קבעוהו בשבת וכמו שנוהגים להכריז על מכירות בשבת לפי דשכיחי רבים בבה"כ ועיין בשו"ת ריב"ש ובא"ח סי' של"ט ואע"ג דגם אם ר"ח בשבת מקדימים בשבת שלפניו י"ל דודאי יום ר"ח עצמו א"צ הכרזה שגלוי הוא ע"י קריאת הלל וס"ת ומוסף ויעלה ויבא אך שמקדימים קודם בשביל יוצא לדרך וכה"ג . וגם י"ל כיון שאם חל בחול צריך להודיע בשבת הקודם לא פליג בזה :

שם מ"מ נוהגים לעמוד כו'. עיין בלבוש סימן תק"א ומג"א סימן ת"ז :

סעיף לו לכך מתפללין כו'. עיין לבוש סי' תק"א ובסידור הגאון מהר"י עמדין ז"ל כתב לפי שהחודש היא ללבנה והוא סימן לגאולה והי' אור הלבנה כאור החמה כו' ע"ש וגם לפענ"ד י"ל שהחודש הוא רמז למלכות בית דוד כדאיתא בר"ה דף כ"ה דא"ל זיל לעין טב וקדשי' ושלח לי' סימנא דדוד מלך חי וקים ע"ש

אומר ג״כ עם הש״ץ בלחש :

לז יש מי שכתב שנכון לידע בשעה שמברכין החודש אימת יהיה המולד והטעם לפי שעיקר של שם חודש הוא על חידושה של לבנה שהוא המולד וכן אנו אומרים יחדשהו כו׳ . ואם לא ידע לא עיכב והעיקר הוא לידע יום קביעת ר״ח בבירור ונמצאו מדפיסי סדורים חדשים מקרוב התחכמו והדפיסו בסדורים מולדות ור״ח על כמה שנים להבא ותקנתם זו קלקלתם שנמצא כמה שבושין ואין חשבונם עולה יפה וראיתי טעות אחד בימי ר״ח עצמם וגם בלוחו׳ השנים שמדפיסים בזמנינו ראינו שערורי׳ כמה פעמים והמכשלה רבה בפרט לבני כפרים שאצלם הלוחות התורה והמצות להורותם ויוכלו לבא לקלקול מועדים אפס כי לא על זו בלבד יש לקבול אלא גם על ספרי מחזורים וסליחות וסדורים אשר לבקרים מתחדשים ומרבים להביא דיני דינים ועושים כוונים אשר לא שערים אבותינו ועיקרי התפלות והתחנונים עלו קמשונים כסו פניהם חרילי הטעיות וזכורני שראיתי בסליח׳ אחת נדפס הרשענו ופשענו לכן נושענו וכאלה רבות בדילוגים וחסרונות ומה יעשה איש ההמוני למוד הוא לבטא בשפתים להרע או להטיב מבלי לב להבחין ולבא במשפט על כל אם טוב ואם רע ונ״א לא ידע ואשם ואשמם בראשיכם כתיב שעליהם מוטל להסיר המכשלה הזאת וכל רב העיר מקום הדפוס שמח יש לו לגזור על המדפיסים ספרים הנ״ל ולוחות השנים שלא ימכר ולא יראל עד שיהיה מוגה ע״י מגיה מומחה ובקי והחכם שבעיר יסמוך ידו וחתם ידו מעידו שנבדק יפה ואז יעלה לרצון וביתו בית תפלה יקרא לכל וישא ברכה מאת ה׳ אשר הניף ואשר הרים מכשול מדרך העם את זה ראיתי ונתון אל לבי לעורר לב חכמי הדור אשר בידם למחות ליישר בערבה מסילה במקום רינה ותפלה ולישרים נאוה תהלה :

לח בשנה מעוברת כשמברכין ר״ח אדר בראשון יאמר ר״ח אדר הראשון ובשני יאמר ר״ח אדר השני :

לט יש נוהגין כשאומרים ר״ח פלוני ביום פ׳ הבא עלינו לטובה שאם שני ימים ר״ח אומרים הבאים עלינו

ע״ש בפירש״י שסימן זה לפי שמלכות בית דוד נמשל ללבנה כדכתיב וכירח יכון לעולם כו׳ ע״ש ובשם אלוף נעורי חד״ז הגאון החסיד מו״ה יצחק אייזיק הכהן האב״ד קארענץ ז״ל שמעתי כי סיבות דוד מלך ישראל חי וקים בגימטריא ראש חודש והוא פלאי. וכן בברכת הלבנה אנו אומרים שהם עתידים להתחדש כמותה. ולכן בברכת החודש אנו אומרים הוא יגאל אותנו כו׳ :

שם אינו מוטל על הצבור כו׳ . דלא כמו שנהגם בקצת סדורים חדשים מקרוב שצריך כ״א לומר בעצמו ר״ח פלוני כו׳ ע״ש דליתא :

סעיף לז ואין חשבונם עולה יפה כו׳ . ומקרוב הדפיסו קצת חומשים וסידורי׳ לוח קביעות השנים על להבא והחליפו הטעם לכתוב על שנה מעוברת פשוטה ועל פשוטה מעוברת ומכוה לפרסם זה ברבי׳ להסיר המכשלה מדרך העם שאלילי לסמוך בדבר הקביעות כ״א על הלוחות הנדפסים בכל שנה לצורך שנה הבאה שאין הטעות מצוי בהם ומוגהו בדוק ומנוקה מאוד ובכל האמרתי בשנים בדברים כאותי׳ והמשכילים יזהרו להמונים ויתברכו משוכן מעונים :

סעיף לח כשמברכין ר״ח אדר כו׳. עיין בש״ע סי׳ תק״ז ובט״ז ומג״א שם ולענ״ד דבברכת החודש ודאי יש לעשות כן כיון שהעיקר הוא להכריז ולפרסם החודש מפני בני כפריי הבאי׳ לעיר והמוני עם. וא״כ טוב הדבר ג״כ לפרסם שהוא אדר ראשון למען ידעו מעיבורו של שנה דשמא יטעו לומר שהוא אדר הסמוך לניסן ועי׳ בא״ע סי׳ קכ״ו ובח״מ סי״ת כ״א והובא בפ״ת כאן שיש לומר הראשון וכן השני בס״א הידוע וס״ה בזה י״ל כן :

סעיף לט הבא עלינו כו׳. לכאורה הי׳ אפשר לומר ר״ח פלוני הבא עלינו לטובה ביום פלוני וקאמר הבע״ל לאחר שמזכיר היום שחל בו ר״ח משמי דהך הבע״ל על יום ר״ח קאמר ולפ״ז אם שני ימים ר״ח י״ל הבאים עלינו לטובה. ואע״ג דים לומר דקאי על החודש שהזכיר תחלה מ״מ י״ל דטפי קאי אדסמוך ליה וכמו שכתב באבן העזר סי׳ קכ״ט באם יש להבן כינוי וכתב הכינוי אחר שכתב שם האב פסול משום דמשתמא קאי אדסמוך ליה. ועיין בב״ש גבי משה ליב דכותבין משה יהודא המכונה ליב דהמכונה ליב קאי אדסמוך לי׳ דהיינו שם יהודה וא״כ י״ל דה״ה הכא קאי על יום שר״ח חל בו שהוא בא עלינו לטובה ובשני ימים י״ל הבאים אך לענ״ד זה אינו דהכא ודאי קאי על החודש שהזכיר תחלה שהרי סמוך לו תיכף ממש אומרים

עלינו לטובה ואין לעשות כן אלא גם אם שני ימים ר"ח י"ל הבא עלינו לטובה כי אין הכוונה על ימים שחל בהם ר"ח רק על כל החודש כולו בכללותו שנופל עליו לשון יחיד ועל החודש הוא אומר שיחדשהו הקב"ה כו' ולכן גם הבא כו' הוא בלשון היחיד על החודש שהזכיר תחלה:

מ אחר שסיים הש"ץ ברכת יחדשהו אומר מיד אשרי אם לא בברכת חודש אייר וסיון שאומר א"ה אחר ברכת החודש וביו"ט אומרים פיוט יה אלי קודם אשרי רק בי"ט שמזכירים נשמות שאומרים א"ה וכן ביום א' של פסח שמברכין בו טל או בשמיני עצרת אפי' כשחל בשב' ולאותן הנוהגין שלא להזכי' נשמות בו ה"נ אין אומרים שמברכין בו גשם וכן בשמחת תורה אין אומרים פיוט זה וכן בשבת חוה"מ אין אומרים אותו ומתחילין אשרי אחר סיום מי שבירך לקהל:

מא אין צריך להחזיק הס"ת בידו בעת אמירת אשרי ואחר שמסיים אשרי נוטל הש"ץ הס"ת בימינו ואומר יהללו כו' והצבור עונין הודו על ארץ כו' ואם הוא יום שמוציאין שני ס"ת או ג' יקח הש"ץ בידו הס"ת האחרונה שקראו בה למפטיר שנסתלקו ממנה וכן בר"ח טבת שחל בחול או בחוה"מ פסח שמוציאין ב' ספרים אע"פ שאין שם קריאת מפטיר יקח הס"ת השניה ואם טעה ולקח הראשונה או ביום שמוציאין ג' ספרים ולקח הראשונה או השניה לא יחזירנה ליד מי שהי' מחזיק בה וליקח הס"ת הב' או ג' אלא אומר יהללו עם ס"ת שבידו:

מב כשיורד מן הבימה יש לו לירד שלא מאותו הצד שעלה בה רק ירד בצד שכנגדו ואם יש ב' או ג' ס"ת הולכין אחר הש"ץ ואח"כ הולך המגביה והגולל

אומרים יחדשהו הקב"ה כו' דודאי לא קאי על יום ר"ח לבד רק על כלל החודש כולו. וא"כ מה שאמר תחלה הבא עלינו לטובה ג"כ על החודש קאי שאל"כ נצטרך לומר דמה שאמר הבא עלינו לטובה קאי על היום ומה שאמר אח"כ יחדשהו כו' קאי על שלפניו דהיינו החודש ופשוט שאינו כן אלא הכל קאי על החודש וא"כ אף בשני ימים יש לומר הבא עלינו. ועיין בח"מ סימן מ"ט בש"ך ס"ק י"ד גבי יוסף ב"ש שכתבו שליט או בנו דרגילי' לכתוב בנו ע"ש האיש שעוסקים בו דהיינו הבן. ולא דמי להמכונה דבסידור הגט דהכא כיון שבאים לברכו ולהזכירו לטובה כמו בנו כו'. דומיא דיהושע בן יהוצדק הכהן כו'. וכך כתי' בב"ש אה"ע ע"ש. וכאן נראה אע"פ שאנו עוסקים בשניהם מ"מ התפלה דיחדשהו ודאי לא מסתבר דקאי על יום ר"ח לבד אלא על כל ימות החודש שכוללו בכללתו קרוי חודש. ועוד כי עיקר שם החודש על שם הלבנה שמתחדשת שנתישנה בחודש העבר והיתה מקטנת והולכת ועתה תהי' מתחדשת ואנו מתפללים על החודש הזה שיהיה לחיים ולשלום וא"כ גם הבא עלינו לטובה על החודש קאי ויש לומר הבא גם אם שני ימים ר"ח. והנה לשון הזה שאומרים הבא עלינו לטובה הוא לקוח מנוסח כל נדרי שנתקן שם הלשון הזה. וקצת ל"ע דבנוסח אתה חוננתנו תיקנו הימים הבאים לקראתנו לשלום. ואפשר משום שמתחילים הימים תיכף ומיד אומרים הימים הבאים לקראתנו והך הימים הוא ג"כ לשון הוה שהם באים עכשיו מה שאין כן הבא עלינו שבנוסח כל נדרי שהוא לשון עתיד לבא ולכן אינו אומרי' לקראתנו שאינו מזומן לקראתו מיד. ולכן גם בברכת ר"ח שאינו רק על מה שיהיה לעתיד בשבוע שאחריו ולא עכשיו לכך אומרים הבא עלינו. ומכ"ש דאי קאי על כל ימי החודש כולו כמו שכתבתי ודאי כדכתיבנא ע"ש:

סעיף **מא** ואם טעה ולקח כו'. כנלע"ד שאם יחזיר הס"ת ליד המחזיק ויקח האחרת יש בו משום פגמו של ס"ת שאין הכל יודעים שטעה בזה ויסברו שלקח הס"ת הראויה אלא שנזכר שראה בה איזה פסול ולכך החזירו' משא"כ כשאומר יהללו על הס"ת הזאת שלקח אין בזה קפידא כ"כ כי אין מוקדם ומאוחר בתורה רק שלכתחלה יש ליקח אותה שנסתלק ממנה ועיין ברוקח הטעם שעתה אומר יהללו לומר לך שמה שהשתחוו בקריאי' התורה אינו לשם אלהים כי נשגב שמו לבדו רק שמשכיני' שורה ובשם דרשות מהר"ש כתבו מה דאמרינן הודו כו' משום דקודם מתן תורה כתיב כסה שמים הודו. ואחר מתן תורה הודו על ארץ ושמים:

סעיף **מב** אבל ביו"ט ומכ"ש בחול כו'. עי' בית חדש לפי שבשבת ניתנה תורה. ומה שכתב בא"ר ס"י קל"ד וקצת ל"ע בחג השבועות שהוא זמן מתן תורה וכן בראש השנה שמזכירין בזכרונות זכות קבלת התורה אפשר שיש לומר מזמור לדוד הבו כו'. וכן כתבתי במנהגי ראש השנה אך בסידור מהרי"י עמדין ראיתי

שכתב

והגולל ומלוין אותה עד שמגיע הש"ץ לארון הקודש ומצוה על כל מי שהס"ת עוברת לפניו ללותה עד לפני הארון וגם מביאין התינוקות לנשק הס"ת קודם שיכניסו אותה לחבבה בעיניהם ולזרזן במצות והמגבי' הס"ת עומד שם עד שמכניסין הס"ת לארון וחוזר למקומו ובדרך הלוכו מן התיבה אומר הש"ץ והצבור מזמור לדוד הבו לה' כו' ונוהגין שלא לומר מזמור לדוד כ"א בשבת או ביו"ט שחל בשבת אבל ביו"ט ומכ"ש בחול כשמסלקין הס"ת אין אומרים מזמור לדוד רק לדוד מזמור לה' הארץ כו':

מג בחול אחר שגמר אמירת אמ"ר אומר עם הס"ת יהללו כו' ובדרך ירידתו אומרים לדוד מזמור כו' ואם יש צורך לברך איזה חולה מברך אותו הש"ץ לפני הארון בעוד שהס"ת בידו והצבור עונין אמן ומכניסין הס"ת להיכל ואומרים ובנוחה יאמר כו' ואומרים אשרי ובא לציון כו':

מד אם יש צורך לברך חולה בשבת שהוא ר"ל מסוכן ביומו יש לברך אותו אחר יהללו כשעומד על הבימה קודם שיאמרו מזמור לדוד ומ"מ בקושי התירו לעשות מש"ב לחולה או מקשה לילד בשבת ויו"ט ומ"מ כבר נהגו לברך כשהוא מסוכן ביומו ונוהגין לומר שבת הוא מלזעוק ורפואה קרובה לבא וברחמיו המרובים ירחם עליו השתא בעגלא ובזמן קרוב ונאמר אמן ואח"כ מתחילין מזמור לדוד ומכניסין הס"ת ואומרים ובנוחה יאמר והש"ץ אומר חצי קדיש לפני התיבה ומתפללין תפלת מוסף:

מה בשבת במנחה אין אומרים קדיש על התורה כמו שנתבאר בסעיף יו"ד שהקדיש שאומרים לפני

שכתב בראש השנה לדוד מזמור ע"ש ואפשר דגם מזמור זה שייך לר"ה אחר שנברא בו העולם ולכן אומר לה' הארץ כו' ול"ע:

סעיף מד יש לברך אותו אחר יהללו. עי' בכנה"ג מה שכתב לענין זה מה שנהגו שם להפסיק בין אשרי לקדיש עם עשיית השבועות והכרזות וכו' שאינו נכון. ועיין בברכי יוסף להרב בעל הכנה"ג זה שאומרי' מזמור לדוד ושאר פסוקי' ולכן נראה שעכ"פ אין להפסי' בין מזמור לדוד לקדיש בעשיית מי שבירך לחולה. ובספרי מגדים סי' רפ"ד ס"ק ז' תמה על מה שמפסיקים בין יהללו לקדיש בעשיית מי שבירך לחולי' ע"ש ולזה י"ל דכיון שאומרים אח"כ מזמור לדוד לית לן בה דהא שפיר הוי הקדיש על אמירת פסוקים. אבל מ"מ אחר מזמור לדוד אין להפסי' [דאף] דהקדיש שפיר יכול לומר על פסוקי' ובנוחה יאמר [מ"מ] אינו נראה מאחר שאינו מזמור שלם רק קצת פסוקים מלוקטים וכמ"ש המג"א סי' רל"ב דעל פסוק ואני תפלתי א"ל קדיש מידי דהוי איהללו כו' ע"ש ומבואר דפסוק אחד לאו דוקא דה"ה כמה פסוקים מלוקטים דהא מייתי ראי' מיהללו דלא חשוב לומר קדיש עליו ואם איתא הא איכא נמי פסוקים דובנוחה יאמר אלא ודאי דגם בכה"ג א"ל קדיש עליהם. ועי' בפ"מ הבי' דברי המג"א סי' רל"ב דיהללו אינו הפסק בין אשרי לקדיש ול"ע דהא איכא נמי לדוד מזמור. וגם למה שכתב בסימן רל"ב דלדוד מזמור אינו מעיקר הדין אדרבה טפי יש לחוש להפסק שמפסי' בו דמה שמעיקר הדין י"ל כתפלה אריכתא דמיא כדאמרי' כה"ג לענין ה' שפתי תפתח וכ"כ המג"א בשם לקוטי פרדס דגלילת הס"ת לא חשיב הפסק דקיומא אריכתא הוא. ולכן מה שנוהגים קצת לומר בשעת גלילת הס"ת בשבת במנחה מזמור אודה ה' בכל לבב נראה שאין לעשות כן כמבואר מדברי המג"א שם ועי' מה שכתבתי בגליון המג"א בפי' דבריו שם:

שם ונוהגים לומר שבת הוא מלזעוק כו'. עיין בא"ר סי' רפ"ח תמה על לשון זה וכי בשביל שאומר שבת הוא יהא רשאי להוסיף לשון תפלה בשבת ע"ש וגם מה שאומרים ורפואה קרובה לבא השתא בעגלא ובזמן קריב הוא לשון כפול לכן נראה שיסיים וברחמיו המרובים ירחם עליו השתא בעגלא כו' שבזה יש לומר שמתרץ דבורו שאינו אומר דרך תחנה ובקשה רק שאומר שמצפה לרחמי שמים שהרפואה תהיה קרובה לבא ע"י שברחמיו המרובים ירחם עליו כו'. ועי' במג"א שם שהרמב"ן סובר שמותר לומר המקום ירחם עליו בתוך כו'. ובלשון הש"ס איתא ורפואה קרובה לבא ורחמיו המרובים ושבתו בשלום וכ"כ ברמב"ם וטור וש"ע אך לשון ושבתו בשלום אין לו מקום כאן רק כשהולך לבקר החולה שאומר כן לבני ביתו משא"כ כאן ולכן נראה שיש לומר כאשר כתבתי:

סעיף מה ואם אין שם ס"ת וכו'. עיין במג"א סימן רל"ב שכתב שלא יאמרו ואני תפלתי ונראה שר"ל שלא יאמרו אחר הקדיש רק קודם לו ועי' בא"ר שם שיקרא מתוך החומש כו' עי' מ"ש בס"ק שלפני זה שנראה

פתחי שערים

שנראה שאין לומר בשעת גלילה מזמור לדוד הבו כו׳ כדי שיהי׳ הקדיש קאי על הקריאה בלא הפסק:

סעיף מו בס״ת שבידו כו׳. עי׳ בא״ר סי׳ תכ״ב ושם בלבוש כתב ולומר מי שבירך אחר יהללו בעוד שהס״ת בידו לברך שם עם הס״ת שבידו כו׳ וכן באמירת מי שעשה נסים נהגו לומר באחיזת ס״ת כמ״ש בסעיף ל״ו וכן במי שבירך לחולה. ועיין בא״ח סימן ל״ז בפר״ח שם כתב ומה שנוהגין שהש״ץ מחזיק בידו ס״ת ואומר יקום פורקן ושאר דברים כו׳ אע״פ שאסרו בתפלי׳ י״ח כ״ל כיון שכוונת הש״ץ אז להתפלל על לומדי תורה וגם כשתופס שיהא עליו מורא שמים ואימת התורה ועי״ז יהא לו כוונה ביותר אין איסור כו׳ ע״ש ובמדינתינו אין נוהגין לומר יקו׳ פורקן בס״ת שבידו רק מי שעשה נסים כו׳:

שם ואם חל ר״ח כו׳. עי׳ בא״ר בשם מהרי״ל דכתוב ביום טובה היה בטוב ובמג״א כי אם יש מילה או חתונה נוהגים לברכו במנחה משום מהיות טוב אל תיקרי רע (כמדומה לי שהוא רגילות לשון. ועיקר הפסוק ביום טובה כו׳) ואינו יודע אם נוהגים כן לכן לא כתבתי בפנים:

סעיף מז ומ״מ במקומות שדרכם למכור מצות כו׳. עי׳ מג״א סי׳ רל״ג שם ס״ק ח׳ ובא״ר שם כי דאע״פ שמוכרים מצות כיון שהוא בבה״כ מסתמא לא הסיח דעתו ע״ש. ובסימן ל״ב ע״ב כתבתי שדי במידי דמנקי כגון צרור או עפר אלא שיש לחוש שיבא לידי מלאכת שבת כמבואר סי׳ ש״ב לכן המים טובים מאלה להיות נקי ונקיות מביאין לידי טהרה:

שערי אפרים

לפני התיבה קודם הש״ע עולה להיות קדיש על קריאת הס״ת ואם אין שם ס״ת יאמר אחר אשרי ובא לציון ואני תפלתי ואח״כ יאמר קדיש ויתחילו להתפלל שמ״ע ואם יש שם חומש יאמר קדיש ואני תפלתי ואח״כ יקראו הפרשה בחומש בלא ברכה ואח״כ יאמר קדיש לפני ש״ע:

מו אחר פסח וסוכות שמתענים בה״ב נהגו לעשות מי שבירך בבה״כ למי שיקבל עליו להתענות בה״ב ואומר מי שבירך הזה בס״ת בידו אחר יהללו ועושין מי שבירך הזה בשבת ראשונה שאחר ר״ח חשוון ובשבת ראשונה שאחר ר״ח אייר ואם חל ר״ח בשבת אין מברכין בשבת זו למקבל תענית בה״ב רק לשבת אחרת ויש לכל הצבור לענות אמן אף מי שאין רוצה להתענות דאמן זה אין לו דין קבלת תענית כלל שאע״פ שאם רוצה להתענות האמן במקום קבלה מ״מ אם אין רוצה אינו חייב להתענות ואני תקנתי נוסח מי שבירך למי שיקבל עליו שלא לשיח שיחה בטילי׳ בבה״כ ובבה״מ בעת התפלה ככתוב בסוף קונטרס הלז והש״ץ יאמר אותו בשלש רגלים דהיינו ביום א׳ דפסח וביום ב׳ דשבועות ובשמיני עצרת בין אמירת הקדיש על הס״ת קודם הגבהה והמברך יתברך:

מז אפילו מי שעומד מלמודו צריך ליטול ידיו לתפלה אבל אם נטל לתפלה אע״פ שהפסיק אח״כ בלימוד כגון בשבת שדורשין בו א״צ ליטול שנית ומ״מ במקומות שדרכם למכור מצות ומפסיקין בזה זמן מה ומכ״ש ביו״ט בעת הזכרת נשמות ובפרט אותן שיש להם אב ואם שיוצאין לחוץ בעת הזכרת נשמות צריכים ליטול ידיהם שנית לתפלת מוסף אם לא מי שיודע בנפשו שלא הסיח דעתו ומ״מ אם אין מים מזומנים לפניו ואינו יודע אם הסיח דעתו יש לו לנקות ידיו בעפר או בצרור וכל דבר המנקה ויזהר בשבת שלא יעשה גומא או ימלול הצרור ויתחייב משום מלאכת שבת כמבואר בסי׳ ש״ב ולכן טוב לחזור אחר מים כדי להתפלל בטהרה ויצאו דברינו בטהרה. טהור עינים יטהר לבינו לעבדו באמת. ויזכנו לשמור ולעשות ולקיים וטהור ידים. יוסיף אומץ לפקוח עינים. ללמוד חוקי חיים. בבינת הלב ועריכת שפתים. וכל חכם לב בכם כי יפלא מכם דבר עברו ושובו משער לשער בשערי אפרים:

סליק ס׳ ש״ע ופ״ש

לשלש רגלים. דהיינו ביום ראשון של פסח. וביום שני של שבועות. ובשמיני עצרת. אחר אמירת הקדיש על הספר תורה. קודם מי שבירך להגבהת הס״ת. יאמר החזן מי שבירך זה:

מי שבירך אבותינו אברהם יצחק ויעקב הוא יברך את כל הקהל הקודש הזה עם כל קהלות הקודש ובפרט מי שקיבל עליו לשמור פיו ולשונו שלא לשיח שיחה בטילה בעת התפלה בעבור (שהכ״פ גבאי דבה״כ או דבה״מ) נדר בעבורו בשכר זה הקב״ה ישמרהו מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה ויזכה לראות בנים חיים וקיימים ויגדלם לתורה ולחופה ולמעשים טובים ואורך ימים וישלח ברכה והצלח׳ בכל מעשה ידיו ויתנשא בעושר וכבוד ויתעטר בעטרת חכמי׳ ויזכ׳ לעלות לרגל עם כל ישרא׳ אחיו שלש פעמי׳ לעבוד את ה׳ אלהינו באמ׳ ובתמי׳ אמן:

בפתח השערים המצויינים בהלכות קריאת התורה

לוח הסעיפים אשר בשערים האלה.

שער א מן דף ב׳ עד דף ה׳

סעיף א) מי שנקרא לעלות לתורה והוא עומד בפסוקי דזמרה

ב) באם עומד בברכת ק״ש או בק״ש

ג) אם קראוהו באמצ׳ ק״ש או בק״ש

ד) אין הפרש בין כהן או לוי או ישראל לענין זה

ה) אם עומד בתפלה

ו) אם קראוהו ופסק מתפלתו ועלה

ז) אם אין שם אלא לוי אחד ועומד בתפלה

ח) דין מהו בין הפרקים של ק״ש וברכותיה

ט) ביום תענית אין לקרות מי שאינו מתענה

י) מי שקראוהו ביום התענית והוא אינו מתענה

יא) אם אין שם רק כהן א׳ ואין מתענ׳

יב) אף אם אין מתענה מותר בהוצאה והגבהה וגלילה

יג) כשקורין לוי או ישראל שאין כהן י״ל במקום כהן ולא יעלה אחריו לוי

יד) אם בין כך נכנס הכהן לבה״כ ואם כבר התחיל העולה לברך

טו) אם אין לוי קורא כהן שנית במקום לוי ובתענית שאם אין הלוי מתענה יצא מבה״כ

טז) אם סברו שאין לוי והתחיל הכהן לברך

יז) כהן אחר כהן או לוי אחר לוי לא יעלה רק אחרון או מפטיר

יח) אם אין מוסיפין אין לקרותם שביעי ואם טעו וקראו מה דינו

יט) אם קרא לכהן או לוי ואינו שם

כ) אם עומד בתפל׳ קוראין לא׳ בשם

כא) בישראל אף אם אינו שם קוראין לאחר בשם

כב) ש״ץ או סגן כהן רשאי לקרות כהן אחר

כג) אם כהן אבל תוך שבעה

כד) רשאין להיות שני כהנים אחרון ומפטיר ובג׳ ס״ת בש״ת יוכל להיות שלשה כהנים אבל במקום אחר לא

כה) אם טעו וקראו לישראל וכבר קראו אין לקרות שוב לכהן או ללוי

כו) אפילו ראש הכנסת או החזן לא יעלה מעצמו

כז) מי שאביו מומר או שהוא אסופי או שתוקי

כח) הסומא מותר לעלות אם לא במפטיר של חובת היום

כט) פחות מבן י״ג שנה אינו עולה אפילו אין שם כהן או לוי אחר רק למפטיר

ל) אין עולים שני אחים ואב ובן בזאח״ז

לא) אפילו אחים מן האם וכן עם בן בנו לא יעלה אם אין צורך

לב) באם אחד שביעי ואחד מפטיר ודין אם קורין בב׳ ספרים

לג) אם קראו לאחיו או לבן אחר האב אם עלה לא ירד

לד) עור או פסח לא יקראנו לפי׳ עורת וכן חשוד לפי׳ עריות

לה) לקרות לעולה בשמו המובהק כאשר נקרא באמת

לו) קצת פרטי שמות שיש להתבונן בהם

לז) מי שבא ואמר כהן אני נאמן וקצת פרטי דינים בזה

שער ב מן דף ה׳ עד דף ו׳

א) החיובי׳ לעלו׳ קודם לאחרי׳ מי הם

ב) חתן קודם לשאר כל החיובים ואחריו בר מצוה

ג) דין חתן שמזמרין אותו

ד) בעל יולדת בן או בת

ה) בעל האשה שהפילה הוא חיוב בשבת הליכת לבה״כ

ו) חילוק בין מי שהיה התונתו קודם יום ד׳ או אחריו

ז) חיוב של יאר צייט

ח) אבי ילד זכר חיוב בשב׳ שלפני המילה

ט) מילה בשבת ואינו מבני הכנסת או מהתושבים

י) בר מצוה בחול אין דוחה בשבת שאחריו ואבי הבן אינו חיוב אף בנעשה ב״מ בשבת

יא) חולה ונתרפא שמברך הגומל אינו דוחה חיוב

יב) המוהל וסנדק ובמדינתינו אין נוהגים לעשות חיובים

יג) נוסע או בא מדרך או אורח נוהגי׳ לקרות אבל לא לדחות חיוב

יד) שני חיובים שוים

טו) מנהג בתוקע בר״ה לקרותו וכן יש נוהגין לקרות מתפלל מוסף בר״ה ויוה״כ

שער ג מן דף ו׳ עד דף ח׳

א) הקורא צריך להיות הגון ובעל תורה ובעל מעלות

ב) אם יש לו שנאה עם א׳ לא יעלה לתוכחה ויכוון בקריאתו שתערב לצבור ולא שימצא חן בעיני נדיבי׳

ג) הקורא יש לו להבין קצת במקרא ויקרא בדרך מצוע

ד) יתנועע קצת מעט מהרבה והנהגות שעת הקריאה

ה) שכר הקורא יהי׳ קצוב על שבוע או חודש או שנה ולא לשבת לבד

ו) אין לקרות ע״י שני קוראין

ז) קריאת קטן כשאין גדול

ח) שהקורא יסדר תחלה לעצמו ג׳ או ד׳ פעמים ואם לאו קורין לפניו ואזהרו׳ לקורא והנהגותיו

ט) הבימה באמצע בה״כ ואם צריך לקרות לצד מערב מה דינו

י) כשהקורא עולה לתורה יעמוד הש״ץ אצלו והסגן יש לו להיות נכבד ובעל מע״ט ומי שקראו לו שלא לפ״כ לא יעשה מריבה ואם יריבו לבעל הסגן יש לו לשתוק

יא) הקורא והעולה צריכים לעמוד ודין עמידה של סמיכה

יב) כשהס״ת ארוכה וצריך לסמוך בעת הקריאה

יג) לדקדק בקרי וכתיב

יד) לדקדק בנקידות וטעמים כפי קבלת חז״ל

טו) בה׳ מקראות שאין להם הכרע איך לנהוג

טז) טעה בדקדוק הנקודה שהענין משתנה מחזירין אותו

יז) ישוב שיש שם מנין ואין מי שיודע לקרות בניקוד וטעמים

יח) שלא לקרות בראש מגולה ויתעטף

לוח הסעיפים

ויתעטף בטלית שאולה ומותר לקרות בבתי עינים

יט) אם נעש' הקור' אבל ב"מ או אונן

שער ד מן דף ח' עד דף י"ב

א) העולה ילך בזריזות ודרך קצרה וירד בפתח אחר וימתין עד סיום קריאת השני

ב) גם העולה יש לו לסדר תחלה כשידע שיקראו אותו ובקריאת שב' שכבר קרא ישמו"ת מקילין ובקריאת מועדים ופרשיות שנקראים לחובת היום בעל נפש יהמיר לסדר לעצמו

ג) העולה יראי' קודם הברכ' התחלת מקום הקריא' ומנשק ע"י הטלית או המעיל ובשעת הברכה גולל וסותם ופותח וקורא ויש מניחין פתוח ודעביד כמר כו'

ד) בשעת ברכ' יאחז העולה ביריעה ע"י הטלית ובשעת קריאה יאחוז ביד ימין בעץ החיים והנוהגין לשחות בשע' הברכ' יכוון שאינו בשביל הברכה רק לכבוד התורה

ה) אין לכל אדם לומר ליקבה"ו כו'

ו) העולה שחוזר ואומר ברוך ה' אין לו לענות אמן על מה ששמע מהצבור כיון שמיד אומר ברוך כו'

ז) יש לומר הברכות בקול רם ומי שלא שמע אין לו לענות אמן רק על אמירת הש"ץ

ח) ימתין מלהתחיל אשר בחר עד שיכלה אמן מפי הצבור והקורא ממשיך האמן קצת והעולה יש לו לקרות בלחש אחר הקורא

ט) הסגן יש לו לעמוד בעת הקריא' והצבור יש להם לעמוד בשעת הברכ' ויש מחמירין אף בשע' הקריא' ועכ"פ לא ישב נגד השלחן ממש

י) אסור לצאת בשעת קריאה רק בין גברא לגברא לצורך

יא) שלא לשיח בשעת קריא' ואפי' לאיזה הוראה אם לא להפריש מאיסור ובין גברא לגברא מותר בזה

יב) אפי' לספר בד"ת אסור ומי שמתמיד בלימודו מחזיר פניו קודם שפותחין לקרות או אם רוצה לקרות שמו"ת מותר ומ"מ טוב שלא יעשה כן ובפ' זכור ופרה גם בזה אסור ובין גברא לגברא מותר לקרות שמו"ת וללמוד פירש"י

יג) מי שקראוהו תיכף אחר שבירך ברכת התורה או מי שקראוהו לעלות ועדיין לא בירך בה"ת לעצמו

יד) אם הפסיק בשיחה בין ברכה לקריאה

טו) בחג שבועות שקורין פיוט אקדמות איך יש לעשות

טז) טעה ובירך לפניה אשר נתן

יז) אם הראו לעולה במקום זה וצריך לקרות במקום אחר

יח) במקום שצריך לחזור ולברך אם צריך לחזו' ולומר ברכו יש חילוק בין כבר התחיל לקרות איזה פסוקים

יט) אם התחיל בא"י ונזכר שהראו לו במקום אחר

כ) יום שיש בו ב' ס"ת וטעו ופתחו האחרונה ובירך

כא) בגמר הקריא' יש לגלול ולסתום ולכסות במעיל שלה

כב) פי' הברכה אשר נתן כו' וינשק הס"ת ואם נזדמן לו רוק בפיו ירוק תחלה

כג) טעה בבר"א ואמר אשר בחר כו'

כד) מי שבירך להעולה ואין להאריך בו אם לא שיש ריוח לקופ' של צדק'

כה) מי שנעש' בר מצוה ועולי' לתור' האב מברך ברוך שפטרני ויש נוהגין לברך בשם ומלכות ועונין אחריו אמן

כו) כוונת הברכה שפטרני ופירושה

כז) מי שעמד מחליו ועולה לתורה מברך ברכת הגומל אף שהוא לאחר ג' ימים שעמד מחליו

כח) מי שעדיין לא נעשה ב"מ ועמד מחליו יש לקרותו מפטיר ולא יברך הגומל לא הוא ולא אביו ודין יולדת לענין הגומל

כט) נוסח ברכות הגומל

ל) השומעים הברכה מפי המברך הגומל עונין אחריו אמן מי שגמלך ואם לא ענו אינו מעכב

לא) אם שכח לבר' הגומ' וחז' למקומו יחזור לבימה שהס"ת שם ויברך

לב) פירוש ברכת הגומל

לג) בט"ב שחרית בעת קריאת התור' מברכים העולים בלחש דיין אמת בלא שם ומלכות

לד) מי שכתב ס"ת לעצמו יש נוהגין לברך שהחיינו בפעם שעולה כו' ומברכין בלחש וטוב לצרפה לבגד חדש ואין לברך עד אחר הגהה מדוייקת

לה) אחר הקריאה יורד בדרך ארוכה ומכסה פניו קצת בטלית והצבור שעובר לפניה' מראים לו הידור קצת והעולה ויורד שפוגעים זה בזה יעבור העולה תחלה

שער ה מן דף י"ב עד דף י"ט

א) אם נמצא טעות אחר הברכה קודם שהתחיל לקרות

ב) אם נמצא טעות גמור באמצע הקריאה

ג) במקום שנהגו בנמצא טעות באמצע הקריאה כענין אחר ממה שנתבאר בסעיף ב

ד) אם נמצא טעות בקריאת שביעי

ה) אם נמצ' טעו' בחסירות ויתירות

ו) אם נמצ' פתוחה במקום סתומה או להיפך או קרי במקום כתיב או מה שהדין נותן לכתוב בשיט' א'

ז) נמצא טיפת שעוה על איזה אותיות בשבת או בחול

ח) נמצא תיבה כפולה או ראש למ"ד בתוך אויר תא"ו

ט) נמצא אות דבוק לחבירו או מ"ם פתוחה ונסתמה

י) אם אין דבוק באורך האו' רק מעט

יא) בנשתנה צורת האות לא מהני אף שע"י גריר' הדבק יחזור לקדמותו

יב) אם אות חלוק לשנים או שאין היודין נוגעין כו'

יג) נחלק לשנים אין חילוק בין תחלת כתיבה או אח"כ

יד) נפסק רגל מאותיות הפשוטות

טו) דין מוקף גויל וגם שלא יהיה פירוד הרבה בין אות לחברתה

טז) לכתחלה יש להפריד בין תיבה לתיבה כמלא אות ואם קירב יותר אזי אם תינוק כו'

יז) שכח אות ותלה למעלה וכן אם קירב שני תיבות אלא שיש מ"ם סתומה באמצע

יח) עמודים המתחילים ביה שמו

אם

לוח הסעיפים

אם לא עשה כן

יט) כשמושך גג הכ"ף ואין רגל כפלים כהגנ

כ) אם רגל הכ"ף או נו"ן פשוטה נוגע באות שבשורה שאחריה

כא) באם לא עשה הנקודות על האותיות המקובל מעזרא הסופר שנקד כן

כב) מה שהעתיקו הסופרים איש מפי איש אותיות גדולות וקטנות ופא"ין לפופין ונוני"ן מנוזרין כו'

כג) אות חי"ת שאינה עשוי' תמונת ב' זיינין

כד) ה"א שהרחיב חקו העליון ביותר או במ"ם סתומה כיוצא בזה

כה) יש מקומות שאפילו בטעות חסרות ויתרות מוציאין אחרת

כו) תגין שעל אותיות שעטנ"ז ג"ץ

כז) הרמב"ם מנה כ' פסולי ס"ת כו'

כח) חסר ויתיר שמשתנה הענין על ידו או שינוי במבטא מוציאין אחרת

שער ו מן דף י"ט עד דף כ"ט

א) פרטים בענין טעות הנמצאים בס"ת עפ"י סדר הפרשיות מבראשית ועד וזאת הברכה עפ"י הכרעת הפוסקים נמשך מסעיף א' עד סעיף נ"א

נא) רשום מקום ספק חסירות ויתירות במגילת אסתר על סדר א"ב

נב) יש לעשות פרשיות שבמגילה סתומים

נג) בכתיבת עשרת בני המן אין לכתוב שיט' אחרות באותו דף

נד) במה שנוהגין לכתוב עשרת באותיות גדולי'

נה) מגילה שלא כתב בעמוד אחרון כ"א ג' או ד' שיטות וגם לא סיים באמצע שיטה

נו) אם אירע זמן קידוש לבנה בעת קריאת המגילה

נז) בענין קריאת המגילה בנקודות וטעמים

נח) במקום שאין בנמצא מגילה כשרה כראוי

נט) קרא המגילה ונשתתק ובא אחר להשלים הקריאה

ס) נמצא טעות בס"ת שצריך להוציא אחרת ואין שם אחרת

סא) נמצא טעות בשלישי או בשאר עולים ואין שם אחרת

סב) נמצ' הטעות בשביעי אחר ברכה ראשונה

סג) נמצא טעות בקריאת המפטיר וחילוק בין מפטיר של שבת לשל יום טוב

שער ז מן דף כ"ט עד דף ל"ג

א) בשבת מנין הקרואים ואם רצו מוסיפים ובשאר הקרואים אין מוסיפים

ב) בזמן שקורין ג' אין מוסיפים אפילו יש חיובים

ג) בזמן שקורין ג' אין קורין פחות מעשרה פסוקים

ד) אם לא קראו רק ט' פסוקים א"צ לחזור ודין אם לא קרא אחד רק ב"פ

ה) אם אירע בשבת או יו"ט שלא קרא רק ב"פ

ו) אם בקריאת מנחה או של מועדים דילג פ' א"צ לחזור אבל בקריאת שבת שחרית צריך לחזור אפילו התפלל מוסף

ז) אפי' לא דילג רק תיבה אחת צריך לחזור

ח) אם קרא השני מה שקרא ראשון והוסיף בקריאתו ודין קריאת ר"ח אם קרא לוי עד ובראשי חדשיכם ודין פרי החג ומה שנוהגים בפרשה בחוקותי

ט) אם ביטלו קריאת איזה סדר מחמת אונס וכ"אם בטלו סדר מסוף הספר

י) אם בטלו ושמעו בבה"כ אחר וחילוק אם רוב הצבור לא שמעו

יא) אם התחילו לקרות ולא סיימו

יב) אם בטלו קריאת ב' וה' או קריאת חנוכה ופורים ותענית

יג) אם מעט מהצבור לא שמעו ומתפללים פעם אחרת אם מוציאין ס"ת שניה וחילוק באם הראשונים התפללו בהשכמה ואם המנהג קבוע שם להתפלל בהשכמה ולהתפלל שני'

יד) בענין ההוספה על ז' קרואים שתלוי במנהג

טו) שאין מוסיפים בקריאת המועדות וענין התחלת הקריאה מעשר תעשר

טז) יו"ט שחל בשבת יכולין להוסיף על ז'

יז) ביוה"כ אף שחל בשבת אין מוסיפים

יח) קריאת חוה"מ וקריאת ר"ח בחול או בשבת

יט) קריאת חוה"מ פסח בשני ספרים

כ) קריאת שמחת תור' כמה פעמי' וזאת הברכה

כא) בשבת של סדרות מחוברין הרביעי מחבר אף שקורין בהוספה

כב) ז' זוגות שהם לפעמים מחוברים רשום חיבורם ופירודם עד שנת ת"ר

כג) בענין קריא' פ' התוכח' של בחוקתי וכי תב'

כד) אין מפסיקין בח' פסוקים אחרוני' שבתורה

כה) מ"ב מסעות ועשרת הדברות ושירת הים אין מפסיקין בהם

כו) פ' האזינו שחולקין הזיי"ו ל"ך אין לשנות

כז) בחילוק פ' האזינו שקורין במנחה של שבת

כח) שאין לסיים ולהתחיל בפ' פחות מג' פסוק'

כט) אם טעה וסיים או התחיל פחות מג"פ

ל) אם הפרשה באמצע פסוק

לא) בקריאת וביום השבת שהיא פ' שאין בה רק ב"פ אין להפסיק לכתחלה שם רק בר"ח אבל לא בקריאת הסדר בשבת ומה שמלינו בסדורים בסיומי הקריאה פ' לפני או אחר הפ' אין לעשות כן

לב) בנמצ' טעות והולי' אחרת יכול להתחיל סמוך לפ' כשלא גמר בספר הראשון עד הפ'

לג) אם טעה והתחיל זה קדיש קודם שבירך זה ברכה אחרונה

לד) אם בסוף הסדר יש ה"פ סמוך לפרשה

לה) מי שקראוהו ונזדמן לו אותה פ' שקרא בבה"כ אחר

לו) יש לכוון להתחיל ולסיים בדבר טוב

לז) בשע' קריא' עשר' הדברו' נהגו הכל לעמוד

לח) הקריאה בי' מישראל גדולים ואם התחיל לקרות בי' וילאו מקלתן כו' ודין ישובים שאין להם מנין איך ינהגו בקריאת התורה

לט) אם בטלו קריאה מחמת שלא היה עשרה אם צריך להשלים

שער ח מן דף ל"ג עד דף מ"ג

א) סדר קריאת שמונת ימי חג הפסח ודין אם נפל טעות וחילוף ודילג או שקראו לעולה במקום אחר או נמלא פסול בס"ת הא' או הב' או שלא קרא כל הפרשה של חוב' היום או שביטלו קריאת יום א' לגמרי הכל נתבאר בעזה"י עד סעיף כ"ט ושם בסעיף כ"ח נתבאר דין אם צריך לתקן ס"ת פסולה בחוה"מ ואם צריך ספירה לס"ת חדשה מה יעשה בחוה"מ

כט) סדר קריאת חג השבועות וכל הענינים הנזכרים למעלה עד סעיף ל"ג

לג) סדר קריאת ר"ה וענינים הנ"ל עד סעיף ל"ט

לט) סדר קריאת חג הסוכות וחוה"מ ושמיני עצרת ושמחת תורה וענינים הנ"ל עד סעיף ס"ח

סח) סדר קריאת ר"ח ואם טעה בקריאה עד סעיף ע"א

עא) סדר קריאת ח' ימי חנוכה וקריאת שבתות חנוכה וקריאת ר"ח טבת ואם חל בשבת ואם טעה בקריאתה עד סעיף פ'

פ) סדר קריאת ארבע פרשיות ופורים ואם טעה בסדר קריאתם או שביטלו עד סעיף ל"ז

צז) בן א"י שבא לח"ל אם עולה לקרות בי"ט שני

צח) סדר קריאת ע"צ ושאר תעניות הנהוגים בישראל באיזה בהם יש לקרות ואם אין שם יו"ד מתענין עד סעיף ק"ט

קט) אבל ב"מ תוך ז' ואם יכול לעלות ביום הז' במנחה בת"ל

קי) שבתשמישי התורה מותר לכבד לאבל תוך ז'

קיא) בשבת של תוך ז' ימי אבל אסור לעלות אפילו ביום מילת בנו ואם קראוהו צריך לעלות ודין חכם עיר שרגיל לעלות שלישי ודין אונן ברגל

שער ט מן דף מ"ג עד דף מ"ז

א) למפטיר ג"כ לא יקרא פחות מג"פ ואם טעה וקרא רק ב"פ

ב) אפילו ביום שמוציאים ג' ספרים המפטיר קורא בשלישי

ג) קטן רשאי להיות מפטיר בשבתות השנה ובפרשיות ועוד כמה הפטורת שאין נוהגים לקרות קטן

ד) כהן או לוי יכולין להיות מפטיר כשהמפטיר חוץ ממנין הקרואים ודין אם אין בבה"כ מי שיודע להפטיר רק מאותן שכבר עלו

ה) במקום שמנהג רב העיר להפטיר בשבת חזון

ו) ביום שיש ב' ס"ת ואין יודע להפטיר רק מאחד שכבר עלו

לוח הסעיפים

ז) אם טעה והשלים הסדרה עם הששי או החמשי
ח) אפילו למפטיר אין לקרות ב׳ יחד רק בש״ת מקילין
ט) שאין להתחיל ברכת הפטורה עד שישב המגבי׳ ויגלול כו׳
י) ההפטורה נוהגים לומר מתוך החומשים ואם אין חומש בבה״כ ואין יכולים להביאו לבה״כ מחמת עירוב איך יש לנהוג
יא) טעם למה נקרא הפטורה
יב) אין לענות אמן אחר הנאמרים באמת
יג) ס״ הברכה שקודם הפטורה
יד) יהי׳ החומ׳ של ההפטור׳ פתוח בעת הברכ׳ ואין פוחתין מכ״א פסו׳
טו) ביחיד יקרא הפטורה בניגון הטעמים בלא ברכה
טז) אם אחר קריאת המפטיר בס״ת ניטלה הס״ת אף על פי כן יאמר ההפטרה בנביאים בברכותיה
יז) כשהסדרו׳ מחוברין קורין הפטורת השני׳ רק באחרי מות קדושי׳ אינו כן
יח) בקצת חומשים נרשם הפטורת וישלח בט״ס
יט) ר״ח שחל בשבת וטעה והפטיר בשל שבוע
כ) ר״ח שחל באחד בשבת וטעה והפטיר בפ׳ השבוע
כא) ר״ח שבת שקלים או חודש קורין בהפטורת הפרשיות
כב) ר״ח אב בשבת דוחין שמעו וי״א שמעו והכל לפי המנהג
כג) ר״ח אלול בשב׳ יפטיר השמים כסאי ואם טעה והפטיר עניה סוערה מה דינו
כד) הפטורת דפורענתא ודנחמתא ושבין ר״ה ליוה״כ ובין סוכות
כה) אם בשבת בין המצרים או בדנחמתא טעה והפטיר באחרת
כו) אצלינו ומנהג שלא ...חות פ׳ שבוע בשביל חתונה
כז) הפטורה יאמר בניגון הטעמים והפטורת חזון וט״ב בניגון איכה
כח) אין מדלגין מנביא לנביא רק בתרי עשר ומנהג שבת שובה
כט) לא יקראו שני׳ ההפטורה בדלוג ואם נשתתק באמצע ההפטורה
ל) אין שנים למפטיר רק בשמחת תורה ואיך יש לנהוג באמירת ברכת ההפטורה
לא) אמר הברכה ע״ד הפטורה זו והזכירוהו שצריך לקרות אחרת א״צ לחזור ולברך
לב) בהיו י׳ בהתחל׳ ויצאו מקצתן כו׳
לג) ההפטורה בנביאים יש לצבור לומר בלחש ועכ״פ יהיו י׳ סמוך להמפטיר שישמעו ממנו ויאמרו אחריו בלחש וגם שלא ישהו ההמון באמירתם אחר שמסיים המפטיר
לד) לא יסלק הספר שאומר ממנו ההפטורה עד גמר הברכות
לה) אין לענות אמן אחר שכל דבריו כו׳ וטוב שלא לעשות שם הפסק כלל
לו) יש נוסחא ורחמן אתה. ויש שאין גורסין ורחמן וגם י״א שלא יכבה וי״א שלא תכבה כו׳
לז) שבת של ר״ח וחוה״מ פסח אין מזכיר בהפטורה רק של שבת לבד ובחוה״מ סוכות מזכיר של יו״ט
לח) סיום ברכת הפטורת שבת ויו״ט ויוה״כ
לט) בשבת ויו״ט ויוה״כ יש לכוון לברכות הקוראים והמפטיר להשלים ק׳ ברכות ע״י אמן
מ) בנמצא טעות בקריאת המפטיר או באמצע
מא) אסור לדבר בעת שמפטיר בנבי׳
מב) יא״צ עולה למפטיר ואם יש דין קדימה לענין זה או חזקה
מג) אין לטלטל ס״ת אפילו לקרות בבה״כ אחר אפי׳ לצורך חבושי׳ ולהחזירה למקומה מיד אם לא שיקבעו שם מקום על כמה ימים
מד) דין טלטול ס״ת בשביל אדם חשוב חולה או אדם גדול אורח
מה) אין להוציא ס״ת לבה״ק ח״ו אפילו בעת צרה
מו) כשנותנין ס״ת חדש׳ מותר לילך נגדה בשאר ס״ת לחצר בה״כ וכן בש״ת מביאין לפעמי׳ מבה״כ לאחרת להיות ז׳ ס״ת להקיף התיבה

שער יוד מן דף מ״ז עד דף נ״ד

א) בדין אמירת בריך שמי׳
ב) בהוצאת ס״ת אין קדימה לש״ץ ויוציא בימין ודין אטר יד
ג) דין פעמונים
ד) נשיקת הס״ת וסבוב הש״ץ עם הס״ת עד הבימה
ה) באמירת י״ג מדות ביו״ט ויה״ר
ו) כשמוציאים ב׳ ס״ת ושאין למסור השני׳ להחזיק בה לנער מנוער
ז) על הכל וכו׳ אומרי׳ בשבת ובחול ות״צ אין אומרי׳ וכן במנחת שבת
ח) מי שעולה לקרות ואינו מעוטף מוטב לשאול טלית חבירו מליקח טלית הקהל ולא יברך ודין ליקח בלא דעת חבירו לבה״כ אחר אסור
ט) היא״צ זוכה בקדיש שאחר סיום ס״ת וכן אם האבל אחרון וא״ל קדיש רק אחר השלמת הקריאת
י) כשקורין ג׳ אף שהשלישי מפטיר אין להפסיק בקדיש
יא) בר״ח וחוה״מ אפילו של פסח אין להפסיק בקדיש
יב) הנהגת הגבהה וגלילה וקדיש כשמוציאים ב׳ או ג׳ ספרים
יג) המגביה ס״ת יסבב עמה להראות לכל העומדים ויש לכ״א לקרב עצמו קצת למקום זה
יד) אם אינו איש זרוע ובטוח בכוחו אין לו להגביה הס״ת כשהוא סתומ׳ ולפותחה כשהוא מוגבהת רק יגלול תחל׳ ויפתחנה על השלחןואין לכבד הגבהה למי שידיו רותתיןהרב׳
טו) יכול לאחוז בעמודי ס״ת בלא מטפחת וטוב שינקה ידיו כו׳ ולפעמים נמשכין היריעות יש לאחוז ע״י הטלית או מטפחת
טז) אין להפך להעמוד בשעת הגבה׳ אחורי הכתב נגד פניו והכתב כלפי הצבור כו׳
יז) המגבי׳ יש להעמיד על מקום התפר ויש לעשות כן גם עכשיו בשעה שגוללי׳ על השלחן ופותחה
יח) לעמוד בשע׳ הגבהה והמפטיר ימתין עד שיגלול הגולל ועושים

לוח הסעיפים

ועושים מי שבירך למגביה וגולל ומי שלא אמר בריך שמיה יאמר בשעת הגבהה

יט) הנהגת הגלילה ותחיבת המפה ואין לחטוף להלביש תכשיטי ס"ת מיד בעל הגלילה בלא רשותו

כ) כריכת המפה ושלא תהיה מתשמישי הדיוט ושלא לעשות מפות ומעילין של שעטנ"ז ודין אם לא ידע שאין לעשות משעטנ"ז וכו'

כא) אם יכול לשנות מפות ומעילין מס"ת זו לאחרת

כב) מקומות שנוהגי' למכור הגבה' וגלילה ונהגו לכבד ליא"צ וגליל' נהגו לכבד אף לקטנים בני דעת

כג) במקום שמוכרים הושטת המעילים ואם מכבדין בהגבהה וגלילה או הושטה איזה יעשה

כד) בשעת הגלילה יאמר לך ה' כו'

כה) המפטיר לא יתחיל עד שיגלול אבל בחול אמירת יה"ר יכול לומר מיד כו'

כו) באמירת יקום פורקן ואם מתפלל ביחיד איך יאמר ובנוס' הזכרת נשמות יאמר בעבור שנידר ומי שלא נתברר שמת אין להזכירו בין המתים עד שיתברר ותותר אשתו

כז) ימים שאין מזכירין נשמות אפילו בב' וה'

כח) בשבתות מזכירים ג"כ אם לא שלא היו אומרים בו תחנון אם הי' בחול או כשמברכין החודש כו'

כט) באמירת אב הרחמים בימי הספירה כו' ודין פ' זכור ופ' פרה וט"ב שחל בשבת אומרים ור"ח אייר בשבת אין אומרים

ל) שבת שמברכים ר"ח אב ואם יש מילה אין אומרים ומכ"ש אם ר"ח עצמו בשבת

לא) בר"ה אין מזכירים וביוה"כ כו' ואם י"ט חל בשבת תלוי במנהג

לב) הנהגת ההזכרות ותוכחת מגולה להש"ץ בעסק זה

לג) יש נוהגים לכתוב על לוח הנפטרים ממשפחה שצריך הש"ץ להזכיר' ויש לכרוך באיזה ספר ולא בלוח בפ"ע

לד) טעם ברכת החודש ונוהגין לעמוד בעת אמירתו

לה) חודש תשרי אין מברכין וחודש אב מברכין

לו) טעם אמירת מי שעשה נסים ובענין אמירת ר"ח פ' ביום פ'

לז) בידיעת המולד ושלא לסמוך על הסידורים וחומשים שהדפיסו קביעות ר"ח ומועדים על כמה שנים כי על הרוב הם משובשים

לח) בשנה מעוברת יאמר ר"ח אדר הראשון ביום פ' וכן בשני יאמר אדר השני

לט) אף ששני ימים ר"ח יאמר הבא עלינו לטובה

מ) באמירת פיוט יה אלי ברגלים

מא) חזרת הס"ת ואם מוציאים ב' או ג' ס"ת באיזה מהם יחזיק באמירת יהללו

מב) יורד מהבימה נגד הצד שעלה ונשיקת הס"ת וללוותה ואמירת מזמור לדוד בשבת אבל ביו"ט וחול לדוד מזמור כו'

מג) ברכת חולה עם הס"ת בידו

מד) ברכת חולה בשבת והנוסחה שיש לומר בשבת

מה) קריאת שבת במנחה ואין אומרים קדיש ואם אין ס"ת ואם יש שם חומש

מו) מי שבירך למתעני' בה"ב אימת מברכין ומי שבירך למי שנזהר מלהשיח שיחה בטילי' בעת התפלה

מז) נטילת ידים לתפלת מוסף פעמים שצריך ואם אין מים מנקה ידיו כדי להתפלל בטהרה

בריך רחמנא דסייען עד כאן.

ברכות ההפטרה

ראו זה דבר חדש שחדשתי ת״ל והוא תועלת גדול להמברך ברכות ההפטורה. היינו שהדפסתי ברכות ההפטורה. והברכה האחרונה היא ברכת על התורה. הדפסתי׳ על כל רגל ורגל בפ״ע ועל ר״ה ויו״כ בפ״ע ועל כל אחד ואחד אם חל בשבת לכ״א ברכה בפ״ע. כדי לאומרי׳ בשפה ברורה ודעת צלולה בלי שגיאה ועירבוב. כי ראיתי פעמים רבות שהמברך מחליף של זה בזה עבור שנדפסים כולם כאחד מעורבי׳ וקרוב הדבר להיות הברכה שלא כתיקונה וכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות וכו׳ לזה תקנתי ועשיתי הדבר הזה להדפיס בתבנית זה. וכ״א יברך במישור כראוי וכנכון:

קודם אמירת ההפטורה המפטיר מברך ברכה זו

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בִּנְבִיאִים טוֹבִים וְרָצָה בְדִבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בֶּאֱמֶת: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבִנְבִיאֵי הָאֱמֶת וָצֶדֶק:

אחר קריאת ההפטורה המפטיר מברך

בָּרוּךְ אַתָּה יהוה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם צוּר כָּל הָעוֹלָמִים צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת הָאֵל הַנֶּאֱמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֱמֶת וָצֶדֶק:

נֶאֱמָן אַתָּה הוּא יהוה אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אָחוֹר לֹא יָשׁוּב רֵיקָם כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אָתָּה: בָּרוּךְ אַתָּה יהוה הָאֵל הַנֶּאֱמָן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ וְלַעֲלוּבַת נֶפֶשׁ תּוֹשִׁיעַ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְשַׂמֵּחַ צִיּוֹן בְּבָנֶיהָ:

שַׂמְּחֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא עַבְדֶּךָ וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ בִּמְהֵרָה יָבֹא וְיָגֵל לִבֵּנוּ עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד אֲחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ כִּי בְשֵׁם קָדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לּוֹ שֶׁלֹּא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מָגֵן דָּוִד: ע״כ לת״ב וליו״כ במנחה

לשבת וגם לשבת חול המועד פסח

עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה. שֶׁנָּתַתָּ לָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ. לִקְדוּשָּׁה וְלִמְנוּחָה לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת: עַל הַכֹּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ. יִתְבָּרֵךְ שִׁמְךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

לחג הפסח

עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם חַג הַמַּצּוֹת הַזֶּה. שֶׁנָּתַתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ. לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת: עַל הַכֹּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ יִתְבָּרֵךְ שִׁמְךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים:

לפסח שחל בשבת

עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה וְעַל יוֹם חַג הַמַּצּוֹת הַזֶּה שֶׁנָּתַתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ. לִקְדוּשָּׁה וְלִמְנוּחָה לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת: עַל הַכֹּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ

אנחנו

בִּרְכַּת הַהַפְטָרָה

אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ יִתְבָּרַךְ שִׁמְךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים :

לְחַג הַשָּׁבוּעוֹת

עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם חַג הַשָּׁבוּעוֹת הַזֶּה שֶׁנָּתַתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת : עַל הַכֹּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ יִתְבָּרַךְ שִׁמְךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים :

לְשָׁבוּעוֹת שֶׁחָל בְּשַׁבָּת

עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה וְעַל יוֹם חַג הַשָּׁבוּעוֹת הַזֶּה שֶׁנָּתַתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לִקְדוּשָּׁה וְלִמְנוּחָה לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת : עַל הַכֹּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ יִתְבָּרַךְ שִׁמְךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים :

לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה

עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַזִּכָּרוֹן הַזֶּה שֶׁנָּתַתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת : עַל הַכֹּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ יִתְבָּרַךְ שִׁמְךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד וּדְבָרְךָ אֱמֶת וְקַיָּם לָעַד : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַזִּכָּרוֹן :

לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁחָל בְּשַׁבָּת

עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְ[illegible]יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה וְעַל יוֹם הַזִּכָּרוֹן הַזֶּה שֶׁנָּתַתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לִקְדוּשָּׁה וְלִמְנוּחָה לְכָבוֹד וּ[illegible]אָרֶת : עַל הַכֹּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ יִתְבָּרַךְ שִׁמְךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד וּדְבָרְךָ אֱמֶת וְקַיָּם לָעַד : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַזִּכָּרוֹן :

בנוסח מלך מוחל וכו׳ יש דעות לאומרו ושלא לאומרו וכ״א כמוקו עמו וכי הס״ג בסי מנ״א לילך אחר המנהג:

לְיוֹם כִּפּוּר

עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַכִּפֻּרִים הַזֶּה שֶׁנָּתַתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ (לִקְדוּשָּׁה וְלִמְנוּחָה) לִמְחִילָה וְלִסְלִיחָה וּלְכַפָּרָה וְלִמְחָל בּוֹ אֶת כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת : עַל הַכֹּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ יִתְבָּרַךְ שִׁמְךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד וּדְבָרְךָ אֱמֶת וְקַיָּם לָעַד : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מלך מוחל וסולח לעונותינו ולעונות עמו בית ישראל ומעביר אשמותינו בכל שנה ושנה מֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַכִּפֻּרִים :

על

ברכת ההפטרה

ליום כפור שחל בשבת

עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה וְעַל יוֹם הַכִּפֻּרִים הַזֶּה שֶׁנָּתַתָּ לָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לִקְדוּשָּׁה וְלִמְנוּחָה לִמְחִילָה וְלִסְלִיחָה וּלְכַפָּרָה וְלִמְחָל בּוֹ אֶת כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת: עַל הַכֹּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ יִתְבָּרֵךְ שִׁמְךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד וּדְבָרְךָ אֱמֶת וְקַיָּם לָעַד: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מלך מוחל וסולח לעונותינו ולעונות עמו בית ישראל ומעביר אשמותינו בכל שנה ושנה מֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַכִּפֻּרִים:

לחג הסוכות

עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם חַג הַסֻּכּוֹת הַזֶּה שֶׁנָּתַתָּ לָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת: עַל הַכֹּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ יִתְבָּרַךְ שִׁמְךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים:

לסוכות שחל בשבת. וגם לשבת חוה״מ סוכות

עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה וְעַל יוֹם חַג הַסֻּכּוֹת הַזֶּה שֶׁנָּתַתָּ לָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לִקְדוּשָּׁה וְלִמְנוּחָה לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת: עַל הַכֹּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ יִתְבָּרֵךְ שִׁמְךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים:

לשמיני עצרת

עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם שְׁמִינִי עֲצֶרֶת הַחַג הַזֶּה שֶׁנָּתַתָּ לָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת: עַל הַכֹּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ יִתְבָּרֵךְ שִׁמְךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים:

לשמיני עצרת שחל בשבת

עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה וְעַל יוֹם שְׁמִינִי הָעֲצֶרֶת הַחַג הַזֶּה שֶׁנָּתַתָּ לָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לִקְדוּשָּׁה וְלִמְנוּחָה לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת: עַל הַכֹּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ יִתְבָּרֵךְ שִׁמְךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים: